

10 Närstående rättigheter

10.1 Ensamrättigheter för utövande konstnärer, framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder samt radio- och televisionsföretag

10.1.1 Nuvarande ordning

Grundläggande bestämmelser om skydd för utövande konstnärer finns i 45 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL). Enligt första stycket 1 får en utövande konstnärns framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk inte utan hans eller hennes samtycke tas upp på en grammofonskiva, en film eller annan anordning, genom vilken det kan återges. Inte heller får det utan sådant samtycke sändas ut i ljudradio eller television eller göras tillgängligt för allmänheten genom direkt överföring, vilket framgår av första stycket 2. I paragrafens andra stycke föreskrivs att ett framförande som tagits upp på en anordning som avses i första stycket 1 inte utan konstnärns samtycke får föras över från en sådan anordning till en annan eller göras tillgängligt för allmänheten. Kravet på samtycke gäller enligt huvudregeln till dess 50 år har förflutit efter det år då framförandet skedde. Har upptagningen av framförandet getts ut eller offentliggjorts inom 50 år från framförandet gäller kravet på samtycke i stället till dess 50 år har förflutit efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelser om skydd för framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder, dvs. skiv- och filmproducenter, finns i 46 § URL. Där anges att en grammofonskiva, en film eller en annan anordning på vilken ljud eller rörliga bilder har tagits upp inte utan framställarens samtycke får eftergöras eller göras tillgänglig för allmänheten. Kravet på samtycke gäller till dess 50 år har förflutit efter det år upptagningen gjordes. Om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom 50 år från upptagningen gäller kravet på samtycke till dess 50 år har förflutit efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes. I bestämmelsen anges att som eftergörande anses även att upptagningen förs över från en av de angivna anordningarna till en annan sådan anordning.

I 48 § URL finns bestämmelser om skydd för radio- och televisionsföretag. Där föreskrivs att en ljudradio- eller televisionsutskickning inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke får tas upp på en anordning genom vilken den kan återges (första stycket 1). En utskickning får inte heller utan företagets samtycke återutsändas eller återges för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift (första stycket 2). Av andra stycket följer vidare att en utskickning som tagits upp på en anordning genom vilken den kan återges inte utan sändarföretagets samtycke får föras över från en sådan anordning till en annan. Denna rätt gäller till dess 50 år har förflutit efter det år då utskickningen ägde rum. Anordningarna får inte heller utan företagets samtycke spridas till allmänheten förrän samma tid har förflutit.

De närstående rättigheterna i 45, 46 och 48 §§ är utformade som förbuds rättigheter och inte som exklusiva ensamrättigheter. I förarbetena till 45 § URL uttalades rörande denna bestämmelse att det i praktiken

dock var fråga om en ensamrätt och att ett avtal om att få ta upp en utövande konstnärs framföranden också framstod som en överlåtelse (NJA II 1961 s. 302). Även för fonogramframställare och producenter av filmupptagningar gällde redan från början att de i praktiken erhöll en rättighet som de kunde förfoga över genom avtal, t.ex. genom att tillåta kopiering av grammofonskivor mot vederlag eller genom att helt överlåta rättigheterna enligt bestämmelsen (NJA II 1961 s. 306). Radio- och televisionsföretagens förbuds rätt är utformad på likartat sätt som de övriga gruppernas.

När det gäller innehållet i de närstående rättigheterna är den principiella utgångspunkten för svensk del att de olika grupperna på det upphovsrättsliga området så långt som möjligt skall behandlas lika och att de närstående rättighetshavarnas intressen inte är mindre skyddsvärda (prop. 1994/95:58 s. 34). Den rätt till framställning av exemplar som tillkommer närstående rättighetshavare enligt 45, 46 och 48 §§ URL har dock inte samma språkliga utformning som motsvarande rätt för upphovsmän. För utövande konstnärer och radio- och televisionsföretag används uttrycket ”förs över från en sådan anordning till en annan” (45 § andra stycket och 48 § andra stycket URL). För framställare av ljud- eller bildupptagningar används uttrycket ”eftergöra” (46 § första stycket URL). Såvitt gäller det förstnämnda uttrycket framhölls i motiven att det valts för att täcka alla förekommande fall av kopiering (NJA II 1961 s. 301). Beträffande uttrycket ”eftergöra” i 46 § URL, anges i lagtexten att såsom eftergörande även anses att upptagningen överförs från en anordning till en annan. Av motiven framgår att avsikten är att skyddet skall omfatta såväl rent mekaniskt eftergörande som användande av t.ex. elektromagnetiska metoder, med hjälp av vilka överföring sker till upptagningsmedier av olika slag, såsom band, tråd, film. Det framgår vidare att överföringen kan ske successivt från medium till medium i obegränsad utsträckning. (NJA II 1961 s. 306). Det föreligger alltså inte några sakliga skillnader såvitt gäller möjligheten att kontrollera exemplarframställning mellan å ena sidan de utövande konstnärerna och radio- och televisionsföretagen och å andra sidan framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder. I jämförelse med upphovsmännens exemplarframställningsrätt enligt 2 § URL så är rättigheten nästan lika omfattande. En betydande skillnad är dock att de närstående rättighetshavarna saknar skyddet mot efterlikning, bearbetning och dylikt (se prop. 1994/95:58 s. 34).

Vad slutligen gäller tillgängliggörande för allmänheten har de utövande konstnärerna, fonogramframställarna och producenter av filmupptagningar samma grundbefogenheter som upphovsmännen. Radio- och televisionsföretagen har inte riktigt lika omfattande rättigheter i denna del. De kan endast kontrollera återutsändning, återgivande för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift samt spridning till allmänheten av upptagningar av utsändningen.

10.1.2 Överväganden

Regeringens förslag: Rättigheterna för utövande konstnärer, framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder samt radio- och televisionsföretag utformas som exklusiva ensamrättigheter. Rätten att framställa exemplar av upptagningar skall för dessa kategorier av närstående rättighetshavare fortsättningsvis ha det innehåll som direktivet föreskriver beträffande exemplarframställningsrätten. Förutom att det anges att ensamrätten bl.a. innefattar rätt att framställa exemplar av de aktuella upptagningarna införs i dessa bestämmelser en hänvisning till 2 § andra stycket lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

I 45 § upphovsrättslagen anges uttryckligen att rätten avseende tillgängliggörande för allmänheten omfattar såväl den utövande konstnärens framförande, som upptagningar av framförandet. I bestämmelserna avseende utövande konstnärer (45 §) samt framställare av upptagningar av ljud- och rörliga bilder (46 §) tas även in en hänvisning till 2 § tredje och fjärde styckena upphovsrättslagen, dvs. definitionen av innehållet i begreppet tillgängliggörande för allmänheten.

Radio- och televisionsföretags ensamrätt utvidgas till att även omfatta rätt att tillåta att en upptagning av utsändningen på trådbunden eller trådlös väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer (tillhandahållande på begäran). Denna del av ensamrätten skall tidsmässigt gälla lika länge som övriga delar av radio- och televisionsföretags ensamrätt, dvs. till dess att 50 år har förflutit efter det år då utsändningen ägde rum.

I de fall då en ljudupptagning som skyddas enligt 46 § upphovsrättslagen har såväl getts ut som offentliggjorts inom 50 år från upptagningen skall skyddstidens längd räknas från utgången av det år då upptagningen första gången gavs ut. (45, 46 och 48 §§ upphovsrättslagen)

Regeringens bedömning: Svensk rätt uppfyller redan direktivets krav på en grundläggande ensamrätt till tillhandahållande på begäran av upptagningar såvitt gäller utövande konstnärers, fonogramframställares och framställare av rörliga bilders prestationer (jfr dock avsnitt 10.2 om inskränkningar i de närstående rättigheterna).

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 304 f.)

Remissinstanserna: Den stora majoriteten av remissinstanserna har välkomnat eller inte haft något att invända mot förslagen eller bedömningen. *Sveriges advokatsamfund* har dock haft åsikten att även upphovsmännens ensamrätt egentligen utgör en förbuds rätt och att man mot denna bakgrund även fortsättningsvis bör utforma de närstående rättigheterna som förbuds rätter. Några av remissinstanserna, bl.a. *Svenska journalistförbundet*, har ställt sig tveksamt till ett ändringsskydd för närstående rättighetshavare. *Stockholms universitet* har anfört att exemplarframställningsbegreppet kommer att avse olika förfoganden när

det gäller upphovsmän respektive närstående rättighetshavare och ansett dels att konsekvenserna av en exklusiv exemplarframställningsrätt borde analyseras mer ingående, dels att en eventuellt eftersträvd skillnad i innebörden borde komma till tydligare uttryck i lagtexten. – Svenska journalistförbundet har ansett att de föreslagna lagändringarna innebär att de utövande konstnärerna får ett personlighetsrättsligt skydd eftersom de får rättigheter – inklusive visningsrätt – avseende framförandet som sådant och inte enbart avseende upptagningar av framförandet. Journalistförbundet har sett en risk för att detta innebär att de utövande konstnärerna får ett imitationsskydd och har avstyrkt en sådan utvidgning av rättigheterna. *Bildleverantörernas förening* och *Svenska Fotografers Förbund* har uttryckt oro för att de utövande konstnärerna genom lagändringarna får möjlighet att förbjuda fotografering av sina framträdanden. *Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation* har ansett att bestämmelsen om exklusiva ensamrättigheter för utövande konstnärer i 45 § URL bör kompletteras med en bestämmelse om kollektiv förvaltning av rätten avseende tillhandahållande på begäran eller, i andra hand, att denna rättighet bör kompletteras med en oavvislig rätt till skälig ersättning. *Musicmanagersforum Sweden* har anfört att en utredning borde tillsättas för att undersöka behovet av att inrätta och finansieringen av ett särskilt klareringsinstitut för de utövande konstnärerna så att dessas rättigheter kan tas tillvara på ett bättre sätt. – Svenska journalistförbundet har avstyrkt att ljud- och bildproducenternas rättigheter utvidgas utöver vad direktivet kräver.

När det gäller ändringen av utgångspunkten för beräkning av skyddstiden enligt 46 § URL har *Svensk scenkonst* anfört att den ändrade skyddstiden enbart för ljudupptagningar skapar en komplicerad situation.

Vad gäller radio- och TV-företagens rättigheter har *TV4* ansett att ensamrätten bör omfatta alla överföringar till allmänheten, inte bara tillhandahållande på begäran. *Sveriges utbildningsradio* har ansett att rättigheterna för radio- och TV-företag bör utvidgas så att de blir lika omfattande som övriga närstående rättighetshavares skydd. *Sveriges television* har ansett att radio- och TV-företagen bör ges en ensamrätt generellt omfattande offentliga framföranden respektive överföring av en utsändning. *Sveriges radio* har hävdad att man i dag, genom att det finns en hänvisning i 48 § URL till 21 § URL, har en möjlighet att ingripa mot att andra utan tillstånd lägger ut streamade sändningar på Internet. Företaget har vidare påtalat att denna möjlighet försvinner enligt förslaget men utgått från att detta måste vara ett förbiseende som nu bör rättas till. – Stockholms universitet har anfört att 49 § URL borde ändras för att bättre stämma överens med direktiv 96/9/EG av den 11 mars 1996 om rättsligt skydd för databaser. – I anslutning till avsnittet om närstående rättigheter har ett par remissinstanser anfört att 39 § URL borde utmönstras helt ur lagen, alternativt har någon föreslagit att hänvisningen till den bestämmelsen i 45 § URL uttryckligen borde undanta tillhandahållande på begäran.

Skälen för regerings förslag och bedömning

Allmänna utgångspunkter

Direktivet innehåller bestämmelser om ensamrättigheter även för vissa till upphovsrätten närstående rättighetshavare. De närstående rättighetshavare vars rättigheter regleras i direktivet är de utövande konstnärerna, fonogramframställarna, framställarna av de första upptagningarna av filmer, samt radio- och televisionsföretagen. Bestämmelserna finns i artikel 2 och 3.2 i direktivet.

I artikel 2 anges att medlemsstaterna skall föreskriva en ensamrätt till framställning av exemplar för utövande konstnärer när det gäller upptagningar av deras framföranden (artikel 2.b), för fonogramframställare av deras fonogram (artikel 2.c), för framställarna av de första upptagningarna av filmer av original och kopior av deras filmer (artikel 2.d) och för radio- och televisionsföretag av upptagningar av deras utsändningar (artikel 2.e). Precis som för upphovsmännen anges i artikel 2 att såväl direkt som indirekt och tillfälligt eller permanent mångfaldigande, dvs. exemplarframställning, skall ingå i ensamrätten och att denna skall omfatta mångfaldigande oavsett metod och form och oavsett om det sker helt eller delvis.

I artikel 3.2 regleras vilken ensamrätt som medlemsstaterna måste ge de närstående rättighetshavarna när det gäller att göra prestationer tillgängliga för allmänheten. Denna ensamrätt är snävare än den rätt till överföring till allmänheten som direktivet föreskriver för upphovsmän. För de närstående rättighetshavarna omfattar ensamrätten endast tillgängliggörande för allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till de prestationer som avses från en plats och vid en tidpunkt de själva väljer. Med ett engelskt uttryck kallas detta ofta tillhandahållande ”on-demand”. Här benämns det fortsättningsvis tillhandahållande på begäran. Ensamrätt till tillhandahållande på begäran skall enligt direktivet ges till utövande konstnärer avseende upptagningar av deras framföranden (artikel 3.2.a), till fonogramframställare avseende deras fonogram (artikel 3.2.b), till framställarna av de första upptagningarna av filmer avseende originalet och kopior av deras filmer (artikel 3.2.c) och till radio- och televisionsföretag avseende upptagningar av deras sändningar, trådöverförda såväl som luftburna, inklusive kabel- och satellitsändningar (artikel 3.2.d). De förfoganden som avses är förfoganden som förutsätter en interaktivitet mellan den som initierar överföringen och den som är mottagare av densamma. Artikel 3.2 behandlas i stycke 24 i ingressen till direktivet. Där anges att rätten som avses i artikeln (dvs. tillhandahållande på begäran) bör anses omfatta alla åtgärder varigenom de skyddade prestationerna görs tillgängliga för allmänheten som inte är närvarande på den plats varifrån tillgängliggörandet sker och att den inte omfattar några andra åtgärder. Direktivet ger alltså de närstående rättighetshavarna ensamrätt till tillhandahållande på begäran, men däremot inte till överföring till allmänheten. I denna del erhåller alltså upphovsmännen en mer omfattande ensamrätt (se artikel 3.1 och stycke 23 i ingressen till direktivet) än de till upphovsrätten närstående rättighetshavarna. Den ensamrätt till tillhandahållande på begäran som de närstående

rättighetshavarna erhåller enligt direktivet omfattar en del av de förfoganden som inryms i rätten till överföring till allmänheten men inte samtliga sådana förfoganden. Däremot inryms samtliga förfoganden som kan betecknas som tillhandahållande på begäran inom begreppet överföring till allmänheten. Rubriken till artikel 3 är uppdelad i två delar: Rätten till överföring av verk till allmänheten och rätten att göra andra alster tillgängliga för allmänheten. Detta uttryckssätt har valts för att man velat understryka att de närstående rättighetshavarna endast får en del av de rättigheter som upphovsmännen får. De typer av förfoganden som efter de i avsnitt 7 föreslagna ändringarna kommer att betecknas som offentligt framförande eller offentlig visning kommer inte i några fall att omfatta tillhandahållande på begäran.

Exklusiva ensamrättigheter för närstående rättighetshavare?

Som nämnts i avsnitt 10.1.1 är den principiella utgångspunkten för svensk del att de olika grupperna på det upphovsrättsliga området så långt som möjligt skall behandlas lika och att de närstående rättighetshavarnas intressen inte är mindre skyddsvärda (prop. 1994/95:58 s. 34). I samma avsnitt har även redogjorts för det förhållandet att även om de närstående rättigheterna i 45, 46 och 48 §§ lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL) har uttryckts som en förbuds rätt i lagtexten så fungerar de i praktiken som ensamrättigheter. För de två ytterligare grupperna av närstående rättighetshavare, framställare av sammanställningar och fotografer, uttrycks rättigheterna redan i gällande svensk rätt som ensamrättigheter (49 och 49 a §§ URL). Direktivet anger i artikel 2 och 3.2 rättigheterna för de utövande konstnärerna, fonogramframställarna, framställarna av de första upptagningarna av filmer och radio- och televisionsföretagen som ensamrättigheter. Mot denna bakgrund föreslogs i promemorian att samtliga närstående rättighetshavare nu skulle ges uttryckliga exklusiva ensamrättigheter. Majoriteten av remissinstanserna har antingen välkomnat detta förslag eller lämnat det utan invändning. *Sveriges advokatsamfund* har dock haft åsikten att även upphovsmännens ensamrätt egentligen utgör en förbuds rätt och att man mot denna bakgrund även fortsättningsvis bör utforma de närstående rättigheterna som förbuds rätter. Enligt regeringens mening finns det inte någon anledning att nu göra en djupgående analys av den egentliga innebörden av upphovsmännens förfoganderätt utan regeringen nöjer sig med att konstatera att för upphovsmännens del har rättigheterna utformats som exklusiva ensamrättigheter. Samma utformning har, som nämnts, rättigheterna redan fått för två grupper av närstående rättighetshavare, framställare av sammanställningar och fotografer. Med beaktande av detta och då även direktivet använder konstruktionen med exklusiva ensamrättigheter för närstående rättighetshavare anser regeringen att rättigheterna för samtliga närstående rättighetshavare fortsättningsvis bör utformas som uttryckliga exklusiva ensamrättigheter. Som föreslogs i promemorian bör alltså bestämmelserna avseende utövande konstnärer, fonogramframställare, producenter av rörliga bilder samt radio- och televisionsföretag ändras så att det där anges att dessa

grupper får en uteslutande rätt att förfoga över sina prestationer i vissa avseenden.

Närstående rättighetshavares ensamrätt att framställa exemplar

Som framgår av avsnitt 10.1.1 om gällande rätt har de utövande konstnärerna, fonogramframställarna, producenter av rörliga bilder, samt radio- och televisionsföretagen nästan lika omfattande rättigheter vad gäller möjligheten att kontrollera exemplarframställning avseende upptagningar av sina prestationer som upphovsmännen i förhållande till sina verk. En skillnad föreligger dock i att dessa närstående rättighetshavare saknar det skydd mot efterlikning, bearbetning och dylikt som upphovsmännen har (se prop. 1994/95:58 s. 34).

Direktivet föreskriver att för de upptagningar som nu är aktuella skall exemplarframställningsrätten omfatta ensamrätt att tillåta eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfällig eller permanent mångfaldigande oavsett metod och form, helt eller delvis. I promemorian gjordes bedömningen att det inte är förenligt med direktivet att endast ge det mer begränsade skydd avseende exemplarframställning som dagens bestämmelser ger de nu aktuella närstående rättighetshavarna. Enligt promemorian var det därför nödvändigt att utvidga skyddet till att gälla även exempelvis bearbetade exemplar av upptagningarna i fråga. Det föreslogs därför att det skulle anges att ensamrätten bl.a. innefattar en rätt att framställa exemplar av upptagningarna i fråga. Dessutom föreslogs att en hänvisning skulle tas in i dessa bestämmelser till 2 § andra stycket URL, där direktivets definition av exemplarframställning enligt förslaget skall tas in.

Majoriteten av remissinstanserna har inte haft något att invända mot detta. Några av remissinstanserna, bl.a. *Svenska journalistförbundet*, har dock ställt sig tveksamt till ett ändringsskydd för närstående rättighetshavare. *Stockholms universitet* har framfört att direktivet inte ger det ändringsskydd som svensk gällande rätt redan ger till upphovsmännen (se avsnitt 7.1.2). Universitetet har därutöver anfört att enligt universitetets mening kommer exemplarframställningsbegreppet att avse olika förfoganden när det gäller upphovsmän respektive närstående rättighetshavare och ansett dels att konsekvenserna av en exklusiv exemplarframställningsrätt borde analyseras mer ingående, dels att en eventuellt eftersträvad skillnad i innebörden borde komma till tydligare uttryck i lagtexten.

Regeringen gör följande överväganden. I 2 § första stycket URL anges bl.a. att upphovsrätten innefattar en rätt att förfoga över verket i såväl ursprungligt som *ändrat* skick. I avsnitt 7.1.2 har redovisats att direktivet inte innehåller någon uttrycklig ändringsrätt, precis som påpekats av Stockholms universitet. Samtidigt innehåller ändå exemplarframställningsrätten som den formulerats i direktivet moment som kan anses ligga nära gränsen till vad som utgör framställning av exemplar av verket i ändrat skick. Det tydligaste exemplet därpå är, som utvecklats i avsnitt 7.1.2, att det i direktivet anges att ensamrätten gäller mångfaldigande oavsett i vilken form det sker. Av resonemanget i avsnitt 7.1.2 framgår att direktivets definition av exemplarframställningsrätten i vissa hänseenden kan tänkas sträcka sig längre än svensk rätt, medan det

i andra hänseenden kan vara tvärtom. För att få en heltäckande reglering av exemplarframställningsrätten och ett tydligt genomförande av direktivet föreslås i avsnitt 7.1.2, precis som i promemorian, att direktivets definition skall tas in i 2 § andra stycket URL, trots att det kan innebära en i viss utsträckning överlappande reglering jämfört med vad som redan framgår av första stycket av bestämmelsen. I promemorian föreslogs inte någon hänvisning i 45, 46 och 48 §§ URL till 2 § första stycket URL, där alltså den uttryckliga bestämmelsen om ändringsrätt finns. Det innebär att promemorians förslag inte sträcker sig längre än att de aktuella närstående rättighetshavarna skulle få en exemplarframställningsrätt som har den innebörd som direktivet föreskriver. Till skillnad mot vad som angavs i promemorian innebar alltså förslaget inte att dessa rättighetshavare skulle få en uttrycklig ändringsrätt avseende de aktuella skyddsobjekten. I den mån direktivets definition av exemplarframställningsrätten kan anses innefatta en viss ändringsrätt skulle de dock förstås också få den rättigheten. Det kan inte komma i fråga att ge de närstående rättighetshavare som skyddas av direktivet en exemplarframställningsrätt som är mer begränsad än vad direktivet föreskriver. Promemorians förslag på denna punkt bör därför genomföras. Det innebär visserligen att förfoganderätten, som Stockholms universitet påpekat, kommer att ha olika omfattning för olika rättighetshavare. Detta är dock inte en ny företeelse i URL. En likartad reglering finns redan i 49 § URL. Där anges att framställare av sammanställningar har en uteslutande rätt att framställa exemplar av arbetet, samtidigt som den hänvisning som görs avseende rättens närmare innehåll endast görs till 2 § andra och tredje styckena URL. Regeringen anser dessutom att systemet med hänvisning till aktuella delar av 2 § URL med önskvärd tydlighet klargör hur förfoganderätten är utformad för respektive kategori av rättighetshavare. Vad gäller Svenska journalistförbundets åsikt att ljud- och bildproducenter inte bör få ett skydd som går längre än direktivet är det alltså så att såvitt gäller exemplarframställningsrätten går förslaget inte längre än vad direktivet kräver.

I promemorian angavs att det utvidgade skyddet avseende exemplarframställning endast kommer att gälla i förhållande till *upptagningar* av de aktuella närstående rättighetshavarnas prestationer. Vidare anfördes att något skydd mot att t.ex. en utövande konstnärs *framförande* imiteras/efterliknas av en annan person inte gäller enligt direktivet och inte heller bör införas av andra skäl. Remissinstanserna har inte haft något att invända mot denna bedömning såvitt gäller exemplarframställningsrätten (se dock efterföljande delavsnitt när det gäller rätten till tillgängliggörande för allmänheten). *Bildleverantörernas förening* och *Svenska Fotografers Förbund* har däremot uttryckt oro för att de utövande konstnärerna genom lagändringarna får möjlighet att förbjuda fotografering av sina framträdanden. Redan tidigare har emellertid de utövande konstnärerna haft rätt att kontrollera att inte deras framföranden tas upp på anordningar genom vilka de kan återges. Frågan om en stillbild utgör ett exemplar av framförandet eller inte påverkas inte av den nu föreslagna lagändringen.

Närstående rättighetshavares ensamrätt till tillhandahållande på begäran

Direktivet innehåller, som framgått tidigare, föreskrifter om att närstående rättighetshavare har en rätt att tillhandahålla upptagningar av sina prestationer på begäran. På samma sätt som den mer omfattande rätten för upphovsmän till överföring till allmänheten är det här endast fråga om distansöverföringar (se stycke 24 i ingressen till direktivet).

För utövande konstnärer gäller enligt svensk rätt att ett framförande som har tagits upp på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges, inte utan dennes samtycke får göras tillgängligt för allmänheten (45 § andra stycket URL).

På motsvarande sätt gäller för framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder att en grammofonskiva, en film eller annan anordning på vilken ljud eller rörliga bilder har tagits upp inte utan samtycke får göras tillgängligt för allmänheten (46 § första stycket URL).

Som redovisades i promemorian tillkom denna grundbefogenhet vid införlivandet med svensk rätt av direktiv 92/100/EEG av den 19 november 1992 om uthyrnings- och utlåningsrättigheter och vissa upphovsrätten närstående rättigheter inom det immaterialrättsliga området (se prop. 1994/95:58 s. 32 ff.). I motiven till ändringen framhölls att den innebar att utövande konstnärer, fonogramframställare och producenter av filmupptagningar skulle få samma grundbefogenheter som upphovsmän, bortsett från skyddet mot efterlikning, bearbetning och dylikt (a. prop. s. 34). I promemorian konstaterades att svensk rätt således redan ger utövande konstnärer och framställare av ljud- och bildupptagningar en rätt att göra sina prestationer tillgängliga för allmänheten och att de förfoganden som direktivets artikel 3.2 anger att de aktuella närstående rättighetshavarna skall kunna kontrollera ryms inom detta begrepp. Någon utvidgning av ensamrätten i denna del föreslogs därför inte i 45 och 46 §§ URL. Mot bakgrund av att bestämmelserna föreslogs bli utformade som exklusiva ensamrättigheter bedömdes dock i promemorian att det fanns anledning att ta in en hänvisning till 2 § tredje och fjärde stycket URL i dessa bestämmelser. I promemorian angavs att detta förstås innebar att de ändringar som föreslogs inom ramen för begreppet tillgängliggörande för allmänheten för upphovsmännen kom att gälla på motsvarande sätt för de utövande konstnärerna samt för framställare av upptagningar av ljud och rörliga bilder. Nästan ingen av remissinstanserna har haft några invändningar mot detta förslag. *Svenska journalistförbundets* har dock avstyrkt att ljud- och bildproducenternas rättigheter utvidgas utöver vad direktivet kräver. Som framgått av den tidigare framställning föreslås inte någon utvidgning av ensamrätten för ljud- och bildproducenter när det gäller tillgängliggörande för allmänheten. Det finns därför inte någon anledning till revidering av förslaget med anledning av vad Journalistförbundet anfört. Regeringen gör samma bedömning som promemorian och anser att en hänvisning bör tas in i 45 och 46 §§ URL till 2 § tredje och fjärde styckena URL.

I promemorian gjordes vidare vissa lagtekniska överväganden rörande 45 § URL. Enligt dessa borde på likartat sätt som tidigare anges att rätten avseende *tillgängliggörande för allmänheten* omfattade såväl framförandet, som upptagningar av framförandet, men ordalydelsen

borde anpassas till att rättigheten nu uttrycktes som en exklusiv ensamrätt. I promemorian uttalades vidare att med framförandet avsågs endast den utövande konstnärens eget "liveframförande". Bestämmelsen gav således liksom tidigare inte något skydd mot att t.ex. en imitators framförande av samma verk gjordes tillgängligt för allmänheten. Majoriteten av remissinstanserna har inte haft några invändningar i denna del. Svenska journalistförbundet har dock ansett att de föreslagna lagändringarna innebär att de utövande konstnärerna får ett personlighetsrättsligt skydd eftersom de får rättigheter – inklusive visningsrätt – avseende framförandet som sådant och inte enbart avseende upptagningar av framförandet. Journalistförbundet har sett en risk för att detta innebär att de utövande konstnärerna får ett imitationsskydd och har avstyrkt en sådan utvidgning av rättigheterna. Regeringen anser emellertid att den lagtekniska lösning som föreslogs i promemorian tydligt anger att den rätt de utövande konstnärerna får avseende sitt framförande endast gäller just *deras* framförande, vilket inte innebär något imitationsskydd. Regeringen anser alltså att promemorians lagförslag bör genomföras och att detta inte innebär att ett imitationsskydd av framföranden ges.

Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation har ansett att bestämmelsen om exklusiva ensamrättigheter för utövande konstnärer i 45 § URL bör kompletteras med en bestämmelse om kollektiv förvaltning av rätten avseende tillhandahållande på begäran eller, i andra hand, att denna rättighet bör kompletteras med en oavvislig rätt till skälig ersättning. *Musicmanagersforum Sweden* har anfört att en utredning borde tillsättas för att undersöka behovet av att inrätta och finansieringen av ett särskilt klareringsinstitut för de utövande konstnärerna så att dessas rättigheter kan tas tillvara på ett bättre sätt. Regeringen konstaterar att det inte finns något underlag för att nu överväga några särskilda regler om förvaltning av utövande konstnärers rättigheter. Skulle det visa sig att det finns ett starkt behov av sådana bestämmelser får dessa frågor övervägas senare.

Vad gäller radio- och televisionsföretagen anfördes i promemorian att de enligt gällande svensk rätt inte har någon sådan befogenhet som avses i artikel 3.2, dvs. tillhandahållande på begäran. Rätten enligt 48 § första stycket 2 URL att kontrollera återgivning av utsändningen på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift avser *inte* distansöverföringar utan ett förfogande som enligt den nya strukturen i 2 § URL kommer att utgöra offentligt framförande. Som konstaterades i promemorian måste svensk rätt alltså anpassas till direktivet på denna punkt. I promemorian angavs att det fanns två tänkbara modeller för denna anpassning. Den ena vore att ge radio- och televisionsföretag en ensamrätt att tillhandahålla upptagningar av sina utsändningar på begäran (dvs. till enskilda från en plats och vid en tidpunkt som dessa själva väljer). Den andra modellen vore att ge företagen en mer omfattande rätt att göra upptagningar av sändningarna tillgängliga för allmänheten. I promemorian föreslogs den förstnämnda lösningen. En ny grundbefogenhet för radio- och televisionsföretag föreslogs således, av innebörd att dessa skulle få en ensamrätt att tillåta att en upptagning av en utsändning på trådbunden eller trådlös väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de

själva väljer. Majoriteten av remissinstanserna har varit positiva till detta förslag eller inte haft något att invända mot det. *TV4* har dock ansett att ensamrätten bör omfatta alla överföringar till allmänheten, inte bara tillhandahållande på begäran. *Sveriges utbildningsradio* har ansett att rättigheterna för radio- och TV-företag bör utvidgas så att de blir lika omfattande som övriga närstående rättighetshavares skydd. Även *Sveriges television* har haft likartad uppfattning och ansett att radio- och TV-företagen bör ges en ensamrätt generellt omfattande offentliga framföranden respektive överföring av en utsändning. *Sveriges radio* har anfört att man i dag, genom att det finns en hänvisning i 48 § URL till 21 § URL, har en möjlighet att ingripa mot att andra utan tillstånd lägger ut streamade sändningar på Internet. Företaget har påtalat att denna möjlighet försvinner enligt förslaget men utgått från att detta måste vara ett förbiseende som nu bör rättas till. Vad först gäller kraven att radio- och TV-företagen skall få utvidgade rättigheter i förhållande till promemorians förslag gör regeringen följande bedömning. Som anfördes i promemorian skulle en sådan lösning gå längre än vad direktivet kräver. En sådan ändring kräver en mer djupgående analys. Regeringen delar därför promemorians uppfattning att svensk rätt nu endast bör ändras i den utsträckning som är nödvändigt för att uppfylla direktivet. När det gäller Sveriges radios anmärkning kan konstateras att hänvisningen till 21 § URL i 48 § URL inte ger radio- och TV-företagen några rättigheter utöver de som räknas upp i 48 § första och andra stycket. 21 § URL innehåller endast bestämmelser om *inskränkningar* i upphovsmännens rättigheter. Hänvisningen till 21 § URL innebär helt enkelt bara att andra utan hinder av radio- och TV-företagens rättigheter kan utnyttja ljudradio- eller televisionsutsändningar i den mån 21 § URL ger utrymme för det. Samtliga de moment som enligt den gällande lydelsen av 48 § URL ingår i radio- och TV-företagens rättigheter återfinns även i den versionen av bestämmelsen som föreslogs i promemorian. Vad Sveriges radio har anfört ger alltså inte anledning till någon ändring av förslaget.

Den nya ensamrätten till tillhandahållande på begäran för radio- och TV-företagen bör, som angavs i promemorian, i tiden gälla lika länge som de redan existerande rättigheterna enligt 48 § URL, dvs. till utgången av femtionde året efter det år då utsändningen ägde rum. I promemorian föreslogs en omstrukturering av 48 § URL i samband med de föreslagna ändringarna. Ingen av remissinstanserna har haft några invändningar mot denna omstrukturering. Regeringen gör samma bedömning som promemorian i denna del. Radio- och televisionsföretagens ensamrättigheter bör alltså återfinnas i en numrerad lista i bestämmelsens första stycke. Nuvarande första stycket 1 bör stå kvar på samma plats. I första stycket 2 bör ensamrätten att framställa exemplar av upptagningar av utsändningar placeras. Rätten att sprida exemplar av sådana upptagningar bör placeras i första stycket 3. Rättigheterna i nuvarande första stycket 2 bör komma därefter, dvs. i första stycket 4. Den nya rätten att tillhandahålla upptagningar av utsändningar på begäran bör slutligen placeras i första stycket 5.

Beräkningen av skyddstidens längd för ljudupptagningar

Skyddstidens längd för utövande konstnärer, fonogramframställare, producenter av rörliga bilder och radio- och televisionsföretag regleras i artikel 3 i rådets direktiv 93/98/EEG av den 29 oktober 1993 om harmonisering av skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter. De svenska bestämmelserna i 45, 46 och 48 §§ har såvitt gäller skyddstidens längd anpassats till skyddstidsdirektivets bestämmelser.

För fonogramframställare gäller enligt artikel 3.2 i skyddstidsdirektivet att rättigheterna skall löpa ut 50 år efter upptagningen. Om upptagningen ges ut eller offentliggörs under denna tid skall rättigheterna dock enligt artikeln löpa ut 50 år efter den dag då verket först gavs ut eller offentliggjordes, beroende på vilken dag som kommer först. Som redovisades i promemorian har artikel 3.2 i skyddstidsdirektivet ändrats något genom artikel 11.2 i det nu aktuella direktivet. Bakgrunden till ändringen är att skyddstidens längd för fonogramframställare är något annorlunda angiven i artikel 17.2 i WIPO Performances and Phonograms Treaty (WPPT) än i artikel 3.2 i skyddstidsdirektivet. Skillnaden består i att om ett fonogram har getts ut skall skyddstiden alltid räknas från den tidpunkten och inte, som enligt artikel 3.2 i dess ursprungliga lydelse i skyddstidsdirektivet, från den första tidpunkten av offentliggörande eller utgivning. Artikel 11.2 i det aktuella direktivet ändrar artikel 3.2 i skyddstidsdirektivet just på det sättet. I promemorian konstaterades att den svenska bestämmelsen i 46 § URL måste ändras på motsvarande sätt såvitt gäller fonogramframställarna, medan bestämmelserna om skyddstidens längd för övriga närstående rättighetshavare i skyddstidsdirektivet kvarstår oförändrade. Detta blev därmed promemorians förslag. *Svensk scenkonst* har anfört att den ändrade skyddstiden enbart för ljudupptagningar skapar en komplicerad situation. Regeringen kan i och för sig hålla med om det. Det finns emellertid inte någon möjlighet att ändra utgångspunkten för beräkningen av skyddstidens längd för de andra närstående rättighetshavarna på motsvarande sätt som för ljudproducenterna. Promemorians förslag måste således genomföras. Det innebär bl.a. att olika regler kommer att gälla för producenter av upptagningar av ljud och producenter av upptagningar av rörliga bilder, trots att dessa båda kategoriers rättigheter regleras i samma paragraf i URL (46 § URL).

Övrigt

Ett par andra frågor rörande närstående rättigheter har väckts i samband med remissomgången. *Stockholms universitets juridiska fakultetsnämnd* har till att börja med anfört att 49 § URL borde ändras för att bättre stämma överens med direktiv 96/9/EG av den 11 mars 1996 om rättsligt skydd för databaser. Vidare har ett par remissinstanser anfört att 39 § URL borde utmönstras helt ur lagen, alternativt har någon föreslagit att hänvisningen till den bestämmelsen i 45 § URL uttryckligen borde undanta tillhandahållande på begäran. Regeringen konstaterar att ingen av dessa frågor kan behandlas i det nu aktuella lagstiftningsärendet. Vad

gäller frågorna om 39 § URL kommer en översyn av 3 kap. URL (där bl.a. 39 § ingår) att påbörjas när direktivet genomförts (se avsnitt 6).

10.2 Inskränkningar

10.2.1 Nuvarande ordning

Bestämmelserna om närstående rättigheter är uppbyggda på så sätt att det genom hänvisning till bestämmelser i 2 kap. lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL) görs vissa inskränkningar i de rättigheter som tillkommer de närstående rättighetshavarna (se 45 §, tredje stycket, 46 § andra stycket, 48 § tredje stycket, 49 § tredje stycket och 49 a § fjärde stycket URL). När det gäller framställare av databaser och fotografier ingår bland dessa hänvisningar även en hänvisning till 19 § URL, som behandlar konsumtion av spridningsrätt (se avsnitt 8.11.1).

De rättigheter som utövande konstnärer samt framställare av upptagningar av ljud och rörliga bilder har i fråga om att göra upptagningar tillgängliga för allmänheten är vidare begränsade genom en särskild bestämmelse i 47 § URL. Denna bestämmelse är utformad som en tvångslicens och ger en rätt att använda ljudupptagningar vid ljudradio- eller televisionsutsändningar eller vid andra offentliga framföranden. När en ljudupptagning används behövs alltså inte tillstånd vare sig från framställaren eller från de utövande konstnärerna (t.ex. musiker och sångare) vars framförande finns på upptagningen. Däremot har framställaren samt de utövande konstnärer vars framförande finns på upptagningen rätt till ersättning. Bestämmelsen ger motsvarande rätt till användning respektive ersättning vid samtidig och oförändrad återutsändning (vidaresändning) till allmänheten trådlöst eller genom kabel av en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning. Vad gäller sådan vidaresändning innehåller bestämmelsen även regler om hur kravet på ersättning får göras gällande. Även 47 § URL innehåller slutligen hänvisningar till några av inskränkingsbestämmelserna i 2 kap. URL.

10.2.2 Överväganden

Regeringens förslag: I bestämmelserna om närstående rättigheter för utövande konstnärer, framställare av upptagningar för ljud eller rörliga bilder, radio- och televisionsföretag samt fotografier tas in hänvisningar även till den nya bestämmelsen i 11 a § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, om framställning av s.k. tillfälliga exemplar och till 17 § om framställning av exemplar åt personer med funktionshinder.

I bestämmelserna om närstående rättigheter för framställare av sammanställningar och fotografier görs hänvisningar till det nya förbudet mot användande av olovliga förlagor vid kopiering för privat bruk i 12 § fjärde stycket upphovsrättslagen. Det nya förbudet mot användande av olovliga förlagor vid kopiering för privat bruk skall också gälla för övriga närstående rättighetshavare, vilket lagtekniskt löses genom att dessa bestämmelser fortsätter att hänvisa till 12 § upphovsrättslagen i

dess helhet. I bestämmelsen om närstående rättigheter för fotografer görs en hänvisning till den nya 20 a § upphovsrättslagen som reglerar viss användning av verk i bakgrunden av andra verk.

Hänvisningar görs till de gemensamma bestämmelserna om avtalslicenser, dvs. 42 a § upphovsrättslagen (tidigare 26 i § upphovsrättslagen) i bestämmelserna om närstående rättigheter för utövande konstnärer samt framställare av upptagningar för ljud eller rörliga bilder. I bestämmelserna om närstående rättigheter för framställare av sammanställningar och fotografer görs hänvisningar till hela det nya kapitlet om avtalslicenser, dvs. 3 a kap. upphovsrättslagen. Det innebär att även den nya avtalslicensbestämmelsen om exemplarframställning genom reprografiskt förfarande inom företag, organisationer m.fl. av litterära verk och av konstverk som finns återgivna i anslutning till texten i ett sådant verk (42 b § upphovsrättslagen) blir tillämplig även för dessa grupper av närstående rättighetshavare. Detsamma gäller den nya avtalslicensbestämmelsen om vissa biblioteks och arkivs rätt att till allmänheten överföra och sprida verk i form av enskilda artiklar, kortare avsnitt eller material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original (42 d § upphovsrättslagen). Bestämmelsen avseende bibliotek och arkiv (42 d § upphovsrättslagen) skall vidare tillämpas på de rättigheter som innehas av utövande konstnärer och framställare av upptagningar av ljud och rörliga bilder. De enda ytterligare förändringar vad gäller hänvisningar till bestämmelser om inskränkningar och om avtalslicens i 45, 46 och 48 §§ upphovsrättslagen som görs är de redaktionella ändringar som måste göras på grund av att vissa av inskränkingsbestämmelserna och bestämmelserna om avtalslicens får annan numrering.

I tvångslicensen i 47 § upphovsrättslagen anges att tvångslicensen gäller användning av ljudupptagningar vid offentliga framföranden och vid överföring till allmänheten utom i fall då överföringen sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Vidare tas i denna bestämmelse alla hänvisningar till bestämmelser i 2 kap. upphovsrättslagen bort utom hänvisningen till 11 § andra stycket upphovsrättslagen. Övriga hänvisningar behöver inte anges i 47 § upphovsrättslagen eftersom de redan återfinns i de bestämmelser som reglerar ensamrättigheter för de aktuella närstående rättighetshavarna, dvs. 45 och 46 §§ upphovsrättslagen. I övrigt görs endast redaktionella ändringar i 47 § upphovsrättslagen. (45–49 a § upphovsrättslagen)

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringen. Dock föreslogs i promemorian inte någon hänvisning till 20 a § URL i 49 a § URL (se promemorian s. 314 f.f.).

Remissinstanserna: Vissa remissinstanser, bl.a. *Svenska journalistförbundet*, har påpekat att en hänvisning till 20 a § URL bör införas i 49 a § URL. *Stockholms universitet* har på vissa sätt ifrågasatt lämpligheten av att bestämmelserna om avtalslicens görs tillämpliga på producenträttigheter. *International Federation of the Phonographic Industry* har anfört att 47 § URL är alltför ingripande och att en tänkbar ändring vore att ta bort första stycket 2. *Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation* har ansett att 47 § URL borde ändras på så sätt att

den som inte betalar ersättning enligt bestämmelsen kan förbjudas att fortsätta framföra upptagningar offentligt och att det bör kopplas en rapporteringsskyldighet till bestämmelsen. *Svensk scenkonst* har påpekat att det inom teaterverksamheten blir allt ovanligare att ljudinspelningar framförs från den ursprungliga tekniska bäraren. Ett behov finns av att kunna överföra ljudinspelningen (dvs. kopiera) från den ursprungliga tekniska bäraren till en annan teknisk bärare, något som inte kan ske med stöd av 47 § URL. I dag hanteras detta delvis genom avtal, men för att hanteringen skall bli helt legal skulle det enligt organisationen behövas en avtalslicens som reglerar sådan kopiering som är nödvändig av tekniska skäl i anslutning till användning enligt 47 § URL.

Skälen för regeringens förslag

Hänvisningar till 11 a § upphovsrättslagen

I artikel 5.1 i direktivet föreskrivs en obligatorisk inskränkning i ensamrätten till exemplarframställning när det gäller s.k. tillfälliga kopior. Artikelns närmare innehåll har behandlats i avsnitt 7.3. Artikel 5.1. avser såväl verk som alster. Med alster avses enligt direktivet upptagningar av utövande konstnärers framföranden, fonogramframställares fonogram, original och kopior av de första upptagningarna av filmer samt upptagningar av radio- och televisionsföretags utsändningar. I promemorian drogs slutsatsen att den inskränkning i ensamrätten till exemplarframställning som nu föreslås i 11 a § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL) enligt direktivet måste göras tillämplig även för de nu angivna närstående rättighetshavarna. Ingen av remissinstanserna har invänt mot denna slutsats. Regeringen gör samma bedömning som promemorian på denna punkt.

I promemorian anfördes vidare att fotografer som inte skyddas av upphovsrätt sedan tidigare behandlas i det närmaste likadant som upphovsmän såväl i fråga om rättigheter som beträffande inskränkningar. Enligt promemorian borde 11 a § URL mot denna bakgrund göras tillämplig även på fotografier skyddade enligt 49 a § URL. Inte heller mot detta har några invändningar framförts av remissinstanserna. Regeringen instämmer även på denna punkt i promemorians bedömning.

Som redovisades i promemorian anges i artikel 1.2 i direktivet att med undantag av de fall som anges i artikel 11 skall direktivet inte på något sätt påverka befintliga gemenskapsbestämmelser om bl.a. det rättsliga skyddet för databaser (artikel 1.2.e). Rådets direktiv 96/9/EG av den 11 mars 1996 om rättsligt skydd för databaser innehåller varken krav på eller ger utrymme för någon inskränkning motsvarande den i artikel 5.1 i det nu aktuella direktivet. Det är mot denna bakgrund inte möjligt att låta 11 a § URL bli tillämplig på sådana databaser, dvs. sammanställningar, som skyddas enligt 49 § URL. I samband med antagandet av rådets gemensamma ståndpunkt av den 28 september 2000 (EGT C 344, 1.12.2000, s. 1) uttalade kommissionen att den hade för avsikt att noga följa den fortsatta utvecklingen och vara beredd att vid behov föreslå de ändringar som kan behövas i äldre direktiv med anledning av erfarenheterna från tillämpningen av det nya direktivet. Kommissionen

uttalade vidare att den i detta sammanhang särskilt skulle uppmärksamma frågan om ett behov av ett undantag motsvarande det i artikel 5.1 även avseende datorprogram och databaser (se bilagan till protokollet från det nämnda rådsrådet, dokument 11375/00 ADD 1 PI 53 CULTURE 52). I juli 2004 lade kommissionen fram ett arbetsdokument i vilket bl.a. rekommenderas att undantag som motsvarar det i artikel 5.1 skall införas också avseende datorprogram och databaser (se dok. 11634/04 PI57 CULT 57, Commission staff working paper on the review of the EC legal framework in the field of copyright and related rights). Som nämnts i avsnitt 8.3.2 avser regeringen att noga följa denna fråga och verka för att motsvarande inskränkning skall införas för datorprogram och databaser så snart som möjligt.

Hänvisningar till 12 § upphovsrättslagen

Hänvisningar till 12 § URL eller delar av denna bestämmelse finns såvitt gäller alla grupper av närstående rättighetshavare. 45, 46 och 48 §§ URL hänvisar till 12 § URL i dess helhet. 49 och 49 a §§ URL hänvisar däremot bara till delar av 12 § URL. Såvitt gäller 49 § URL hänvisas till första och andra styckena i bestämmelsen om kopiering för enskilt bruk och i 49 a § URL hänvisas endast till första stycket i denna bestämmelse. I detta lagstiftningsärende föreslås att det skall införas ett förbud mot att kopiera för privat bruk i fall då den förlaga som används är olovlig, dvs. om förlagan har framställts eller gjorts tillgänglig för allmänheten i strid mot 2 § URL (se avsnitt 8.4). I promemorian angavs att behovet av denna lagändring även gör sig gällande såvitt gäller samtliga närstående rättighetshavare och det föreslogs därför att regeln om lovlig förlaga även skulle göras tillämplig på de närstående rättigheterna. Remissinstanserna har inte haft något att invända mot detta förslag. Även regeringen anser att det finns ett behov av en regel om lovlig förlaga också i förhållande till närstående rättighetshavare. Precis som föreslogs i promemorian bör detta för utövande konstnärer, framställare av upptagningar av ljud och rörliga bilder samt radio och televisionsföretagen lösas lagtekniskt genom att 45, 46 och 48 §§ URL fortsätter att hänvisa till 12 § URL i dess helhet även efter lagändringen av den senare paragrafen. Även när det gäller framställare av sammanställningar och fotografier gör regeringen samma bedömning som promemorian och anser att en hänvisning bör tas in till det förslagna fjärde stycket i 12 § i 49 och 49 a §§ URL.

Hänvisningar till 17 § upphovsrättslagen

I avsnitt 8.10 har föreslagits ett antal ändringar i 17 § URL. Till att börja med föreslås att var och en på annat sätt än genom ljudupptagning skall få framställa och sprida exemplar av bl.a. offentliggjorda alster av bildkonst till personer med funktionshinder som behöver exemplaren för att kunna ta del av verket. Som anförts i det nämnda avsnittet har i olika sammanhang framkommit att det finns ett stort behov av att kunna anpassa bilder för användning av personer med funktionshinder. Exempelvis har påtalats att läroböcker för yngre studenter ofta är

baserade på bildmaterial och att studerande som på grund av ett rörelsehinder inte kan bläddra i en bok, har behov av digitala exemplar även av bilder för att via förstöringsprogram kunna se både texter och bilder på datorns bildskärm. I promemorian uttalades att detta behov förstås gör sig gällande inte bara såvitt avser upphovsrättsligt skyddade alster av bildkonst utan i lika hög grad för fotografiska bilder. Det föreslogs därför att en hänvisning skulle tas in till 17 § URL i bestämmelsen om fotografiska bilder i 49 a § URL så att även dessa bilder skulle omfattas av inskränkningen. Remissinstanserna har inte haft några invändningar mot detta förslag. Regeringen gör samma bedömning och kommer alltså till slutsatsen att en hänvisning bör tas in i 49 a § URL till 17 § URL.

Vidare föreslås att det i 17 § URL skall föras in en bestämmelse som ger de bibliotek och organisationer som regeringen beslutar i enskilda fall rätt att framställa exemplar av verk som sänds ut i ljudradio eller television och av filmverk som döva och hörselskadade behöver för att kunna ta del av verken, samt rätt att sprida och överföra exemplar av verken till dessa personer. I promemorian anfördes att när det gäller dessa typer av verk förekommer vanligen också närstående rättigheter för utövande konstnärer, producenter av upptagningar av ljud och rörliga bilder samt radio- och televisionsföretag. I promemorian konstaterades att för att bestämmelsen skall kunna användas i de fall som är angelägna behövs hänvisningar till den i de aktuella bestämmelserna om närstående rättigheter, dvs. 45, 46 och 48 §§ URL. I promemorian föreslogs att sådana hänvisningar skulle tas in där. Inga invändningar mot detta förslag har framförts under remissomgången. Regeringen gör samma bedömning som promemorian.

Konsumtion av spridningsrätten för framställare av sammanställningar och fotografier

I avsnitt 8.11 har föreslagits att regional (EES-vid) konsumtion skall gälla för spridningsrätten avseende samtliga verk, liksom för samtliga objekt som omfattas av närstående rättigheter. De närmare skälen för detta har utvecklats i det avsnittet. Som redovisades i promemorian finns redan för de utövande konstnärerna, framställare av upptagningar av ljud och rörliga bilder samt radio- och TV-företagen bestämmelser om regional konsumtion i de paragrafer som reglerar dessa rättigheter, dvs. 45, 46 och 48 §§. För framställare av sammanställningar och fotografier regleras frågan om konsumtion av spridningsrätten emellertid genom att bestämmelserna hänvisar till 19 § URL, som behandlar den frågan. I avsnitt 8.11 har föreslagits att konsumtionsprincipen skall ändras till regional konsumtion och att detta bör gälla även för sammanställningar och fotografier. Vidare föreslås i samma avsnitt att detta lagtekniskt sker genom att hänvisningen till 19 § URL får stå kvar i bestämmelserna om sammanställningar och fotografier.

Hänvisning till 20 a § upphovsrättslagen

I avsnitt 8.12 har föreslagits en ny inskränkingsbestämmelse i 20 a § URL avseende konstverk som ingår i en film eller ett televisionsprogram. Om förfogandet med konstverket är av mindre betydelse med hänsyn till filmens eller televisionsprogrammets innehåll får exemplarframställning, spridning, offentligt framförande och överföring till allmänheten ske avseende konstverket genom filmen eller televisionsprogrammet. Motsvarande förfoganden får göras beträffande konstverk som förekommer i bakgrunden på eller annars ingår som en oväsentlig del av en bild. I promemorian föreslogs inte att denna bestämmelse genom hänvisning skulle göras tillämplig på någon av bestämmelserna om närstående rättigheter. Under remissomgången har vissa remissinstanser framfört att fotografier som inte är fotografiska verk men som skyddas som en till upphovsrätten närstående rättighet enligt 49 a § URL och som förekommer i bakgrunden på andra bilder borde omfattas av bestämmelsen, vilket kan ske genom att det i 49 a § URL görs en hänvisning till 20 a § URL. Regeringen delar uppfattningen att det finns ett behov av att göra 20 a § URL tillämplig även på fotografier som inte utgör fotografiska verk. Frågan är då i vilken mån detta kan ske på föreliggande underlag. Det kan till att börja med konstateras att gällande lydelse av 49 a § URL hänvisar till 20 § URL. Det innebär att gällande rätt alltså tillåter s.k. indirekt visning av fotografier genom film eller television om återgivningen är av mindre betydelse med hänsyn till filmens eller televisionsprogrammets innehåll. Att göra den nya bestämmelsen i 20 a § URL tillämplig även på sådana rättigheter som omfattas av 49 a § URL innebär därmed inte någon förändring av rättsläget när det gäller fotografier som ingår i film eller televisionsprogram. Vad gäller den del av 20 a § URL som medger användning av konstverk som förekommer i bakgrunden på eller annars ingår som en oväsentlig del av en bild har denna del av förslaget tillkommit efter promemorian. Som utvecklats i avsnitt 8.12.2 finns det förarbetsuttalanden om att det över huvud taget inte blir fråga om exemplarframställning om konstverk utgör bakgrund eller annars ingår som en oväsentlig del i en bild. Dessa förarbetsuttalanden tar bl.a. sikte på fotografiska verk. Fotografier brukar normalt behandlas likartat som fotografiska verk och samma rättsläge torde därför gälla för dessa. Det innebär i sin tur att det på föreliggande underlag enligt regeringens bedömning är möjligt att göra en hänvisning i 49 a § URL även till denna del av den nya 20 a § URL. Sammanfattningsvis anser regeringen att en sådan hänvisning bör göras.

Hänvisningar till bestämmelser om avtalslicenser

I 45 och 46 §§ URL har tidigare inte funnits någon hänvisning till de gemensamma bestämmelserna om avtalslicenser i 26 i § URL trots att vissa av de specifika avtalslicensbestämmelserna har varit tillämpliga (13 och 26 f §§). Som anfördes i promemorian torde 26 i § ändå ha gällt trots avsaknaden av uttryckliga hänvisningar i 45 och 46 §§ URL eftersom de specifika avtalslicensbestämmelserna innehåller hänvisningar till 26 i § URL. Att något annat skulle ha varit avsikten framgår i vart fall inte av

förarbetena till den lagändring som innebar att man bröt ut de generella bestämmelserna om avtalslicenser från de specifika avtalslicensbestämmelserna och placerade dem i 26 i § URL (se prop. 1992/93:214). Uttryckliga hänvisningar till 26 i § URL har däremot funnits i 49 och 49 a §§ URL. Systemet har alltså inte varit konsekvent utformat. Bestämmelserna om avtalslicenser föreslås nu bli placerade i ett särskilt kapitel, 3 a kap. URL (se närmare avsnitt 9). I samband därmed föreslås att de gemensamma bestämmelserna om avtalslicenser som tidigare återfunnits i 26 i § URL skall placeras i den inledande paragrafen i 3 a kap. URL, i 42 a §. I promemorian angavs att det framstår som lämpligt att i detta sammanhang införa hänvisningar till den paragrafen i samtliga bestämmelser om närstående rättigheter beträffande vilka någon eller några avtalslicensbestämmelser är tillämpliga, dvs. 45, 46, 49 och 49 a §§ URL. Ingen remissinstans har invänt mot detta. Regeringen gör samma bedömning som promemorian.

När det gäller de avtalslicenser som tidigare återfanns i 13, 26 d och 26 f §§ URL föreslås de nu bli placerade i 42 c, 42 e och 42 f §§ URL. I promemorian föreslogs att hänvisningar till dessa bestämmelser görs i samma utsträckning som tidigare. Det föreslås vidare att det skall införas två nya bestämmelser om avtalslicens i URL. Den ena av dessa (42 d § URL) avser exemplarframställning genom *reprografiskt* förfarande inom företag, organisationer m.fl. av litterära verk och av konstverk som finns återgivna i anslutning till texten i ett sådant verk. I promemorian föreslogs att hänvisning till denna bestämmelse skulle göras i bestämmelserna om framställare av sammanställningar och om fotografer (49 och 49 a §§ URL). Vad gäller övriga närstående rättighetshavares rättigheter gjordes bedömningen att dessa är sådana att bestämmelsen inte blir aktuell.

Den andra nya avtalslicensbestämmelse som föreslås är 42 d § URL. Enligt denna skall bibliotek och arkiv, om avtalslicens gäller, få överföra verk i form av enskilda artiklar, kortare avsnitt eller material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original till allmänheten samt sprida sådant material i annat än pappersform till allmänheten. Bestämmelsen är avsedd att komplettera 16 § URL. Bibliotekens och arkivens behov av att kunna överföra och sprida material av den aktuella typen till allmänheten torde kunna avse samtliga prestationer skyddade av närstående rättigheter. Vad gäller radio- och televisionsföretagen gjordes i promemorian bedömningen att det inte torde föreligga något behov av just avtalslicenskonstruktionen eftersom dessa aktörer är så få och så lätt identifierbara att individuella avtal bör kunna träffas med dem. Enligt promemorian borde hänvisning till den nya bestämmelsen därför för de närstående rättighetshavarnas del tas in i samtliga bestämmelser om närstående rättigheter utom 48 § URL, dvs. i 45, 46, 49 och 49 a §§ URL. För framställare av sammanställningar och fotografer konstaterades att hela 3 a kap. URL därmed skulle komma att vara tillämpligt.

Den helt övervägande delen av remissinstanserna har inte haft några invändningar mot någon av de nu redovisade bedömningarna i promemorian. *Stockholms universitet* har dock anfört följande. Universitetet anser att de särskilda problem som uppstår i samband med producenträtterna i 46, 48 och 49 §§ URL inte har beaktats fullt ut och

universitetet ifrågasätter behovet av att införa avtalslicenser för producentgruppen. Universitetet har svårt att se att det finns svenska organisationer som kan och tillåts representera producenterna med tanke på den stora variation av producenter och produktioner som kan komma i fråga. Avtalslicensernas utvidgning till sådant som företags-, skol-, biblioteks- och arkivkopiering gör det högst tveksamt om såväl svenska som framför allt utländska databasproducenter skulle acceptera en sådan indirekt avtalsform. Dessutom ifrågasätter universitetet varför radio- och TV-företag behandlas annorlunda än övriga producenter och alltså inte omfattas av avtalslicensbestämmelserna generellt.

Regeringen gör följande överväganden. Som redovisats ovan har hänvisningar till avtalslicensbestämmelserna redan tidigare förekommit i relativt stor utsträckning även vad gäller producenterna. De problem som Stockholms universitet pekat på är således i så fall redan något som skulle vara aktuellt enligt gällande rätt. Det har inte framkommit att den gällande regleringen lett till problem i praktiken. Regeringen kan därför inte se att det finns någon anledning att i detta lagstiftningsärende avvika från den syn på avtalslicensbestämmelsernas tillämplighet på producenträttigheterna som kommit till uttryck i gällande lagstiftning. I linje med det bör hänvisningar alltså göras på sätt som redovisades i promemorian dels till de bestämmelser om avtalslicens som redan förut hänvisats till även om innehållet i dessa skulle ha ändrats, dels till de nya bestämmelserna om avtalslicens. När det gäller radio- och TV-företagen delar regeringen promemorians bedömning att det inte torde föreligga något behov av just avtalslicenskonstruktionen eftersom dessa aktörer är så få och så lätt identifierbara att individuella avtal bör kunna träffas med dem. Det är dessutom så att varken något radio- eller TV-företag eller någon användargrupp har invänt mot denna bedömning. Regeringen kommer alltså sammanfattningsvis till bedömningen att de förslag som lades fram i promemorian i denna del bör kvarstå.

Tvångslicensen i 47 § upphovsrättslagen

Tvångslicensen i 47 § URL ger i dag en rätt att mot ersättning använda ljudupptagningar vid offentliga framföranden, inklusive vid ljudradio- och televisionsutsändningar. Ljudfilm berörs inte av bestämmelsen. Begreppet offentligt framförande har i 47 § URL samma betydelse som i övrigt i den gällande lydelsen av URL, dvs. begreppet innefattar även en stor andel av sådana distansöverföringar som med direktivets ordalydelse benämns överföring till allmänheten. Av avsnitt 7 framgår att begreppet överföring till allmänheten nu föreslås bli infört som ett underbegrepp till tillgängliggörande för allmänheten. För att uppnå att 47 § URL har kvar samma tillämpningsområde som i dag skulle det vara nödvändigt att ange att tvångslicensen även omfattar överföring till allmänheten av ljudupptagningar. Som nämnts i avsnitt 10.1 framgår dock av artikel 3.2 i direktivet att medlemsstaterna på grund av direktivet är skyldiga att ge bl.a. utövande konstnärer och fonogramframställare en ensamrätt att beträffande upptagningar av framföranden eller av fonogram tillåta eller förbjuda tillgängliggörande för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer, dvs. tillhandahållande på begäran. Artikel 5 ger inte utrymme för

en inskränkning i denna del av ensamrätten som motsvarar dagens 47 § URL. På grund av detta gjordes i promemorian bedömningen att tvångslicensen måste begränsas när det gäller tillhandahållande på begäran så att sådana åtgärder inte omfattas av bestämmelsen men att direktivet inte kräver mer långtgående ändringar i tvångslicensens omfattning än så. Bedömningen blev att ändringen borde begränsas till det som nu var nödvändigt. Mot denna bakgrund föreslogs 47 § URL bli ändrad på så sätt att bestämmelsen, förutom offentliga framföranden, anges omfatta överföring till allmänheten utom i fall då överföringen sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningarna från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Majoriteten av remissinstanserna har inte haft något att invända mot förslaget i denna del. *International Federation of the Phonographic Industry* har dock anfört att 47 § URL är alltför ingripande och att en tänkbar ändring vore att ta bort första stycket 2 enligt förslaget, dvs. avskaffa tvångslicensen såvitt gäller samtliga former av överföring till allmänheten. *Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation* har ansett att 47 § URL borde ändras på så sätt att den som inte betalar ersättning enligt bestämmelsen kan förbjudas att fortsätta framföra upptagningar offentligt och att det bör kopplas en rapporteringsskyldighet till bestämmelsen. *Svensk scenkonst* har påpekat att det inom teaterverksamheten blir allt ovanligare att ljudinspelningar framförs från den ursprungliga tekniska bäraren. Ett behov finns av att kunna överföra ljudinspelningen (dvs. kopiera) från den ursprungliga tekniska bäraren till en annan teknisk bärare, något som inte kan ske med stöd av 47 § URL. I dag hanteras detta delvis genom avtal, men för att hanteringen skall bli helt legal skulle det enligt organisationen behövas en avtalslicens som reglerar sådan kopiering som är nödvändig av tekniska skäl i anslutning till användning enligt 47 § URL. Regeringen delar emellertid promemorians uppfattning att den ändring som bör komma i fråga i 47 § URL endast är den som är nödvändig till följd av direktivet. Övriga frågor som remissinstanserna tagit upp kräver ytterligare analys och underlag. De kan alltså inte övervägas i detta lagstiftningsärende. Bestämmelsen bör därför utformas i enlighet med vad som föreslogs i promemorian. Alla distansöverföringar till allmänheten av ljudupptagningar kommer således att omfattas av tvångslicensen utom sådana interaktiva former av tillhandahållande på begäran som direktivet ger en ensamrätt till.

Som redovisades i promemorian var 47 § URL ursprungligen inte en bestämmelse om tvångslicens utan en bestämmelse som gav vissa närstående rättighetshavare en särskild typ av ersättningsrätt. Den ändrades till en bestämmelse om tvångslicens i samband med att de utövande konstnärerna och fonogramframställarna fick en ensamrätt att göra sina upptagningar tillgängliga för allmänheten (SFS 1995:447). Vid denna ändring lät man hänvisningarna till vissa av bestämmelserna i 2 kap. URL kvarstå. Tidigare hade dessa hänvisningar huvudsakligen haft innebörden att ersättning trots bestämmelsen i 47 § URL inte skulle utgå i fall då en av de nämnda inskränkningarna var tillämplig. Eftersom 47 § URL nu inte längre föreskriver en rättighet utan i stället utgör en inskränkning i rättigheterna enligt 45 och 46 §§ URL och eftersom dessa bestämmelser innehåller hänvisningar till de inskränkingar som anges i

47 § URL gjordes i promemorian bedömningen att hänvisningarna i 47 § URL inte behövs, utom i ett fall. Det fall som ansågs behövas var hänvisningen till 11 § andra stycket URL om krav på angivande av källa och om förbud mot ändring av verk eller prestationer. Övriga hänvisningar förslogs bli borttagna ur paragrafen. Ingen remissinstans har haft invändningar mot förslaget i denna del. Regeringen gör samma bedömning som promemorian och anser således att alla hänvisningar i 47 § URL bör tas bort, utom såvitt gäller hänvisningen till 11 § andra stycket URL.

11 Rättsligt skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning

11.1 Inledning

Den snabba och omfattande utvecklingen av den digitala tekniken har på ett genomgripande sätt kommit att påverka upphovsrätten. En påtaglig konsekvens av denna utveckling är de ökade möjligheterna att utnyttja upphovsrättsligt skyddade verk och till upphovsrätten närstående rättigheter. T.ex. är det enkelt att mycket snabbt skapa digitala kopior av skyddade verk och prestationer och överföra dem till allmänheten via globala nätverk som Internet. På detta sätt kan miljoner människor på olika ställen i världen på ett ögonblick få tillgång till kopior som är av samma, eller nästan samma, kvalitet som originalet.

Den digitala utvecklingen har emellertid inte bara skapat ökade förutsättningar att utnyttja upphovsrättsligt skyddade verk och till upphovsrätten närstående rättigheter. Den har också gett större möjligheter att kontrollera utnyttjanden, möjligheter som sannolikt kommer att utvecklas ytterligare framöver. I ingressen till direktivet sägs bl.a. att den tekniska utvecklingen kommer att ge rättsinnehavarna möjlighet att tillämpa tekniska åtgärder som utformats för att förhindra eller begränsa handlingar som inte är godkända av dem (stycke 47). Som exempel på tekniska åtgärder kan nämnas olika former av tekniska hinder för åtkomst till ett verk eller hinder för kopiering av ett verk, t.ex. kopieringsspärrear. Samtidigt som användningen av tekniska åtgärder ger ökade möjligheter för rättighetshavarna att hindra olovlig användning finns det alltid de som försöker, och lyckas, kringgå de tekniska åtgärderna. Eftersom sådan verksamhet redan förekommer har rättsliga regleringar börjat införas i olika länder för att förhindra olovlig användning (jfr artikel 11 i WIPO Copyright Treaty, WCT, och artikel 18 i WIPO Performances and Phonograms Treaty, WPPT). Om olika rättsliga regleringar upprättas i de skilda medlemsstaterna inom EU kan det leda till att den inre marknaden inte fungerar. I stycke 47 i ingressen dras därför slutsatsen att en harmonisering av rättsliga regler till skydd för tekniska åtgärder bör åstadkommas. Mot denna bakgrund har det tagits in bestämmelser i direktivet om att rättsligt skydd skall ges för sådana tekniska åtgärder som en upphovsman eller en innehavare av en

till upphovsrätten närstående rättighet använt för att kontrollera användningen av sitt verk eller sin skyddade prestation. Bestämmelserna finns intagna i artikel 6 i direktivet.

I ingressen till direktivet konstateras vidare att eftersom den tekniska utvecklingen underlättar överföring av verk och prestationer kommer det att krävas att rättighetshavarna bättre kan identifiera verk, prestationer, upphovsmän och andra rättighetshavare, samt att de lämnar information om villkoren för användningen av verket eller prestationen (stycke 55). Syftet med detta är enligt samma stycke att underlätta förvaltningen av de rättigheter som är knutna till verket eller prestationen. I detta ingresstycke dras därför slutsatsen att rättighetshavarna bör uppmuntras att använda märkning som, utöver den angivna informationen, bl.a. innehåller uppgifter om deras tillstånd när verk eller andra prestationer läggs ut på nätverk.

Precis som för de tekniska åtgärderna finns emellertid en risk för olaglig verksamhet som syftar till att ta bort eller ändra den till verket knutna elektroniska informationen om förvaltningen av rättigheterna eller till att på olika sätt göra exemplar av verk m.m. från vilka denna information har tagits bort utan tillstånd, tillgängliga för allmänheten (stycke 56 i ingressen till direktivet). Även på denna punkt kan olika rättsliga regleringar i de skilda medlemsstaterna inom EU leda till att den inre marknaden inte fungerar. I stycke 56 i ingressen dras därför slutsatsen att ett harmoniserat rättsligt skydd mot varje sådan verksamhet bör upprättas. I direktivet har därför tagits in bestämmelser om rättsligt skydd för elektronisk information om rättighetsförvaltning. Bestämmelserna finns i artikel 7 i direktivet.

I detta kapitel behandlas genomförandet av artiklarna 6 och 7 i direktivet.

11.2 Nuvarande ordning

I lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL) finns bestämmelser om skydd för tekniska åtgärder som avser att hindra olovlig användning av upphovsrättsligt skyddade verk endast när det gäller datorprogram. I 57 a § föreskrivs att den som i annat fall än som avses i 53 § säljer, hyr ut eller för försäljning, uthyrning eller annat förvärvssyfte innehar ett hjälpmedel som är avsett endast för att underlätta olovligt borttagande eller kringgående av en anordning som anbringats för att skydda ett datorprogram mot olovlig exemplarframställning, döms till böter eller fängelse i högst sex månader. Bestämmelsen är en följd av artikel 7.1.c i direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram. Endast omsättning eller innehav i kommersiellt syfte av sådana hjälpmedel är otillåten. Ett privat innehav utan något kommersiellt syfte täcks inte av bestämmelsen. (Se prop. 1992/93:48 s. 136). Användning av ett sådant hjälpmedel kan emellertid utgöra ett led i ett upphovsrättsintrång enligt 53 § URL. Likaså kan innehav vara straffbart såsom ett led i förberedelse till upphovsrättsintrång. I fall då 53 § URL är tillämplig kan ansvar endast komma i fråga enligt den bestämmelsen. Detta framgår uttryckligen av lagtexten i 57 a § URL.

Ett hjälpmedel för att kringgå eller ta bort en kopierings spärr som skyddar ett datorprogram utgörs vanligen av särskilda datorprogram som kan ta bort eller eliminera effekten av kopierings spärrar (se a. prop. s. 135). Det kan emellertid också vara fråga om olika former av handledningar, t.ex. en tryckt handbok eller en demonstrationsvideo. Tryckta skrifter, filmer, videogram och ljudupptagningar samt andra tekniska upptagningar kan endast bli föremål för rättsliga åtgärder på grund av sitt innehåll om det medges enligt tryckfrihetsförordningen (TF) eller yttrandefrihetsgrundlagen (YGL), se 1 kap. 3 § TF och i 1 kap. 4 § YGL. Det undantag för upphovsrätten som finns i 1 kap. 8 § TF och 1 kap. 12 § YGL omfattar inte 57 a § URL (prop. 1992/93:48 s. 137). Det finns inte heller någon annan bestämmelse i dessa grundlagar som medger rättsliga åtgärder i fall som avses i 57 a § URL. Det är således inte möjligt att tillämpa denna bestämmelse om hjälpmedlet utgör tryckt skrift enligt TF eller medium som omfattas av YGL (se a. prop. s. 137).

Utänför den upphovsrättsliga regleringen finns liknande bestämmelser i lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning (avkodningslagen). Dessa bestämmelser avser att ge rättsligt skydd för tekniska åtgärder som använts för att hindra obehörig tillgång till vissa tjänster. Med tjänst avses enligt 2 § i den lagen vissa angivna tjänster om tjänsten är föremål för villkorad tillgång och tillhandahålls mot betalning. De tjänster som avses är till att börja med ljudradio- eller televisionsutsändningar som är riktade till allmänheten och varje annan tjänst som utförs elektroniskt, på distans och på begäran av mottagaren. Avsikten är även att ge skydd åt tjänsteleverantörer som tillhandahåller villkorad tillgång men som inte samtidigt tillhandahåller själva innehållet i tjänsten (se prop. 1999/2000:49 s. 10). Det har därför föreskrivits att även tillhandahållandet av villkorad tillgång till en tjänst skall anses som en tjänst i sig i lagens mening. Som exempel på tjänster som omfattas av den nu behandlade lagen kan, utöver radio- och televisionsutsändningar (dvs. betalradio och betal-TV), nämnas sådant som beställvideo (video on demand), ”music on demand”, elektronisk utgivning och ett stort urval andra online-tjänster (a. prop. s. 10).

Med avkodningsutrustning avses enligt 4 § avkodningslagen utrustning eller programvara som utformats eller anpassats för att göra en tjänst som omfattas av lagen tillgänglig i tolkningsbar form. Enligt 5 § får avkodningsutrustning inte *yrkesmässigt eller annars i förvärvssyfte* tillverkas, importeras, distribueras, säljas, hyras ut, innehas, installeras, underhållas eller bytas ut i syfte att göra en tjänst som omfattas av lagen tillgänglig i tolkningsbar form utan *tjänsteleverantörens* godkännande. Den som på annat sätt än genom import uppsåtligen bryter mot den nämnda paragrafen döms till böter eller fängelse i högst två år, vilket framgår av 6 §. För import av olovlig avkodningsutrustning kan straff enligt lagen (2000:1225) om straff för smuggling komma ifråga. Marknadsföring av olaglig avkodningsutrustning är förbjudet enligt marknadsföringslagen (1995:450) (se a. prop. s. 13 med hänvisning till Marknadsdomstolens beslut MD 1996:22).

Även i förarbetena till avkodningslagen (prop. 1999/2000:49) behandlades frågan om relationen till grundlagsbestämmelserna i yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) och då särskilt frågan huruvida avkodningsutrustning i vissa fall kunde anses utgöra en sådan teknisk

upptagning som sedan den 1 januari 1999 skyddas enligt YGL. De fall som diskuterades var programvara som utformats eller anpassats för att göra en skyddad tjänst åtkomlig utan tjänsteleverantörens godkännande och som vanligtvis tillhandahålls på CD-ROM, diskett eller online via t.ex. Internet. Frågan var om YGL:s skydd för produktion, spridning och innehav av informationsbärare utgjorde ett hinder mot lagbestämmelser som förbjuder vissa förfaranden med avkodningsutrustning. Det konstaterades att huvudsyftet med YGL är att säkerställa friheten att yttra sig i massmedier som ett medel för den fria åsiktsbildningen i samhället. Således var det massmedial användning av de angivna teknikerna som omfattades av YGL. När det gällde den aktuella programvaran sades därefter att grunden i den var programkoden. Därefter gjordes analysen att programkoden knappast kunde anses utgöra ett meddelande eller en uppgift som var avsedd för spridning till andra i den bemärkelse som avsågs i YGL. En teknisk upptagning som innehöll programvara avsedd för olaglig avkodning kunde därför inte anses vara en sådan teknisk upptagning som omfattades av YGL. I den mån en sådan teknisk upptagning också innehöll uppgifter som kunde omfattas av grundlagsskydd torde det vara möjligt att göra en åtskillnad i straffrättsligt hänseende som ledde till att olika straff- och processrättsliga regler kunde komma att gälla för olika "sekvenser" i tekniska upptagningar av aktuellt slag. (Se för det nu anförda prop. 1999/2000:49 s. 15 f.)

Det finns i dag inte några särskilda bestämmelser som rör elektronisk information om rättighetsförvaltning. I någon utsträckning kan dock bestämmelserna i 3 § och 11 § andra stycket URL vara av intresse. Enligt 3 § URL har upphovsmannen en ideell rätt att få sitt namn angivet i den omfattning och på det sätt god sed kräver när exemplar av ett verk framställs eller verket görs tillgängligt för allmänheten. Av 11 § andra stycket URL följer att när ett verk återges offentligt med stöd av 2 kap. URL skall även källan anges i den omfattning och på det sätt god sed kräver. Enligt samma bestämmelse får verket i dessa fall inte heller ändras i större utsträckning än användningen kräver.

En straffrättslig bestämmelse som kan vara av intresse i förevarande sammanhang är bestämmelsen om dataintrång i 4 kap. 9 c § brottsbalken. Enligt denna bestämmelse döms den som olovligen bereder sig tillgång till upptagning för automatisk databehandling eller olovligen ändrar eller utplånar eller i register för in sådan upptagning för dataintrång till böter eller fängelse i högst två år. Också försök eller förberedelse till dataintrång, som om brottet fullbordats inte skulle ha varit att anse som ringa, är straffbelagt (se 4 kap. 10 § brottsbalken). Brottsbalkens bestämmelse om dataintrång syftar till att skydda upptagningar för automatisk databehandling. Bestämmelsen infördes i brottsbalken i samband med att den tidigare datalagen (1973:287) blev ersatt med personuppgiftslagen (1998:204). Datalagens bestämmelse om dataintrång (21 §) överfördes härvid utan ändring i sak till brottsbalken.

11.3 Överväganden

11.3.1 Införande av regler om skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning

Regeringens förslag: Bestämmelser om rättsligt skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning tas in i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Merparten av dessa bestämmelser placeras i ett nytt kapitel, 6 a, i lagen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 327).

Remissinstanserna: Nästan alla remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller inte haft något att erinra mot det.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 6 i direktivet finns bestämmelser om att rättsligt skydd skall ges för sådana tekniska åtgärder som en upphovsman eller en innehavare av närstående rättigheter använt för att kontrollera användningen av sitt verk eller sin skyddade prestation. I artikel 7 i direktivet återfinns vidare bestämmelser om rättsligt skydd för elektronisk information om rättighetsförvaltning.

Vad gäller upphovsrättsligt skyddade verk finns, som framgått av föregående avsnitt, i svensk rätt regler av likartad typ endast avseende datorprogram och då bara vad gäller kommersiell hantering av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder till skydd för datorprogram (57 a § URL). Det finns inte några regler av denna karaktär såvitt avser tekniska åtgärder till skydd för andra typer av upphovsrättsligt skyddade verk eller för prestationer skyddade av till upphovsrätten närstående rättigheter. De liknande bestämmelser som finns i lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning respektive 4 kap. 9 c § brottsbalken om dataintrång har andra skyddsföremål än upphovsrätten. Bestämmelsen i 4 kap. 9 c § brottsbalken syftar till att generellt skydda upptagningar för automatisk databehandling och är inte specifikt inriktad på att skydda tekniska åtgärder som avser att hindra olovlig användning av upphovsrättsligt skyddade verk. Dessutom är dataintrångsbestämmelsen för närvarande föremål för översyn till följd av EU:s rambeslut om angrepp mot informationssystem och Europarådets konvention om IT-relaterad brottslighet. Även om bestämmelsen i viss utsträckning kan vara tillämplig i sådana fall av kringgående av tekniska åtgärder som avses i artikel 6 i direktivet är den inte tillräcklig för att åstadkomma ett fullständigt och tydligt genomförande av direktivet. Vad gäller information om rättighetsförvaltning finns inte heller några särskilda regler vare sig för upphovsmän eller för närstående rättighetshavare.

Genom artikel 6 och 7 ställer direktivet krav på att medlemsstaterna inför regler om rättsligt skydd för tekniska åtgärder och för information om rättighetsförvaltning i sin nationella lagstiftning. Enligt regeringens mening är sådana regler nödvändiga för att ge upphovsmännen och innehavarna av närstående rättigheter användbara instrument att förvalta sina rättigheter i en digital omgivning. I avsnitt 8.4 och 8.5 har utvecklats varför individuell rättighetsförvaltning bör uppmuntras. För att det skall

bli möjligt att uppnå den önskade utvecklingen mot ökad individuell rättighetsförvaltning blir det än viktigare att se till att rättighetshavarna får de rättsliga förutsättningar som behövs för att kunna utveckla tekniskt skydd för sina verk och prestationer. Regler om rättsligt skydd för tekniska åtgärder och information om rättighetsförvaltning är också ett viktigt inslag mot piratkopiering.

I promemorian anfördes att det rättsliga skydd för tekniska åtgärder och information om rättighetsförvaltning som direktivet behandlar bör införas i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL) och att merparten av de nya bestämmelserna bör placeras i ett nytt 6 a kapitel i denna lag.

Nästan alla remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller inte haft något att erinra mot det. *Svenska Journalistförbundet* har dock anført att bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder i stället bör införas i lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning (avkodningslagen).

Som framgått av föregående avsnitt skyddar avkodningslagen vissa tjänster som är föremål för villkorad tillgång och tillhandahålls mot betalning. Artikel 9 i direktivet anger att direktivet inte påverkar bestämmelser om villkorad tillgång. Av detta följer att direktivet inte är avsett att påverka utformningen av den typ av bestämmelser som finns i avkodningslagen. Det rättsliga skydd för tekniska åtgärder och information om rättighetsförvaltning som direktivet behandlar är i stället av upphovsrättslig karaktär. Bestämmelserna förser rättighetshavarna med vissa medel för att på ett effektivt sätt förvalta sina rättigheter i en digital miljö och är på så sätt direkt förknippade med det upphovsrättsliga skyddet. Det är därför lämpligt att, precis som skett med den nämnda bestämmelsen avseende datorprogram, införa bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder och för information om rättighetsförvaltning i URL.

Direktivets bestämmelser i artikel 6 och 7 är relativt omfattande. Det skulle ge en svåröverskådlig lagstiftning att genomföra bestämmelserna enbart genom en eller flera sanktionsbestämmelser i 7 kap. URL. Reglerna kan göras tydligare och mer lättförståeliga om de, på sätt som föreslogs i promemorian, delas upp i dels handlingsregler avseende rättsligt skydd för tekniska åtgärder och information om rättighetsförvaltning dels sanktionsbestämmelser. Detta har också tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser. Handlingsreglerna bör placeras omedelbart före 7 kap. URL i ett nytt 6 a kap. Sanktionsbestämmelserna bör placeras tillsammans med övriga bestämmelser om ansvar i 7 kap. URL.

11.3.2 Definition av tekniska åtgärder

Regeringens förslag: En definition av direktivets begrepp ”teknisk åtgärd” tas in i en inledande bestämmelse i det nya kapitlet om rättsligt skydd för tekniska åtgärder och information om rättighetsförvaltning i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Definitionen formuleras så att det tydligt framgår att direktivets krav på att de tekniska åtgärderna skall vara

effektiva ligger redan i begreppet teknisk åtgärd. Vidare tydliggörs genom definitionen att de tekniska åtgärderna måste vara ägnade att förhindra eller begränsa upphovsrättsligt relevanta förfoganden, dvs. exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten. (52 b § andra stycket upphovsrättslagen)

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 331).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har varit positiva till förslaget eller lämnat det utan erinran. Ett antal remissinstanser däribland, *Sveriges Filmuthyrarförening upa, SVF Sveriges videodistributörers förening, Svenska Antipiratbyrån, Sveriges Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM), Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation (SAMI), International Federation of the Phonographic Industry (Ifpi), Föreningen Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS), Föreningen Copyswede, Föreningen STOP (Scandinavian TV Organisation against Piracy), Filmproducenternas Rättighetsförening och Svenska Filminstitutet* har dock invänt mot förslaget att de tekniska åtgärderna, för att omfattas av definitionen, måste vara ägnade att förhindra eller begränsa upphovsrättsligt relevanta förfoganden. Dessa remissinstanser har uttalat att förslaget i promemorian på ett oönskat sätt begränsar omfattningen av det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder. Flera av de nyssnämnda remissinstanserna har också anfört att förslaget enligt deras mening inte är förenligt med direktivet.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 6.1 i direktivet skall medlemsstaterna ge tillfredsställande rättsligt skydd mot kringgående av effektiva tekniska åtgärder. I artikel 6.3 i direktivet anges vad som utgör en *teknisk åtgärd* respektive en *effektiv* teknisk åtgärd. Av denna bestämmelse framgår att en teknisk åtgärd i direktivets mening är varje teknik, anordning eller komponent som har utformats till att vid normalt bruk förhindra eller begränsa handlingar med avseende på verk eller prestationer som inte är tillåtna av innehavaren av upphovsrätt eller av närstående rättigheter eller av sådan rätt av sitt eget slag som skall skyddas enligt kapitel III i direktiv 96/9/EG av den 11 mars 1996 om rättsligt skydd för databaser (databasdirektivet). I artikel 6.3 anges vidare att tekniska åtgärder skall anses vara effektiva om användningen av ett skyddat verk eller annat alster (dvs. en prestation som skyddas enligt reglerna för närstående rättighetshavare) kontrolleras av rättighetshavarna genom en åtkomstkontroll eller skyddsprocess, t.ex. kryptering, kodning eller annan omvandling av verket eller alstret eller en kontrollmekanism för kopiering, om processen uppfyller skyddsändamålet. I stycke 48 i ingressen sägs bl.a. att ett rättsligt skydd bör ges för tekniska åtgärder som effektivt begränsar åtgärder som inte är godkända av innehavarna av någon upphovsrätt, till upphovsrätten närstående rättighet eller rätt av sitt eget slag angående databaser.

I promemorian föreslogs att en definition av begreppet ”teknisk åtgärd” skulle tas in i det nya kapitlet om rättsligt skydd för tekniska åtgärder och information om rättighetsförvaltning i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL). Utifrån direktivets syfte och ordalydelse gjordes bedömningen att definitionen endast skulle

omfatta sådana tekniska åtgärder som var ägnade att förhindra eller begränsa upphovsrättsligt relevanta förfoganden.

Flertalet remissinstanser har varit positiva till förslaget eller lämnat det utan erinran. Flera remissinstanser har dock invänt mot förslaget att tekniska åtgärder, för att åtnjuta rättsligt skydd, måste vara ägnade att förhindra eller begränsa upphovsrättsligt relevanta förfoganden. Den föreslagna ordningen skulle enligt dessa remissinstanser allt för mycket begränsa omfattningen av det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder, särskilt eftersom teknik som baseras på åtkomstkontroll enligt deras uppfattning då inte skulle omfattas. Ett antal remissinstanser har också hävdade att förslaget i det nu aktuella avseendet inte är förenligt med direktivet.

Som har påpekats av några remissinstanser är direktivets ordalydelse inte helt tydlig i fråga om definitionen av tekniska åtgärder. Av ordalydelsen i artikel 6.3 i direktivet samt stycke 48 i ingressen framgår dock att direktivets definition av teknisk åtgärd endast tar sikte på åtgärder som har utformats för att förhindra eller begränsa handlingar med avseende på verk eller andra alster som inte är tillåtna av innehavaren av enligt lag föreskriven upphovsrätt eller av enligt lag föreskrivna till upphovsrätten närstående rättigheter. En teknisk åtgärd måste alltså, för att tillerkännas rättsligt skydd, ha vidtagits i syfte att skydda upphovsrätten till ett verk eller rätten till en prestation skyddad av närstående rättigheter. Enligt regeringens tolkning skall det alltså finnas ett tydligt samband mellan den tekniska åtgärd som vidtagits (t.ex. en kopieringsspärr eller en åtkomstkontroll av något slag) och den aktuella upphovsrätten eller närstående rättigheten. Det innebär i sin tur enligt regeringens tolkning att den tekniska åtgärden måste fungera så att den på något sätt hindrar eller begränsar möjligheten att vidta upphovsrättsligt relevanta förfoganden med verket eller prestationen. Med andra ord måste åtgärdens funktion vara att hindra eller begränsa exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten av det skyddade verket eller prestationen. Detta följer av att det endast är sådana förfoganden (handlingar) som omfattas av enligt lag föreskriven upphovsrätt eller av enligt lag föreskrivna till upphovsrätten närstående rättigheter och som därmed en innehavare av upphovsrätt eller närstående rättigheter har rätt att kontrollera (tillåta eller förbjuda).

Att ge ett rättsligt skydd för alla tekniska åtgärder som rättighetshavarna vidtar – oavsett om de syftar till att hindra eller begränsa upphovsrättsligt relevanta handlingar eller inte – skulle ge ett alltför långtgående och svåröverskådligt rättsligt skydd för tekniska åtgärder. Det skulle innebära att det skulle bli förbjudet att kringgå även tekniska åtgärder som används i dag eller som kan komma att utvecklas i framtiden som hindrar eller begränsar handlingar som inte alls omfattas av upphovsmannens ensamrätt. Ett exempel på en sådan åtgärd som används i dag och som nämndes i promemorian är s.k. regionkoder. Regionkoder används på DVD-filmer och DVD-spelare för att dela upp marknaden för filmverk geografiskt och tidsmässigt. Det enda relevanta förfogande som sådana koder skulle kunna anses vara kopplade till är spridning av filmverken i fråga. Regionkoderna hindrar dock inte spridningen avseende de fysiska exemplaren av verket, de hindrar endast att man tittar på filmerna i vissa DVD-spelare. Den relevanta

upphovsrättsliga åtgärden, att sprida filmerna, kan äga rum helt utan hinder av regionkoderna. Att låta sådana åtgärder omfattas av bestämmelsen om rättsligt skydd för tekniska åtgärder skulle enligt regeringens mening ge ett alltför långtgående skydd. Sammanfattningsvis delar regeringen promemorians bedömning att direktivet bör tolkas så att det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder endast omfattar sådana åtgärder som hindrar eller begränsar upphovsrättsligt relevanta handlingar och att detta tydligt bör framgå av lagtexten.

Flera remissinstanser, bl.a. *International Federation of the Phonographic Industry*, har invänt mot att en sådan begränsning innebär att s.k. åtkomstkontroll – dvs. tekniska åtgärder som skyddar mot icke-auktoriserad åtkomst - inte skulle omfattas av det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder. De har menat att promemorians förslag strider mot artikel 6 i direktivet och att det ger rättighetshavarna ett för svagt skydd. *Stockholms universitet* har å andra sidan anfört att all åtkomst till ett verksinnehåll i en digital miljö innebär ett upphovsrättsligt förfogande eftersom det vid åtkomsten uppkommer en tillfällig kopia och sådana kopior, enligt direktivet, omfattas av upphovsmannens ensamrätt till exemplarframställning.

Som har framgått ovan är det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder begränsat till sådana åtgärder som hindrar eller begränsar upphovsrättsligt relevanta handlingar. Av detta följer inte att sådana spärrar som baseras på åtkomstkontroll regelmässigt faller utanför det rättsliga skyddet. Ett vanligt inslag i den digitala miljön är sådana tjänster i digitala nätverk som syftar till att mot betalning tillhandahålla material som är skyddat av upphovsrätt eller närstående rättigheter. Det rör sig exempelvis om sådana fall där ett musikaliskt verk eller ett filmverk hålls tillgängligt på Internet för avlyssning och nedladdning av den som ingår avtal om detta och betalar för det, dvs. on-lineförsäljning av musik och film. När åtkomsten till sådana tjänster skyddas med kryptering eller liknande medel hindrar eller begränsar krypteringen just exemplarframställning och nya tillgänglighöjanden för allmänheten av det upphovsrättsligt skyddade materialet. I dessa fall är det därför normalt så att krypteringen eller det liknande förfarandet utgör en teknisk åtgärd i direktivets mening. När det gäller den digitala miljön är det dessutom så att det redan vid enbart tittande och lyssnade på nätverk som Internet regelmässigt uppstår tillfälliga kopior. Som *Stockholms universitet* har anfört innebär detta att i princip varje åtgärd för att ta del av ett verk i en digital miljö faller under upphovsmannens ensamrätt till exemplarframställning. Detta förhållande får enligt regeringens mening till följd att också spärrar som baseras på åtkomstkontroll, i en digital miljö, skyddar mot upphovsrättsligt relevanta handlingar. Spärrar av denna typ som förekommer på t.ex. Internet omfattas alltså normalt av direktivets definition av tekniska åtgärder. Sammantaget får man således, också när det gäller tekniska åtgärder i form av åtkomstkontroll, göra en bedömning i det enskilda fallet av om åtgärden avser att skydda ett upphovsrättsligt relevant förfogande eller inte.

Av artikel 6.3 framgår bl.a. att en teknisk åtgärd i direktivets mening är varje teknik, anordning eller komponent som har utformats till att vid *normalt bruk* förhindra eller begränsa handlingar av visst angivet slag. Enligt regeringen kan det inte uteslutas att uttrycket i frågaskulle kunna

få en begränsande betydelse vid tillämpningen av bestämmelserna om tekniska åtgärder. För att undvika att de svenska bestämmelserna görs mer långtgående än vad som har varit avsikten i direktivet bör därför lagtexten i denna del utformas i nära anslutning till direktivets ordalydelse. Hur uttrycket närmare bör tolkas får avgöras i rättstillämpningen, i sista hand av EG-domstolen.

Det finns behov av att ta in en definition av vad som utgör skyddsföremålet för reglerna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder i URL. Som utvecklats ovan bör det när det gäller definitionen av begreppet *teknisk åtgärd* tydligt framgå i lagtexten att det enbart är tekniska åtgärder som skyddar upphovsrättsligt relevanta förfoganden som avses. När det gäller direktivets definition av begreppet *effektiv* i artikel 6.3 kan konstateras att denna inte ger särskilt mycket mer vägledning för tillämpningen av reglerna än vad redan användningen av ordet "effektiv" gör. *Kungliga Tekniska Högskolan* har uttryckt viss oro för att också helt enkla kopieringsspärrear skall komma att skyddas mot kringgående och för vad detta kan medföra i fråga om tillåtligheten av vissa datorprogram. Det effektivitetskrav som föreskrivs i artikel 6.3 i direktivet innebär emellertid att en teknisk åtgärd inte får vara alltför enkelt utformad utan måste fylla en reell funktion. En teknisk åtgärd som utan större besvär kan kringgåas av användarna kan alltså inte anses åtnjuta rättsligt skydd. Samtidigt kan man förstås inte för rättsligt skydd kräva att en teknisk åtgärd är så effektiv att det är helt omöjligt att kringgå den. I sådant fall skulle reglerna om rättsligt skydd inte behövas. Regeringen delar promemorians bedömning att vad som avses i direktivet helt enkelt är att en teknisk åtgärd måste vara verkningsfull i åtminstone någon utsträckning för att få rättsligt skydd. Den exakta gränsen avseende när en teknisk åtgärd är så lätt att kringgå att rättsligt skydd inte kan ges blir en fråga för rättspraxis och ytterst för EG-domstolen. Sammanfattningsvis delar regeringen promemorians bedömning att direktivets definition av en *effektiv* teknisk åtgärd tydligast uttrycks i lagtexten genom att ordet verkningsfull används.

Ett alternativ till den tvåstegsmodell som har använts i direktivet, dvs. att först ange vad som är en teknisk åtgärd och därefter vad som avses med en effektiv sådan, är att lägga in kravet på effektivitet redan i definitionen av vad som utgör en teknisk åtgärd. Lagtexten skulle då endast behöva behandla *tekniska åtgärder* och man kan undvika användningen av det mer otympliga begreppet *verkningsfulla tekniska åtgärder*. Med denna metod skulle det också bli helt klart att lagtexten uteslutande handlar om skyddade tekniska åtgärder och aldrig om några andra tekniska åtgärder. Skäl talar alltså för att, på sätt som föreslogs i promemorian, bygga upp definitionen i endast ett steg, där kravet på att den tekniska åtgärden skall vara verkningsfull läggs in redan i definitionen av vad som utgör en teknisk åtgärd.

Sammantaget bör alltså definitionen av begreppet tekniska åtgärder utformas på samma sätt som föreslogs i promemorian.

11.3.3 Tillämpningsområdet för bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder

Regeringens förslag: Bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder skall *omfatta alla* typer av upphovsrättsligt skyddade *verk utom datorprogram*. De skall vidare omfatta *samtliga* prestationer som skyddas av *närstående rättigheter*. Bestämmelserna skall inte vara tillämpliga vid tillhandahållande av allmänna handlingar enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen, vid sådan användning i rättsvårdens eller den allmänna säkerhetens intresse som avses i 26 b § andra stycket upphovsrättslagen, eller vid kryptografisk forskning. De skall inte heller vara tillämpliga när det gäller sådana tekniska åtgärder eller arrangemang som används i samband med sådana tjänster i form av ljudradio- eller televisionsutsändningar som avses i 2 § 1 lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning. (52 b, c och h §§ upphovsrättslagen)

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 331). Vissa lagtekniska justeringar har dock gjorts i regeringens förslag.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har varit positiva till förslaget eller lämnat det utan erinran. *Kungliga Tekniska Högskolan* har dock uttryckt viss oro för att skyddet för tekniska åtgärder, trots det föreslagna undantaget för kryptografisk forskning, skall verka hämmande på detta forskningsområde. När det gäller den föreslagna avgränsningen mot lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning (avkodningslagen) har *Viasat*, *Canal Digital*, *Sveriges TV-producenter*, *Sveriges Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM)*, *TV 4*, *International Federation of the Phonographic Industry (Ifpi)*, *Föreningen Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd (KLYS)*, *Föreningen STOP (Scandinavian TV Organisation against Piracy)*, *Filmproducenternas Rättighetsförening*, *Sveriges Utbildningsradio*, *Sveriges Television* och *Svenska Filminstitutet* framfört synpunkter som syftar till att också villkorade tjänster i form av ljudradio- eller televisionsutsändningar bör omfattas av det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder. Flera av dessa remissinstanser har motiverat denna uppfattning med att det är angeläget att privat innehav och användning av s.k. piratkort (som t.ex. möjliggör tillgång till betal-TV sändningar) förbjuds. *Sveriges Television* och *TV 4* har framfört att också sådana televisionsutsändningar som tillhandahålls utan krav på betalning bör omfattas av det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet är i princip tillämpligt på *alla typer av verk*. Av artikel 1.2 i direktivet framgår dock att direktivet inte skall påverka befintliga gemenskapsbestämmelser på vissa områden.

Ett område där tidigare bestämmelser finns är *datorprogram* (artikel 1.2.a) i form av direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram (datorprogramdirektivet). Ett annat område är *databaser* (artikel 1.2.e) som regleras i direktiv 96/9/EG av den 11 mars 1996 om rättsligt skydd för databaser (databasdirektivet). Innebörden av artikel 1.2 i direktivet är dock inte att dessa typer av verk helt undantas från det nya direktivets tillämpningsområde. I stället gäller att i den

utsträckning som de tidigare EG-direktiven avseende dessa typer av verk innehåller likartade bestämmelser som det nya direktivet så är det de äldre bestämmelserna som skall gälla. Finns det inte några bestämmelser alls i tidigare direktiv gäller således det nya direktivets bestämmelser.

Databasdirektivet innehåller inte några bestämmelser om rättsligt skydd för tekniska åtgärder. Det gör däremot datorprogramdirektivet. Artikel 7.1.c i datorprogramdirektivet har i svensk rätt genomförts i 57 a § URL (se vidare avsnitt 11.2 om gällande rätt). Utgångspunkten är därför att de nya reglerna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder skall gälla alla verk (inklusive databaser) utom datorprogram. Situationen vad gäller datorprogram utvecklas mer i stycke 50 i ingressen, där det bl.a. anges att ett harmoniserat rättsligt skydd för tekniska åtgärder inte skall påverka skyddsbestämmelserna i datorprogramdirektivet och i synnerhet inte bör omfatta sådana tekniska åtgärder som används i samband med datorprogram som behandlas uteslutande i det direktivet. I samma ingresstycke anges vidare att skyddet inte bör hämma eller förhindra utveckling eller användning av några vägar för att kringgå en teknisk åtgärd som behövs för att möjliggöra handlingar som utförts i enlighet med bestämmelserna i artikel 5.3 eller 6 i datorprogramdirektivet. I artikel 5.3 i detta direktiv ges den som har rätt att använda en kopia av ett program en rätt att också undersöka eller prova programmets funktion för att utröna de idéer och principer som ligger bakom programmets olika detaljer. Artikel 6 i datorprogramdirektivet behandlar s.k. reverse engineering eller dekompilering. Enligt den bestämmelsen har den som har rätt att använda ett datorprogram också rätt att återge eller översätta ett programs kod i den omfattning som behövs för att åstadkomma att programmet skall kunna samverka med andra program. I svensk rätt återfinns bestämmelser motsvarande artikel 5.3 och 6 i datorprogramdirektivet i 26 g § fjärde stycket och 26 h § URL.

När det gäller till upphovsrätten *närstående rättigheter* är direktivets bestämmelser om tekniska åtgärder enligt artikel 6.3 i direktivet tillämpliga på alla ”enligt lag föreskrivna till upphovsrätten närstående rättigheter”. I samma artikel nämner direktivet även rätten av sitt eget slag enligt databasdirektivet.

I artikel 9 i direktivet anges att direktivet inte påverkar bestämmelser om bl.a. tillgång till *allmänna handlingar*. I stycke 60 i direktivets ingress anges vidare att det skydd som föreskrivs i direktivet inte bör påverka bl.a. nationella bestämmelser om tillgång till allmänna handlingar, som kan påverka skyddet av upphovsrätt eller närstående rättigheter.

I stycke 51 i ingressen anges att tillämpligheten av det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder inte påverkar *allmän ordning* enligt artikel 5 i direktivet eller *allmän säkerhet*. Artikel 5.3.e i direktivet ger medlemsstaterna möjlighet att göra inskränkningar i ensamrätterna till exemplarframställning och överföring till allmänheten bl.a. för användning i den allmänna säkerhetens intresse eller för att garantera ett korrekt genomförande av ett administrativt eller rättsligt förfarande.

I stycke 48 i ingressen anges att det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder bl.a. inte får hindra *kryptografisk forskning*.

Artikel 9 i direktivet anger slutligen att direktivet inte påverkar bestämmelser om *villkorad tillgång* (se även stycke 60 i ingressen till direktivet).

Som har framgått ovan görs genom stycke 50 i ingressen till direktivet helt klart att direktivets bestämmelser om rättsligt skydd för tekniska åtgärder inte är tillämpliga på *datorprogram*. Mot denna bakgrund föreslogs i promemorian att de nya bestämmelserna i URL om rättsligt skydd för tekniska åtgärder inte skall omfatta datorprogram. Ingen remissinstans har haft någonting att invända mot detta. Regeringen ansluter sig till den bedömning som har gjorts i promemorian. När det gäller datorprogram bör alltså 57 a § URL gälla oförändrad.

Av artikel 6.3 i direktivet följer att direktivets bestämmelser om tekniska åtgärder är tillämpliga på alla *närstående rättigheter* samt rätten av sitt eget slag enligt databasdirektivet, som enligt svensk rätt behandlas som en till upphovsrätten närstående rättighet (49 § URL). Vid genomförande i svensk rätt av bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder bör dessa således på sätt som föreslogs i promemorian, och vilket ingen remissinstans invänt emot, göras tillämpliga på samtliga till upphovsrätten närstående rättigheter.

Bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder skall alltså som utgångspunkt omfatta alla typer av upphovsrättsligt skyddade verk utom datorprogram samt samtliga prestationer som skyddas som till upphovsrätten närstående rättigheter.

Det som nu redovisats har tagit sikte på vad som primärt utgör bestämmelsernas tillämpningsområde, dvs. vilka verk och närstående rättigheter som bör omfattas av bestämmelserna. Det finns emellertid anledning att också göra överväganden rörande begränsningar i vissa hänseenden av bestämmelsernas tillämpningsområde.

Det första fallet som bör övervägas gäller *allmänna handlingar*. I 26 b § första stycket URL anges att allmänna handlingar oavsett upphovsrätten skall tillhandahållas enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen. Reglerna i 2 kap. tryckfrihetsförordningen ger allmänheten rätt att ta del av en allmän handling på plats men även att mot avgift få en kopia av den allmänna handlingen. Det finns inte några hinder i URL mot den exemplarframställning och det tillgängliggörande för allmänheten av verk som kan förekomma i samband med att allmänheten får ta del av allmänna handlingar (jfr dock 8 kap. 27 § sekretesslagen, 1980:100). Det är inte uteslutet att det skulle kunna förekomma att något som ges in till en myndighet och blir en allmän handling skyddas av tekniska åtgärder, t.ex. på så sätt att det inte går att skriva ut en kopia av en text som finns på en anordning av något slag. Om bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder skulle gälla även i förhållande till allmänna handlingar skulle det bl.a. innebära att det blev förbjudet för myndigheter att kringgå tekniska åtgärder. Även i fall då en myndighet känner till och har tillgång till hjälpmedel för att framställa en kopia av en allmän handling skulle det inte vara tillåtet på grund av reglerna om rättsligt skydd mot kringgående av tekniska åtgärder. Det kan ifrågasättas om detta är förenligt med de svenska grundlagsfästa reglerna om handlingsoffentlighet. Med hänsyn härtill föreslogs i promemorian att bestämmelserna om tekniska åtgärder inte skall vara tillämpliga vid tillhandahållande av allmänna handlingar enligt 2 kap.

tryckfrihetsförordningen. Ingen remissinstans har haft något att erinra mot promemorians förslag. Som har framgått ovan är det i artikel 9 i direktivet klart uttalat att direktivet inte skall påverka regler om tillgång till allmänna handlingar. Mot denna bakgrund ansluter sig regeringen till promemorians förslag. Reglerna om skydd för tekniska åtgärder bör alltså på sätt föreslogs i promemorian begränsas såvitt avser allmänna handlingar.

Som behandlats i avsnitt 8.18 innebär artikel 5.3.e i direktivet att det är möjligt att bibehålla den svenska bestämmelsen i 26 b § andra stycket URL om användning av verk i *rättsvårdens eller den allmänna säkerhetens intresse*. Som anfördes i promemorian vore det orimligt om det vid sådan användning inte skulle vara tillåtet att kringgå en teknisk åtgärd, t.ex. inom ramen för en polisutredning eller en rättegång. Mot bakgrund av vad som anges om förhållandet mellan skyddet för tekniska åtgärder och allmän ordning och säkerhet i stycke 51 i ingressen till direktivet kan direktivet inte heller anses innebära detta. Reglerna om skydd för tekniska åtgärder bör alltså på sätt som föreslogs i promemorian, och vilket ingen remissinstans invänt emot inte vara tillämpliga vid sådan användning i rättsvårdens eller den allmänna säkerhetens intresse som avses i 26 b § andra stycket URL.

Stycke 48 i ingressen anger att det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder inte får hindra *kryptografisk forskning*. Även den kryptografiska forskningen bör alltså uttryckligen på sätt som föreslogs i promemorian undantas från tillämpningsområdet för bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder. Med ett sådant undantag finns det enligt regeringens bedömning inte någon anledning till sådan oro i fråga om utvecklingen på forskningsområdet som *Kungliga Tekniska Högskolan* har uttryckt. Direktivet innehåller ingen definition eller närmare beskrivningen av vad som avses med kryptografisk forskning. Vad som kan anses utgöra kryptografisk forskning får därmed bedömas utifrån vad sådan forskning allmänt kan anses omfatta. Detta torde normalt inte medföra några tillämpningsproblem. Den exakta gränsen för områdets omfattning får bli en fråga för rättspraxis och ytterst för EG-domstolen.

En särskild fråga gäller *förhållandet till bestämmelserna i avkodningslagen*. Som redovisats i avsnitt 11.2 skyddar avkodningslagen vissa tjänster som är föremål för villkorad tillgång och tillhandahålls mot betalning. Den kanske vanligaste tjänsten som skyddas enligt avkodningslagen är televisionssändningar som är riktade till allmänheten, s.k. betal-tv tjänster. Andra exempel är tjänster som utförs elektroniskt, på distans och på begäran av mottagaren, dvs. olika former av s.k. on demand tjänster som finns tillgängliga mot betalning på nätverk som Internet. Frågan är hur bestämmelserna i avkodningslagen och de nya bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder skall förhålla sig till varandra. Bör bestämmelserna vara parallellt tillämpliga eller bör så inte vara fallet? Behövs i så fall några bestämmelser som uttryckligen reglerar när respektive lagstiftning är tillämplig?

Om dessa frågor anfördes i promemorian inledningsvis följande. Varken innehållet i tjänsterna eller de programbärande signalerna i en radio- eller televisionssändning är föremål för skydd enligt avkodningslagen. I stället är det själva den villkorade tjänsten som sådan som skyddas. Samtidigt kan förstås innehållet i de levererade tjänsterna

vara skyddat av upphovsrätt eller närstående rättigheter eller de programbärande signalerna vara skyddade enligt bestämmelsen om radio- och televisionsföretags rättigheter i 48 § URL. Artikel 9 i direktivet anger att direktivet inte påverkar bestämmelser om villkorad tillgång. Med bestämmelser om villkorad tillgång avses sådana bestämmelser som regleras i avkodningslagen och i det direktiv som den lagen bl.a. baseras på (direktiv 98/84/EG av den 20 november 1998 om det rättsliga skyddet för tjänster som bygger på eller utgörs av villkorad tillgång). I promemorian drogs slutsatsen att direktivet om upphovsrätten i informationsområdet alltså inte var avsett att påverka utformningen av den typ av bestämmelser som finns i avkodningslagen.

Regeringen instämmer i denna inledande analys och slutsats. Utgångspunkten är alltså att de nya bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder i URL inte skall påverka bestämmelserna i avkodningslagen. Frågan är om detta leder till att respektive lagstiftning bör gälla helt parallellt eller om det behövs några uttryckliga bestämmelser i URL som avgränsar de nya bestämmelsernas tillämpningsområde i förhållande till bestämmelserna i avkodningslagen.

När det först gäller s.k. on demand tjänster – dvs. enligt avkodningslagens terminologi tjänster som är föremål för villkorad tillgång och som utförs elektroniskt, på distans, mot betalning och på begäran av mottagaren - som avser upphovsrättsligt skyddat material konstaterades i promemorian att det tekniska skyddet, exempelvis kryptering, ofta skyddade såväl leverantören av betaltjänsten som upphovsrättsligt relevanta förfoganden i form av exemplarframställning och nya tillgängliggöranden för allmänheten. I dessa fall var det alltså normalt så att krypteringen eller det liknande förfarandet utgjorde en teknisk åtgärd i det nu aktuella direktivets mening, samtidigt som tjänsten att tillhandahålla det skyddade materialet mot betalning utgjorde en skyddad tjänst enligt direktiv 98/94/EG. I promemorian gjordes därför bedömningen att skyddet enligt avkodningslagen inte var tillräckligt i dessa fall. För att det nu aktuella direktivet skulle bli korrekt genomfört borde, enligt promemorian, i dessa fall även de nya bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder vara tillämpliga.

I fråga om villkorade tjänster i form av tillhandahållande av radio- och televisionsutsändningar, exempelvis betal-tv tjänster, gjordes däremot en annan bedömning i promemorian. Enligt promemorian torde i dessa fall den kryptering av signalen som användes för att skydda den villkorade tjänsten normalt enbart vara inriktad på att hindra enskilda från att ta del av den skyddade tjänsten, dvs. sändningen, utan att betala särskilt för detta. Det tillgängliggörande för allmänheten som skedde i detta fall skedde redan i och med själva utsändningen. Om någon obehörig dekrypterade signalen var det för att själv få del av sändningen och de däri ingående verken och inte för att i sin tur göra sändningen och verken tillgängliga för allmänheten. Promemorian konstaterade att det inte var något upphovsrättsligt relevant förfogande att själv ta del av ett verk eller en prestation skyddad av närstående rättigheter. Kryptering av radio- och televisionsutsändningar torde alltså vanligen inte ha till syfte att hindra exemplarframställning av programinnehåll eller signal eller att hindra obehöriga personer från att i sin tur tillgängliggöra programmen eller signalerna för allmänheten. I promemorian drogs därför slutsatsen att det

i dessa fall inte var fråga om sådana tekniska åtgärder som avsågs i direktivet. I dessa fall borde därför enligt promemorian endast avkodningslagens bestämmelser tillämpas.

För att klargöra förhållandet mellan bestämmelserna i avkodningslagen och bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder i URL föreslogs i promemorian att det skulle framgå av URL att de nya bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder inte var tillämpliga på tekniska åtgärder och arrangemang som användes i samband med villkorade tjänster i form av radio- eller televisionsutsändningar.

Ett antal remissinstanser har kritiserat promemorians ställningstagande och fört fram att enligt deras mening bör också villkorade tjänster i form av ljudradio- eller televisionsutsändningar omfattas av det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder. Flera av dessa remissinstanser har motiverat denna uppfattning med att det är angeläget att privat innehav och användning av s.k. piratkort (som t.ex. möjliggör tillgång till betal-TV sändningar) förbjuds. Flera remissinstanser, bl.a. *Svenska filminstitutet* och *Sveriges TV-producenter*, har fört fram att användningen av piratkort och annan avkodningsutrustning innebär förlorade intäkter för betal-TV bolagen om flera hundra miljoner kronor per år.

Regeringen delar promemorians bedömning om när de nya bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder bör vara tillämpliga i förhållande till de angränsande bestämmelser som finns i avkodningslagen. De nya bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder bör alltså, av de skäl som fördes fram i promemorian, inte vara tillämpliga när det gäller sådana tekniska åtgärder och arrangemang som används i samband med sådana tjänster i form av ljudradio- eller televisionsutsändningar som skyddas enligt avkodningslagen. För att klargöra förhållandet mellan bestämmelserna i avkodningslagen och bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder bör det, precis som föreslogs i promemorian, införas en uttrycklig bestämmelse om detta i URL. Samtidigt som regeringen alltså delar promemorians bedömning om förhållandet mellan direktivets bestämmelser om rättsligt skydd för tekniska åtgärder och avkodningslagens bestämmelser håller regeringen med om att det kan ifrågasättas om det är rimligt att det även fortsättningsvis skall vara tillåtet att som privatperson skaffa sig tillgång till t.ex. betal-TV sändningar utan att betala till tjänsteleverantören. De nya angränsande reglerna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder som nu föreslås samt vad ett antal remissinstanser har anfört om omfattningen av användningen av piratkort talar starkt för att även privat hantering av piratkort bör förbjudas. Frågan om ändringar av avkodningslagen omfattades emellertid inte av promemorian. Något underlag för ett slutligt ställningstagande i denna fråga finns därför inte i detta lagstiftningsärende. Regeringen avser att nu ta in ett sådant underlag och återkomma med eventuella förslag till lagändringar.

Sveriges Television och *TV 4* har anfört att också sådana televisionsutsändningar över satellit som tillhandahålls utan krav på betalning i ett land men som inte är avsedda för direktmottagning av allmänheten i andra länder bör omfattas av skyddet för tekniska åtgärder.

Avsaknaden av krav på betalning ändrar dock inte den eventuella kodningens övergripande syfte att hindra enskilda från att ta del av sändningen. Syftet är alltså normalt inte att hindra exemplarframställning eller att hindra obehöriga personer från att i sin tur tillgängliggöra programinnehåll eller signaler för allmänheten. Härav följer att det i regel inte heller i dessa fall rör sig om sådana tekniska åtgärder som avses i direktivet. De principiella överväganden beträffande omfattningen av det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder som har redovisats i föregående avsnitt träffar därför också den nu aktuella typen av TV-sändningar. Det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder omfattar alltså normalt inte heller TV-sändningar som tillhandahålls utan krav på betalning och bör inte i detta sammanhang utsträckas till att omfatta sådana TV-sändningar. TV-sändningar som är riktade till allmänheten men tillhandahålls utan krav på betalning omfattas inte heller av skyddet för villkorad tillgång till tjänster i avkodningslagen (jfr beträffande denna typ av TV-sändningar prop. 1993/94:53 s. 6 och 24 samt prop. 1999/2000:49 s. 7). Frågan om avkodningslagen bör utsträckas till att avse även sådana sändningar kan inte tas upp i detta lagstiftningsärende.

Lagtekniskt bör de lösningar som föreslogs i promemorian väljas. Det innebär till en början att definitionen av tekniska åtgärder som utgångspunkt bör omfatta samtliga upphovsrättsligt skyddade verk (52 b §). Därefter bör i en av de inledande bestämmelserna i kapitlet anges att datorprogram inte omfattas av bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder (52 c §). I samma bestämmelse bör anges att dessa bestämmelser inte heller är tillämpliga vid tillhandahållande av allmänna handlingar enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen, vid sådan användning i rättsvårdens eller den allmänna säkerhetens intresse som avses i 26 b § andra stycket URL eller vid kryptografisk forskning. I bestämmelsen bör också anges att bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder inte heller är tillämpliga såvitt gäller tekniska åtgärder eller arrangemang som används i samband med sådana tjänster i form av ljudradio- eller televisionsutsändningar som avses i 2 § 1 avkodningslagen. Sist i det nya kapitlet bör slutligen en särskild bestämmelse införas (52 h §), där det anges att bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder är tillämpliga även i relation till närstående rättigheter. Jämfört med promemorians förslag bör endast vissa lagtekniska justeringar göras.

11.3.4 Förbud mot kringgående av tekniska åtgärder

Regeringens förslag: Det införs ett *förbud mot kringgående* av tekniska åtgärder utan upphovsmannens eller dennes rättsinnehavares samtycke. Förbudet innebär att det inte är tillåtet att kringgå en digital eller analog spärr som hindrar eller begränsar exemplarframställning av ett upphovsrättsligt skyddat verk, att kringgå en teknisk skyddsprocess som hindrar eller begränsar tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller kringgå en annan teknisk åtgärd som hindrar eller begränsar sådant tillgängliggörande. Förbudet skall dock inte gälla när någon, som lovligen har tillgång till ett exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk, kringgår en teknisk åtgärd för att kunna se eller lyssna på verket eller prestationen. (52 d § upphovsrättslagen)

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens (se promemorian s. 331 f.). I regeringens förslag har dock i vissa avseenden valts en annan lagteknisk lösning.

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har varit positiva till förslaget eller lämnat det utan erinran. Ett antal remissinstanser däribland, *Sveriges Filmuthyrarförening upa*, *SVF Sveriges videodistributörers förening*, *Svenska Antipiratbyrån*, *International Federation of the Phonographic Industry (Ifpi)*, *Föreningen STOP (Scandinavian TV Organisation against Piracy)* och *Svenska Filminstitutet* har dock varit kritiska till förslaget att det rättsliga skyddet mot kringgående av tekniska åtgärder skall begränsas till att avse sådana tekniska åtgärder som *uteslutande* hindrar eller begränsar exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller en prestation skyddad av närstående rättigheter. Dessa remissinstanser har anfört att det rättsliga skyddet mot kringgående också bör omfatta tekniska åtgärder som har någon typ av kumulativ funktion, t.ex. sådana tekniska åtgärder som skyddar såväl mot kopiering som mot icke-auktoriserad åtkomst. Några remissinstanser har i anslutning härtill anfört att skivbolagen, som en konsekvens av förslaget, ständigt måste ligga steget före i den tekniska utvecklingen för att säkerställa att förekommande tekniska åtgärder åtnjuter rättsligt skydd.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 6.1 i direktivet föreskrivs att medlemsstaterna skall ge tillfredsställande rättsligt skydd mot kringgående av tekniska åtgärder om personen som utför kringgåendet känner till eller har skälig anledning att anta att han eller hon utför en sådan handling. I stycke 48 i direktivets ingress anges att rättsligt skydd bör ges för tekniska åtgärder som effektivt begränsar åtgärder som inte är godkända av rättighetshavarna, utan att dock hindra den elektroniska utrustningens normala funktion eller den tekniska utvecklingen av den.

I promemorian föreslogs att ett förbud mot kringgående av tekniska åtgärder utan upphovsmannens eller dennes rättsinnehavares samtycke skulle införas. Förbudet skulle enligt förslaget innebära att det inte var tillåtet att kringgå en digital eller analog spärr som uteslutande hindrar eller begränsar exemplarframställning av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller en prestation skyddad av närstående rättigheter, att dekryptera ett datorprogram som uteslutande hindrar eller begränsar tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller en prestation skyddad av närstående rättigheter eller kringgå en annan teknisk åtgärd som uteslutande hindrar eller begränsar sådant tillgängliggörande. Kravet på att den tekniska åtgärden *uteslutande* skulle hindra eller begränsa exemplarframställning alternativt tillgängliggörande för allmänheten innebar t.ex. att en kopieringsspärr på en CD-skiva som också hindrade att man lyssnade på skivan inte åtnjöt något rättsligt skydd. Sådana tekniska åtgärder som skyddade ett verk som gjordes tillgängligt för allmänheten elektroniskt och på distans genom en tjänst som var föremål för villkorad tillgång och tillhandahölls mot betalning föreslogs dock enligt förslaget i promemorian få skydd även om åtgärden också skyddade den villkorade tjänsten.

Flertalet remissinstanser har varit positiva till förslaget i stort eller lämnat det utan erinran. Den remisskritik som har framkommit har i huvudsak varit riktad mot förslaget att det rättsliga skyddet mot kringgående skall begränsas till att avse sådana tekniska åtgärder som *uteslutande* hindrar eller begränsar exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller en prestation skyddad av närstående rättigheter.

I avsnitt 11.3.1 har konstaterats att reglerna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder bör delas upp i handlingsregler och sanktionsregler. Det bör därför införas ett förbud mot kringgående av tekniska åtgärder i det nya kapitel 6 a URL.

Som utvecklats närmare i avsnitt 11.3.2 innebär direktivet enligt regeringens tolkning att det är sådana tekniska åtgärder som utformats till att förhindra eller begränsa exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten som skall åtnjuta rättsligt skydd. Det finns därigenom en tydlig koppling till upphovsrättsligt relevanta förfoganden. Direktivet ställer däremot inte upp något krav på att det dessutom skall ske ett upphovsrättsintrång eller ens finnas ett syfte att begå eller underlätta upphovsrättsintrång för att ett kringgående av en teknisk åtgärd skall sanktioneras. Exempel på sådant som skall förbjudas och sanktioneras är kringgående av digitala eller analoga kopieringsspärrar, eller att ta bort, förstöra, manipulera eller på annat sätt kringgå andra tekniska åtgärder som hindrar eller begränsar tillgängliggörande för allmänheten av upphovsrättsligt skyddade verk.

För att förbudet mot kringgående skall bli tydligare och mer lättillgängligt bör, på sätt som föreslogs i promemorian, de typer av kringgående som i första hand kan väntas bli aktuella så långt möjligt beskrivas i förbudsbestämmelsen. Till att börja med bör förbudet avse att utan samtycke från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare kringgå en digital eller analog spärr som hindrar eller begränsar framställning av exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk. En annan typ av åtgärd som kan antas förekomma men som inte bör vara tillåten är kringgående av en skyddsprocess, exempelvis en kryptering, som hindrar eller begränsar tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk. Eftersom det härutöver kan förekomma andra typer av tekniska åtgärder som hindrar eller begränsar tillgängliggörande för allmänheten av upphovsrättsligt skyddade verk bör förbudet avse även situationen att någon kringgår en annan teknisk åtgärd som hindrar eller begränsar sådant tillgängliggörande. Jämfört med den lagtext som föreslogs i promemorian bör vissa justeringar av ordalydelsen göras i förtydligande syfte (jämför artikel 6.3).

Det kan förekomma att en teknisk spärr innehåller såväl ett skydd mot upphovsrättsligt relevanta förfoganden, som skydd avseende sådant som inte är upphovsrättsligt relevant. Det har t.ex. förekommit uppgifter om att vissa kopieringsspärrar på CD-skivor också hindrat att man lyssnar på skivan, vanligen i dator men ibland även i CD-spelare. Det utgör inte ett upphovsrättsligt relevant förfogande att enbart lyssna på eller titta på ett exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk. Med sikte framförallt på denna situation föreslogs i promemorian att rättsligt skydd skulle ges endast avseende sådana tekniska åtgärder som *uteslutande* hindrar eller begränsar exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten

av upphovsrättsligt skyddade verk. Som har framgått ovan har flera remissinstanser kritiserat promemorians förslag i denna del.

Om det inte vore tillåtet att t.ex. kringgå en kopieringsspärr på en CD-skiva som utöver att hindra kopiering också hindrar att man lyssnar på skivan skulle det innebära att rättighetshavarna fick ett mycket långtgående skydd. Ett sådant rättsligt skydd för tekniska åtgärder skulle sträcka sig längre än vad som motsvaras av det upphovsrättsliga skyddet och i vissa delar sakna koppling till upphovsrätten. Det rättsliga skyddet skulle riskera bli både orimligt och svåröverskådligt. Enskild användning av ett exemplar av ett verk i form av att se eller lyssna på detsamma bör därför även fortsättningsvis vara tillåten och inte omfattas av rättighetshavarnas kontroll. Detta bör gälla även när en teknisk spärr har en dubbel funktion på så sätt att den skyddar såväl upphovsrättsligt relevanta förfoganden, som sådant som inte är upphovsrättsligt relevant. Som anfördes i promemorian är det dessutom rättighetshavarna som har möjlighet att styra de tekniska åtgärdernas utformning. De kan således, inom ramen för vad som är tekniskt möjligt, välja att låta en spärr vara begränsad till att avse just sådant som är upphovsrättsligt relevant.

Av dessa skäl delar regeringen den principiella uppfattning som redovisas i promemorian och som låg till grund för förslaget att begränsa förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder till sådana tekniska åtgärder som *uteslutande* hindrar eller begränsar upphovsrättsligt relevanta förfoganden.

Emellertid finns det enligt regeringens mening skäl som talar för en delvis annorlunda lagteknisk lösning av denna fråga än den som föreslogs i promemorian. Framförallt är det angeläget att uttryckligen klargöra att det även i fortsättningen skall vara tillåtet att kringgå en teknisk åtgärd om det är nödvändigt för att själv kunna ta del av ett exemplar av ett verk. Det finns också anledning att fastställa att denna princip gäller även när en teknisk spärr har en dubbel funktion på så sätt att den skyddar såväl upphovsrättsligt relevanta förfoganden, som sådant som inte är upphovsrättsligt relevant. I promemorians förslag var avsikten att det skulle framgå av ordet ”uteslutande”. Enligt regeringens mening bör det anges på ett tydligare sätt. En sådan tydligare reglering kan uppnås genom att det i den aktuella förbudsbestämmelsen uttryckligen anges att förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder inte skall gälla när någon kringgår en teknisk åtgärd för att kunna se eller lyssna på ett exemplar av ett verk eller en prestation. Med denna lösning kan ordet ”uteslutande” i promemorians förslag genomgående utgå.

Som har framgått i avsnitt 11.3.2 innebär en digital miljö att också spärrar som baseras på åtkomskontroll i och för sig kan anses skydda mot upphovsrättsligt relevanta handlingar eftersom det också vid enbart tittande och lyssnande på nätverk som t.ex. Internet uppstår tillfälliga kopior. Genom den av regeringen nu föreslagna lösningen görs det klart att förbudet mot att kringgå tekniska åtgärder emellertid inte gäller när ett kringgående är nödvändigt för att någon skall kunna se eller lyssna på ett exemplar av ett verk eller en prestation. Härigenom tillses alltså att det rättsliga skyddet avgränsas och inte blir för långtgående.

Samtidigt bör det angivna undantaget från förbudet mot kringgående vara begränsat till sådana fall där den som kringgår den tekniska åtgärden för att kunna se eller lyssna på verket *lovligen har tillgång till* verket i

fråga. Detta för att klargöra att det exempelvis inte skall vara tillåtet att kringgå en teknisk åtgärd som skyddar sådana tjänster som innebär att material skyddat av upphovsrätt tillhandahålls mot betalning på t.ex. Internet. Det skall alltså vara förbjudet att kringgå en teknisk åtgärd som skyddar exempelvis musik eller filmer som säljs för nedladdning över Internet. Om en person som försöker kringgå det tekniska skyddet inte har någon lovlig tillgång till verket skall han eller hon inte få kringgå skyddet även om kringgåendet endast sker i syfte att titta eller lyssna. Endast om personen har lovlig tillgång, t.ex. har köpt ett exemplar av en CD-skiva, skall det vara tillåtet att kringgå ett tekniskt skydd, t.ex. en kopieringsspärre om det behövs för att personen skall kunna lyssna på skivan. För att uppnå denna effekt krävs alltså att det endast skall vara tillåtet att kringgå om personen har lovlig tillgång till verket i fråga. Uttrycket "lovligen" bör väljas eftersom det redan förekommer i URL (se 8 § URL) med den huvudsakliga innebörden att upphovsmannens samtycke erfordras. Som framgår i exemplet ovan har man t.ex. lovlig tillgång till ett exemplar av ett verk som man har köpt. Härutöver omfattar uttrycket också sådan tillgång som är en följd av att någon av inskränkingsbestämmelserna i 2 kap. URL är tillämplig, dvs. som har stöd i lag (jfr Lagrådets yttrande i samband med införandet av 8 § URL, NJA II 1961 s. 96). I praktiken innebär detta framförallt att också innehav av lagligt framställda kopior av ett verk skall anses utgöra lovlig tillgång.

De fall då en teknisk åtgärd skyddar ett verk som görs tillgängligt för allmänheten elektroniskt, på distans och på begäran av mottagaren genom en tjänst som är föremål för villkorad tillgång och tillhandahålls mot betalning var i promemorians förslag föremål för en särlösning som innebar att det för dessa fall gjordes ett undantag från det i promemorian föreslagna kravet på att en teknisk åtgärd, för att åtnjuta rättsligt skydd, inte fick ha någon annan funktion än att hindra eller begränsa exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk (se promemorians förslag till 52 d § andra stycket). Regeringens förslag leder till samma resultat men innebär en förenkling av lagtexten eftersom denna särreglering inte längre behövs.

För en annan lagteknisk lösning än den som föreslogs i promemorian talar också vad några remissinstanser har anfört om att rättighetshavarna kan tvingas att ständigt ligga steget före i den tekniska utvecklingen för att säkerställa att förekommande tekniska åtgärder äger rättsligt skydd mot kringgående. Promemorians förslag innebar nämligen att de befintliga tekniska åtgärderna på marknaden riskerade att förlora sitt rättsliga skydd när nya tekniker för uppspelning lanserades. En ny teknisk lösning för uppspelning av musik kunde nämligen innebära att på marknaden redan befintliga kopieringsspärre på CD-skivor inte var anpassade till den nya tekniken, helt enkelt därför att den inte var känd när skivan lanserades. Detta kunde medföra att kopieringsspärren hindrade att skivan kunde lyssnas på med den nya tekniken. I en sådan situation kunde det, med promemorians förslag, hävdas att kopieringsspärren inte längre uteslutande hindrade eller begränsade upphovsrättsligt relevanta förfoganden. Det skulle därmed plötsligt vara tillåtet att kringgå samtliga kopieringsspärre av denna typ. För att komma till rätta med detta problem bör bestämmelsen om att det skall vara

tillåtet att kringgå en teknisk åtgärd för att själv kunna ta del av ett verk utformas dels så att den knyts till att kringgående krävs för att personen i det enskilda fallet skall kunna se eller lyssna på verket dels till att personen har lovlig tillgång till ett exemplar av verket. Härigenom undviks alltså att nya tekniker för uppspelning, redan genom sin introduktion på marknaden, på ett generellt sätt kan komma att påverka det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder.

Genom denna lösning ges ett bättre rättsligt skydd för de tekniska åtgärderna jämfört med promemorians förslag samtidigt som skyddet inte utsträcks på ett olämpligt sätt. Med denna lösning blir också bestämmelsen tydligare och lättare att förstå. Genom de föreslagna bestämmelserna är sammantaget direktivets krav på ett tillfredsställande rättsligt skydd mot kringgående av tekniska åtgärder uppfyllt.

Vilka sanktioner ett kringgående bör leda till behandlas i avsnitt 11.3.10 om sanktioner. I det sammanhanget behandlas även frågan om vilken kännedom en person måste ha haft rörande det förhållandet att han eller hon olovligen kringgått en teknisk åtgärd för att sanktionerna skall kunna tillämpas.

Till skillnad från vad som gäller beträffande hantering av avkodningsutrustning enligt 5 § lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning och beträffande hantering av hjälpmedel för kringgående av datorprogram enligt 57 a § URL är artikel 6.1 i direktivet inte begränsat till gärningar som sker yrkesmässigt eller annars i förvärvssyfte. Även kringgående som utförs av privatpersoner omfattas således. Denna lösning valdes i direktivet eftersom det bedömdes att skyddet annars riskerade att bli verkningslöst. Förbudet mot kringgående bör således, i enlighet med direktivets krav och i enlighet med vad som föreslogs i promemorian, gälla även om kringgåendet sker av privatpersoner utan något förvärvssyfte.

11.3.5 Förbud mot olika typer av hantering av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder

Regeringens förslag: Det införs ett förbud mot olika typer av hantering av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder. Det skall vara förbjudet att tillverka, överföra, importera, sprida genom att exempelvis sälja eller hyra ut, eller i förvärvssyfte inneha sådana anordningar, produkter eller komponenter som marknadsförs eller utannonseras i syfte att kringgå en teknisk åtgärd. Detsamma skall gälla beträffande sådana anordningar m.m. som endast har ett begränsat intresse från förvärvssynpunkt eller ett begränsat förvärvsmässigt användningsområde utöver att kringgå en teknisk åtgärd. Förbudet gäller också avseende anordningar m.m. som huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av en teknisk åtgärd.

Slutligen skall förbudet gälla på motsvarande sätt beträffande tillhandahållande av tjänster. (52 e § upphovsrättslagen)

Regeringens bedömning: Ett *förbud mot att marknadsföra* den aktuella typen av anordningar m.m. eller tjänster, som direktivet föreskriver, kommer att gälla enligt marknadsföringslagen (1995:445). Ett sådant förbud behöver därför inte införas i upphovsrättslagen.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens (se promemorian s. 332).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har varit positiva till förslaget eller lämnat det utan erinran. Ett fåtal remissinstanser, däribland *Sveriges Filmuthyrareförening upa* och *SVF Sveriges videodistributörers förening* har förordat att direktivets uttryck ”kommersiellt syfte” används i stället för det i promemorian föreslagna ordet ”förvärvssyfte”. Samma remissinstanser har ifrågasatt om inte också sådan spridning av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder som sker via elektroniska nätverk bör förbjudas. Några remissinstanser, bl.a. *Svenska Antipiratbyrån*, har förordat att ett förbud mot att marknadsföra hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder införs direkt i upphovsrättslagen.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: I artikel 6.2 i direktivet åläggs medlemsstaterna att införa ett tillfredsställande rättsligt skydd mot tillverkning, import, spridning, försäljning, uthyrning, marknadsföring i försäljnings- eller uthyrningssyfte eller innehav i kommersiellt syfte av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder. Hjälpmedlen i fråga är anordningar, produkter, komponenter eller tillhandahållande av tjänster som (a) marknadsförs eller utannonseras i syfte att kringgå, eller (b) endast har ett begränsat kommersiellt intresse eller användningsområde av betydande art utöver att kringgå, eller (c) huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av en teknisk åtgärd.

Till större delen finns i dag inte någon svensk lagstiftning som hanterar de frågor som behandlas i artikel 6.2. Vad gäller marknadsföring av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder finns dock redan lagstiftning i form av de allmänna krav angående marknadsföring som uppställs i 4 § marknadsföringslagen (1995:450).

I promemorian föreslogs att ett förbud mot olika typer av hantering i förvärvssyfte av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder skulle införas. Förbudet skulle enligt förslaget innebära att det inte var tillåtet att tillverka, importera, sprida, sälja, hyra ut eller inneha i förvärvssyfte sådana anordningar, produkter eller komponenter som marknadsförs eller utannonseras i syfte att kringgå en teknisk åtgärd. Motsvarande förbud föreslogs gälla beträffande sådana anordningar m.m. som endast har ett begränsat intresse från förvärvssynpunkt eller ett begränsat förvärvsmässigt användningsområde utöver att kringgå en teknisk åtgärd samt beträffande anordningar m.m. som huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av en teknisk åtgärd. Förbudet föreslogs också gälla beträffande tillhandahållande av tjänster. I fråga om förbud mot att marknadsföra den aktuella typen av anordningar m.m. eller tjänster gjordes i promemorian bedömningen att ett sådant förbud inte behöver införas i upphovsrättslagen eftersom ett sådant förbud, som en följd av den s.k. lagstridighetsprincipen, kommer att gälla enligt marknadsföringslagen (1995:445).

Flertalet remissinstanser har varit positiva till förslaget eller lämnat det utan erinran. Några remissinstanser har dock lämnat vissa mera detaljbetonade synpunkter.

Den hantering som direktivet föreskriver skydd mot är tillverkning, import, spridning, försäljning, uthyrning, marknadsföring i försäljnings- eller uthyrningssyfte eller innehav i kommersiellt syfte.

Som föreslogs i promemorian bör det i URL införas ett förbud mot hantering av den typ av anordningar m.m. som räknas upp i direktivet, samt mot tillhandahållande av sådana tjänster.

Till en början kan konstateras att uttrycket *kommersiellt syfte* enligt ordalydelsen i artikel 6.2 tar sikte endast på innehav av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder och inte på någon annan typ av hantering av hjälpmedel. *Stockholms universitet* har ifrågasatt om detta förhållande återspeglas tillräckligt tydligt i promemorians förslag till lagtext. Regeringen instämmer i att detta bör uttryckas tydligare, vilket kan ske genom en mindre ändring i promemorians förslag till lagtext.

När det gäller genomförandet av direktivets förbud mot innehav i kommersiellt syfte av produkter m.m. för kringgående föreslogs i promemorian att uttrycket "kommersiellt syfte" skulle bytas ut mot det i upphovsrättslagen redan använda uttrycket "förvärvssyfte". Detta har kritiserats av några remissinstanser, bl.a. *Svenska Antipiratbyrån*, som anfört att kommersiellt syfte har en vidare innebörd än förvärvssyfte. Enligt dessa remissinstanser skulle användningen av uttrycket "förvärvssyfte" till skillnad från uttrycket "kommersiellt syfte" få till följd att privatpersoner som har ett intresse av att tillgodogöra sig det ekonomiska värde som representeras av ett upphovsrättsligt skyddat verk fritt kan inneha hjälpmedel för kringgående. Enligt dessa remissinstanser har alltså uttrycket "kommersiellt syfte" en långtgående innebörd.

Av ordalydelsen i artikel 6.2 framgår att innehav av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder utan kommersiellt syfte inte omfattas av direktivets bestämmelse. Enligt regeringens mening kan avsikten med direktivet i denna del inte vara någon annan än att just ange att det skall vara tillåtet att inneha ett hjälpmedel för att själv kunna vinna åtkomst till någon annans upphovsrättsligt skyddade verk. De aktuella remissinsatsernas tolkning skulle göra direktivets krav på att det i fråga om innehav skall föreligga ett kommersiellt syfte meningslöst. Regeringen delar alltså inte dessa remissinstansers tolkning av begreppet kommersiellt syfte i direktivet. Att innehav av ett hjälpmedel är tillåtet innebär dock inte att det också är tillåtet att använda hjälpmedlet för att kringgå en teknisk åtgärd. Den frågan får avgöras med tillämpning av den förbudsbestämmelse som regeringen föreslår (se avsnitt 11.3.4).

När det sedan gäller promemorians förslag att använda uttrycket "förvärvssyfte" i stället för direktivets uttryck "kommersiellt syfte" kan det konstateras att förvärvssyfte är det uttryck som redan används i URL, se 21 och 57 a §§ URL. Också beträffande dessa bestämmelser har uttrycket "kommersiellt syfte" eller motsvarande uttryck legat till grund för bestämmelsernas utformning i det nu aktuella avseendet (se artikel 6.2.b i direktiv 96/9/EG av den 11 mars 1996 om rättsligt skydd för databaser samt artikel 7.1.c i direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram). Uttrycket "förvärvssyfte" har givits en förhållandevis vid betydelse inom upphovsrätten (se t.ex. Henry Olsson, Upphovsrättslagstiftningen – en kommentar, Stockholm 1996 s. 145) och i de båda nyssnämnda fallen har alltså bedömningen gjorts att detta uttryck kan användas synonymt med uttrycket "kommersiellt

syfte”. Det finns inte skäl att nu göra någon annan bedömning. Mot den angivna bakgrunden anser regeringen att promemorians förslag bör följas i denna del.

Några remissinstanser, däribland *Sveriges Filmuthyrareförening upa* och *SVF Sveriges videodistributörers förening* har uttryckt oro för att ordet ”*sprida*” kommer att förstås så att det endast avser spridning av fysiska exemplar av hjälpmedel, dvs. att ”*sprida*” skall ges den innebörd som begreppet har enligt 2 § tredje stycket URL. Spridningsrätten i 2 § tredje stycket URL är genom lagtextens utformning knuten till fysiska exemplar av ett verk. Det finns dock inget som talar för att avsikten med direktivet varit att begränsa förbudet vad gäller hantering av hjälpmedel till endast fysiska exemplar. Att begränsa bestämmelsen så att den inte omfattar t.ex. tillgängliggörande på Internet av ett datorprogram som är utformat just för kringgående av en teknisk åtgärd skulle innebära hål i systemet som medför att bestämmelsen i många fall skulle bli verkningslös. Ingenting talar för att det varit avsikten vare sig med direktivet eller promemorians förslag. För att klargöra bestämmelsens tillämpningsområde bör lagtexten utformas på så sätt att det framgår att den inte är begränsad till spridning av fysiska exemplar. Lagtexten bör därför formuleras om så att den uttryckligen omfattar även överföring av hjälpmedel för kringgående. Detta föranleder också vissa redaktionella ändringar i promemorians förslag till lagtext.

Några remissinstanser, bl.a. *Svenska Antipiratbyrån*, har förordat att ett förbud mot att marknadsföra hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder införs direkt i upphovsrättslagen. Det finns emellertid redan lagstiftning på detta område i form av marknadsföringslagen (1995:450). I marknadsföringslagen ställs krav på att marknadsföringen skall stämma överens med god marknadsföringssed. Med god marknadsföringssed avses god affärssed eller andra vedertagna normer som syftar till att skydda konsumenter och näringsidkare vid marknadsföring av produkter (3 § marknadsföringslagen). Som anfördes i promemorian är en viktig princip på detta område den s.k. lagstridighetsprincipen, som innebär att marknadsföringen måste vara laglig, dvs. inte strida mot annan lag eller kunna leda till lagbrott (se prop. 1994/95:123 s. 43). Med stöd av lagstridighetsprincipen har Marknadsdomstolen bl.a. förbjudit marknadsföring av s.k. piratdekodrar (se MD 1996:22, jfrprop. 1999/2000:49 s. 13 samt i fråga om praxis från senare tid t.ex. MD 2004:17). Det innebär att om ett förbud mot försäljning m.m. av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder införs i URL så kommer marknadsföring av sådana hjälpmedel att vara förbjuden enligt marknadsföringslagen.

Ett par remissinstanser har påpekat att Marknadsdomstolen vid flera tillfällen har slagit fast att den marknadsrättsliga bedömningen sker fristående från immaterialrättsliga överväganden och att ett förbud enligt marknadsföringslagens bestämmelser inte kan meddelas på den grunden att ett förfarande utgör t.ex. varumärkes- eller patenträttsintrång (se härvid t.ex. MD 2004:15 och MD 2002:25). Bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder syftar till att ge rättighetshavarna möjlighet att förvalta sina rättigheter i en digital miljö. Bestämmelserna kan därför i och för sig sägas vara av upphovsrättslig karaktär (se avsnitt 11.3.1). Att bestämmelserna är kopplade till det upphovsrättsliga skyddet innebär

dock inte att lagstridighetsprincipen skulle sakna tillämpning vid marknadsföring av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder. Det blir i dessa fall inte fråga om att göra några särskilda immaterialrättsliga bedömningar. I stället kommer Marknadsdomstolens prövning att begränsas till frågan om det har skett marknadsföring av sådana hjälpmedel som är olagliga enligt de nya bestämmelserna i upphovsrättslagen.

När det gäller marknadsföring av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder finns alltså redan relevant lagstiftning i form av marknadsföringslagen. Något särskilt förbud i URL mot marknadsföring i försäljnings- eller uthyrningssyfte av sådana hjälpmedel som anges i direktivet bör därför inte införas.

Med undantag för marknadsföring bör förbudsbestämmelsen i URL, i enlighet med vad som föreslogs i promemorian, omfatta all den typ av hantering som anges i direktivet.

En ytterligare fråga rör vilka hjälpmedel som hanteringen i direktivet avser. De hjälpmedel som direktivet omfattar är enligt artikel 6.2 anordningar, produkter, komponenter och tjänster som a) marknadsförs eller utannonseras i syfte att kringgå, eller b) endast har ett begränsat kommersiellt intresse eller användningsområde av betydande art utöver att kringgå, eller (c) huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av en teknisk åtgärd. Innebörden av artikel 6.2.a och 6.2.c är tydlig i den svenska språkversionen av direktivet. Innebörden av artikel 6.2.b är dock mer oklar. Som anfördes i promemorian bör i denna del tolkningshjälp hämtas från de engelska och danska språkversionerna av direktivet. Den engelska språkversionen lyder "have only a limited commercially significant purpose or use other than to circumvent". I den danska språkversionen anges i denna del "kun i begrænset omfang har andet kommercielt formål eller anden kommerciel anvendelse en omgåelse af". Med ledning av dessa språkversioner av direktivet och med hänsyn till vad som har anförts ovan kan innehållet i artikel 6.2.b uttryckas tydligare om det anges att det är fråga om anordningar etc. som utöver att kringgå en teknisk åtgärd endast har ett begränsat intresse från förvärvsmässig synpunkt eller ett begränsat förvärvsmässigt användningsområde. Detta stämmer överens med vad som föreslogs i promemorian. Ingen remissinstans har haft några synpunkter på detta.

Frågan om vilken sanktion som skall följa om någon bryter mot det föreslagna förbudet behandlas i avsnitt 11.3.10.

Liksom vid införandet av 57 a § URL respektive avkodningslagen uppkommer även i detta lagstiftningsärende frågor kring relationen mellan bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder och tryckfrihetsförordningen (TF) respektive yttrandefrihetsgrundlagen (YGL). Det stora flertalet av de hjälpmedel som nu kommer att förbjudas torde utgöras av olika former av tekniska anordningar, såsom programvara. Det finns inte anledning att nu göra någon annan analys beträffande huruvida informationsbärare av sådan programvara och likartade tekniska åtgärder omfattas av YGL:s bestämmelser än den som gjordes i förarbetena till avkodningslagen (prop. 1999/2000:49 s. 15 f.). Som anfördes i promemorian och som ingen remissinstans har invänt emot innebär detta att en teknisk upptagning som t.ex. innehåller

programvara avsedd att kringgå en teknisk åtgärd normalt inte kan anses vara en sådan teknisk upptagning som omfattas av YGL. I den mån den tekniska upptagningen även innehåller grundlagsskyddade uppgifter bör det vara möjligt att göra en åtskillnad mellan dessa uppgifter och de som inte är grundlagsskyddade så att olika rättsliga regler gäller för dessa olika delar av upptagningen. Precis som konstaterades i förarbetena till 57 a § URL (prop. 1992/93:48 s. 137) kan det dock även, om än betydligt mer sällan, förekomma att ett hjälpmedel utgörs av t.ex. en handledning i tryckt form eller i form av en demonstrationsvideo eller liknande. I dessa fall är det tydligt fråga om ett meddelande eller en uppgift som lämnas inom ramen för yttrandefriheten. Som anfördes i promemorian innebär det att samma analys måste göras beträffande dessa fall som i förarbetena till 57 a § URL (a. prop. a. s.). Ingen remissinstans har invänt mot denna bedömning. Slutsatsen blir alltså att TF:s och YGL:s regler har företräde i dylika fall. Sammanfattningsvis delar regeringen promemorians bedömning i nu berörda delar.

11.3.6 Begränsningar i skyddet för tekniska åtgärder

Regeringens förslag: Den som på grund av vissa av inskränkningarna i 2 kap. lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk får utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk, skall ha rätt att använda ett exemplar av ett verk som denne lovligen har tillgång till även om exemplaret skyddas av en teknisk åtgärd. De inskränkningar som avses är bestämmelserna om arkiv och biblioteks exemplarframställning m.m. (16 § upphovsrättslagen), förfoganden till förmån för personer med funktionshinder (17 § upphovsrättslagen), återgivning av vad som framförs i offentliga debatter samt av innehållet i allmänna handlingar m.m. (26 och 26 a §§ upphovsrättslagen) samt efemära, dvs. i huvudsak tillfälliga, upptagningar (26 e § upphovsrättslagen). Om sådant utnyttjande hindras av en teknisk åtgärd får en domstol på yrkande av den berättigade användaren förelägga upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare vid vite att möjliggöra för användaren att utnyttja verket. Rätten att använda verket och att få ett vitesföreläggande skall inte gälla i fall då den berättigade användaren av verket fått tillgång till sitt exemplar av verket genom överföring till allmänheten från en plats och vid en tidpunkt som han eller hon själv valt och därvid träffat avtal om hur verket får användas. (52 f § upphovsrättslagen)

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens (se promemorian s. 349 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har varit positiva till förslaget eller lämnat det utan erinran. Ett fåtal remissinstanser har dock varit kritiska till att begränsningar i det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder införs. Vidare har några remissinstanser anförts att rätten att till följd av inskränkingsbestämmelser i URL använda verk som skyddas av tekniska åtgärder också bör omfatta kopiering för privat bruk.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 6.4 i direktivet finns bestämmelser om vissa begränsningar i skyddet för tekniska åtgärder.

Där anges till att börja med att trots det rättsliga skyddet mot kringgående av tekniska åtgärder skall medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att rättsinnehavarna gör det möjligt att utnyttja vissa inskränkningar. Sådant säkerställande skall bara avse situationen att det saknas frivilliga åtgärder från rättighetshavarnas sida, inbegripet avtal mellan rättighetshavare och andra berörda parter. Säkerställandet skall ske till förmån för personer som enligt nationell lagstiftning har rätt att utnyttja undantag eller inskränkningar enligt vissa artiklar i direktivet, om en sådan person har laglig tillgång till verket eller prestationen i fråga. De aktuella artiklarna är 5.2.a (exemplarframställning på papper genom fotokopiering), 5.2.c (exemplarframställning av bibliotek, utbildningsanstalter, museer eller arkiv), 5.2.d (efemära upptagningar), 5.2.e (sociala institutioners mångfaldigande av radio- och TV-utsändningar), 5.3.a (användning i illustrativt syfte inom undervisning eller vetenskaplig forskning), 5.3.b (användning för personer med funktionshinder), och 5.3.e (användning för vissa allmänna intressen). Den rättsliga möjligheten till ingripande mot tekniska åtgärder skall endast sträcka sig så långt som behövs för att sådana undantag eller inskränkningar skall kunna utnyttjas.

I artikel 6.4, fjärde stycket anges att de nu redovisade bestämmelserna om begränsningar i det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder inte skall tillämpas på verk och prestationer som gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

Av de nu beskrivna bestämmelserna framgår att lagstiftaren, utom i de nyssnämnda avtalssituationerna, skall säkerställa att de angivna inskränkningarna - i den mån de gäller enligt nationell lagstiftning - kan användas om inte rättighetshavarna frivilligt ser till att så kan ske. Därutöver finns i artikel 6.4, andra stycket en bestämmelse som ger medlemsstaterna rätt men inte skyldighet att vidta sådana åtgärder när det gäller personer som har rätt att utnyttja inskränkingen enligt artikel 5.2.b, dvs. kopiering för privat bruk. Detta får ske om rättighetshavarna inte redan möjliggjort mångfaldigande för privat bruk i den mån som behövs för att undantaget eller inskränkingen i fråga skall kunna utnyttjas och i enlighet med bestämmelserna i artikel 5.2.b och 5.5 (den s.k. trestegsregeln, se avsnitt 8.1). I artikel 6.4, andra stycket anges slutligen att rättighetshavarna inte därigenom får hindras från att i enlighet med 5.2.b och 5.5 vidta lämpliga åtgärder vad avser antalet exemplar vid kopieringen.

De frågor som behandlas i artikel 6.4 tas även upp i stycke 51 i ingressen till direktivet. Där sägs att medlemsstaterna bör främja frivilliga åtgärder från rättighetshavarnas sida, inbegripet ingående och genomförande av avtal mellan rättighetshavare och andra berörda parter, så att syftet med vissa undantag eller inskränkningar enligt nationell lagstiftning skall kunna uppnås i enlighet med direktivet. I stycket anges vidare att i avsaknad av sådana frivilliga åtgärder eller avtal inom rimlig tid bör medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att se till att rättighetshavarna ger de personer som har rätt till sådana undantag eller inskränkningar lämpliga möjligheter att utnyttja dessa, genom att ändra en genomförd teknisk åtgärd eller på annat sätt. Slutligen anförs i stycket

att för att förhindra missbruk av sådana åtgärder som vidtagits av rättighetshavarna, bl.a. inom ramen för avtal, eller av medlemsstaterna, bör alla tekniska åtgärder som används vid genomförandet av sådana åtgärder åtnjuta rättsligt skydd. Den sist refererade meningen knyter an till tredje stycket i artikel 6.4. Där erinras om att även sådana tekniska åtgärder som används vid frivilliga avtal om säkerställande av användning enligt vissa inskränkingsbestämmelser eller vid uppfyllande av sådana bestämmelser om säkerställande av användning enligt inskränkingsbestämmelser som medlemsstaterna föreskrivit skall åtnjuta skydd mot kringgående enligt artikel 6.1.

Mot den angivna bakgrunden föreslogs i promemorian att det skulle införas regler i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL) som hanterar situationen att frivilliga överenskommelser om möjlighet att utnyttja vissa inskränkingsbestämmelser i 2 kap. URL inte kommer till stånd. Flertalet remissinstanser har varit positiva till förslaget eller lämnat det utan erinran. *Sveriges TV-producenter* och *Filmproducenternas Rättighetsförening (frf)* har dock anfört att det överhuvudtaget inte, dvs. varken nu eller senare, bör införas några begränsningar i det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder. Vidare har några remissinstanser, bl.a. *Svenska Antipirathyrdan*, anfört att man bör avvakta med lagstiftning för att under viss tid ge parterna möjlighet att pröva frivilliga lösningar.

Som har framgått ovan anger direktivet bl.a. att det är ”i avsaknad av frivilliga åtgärder från rättsinnehavarnas sida” som medlemsstaterna måste vidta lämpliga åtgärder. Detta kan uppfattas som att regler om säkerställande av möjlighet att använda inskränkningar inte behöver införas samtidigt som direktivet i övrigt. Med denna tolkning skulle direktivet alltså ge medlemsstaterna vissa möjligheter att i ett första läge underlåta att genomföra artikel 6.4 och i stället avvakta utvecklingen för att se om rättighetshavarna själva tar initiativ till att tillåta sådan användning eller om det annars bildas avtalspraxis på området. Samtidigt anger dock direktivet att frivilliga åtgärder eller avtal måste komma till stånd inom rimlig tid samt att medlemsstaterna skall vidta lämpliga åtgärder. Detta talar för att man inte kan avvakta med lagstiftning. Härtill kommer att lagstiftningsprocessen i Sverige är förhållandevis utdragen tidsmässigt. Skulle man avvakta med införandet av möjlighet att vidta rättsliga åtgärder till dess att det klarläggs att frivilliga åtgärder eller avtal inte kommer till stånd inom rimlig tid så tar det därefter ytterligare minst ett år innan lagstiftning kan finnas på plats för att åtgärda problemet. Utgångspunkten är naturligtvis att frivilliga avtal och överenskommelser kommer att komma till stånd i Sverige. Om detta emellertid inte skulle ske inom rimlig tid och rättsliga remedier saknas, skulle det kunna ifrågasättas om svensk rätt är förenlig med direktivet. Mot denna bakgrund delar regeringen bedömningen i promemorian att det redan nu bör införas regler i URL som hanterar situationen att frivilliga överenskommelser inte nås. Frågan om det har gått rimlig tid för uppnående av sådana överenskommelser får, som påpekas i promemorian, beaktas inom ramen för de rättsregler som således bör föreslås.

Tidigare i detta avsnitt har redovisats vilka artiklar i direktivet som genom artikel 6.4 första stycket kan sägas ha företräde framför tekniska

åtgärder. Upplägget i direktivet är att endast om nationell lagstiftning ger rätt att utnyttja ett undantag eller en inskränkning enligt de uppräknade artiklarna, föreligger en skyldighet för medlemsstaterna att säkerställa att användning enligt undantaget eller inskränkningen i fråga kan ske.

Till en början måste det alltså bedömas vilka av bestämmelserna i artikel 6.4 första stycket som är aktuella för svensk del. I promemorian föreslogs att de inskränkningar i URL som avser arkiv och biblioteks exemplarframställning m.m. (16 § URL), förfoganden till förmån för personer med funktionshinder (17 § URL), återgivning av vad som framförs i offentliga debatter samt av innehållet i allmänna handlingar m.m. (26 och 26 a §§ URL) samt efemära upptagningar (26 e § URL) skulle kunna genomföras utan hinder av att verket skyddas av en teknisk åtgärd. När det gällde de övriga inskränkningar i URL som berörs av artikel 6.4 första stycket (dvs. 14, 18 och 23 §§ URL) anfördes i promemorian att det inte kunde bli aktuellt att en teknisk åtgärd hindrade rätten att göra upptagningar av lärares och elevers egna framföranden av verk och att det därför inte behövdes något säkerställande av inskränkningen i 14 § URL gentemot tekniska åtgärder. Vidare anfördes att det var osannolikt att det skulle komma att finnas något beaktansvärt behov av att säkerställa användning gentemot tekniska åtgärder när det gällde samlingsverk för undervisning (18 § URL) och återgivning av konstverk i anslutning till texten i en vetenskaplig framställning (23 § första stycket 1 URL). Ingen remissinstans har haft någonting att invända mot vad promemorian anförde i dessa delar. Regeringen delar promemorians bedömning om vilka bestämmelser som är aktuella för svensk del. I likhet med vad som föreslogs i promemorian bör det därför i fråga om 16, 17, 26, 26 a och 26 e §§ URL föreskrivas att den som på grund av någon av dessa bestämmelser får utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk skall ha rätt att använda detsamma på sätt som anges i aktuell bestämmelse utan hinder av att verket skyddas av en teknisk åtgärd. Dessutom bör det införas regler som säkerställer att respektive inskränkning kan utnyttjas om detta ändå hindras av en teknisk åtgärd.

En förutsättning för att en person skall ha rätt att utnyttja en inskränkning är enligt direktivet att personen har laglig tillgång till det skyddade verket. I promemorians föreslogs att det i lagtexten skulle anges att endast den som *lagligen innehar eller har tillgång* till ett upphovsrättsligt skyddat verk skall ha rätt att använda det med stöd av någon av de aktuella inskränkingsbestämmelserna. Enligt regeringens mening bör förutsättningen enligt direktivet i stället uttryckas på så sätt att personen i fråga skall ha *lovlig tillgång* till det aktuella verket (jfr NJA II 1961 s. 96 och avsnitt 8.14 ovan).

Regeringen har härefter att ta ställning till om det också bör införas regler som innebär att inskränkningen i 12 § URL avseende kopiering för privat bruk skall ha företräde framför tekniska åtgärder.

I artikel 6.4 andra stycket öppnas för en möjlighet till regler om säkerställande av utnyttjande även av inskränkningar avseende kopiering för privat bruk. Vad direktivet säger är dock att medlemsstaterna *får* vidta sådana åtgärder, inte att de skall göra det. Dessutom anges för detta fall att rättighetshavarna har rätt att med hjälp av en teknisk åtgärd begränsa hur många exemplar som får framställas. Någon skyldighet för medlemsstaterna att införa möjligheter att ingripa i fall då tekniska

åtgärder hindrar kopiering för privat bruk föreligger alltså inte. Frågan är om en sådan möjlighet ändå bör införas.

I promemorian gjordes bedömningen att det inte i nuläget borde införas regler som innebär att inskränkningen avseende kopiering för privat bruk skall ha företräde framför tekniska åtgärder. De flesta remissinstanserna har instämt i promemorians bedömning eller lämnat denna utan erinran. Ett fåtal remissinstanser, däribland *Sveriges Arkitekter* och *Sveriges Reklamförbund*, har dock anfört att rätten att till följd av inskränkingsbestämmelser i URL använda verk som skyddas av tekniska åtgärder också bör omfatta kopiering för privat bruk.

Som anfördes i promemorian blir det allt vanligare att digitala kopior av verk och prestationer, framför allt musik och filmverk, läggs ut på globala nätverk som Internet utan tillstånd, exempelvis genom s.k. fildelningsprogram. Att lägga ut verk på detta sätt är inte tillåtet enligt reglerna om kopiering för privat bruk, varken vad avser exemplarframställningen eller tillgängliggörandet för allmänheten. Inte heller finns det några andra regler i URL som tillåter denna typ av förfoganden utan rättighetshavarens samtycke. Som fördes fram i promemorian är det således både förståeligt och berättigat att rättighetshavarna på olika sätt försöker hindra denna utveckling. Ett sätt att försöka hindra att verk och prestationer läggs ut på Internet utan tillstånd är att lägga in kopieringsspärar på CD-skivor och DVD-skivor med film så att digital kopiering förhindras. En effekt av detta är dock att det också många gånger fråntar enskilda möjligheten inte bara att lägga ut verk på Internet utan också att kopiera digitalt för privat bruk.

Inskränkingsbestämmelsen om kopiering för privat bruk är dispositiv. Det är alltså möjligt att avtala bort tillämpningen av bestämmelsen helt eller delvis i samband med t.ex. försäljning eller uthyrning av ett exemplar av ett verk. Man kan därför inte tala om någon absolut rättighet för enskilda att kopiera för privat bruk. Möjligheten att kopiera för privat bruk är inte heller lika skyddsvärd som de tidigare behandlade inskränkingsbestämmelserna, t.ex. inskränkningen till förmån för människor med funktionshinder. Som fördes fram i promemorian är det många gånger helt avgörande för personer med funktionshinder att de kan framställa en digital kopia av ett verk för att de över huvud taget skall kunna ta del av verket, t.ex. med hjälp av en talsyntes eller punktskriftsdisplay. Ett motsvarande grundläggande behov av att kunna utnyttja en inskränkning för att alls kunna ta del av ett verk gäller inte såvitt avser kopiering för privat bruk. Dessutom har den digitala tekniken medfört att kopiering för privat bruk är betydligt mer ingripande för rättighetshavarna i dag än vad denna typ av kopiering var vid lagens tillkomst. Det vore vidare väldigt långtgående att införa en möjlighet för var och en som köpt t.ex. en CD-skiva med kopieringsspär att vidta rättsliga åtgärder mot aktuella rättighetshavare. Samtidigt måste den elektroniska utrustningens utveckling beaktas. Denna har bl.a. medfört att allt fler använder sådant som bärbara MP3-spelare i stället för bärbara kassettbandspelare (freestyle) eller bärbara CD-spelare. Det är naturligtvis inte önskvärt att denna utveckling hämmas av att det t.ex. allt oftare, på grund av de kopieringsspärar som används på CD-skivor för att förhindra att musik läggs ut på Internet utan tillstånd, blir omöjligt att kopiera t.o.m. ett enda exemplar av den CD-skiva man har köpt till sin

bärbara MP3-spelare och att rättighetshavarna således skulle hindra all kopiering för privat bruk. Till att börja med kan dock konstateras att det finns en stor mängd CD-skivor, även nya, där kopieringsspärrear överhuvudtaget inte används. Tendensen verkar dessutom snarare vara att användning av kopieringsspärrear minskar än ökar. När det gäller CD-skivor som har kopieringsskydd finns ändå vissa möjligheter till kopiering för privat bruk. Exempelvis torde det normalt vara möjligt att göra en kopia för privat bruk på en "oinspelad" (blank) CD-skiva med hjälp av en s.k. stationär CD-brännare (dubbel CD-spelare med inbyggd CD-brännare). Vidare är det möjligt att göra en "analog avspelning" av en CD-skiva, t.ex. på ett kassettband. Enligt uppgifter från skivbolagens företrädare förekommer också att kopieringsspärrearade CD-skivor innehåller en möjlighet att göra t.ex. en kopia till en MP3-spelare. Några signaler om att rättighetshavarna genom tekniska åtgärder skulle försöka hindra all kopiering för privat bruk finns alltså inte. Mot bakgrund av det anförda delar regeringen den bedömning som gjordes i promemorian. Reglerna om begränsningar i skyddet för tekniska åtgärder bör alltså inte nu utsträckas till att omfatta även inskränkingsbestämmelsen i 12 § URL avseende kopiering för privat bruk. Som angavs i promemorian bör dock den fortsatta utvecklingen noga följas.

TeliaSonera och *IT-Företagen* har anförat att det vore till fördel om förutsättningarna för en omvärdering av frågan om kopiering för privat bruk kunde konkretiseras eftersom det skulle ge bättre förutsebarhet på marknaden.

Användandet av tekniska åtgärder befinner sig ännu bara i början av sin utveckling. I nuläget är det svårt att överblicka den fortsatta utvecklingen. Det är t.ex. möjligt att det kommer att utvecklas olika priser beroende av antalet kopior som kan göras av den produkt man köper. Som förts fram ovan finns det dessutom hittills inga signaler om att rättighetshavarna skulle försöka hindra all kopiering för privat bruk genom tekniska åtgärder. Regeringen förutsätter att rättighetshavarna vidtar åtgärder som innebär rimliga möjligheter för konsumenterna att även fortsättningsvis göra kopior för privat bruk. Regeringen kommer att följa utvecklingen noga särskilt utifrån ett konsumentperspektiv och senast tre år från att de nya reglerna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder har trätt i kraft påbörja en utvärdering av hur konsumenternas möjligheter att kopiera för privat bruk har påverkats av de nya reglerna. Skulle det då visa sig att situationen för konsumenterna inte är rimlig kommer regeringen att överväga frågan om införande av ett vitesföreläggande på nytt.

En ytterligare fråga, som har tagits upp av *Sveriges Radio* och *Sveriges Television* är om reglerna om begränsningar i skyddet för tekniska åtgärder bör omfatta också andra inskränkningar i URL än de som berörs i artikel 6.4 i direktivet, särskilt citaträtten i 22 § URL. Enligt dessa remissinstanser innebär det ett hinder i den allmänna informations- och yttrandefriheten att inte var och en kan citera ur offentliggjorda verk.

De begränsningar i skyddet för tekniska åtgärder som kan bli aktuella i de olika medlemsstaterna är de som framgår av artikel 6.4 i direktivet och som har beskrivits tidigare i detta avsnitt. Det är således inte förenligt med direktivet att införa bestämmelser i svensk rätt som innebär att också andra inskränkningar i 2 kap. URL, exempelvis citaträtten, skall

äga företräde framför tekniska åtgärder. En sådan reglering kan alltså redan av detta skäl inte komma i fråga. Det kan dessutom ifrågasättas om det finns något behov av några sådana ytterligare bestämmelser. Remissinstanserna för inte fram några konkreta exempel på hur tekniska åtgärder skulle kunna hindra citaträtten. Sveriges Television hänför sig till tekniska åtgärder som hindrar exemplarframställning. Det är emellertid svårt att tänka sig ett fall där en sådan teknisk åtgärd skulle hindra citaträtten. En kopieringsspärr på ett verk, t.ex. ett litterärt verk, hindrar inte att delar av verket kan citeras, t.ex. att delar kan läsas upp eller att delar av en text kan citeras i t.ex. en tidning. Är det i stället fråga om ett filmverk eller ett musikaliskt verk där citaträtten utövas genom att en liten del av verket sänds ut t.ex. i en recension av verket i TV eller radio är det också svårt att tänka sig att en kopieringsspärr eller annan teknisk åtgärd skulle kunna hindra att denna citaträtt utövas, eftersom kopieringsspärrar inte hindrar all form av kopiering. Någon form av inspelning av ljudet och bilden kan ju alltid göras bara den som skall citera har en sådan tillgång till verket som förstås alltid krävs för att citaträtten skall kunna utövas. (Att den tekniska åtgärden skall få kringgå om exempelvis kopieringsspärren hindrar att det överhuvudtaget går att titta och lyssna på verket framgår av det förslag som behandlas i avsnitt 11.3.4 ovan). Mot denna bakgrund delar inte regeringen remissinstansernas farhågor. Sammanfattningsvis finns det alltså inte någon möjlighet enligt direktivet och inte heller något sakligt behov att utvidga reglerna på det sätt som dessa remissinstanser fört fram.

Nästa fråga är vilken typ av rättsregler som bör införas för de inskränkningar som alltså bör ha företräde framför reglerna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder. I promemorian föreslogs att det skulle införas en möjlighet att vända sig till domstol och begära ett vitesföreläggande mot en rättighetshavare som inte frivilligt ser till att berättigade personer kan utnyttja de aktuella inskränkningarna. Flertalet remissinstanser har varit positiva till förslaget eller lämnat det utan erinran. Några remissinstanser, däribland *SVF Sveriges videodistributörers förening*, har dock anfört att möjligheten att vända sig till domstol och begära ett vitesföreläggande är allt för långtgående. Ett par av dessa remissinstanser har också ifrågasatt att förslaget är förenligt med direktivet. Å andra sidan har ett antal remissinstanser framfört synpunkter i motsatt riktning, dvs. med innebörd att promemorians förslag inte är tillräckligt långtgående. Exempelvis har *Sveriges Television* anfört att det vore bättre om den som äger rätt till nyttjande enligt en inskränkingsbestämmelse själv fick kringgå den tekniska åtgärden och *Stockholms Universitet* har uttryckt viss oro för att ett vitesföreläggande i vissa fall inte kommer att utgöra ett tillräckligt starkt påtryckningsmedel.

Såväl av artikel 6.4 första stycket, som av stycke 51 i ingressen framgår att det som skall säkerställas är att rättighetshavarna gör det möjligt för berörda personer att utnyttja inskränkningar. Härav följer enligt regeringens mening att det inte är förenligt med direktivet att låta dessa berörda personer få rätt att på egen hand kringgå tekniska åtgärder. Som anfördes i promemorian vore en sådan ordning inte heller lämplig eftersom det då skulle skapas en legal marknad för sådana hjälpmedel

som artikel 6.2 förbjuder. Det skulle i sin tur medföra att det blev svårt att beivra tillverkning, import m.m. av sådana hjälpmedel eftersom det skulle vara svårt att motbevisa påståenden om att dessa endast skulle användas för lagligt bruk. Dessutom torde det ofta kunna vara förenat med praktiska svårigheter att på egen hand kringgå tekniska åtgärder. Som har framgått i tidigare avsnitt skyddar direktivet endast effektiva tekniska åtgärder. Det ligger därför i sakens natur att ett kringgående av en teknisk åtgärd inte utan vidare kan genomföras av varje person som är berättigad till detta. Det bör alltså inte införas regler som ger de berättigade personerna rätt att själva kringgå tekniska åtgärder. I stället bör det enligt regeringens mening införas regler som ger dem ett rättsmedel mot rättighetshavarna i fall då en teknisk åtgärd hindrar sådan användning som avses i aktuell inskränkingsbestämmelse.

Som anfördes i promemorian är det som bör eftersträvas en möjlighet till fullgörande av rätten att utnyttja verket på visst sätt. Regler om straffrättsliga sanktioner eller skadestånd framstår inte som särskilt lämpade för att uppnå detta syfte. Med beaktande av direktivets konstruktion ligger det i stället närmast till hands att införa en möjlighet att begära ett vitesföreläggande mot en rättighetshavare som inte frivilligt ser till att berättigade personer kan utnyttja de aktuella inskränkningarna. Enligt regeringens bedömning utgör ett vitesföreläggande en tillräcklig påtryckning för att, i de fall där så behövs, se till att en rättighetshavare möjliggör det utnyttjande som är i fråga. En bestämmelse av den typ som föreslås i promemorian bör därför införas. I samband med en prövning av om ett vitesföreläggande skall meddelas finns utrymme att också beakta den tidigare nämnda omständigheten huruvida det gått så lång tid att det kan konstateras att frivilliga åtgärder eller avtal inte kommit till stånd inom rimlig tid eller om man bör avvakta detta ännu en tid.

I artikel 6.4 fjärde stycket anges att rätten till utnyttjande trots tekniska åtgärder inte skall tillämpas på verk och prestationer som gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Det innebär alltså att om en person som i och för sig är berättigad att använda ett verk enligt någon av de angivna paragraferna har fått tillgång till sitt exemplar av verket från en plats och vid en tidpunkt som han eller hon själv valt och därvid träffat avtal om hur verket får användas så kan de tekniska åtgärder som eventuellt använts inte angripas. Ett typexempel är avtal om köp av exemplar av ett musikaliskt verk genom nedladdning av musiken från en webbplats på Internet. I en sådan situation får den berättigade användaren alltså respektera de avtalsvillkor som kan ha överenskommit om hur verket får användas. Som föreslogs i promemorian, och som ingen remissinstans särskilt har invänt emot, bör det mot den angivna bakgrunden införas en bestämmelse i URL som klargör att man inte kan få ett vitesföreläggande i sådana situationer. För att klargöra att bestämmelsen endast tar sikte på sådana överföringar till allmänheten som avses i 2 § tredje stycket 1 sista meningen URL (överföringar som sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer) bör ordalydelsen förtydligas i förhållande till promemorians förslag.

I artikel 6.4 tredje stycket anges att även sådana tekniska åtgärder som tillämpas i samband med att en rättighetshavare frivilligt tillåter utnyttjande enligt en inskränkingsbestämmelse, skall åtnjuta rättsligt skydd enligt artikel 6.1. Enligt samma artikel skall detsamma gälla för tekniska åtgärder som tillämpas vid genomförandet av de åtaganden som vidtas av medlemsstaterna. Det rättsliga skyddet i artikel 6.1 är skydd mot kringgående av tekniska åtgärder. Eftersom artikel 6.1 inte innehåller några undantag för den angivna typen av tekniska åtgärder måste, som anfördes i promemorian, skrivningen i artikel 6.4 tredje stycket betraktas som en erinran om vad som ändå gäller. Någon särskild rättsregel utöver den som föreslås till genomförande av artikel 6.1 är alltså inte nödvändig för dessa fall.

11.3.7 Definition av elektronisk information om rättighetsförvaltning

Regeringens förslag: En *definition* av direktivets begrepp ”information om rättighetsförvaltning” tas in i en inledande bestämmelse i det nya kapitlet om skydd för tekniska åtgärder och information om rättighetsförvaltning i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. (52 b § andra stycket upphovsrättslagen)

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens (se promemorian s. 360).

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 7.1 i direktivet skall medlemsstaterna ge tillfredsställande rättsligt skydd mot vissa handlingar som riktas mot information om rättighetsförvaltning om dessa utförs av personer med vetskap om att detta sker utan tillstånd. Artiklarna 7.1.a och 7.1.b anger de handlingar som det är fråga om. Det rör sig bl.a. om att avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning (se vidare avsnitt 11.3.9 nedan). Av de nu angivna bestämmelserna framgår att skyddsföremålet enligt direktivet i denna del är *elektronisk information om rättighetsförvaltning*.

I artikel 7.2 första stycket anges vad som avses med begreppet *information om rättighetsförvaltning*. Det rör sig om all information som lämnas av rättighetshavare i syfte att identifiera ett verk eller en prestation som avses i det aktuella direktivet eller omfattas av rätten av sitt eget slag enligt direktiv 96/9/EG om rättsligt skydd för databaser (databasdirektivet), eller information om villkoren för användning av verket eller prestationen liksom eventuella nummer eller koder som uttrycker sådan information. I artikel 7.2 andra stycket anges vidare att någon av dessa uppgifter måste vara kopplad till en kopia av verket eller prestationen eller framträda i samband med överföring till allmänheten av det.

Den information som det är fråga om kan exempelvis vara uppgifter om ett verks titel, vem som är upphovsman eller, när det gäller till upphovsrätten närstående rättigheter, t.ex. vem som har producerat en

upptagning. Det kan också vara information om villkoren för att använda verket eller prestationen. (Jfr stycke 55 i ingressen). Ett exempel på ett fall då information framträder i samband med överföring till allmänheten av ett verk är sådan elektronisk information som framträder i anslutning till en musikfil på Internet. Information som är kopplad till en kopia av ett verk kan exempelvis vara sådan information som finns på en DVD-skiva med en upptagning av ett filmverk.

I promemorian föreslogs att en definition av begreppet ”information om rättighetsförvaltning” skulle tas in i det nya kapitlet om rättsligt skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL).

Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser.

Som anfördes i promemorian finns det ett behov av att ta in en definition av begreppet information om rättighetsförvaltning i den svenska lagtexten. I promemorian anfördes att innehållet i artikel 7.2 första stycket borde uttryckas på ett något mer kortfattat sätt. I stället för att, som i direktivets bestämmelse, ange att den information som det är fråga om också omfattar information i form av nummer eller koder borde det enligt promemorian i den svenska lagtexten lämpligen anges att information om rättighetsförvaltning avser all information, *oavsett form*, som syftar till att identifiera verket eller prestationen eller till att upplysa om villkor för användning av det. Enligt regeringens mening blir dock inte definitionen tydligare med den av promemorian föreslagna ordalydelsen. För att undvika missförstånd och tolkningsproblem anser regeringen att det är bättre att följa den definition som ges i direktivet. Lagtexten bör alltså inte använda begreppet ”oavsett form” utan närmare följa direktivets ordalydelse i denna del. Också när det gäller att ange vad informationen skall syfta till för att omfattas av definitionen av elektronisk information om rättighetsförvaltning bör lagtexten närmare ansluta till direktivets ordalydelse. Enligt regeringens mening bör lagtexten därför kompletteras så att den anger att det är fråga om information som syftar till att identifiera verket, *upphovsmannen*, *dennes rättsinnehavare* eller till att upplysa om villkor för användning av verket. Härutöver bör förutsättningen i artikel 7.2 andra stycket, dvs. att uppgifterna skall vara kopplade till en kopia av, eller framträda i samband med överföring till allmänheten av ett verk eller en prestation, tas in i definitionen. Definitionen bör också klargöra att informationen skall ha lämnats av upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare. Sammantaget bör alltså definitionen av begreppet information om rättighetsförvaltning utformas i nära överensstämmelse med direktivtexten.

Definitionen av begreppet information om rättighetsförvaltning bör placeras i samma inledande bestämmelse som definitionen av begreppet teknisk åtgärd (52 b §).

11.3.8 Tillämpningsområdet för bestämmelserna om rättsligt skydd för elektronisk information om rättighetsförvaltning

Regeringens förslag: Bestämmelserna om rättsligt skydd för elektronisk information om rättighetsförvaltning skall omfatta alla typer av upphovsrättsligt skyddade verk och samtliga alster som skyddas som till upphovsrätten närstående rättigheter. (52 b och h §§ upphovsrättslagen)

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 361).

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Direktivet är i princip tillämpligt på alla typer av upphovsrättsligt skyddade verk. I artikel 1.2 i direktivet anges dock att direktivet inte skall påverka befintliga gemenskapsbestämmelser på vissa områden. Tidigare bestämmelser finns dels avseende datorprogram (artikel 1.2.a) i form av direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram (datorprogramdirektivet) dels avseende databaser (artikel 1.2.e) som regleras i direktiv 96/9/EG av den 11 mars 1996 om rättsligt skydd för databaser (databasdirektivet). Som tidigare har framhållits (se avsnitt 11.3.3) är emellertid innebörden av artikel 1.2 i det nya direktivet att detta direktiv gäller i den utsträckning som de tidigare EG-direktiven inte innehåller några likartade bestämmelser avseende aktuella typer av verk. Om det inte finns några bestämmelser alls i tidigare direktiv gäller alltså det nya direktivets bestämmelser.

När det gäller närstående rättigheter framgår det av artikel 7.2 att direktivets bestämmelser om information om rättighetsförvaltning är tillämpliga på alla alster som avses i direktivet eller som omfattas av den rätt av sitt eget slag som föreskrivs i kapitel III i databasdirektivet.

I promemorian föreslogs att bestämmelserna om rättsligt skydd för elektronisk information om rättighetsförvaltning skulle omfatta alla typer av upphovsrättsligt skyddade verk och samtliga alster som skyddas som närstående rättigheter.

Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser.

Varken datorprogramdirektivet eller databasdirektivet innehåller några bestämmelser om rättsligt skydd för information om rättighetsförvaltning. Också dessa typer av verk omfattas alltså av direktivets bestämmelser i nu aktuellt hänseende. Som föreslogs i promemorian bör därför de nya reglerna om rättsligt skydd för informationsförvaltning gälla oavsett vilken typ av upphovsrättsligt skyddat verk som informationen avser, dvs. även när den avser databaser och datorprogram.

Som anfördes i promemorian innebär det som artikel 7.2 anger i fråga om närstående rättigheter att direktivet kräver att bestämmelserna om information om rättighetsförvaltning görs tillämpliga för utövande konstnärer, fonogramframställare, framställare av upptagningar av rörliga bilder, radio- och TV-företag och databasframställare. Däremot

omfattas inte fotografers närstående rättigheter av den aktuella bestämmelsen i direktivet. Samma behov av skydd för information föreligger emellertid även såvitt gäller fotografer. Det finns inte någon saklig anledning att behandla den gruppen av närstående rättighetshavare annorlunda på denna punkt. Som föreslogs i promemorian bör mot denna bakgrund bestämmelserna om rättsligt skydd för information om rättighetsförvaltning göras tillämpliga på samtliga närstående rättigheter.

Lagtekniskt bör de lösningar som föreslogs i promemorian väljas. Det innebär till en början att definitionen av information om rättighetsförvaltning anges avse upphovsrättsligt skyddade verk (52 b §). Vidare bör av den bestämmelse som regeringen har föreslagit skall ligga sist i det nya kapitlet (52 h §, se avsnitt 11.3.3) framgå att bestämmelserna om information om rättighetsförvaltning är tillämpliga också på närstående rättigheter.

11.3.9 Förbud mot att avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning m.m.

Regeringens förslag: Ett förbud införs mot att utan samtycke från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning som avser ett upphovsrättsligt skyddat verk. Vidare förbjuds spridning, import i spridningssyfte samt överföring till allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller ett exemplar av verket om sådan information har avlägsnats eller ändrats olovligen avseende verket eller exemplaret. I båda fallen krävs för att förbudet skall gälla att den åtgärd som vidtas orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer ett intrång i en rättighet som skyddas enligt upphovsrättslagen. (52 g § upphovsrättslagen)

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 360).

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: I artikel 7.1.a i direktivet föreskrivs att medlemsstaterna skall ge tillfredsställande rättsligt skydd mot handlingar som innebär att en person avlägsnar eller ändrar elektronisk information om rättighetsförvaltning. Artikel 7.1.b behandlar situationen att elektronisk information om rättighetsförvaltning har avlägsnats från eller ändrats beträffande ett upphovsrättsligt skyddat verk eller en prestation skyddad av närstående rättigheter eller exemplar av sådana verk eller prestationer. Medlemsstaterna skall enligt denna bestämmelse ge ett tillfredsställande rättsligt skydd mot att sådana verk och prestationer (eller exemplar därav) sprids, importeras i spridningssyfte, sänds ut i radio eller television, överförs till allmänheten eller görs tillgängliga för allmänheten. Av andra stycket i artikel 7.1 framgår att i båda fallen är en förutsättning för skyddet att den person som vidtar en handling av det aktuella slaget vet eller har skälig anledning att anta att han eller hon genom sitt handlande orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer intrång i upphovsrätt eller närstående rättigheter.

I promemorian föreslogs att ett förbud mot att utan samtycke från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning avseende ett upphovsrättsligt skyddat verk skulle införas. Enligt förslaget skulle förbudet också omfatta spridning, import i spridningssyfte samt överföring till allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller ett exemplar därav om sådan information har avlägsnats eller ändrats olovligen avseende verket eller exemplaret. För att förbudet skulle gälla skulle det enligt förslaget krävas att den åtgärd som vidtas orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer ett intrång i en rättighet som skyddas enligt upphovsrättslagen.

Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av samtliga remissinstanser.

För att genomföra artikel 7 i svensk rätt bör det, som föreslogs i promemorian, införas ett förbud i upphovsrättslagen när det gäller sådana åtgärder som anges i artikeln. Som tidigare har angivits (se avsnitt 11.3.7) framgår det av artikel 7 att det är *elektronisk* information om rättighetsförvaltning som skall skyddas. Förbudet bör således endast avse sådan elektronisk information.

Förbudet bör till att börja med, och i anslutning till direktivets ordalydelse, gälla åtgärder som innebär att någon utan upphovsmannens eller dennes rättsinnehavares samtycke avlägsnar eller ändrar elektronisk information om rättighetsförvaltning avseende ett upphovsrättsligt skyddat verk eller en prestation skyddad av närstående rättigheter. När det sedan gäller hantering av verk och prestationer eller exemplar därav som har ändrats i detta hänseende anges i direktivet att spridning, import i spridningssyfte, utsändning i radio eller television, överföring till allmänheten eller tillgängliggörande för allmänheten skall hindras. När det gäller utsändning i radio eller television är det en typ av förfogande som enligt det förslag som nu läggs fram kommer att ingå i det nya begreppet överföring till allmänheten (se avsnitt 7.2). Det finns därför inte någon anledning att särskilt nämna radio- och televisionsutsändning i den svenska förbudsbestämmelsen. Beträffande den sist uppräknade typen av förfogande, tillgängliggörande för allmänheten, kan direktivet inte tolkas på annat sätt än att vad som avses är sådana tillgängliggöranden på begäran som anges i artikel 3.2 såvitt gäller närstående rättighetshavare och i artikel 3.1 som en del av överföringsrätten såvitt gäller upphovsmän. Som utvecklats närmare i avsnitt 7.2 och som framgår av stycke 23 och 24 i ingressen till direktivet avses med uttrycket i artikel 3.1 och 3.2 endast distansöverföringar. Det finns inte någon anledning att anta att uttrycket ”göra tillgängligt för allmänheten” har någon mer vidsträckt betydelse i artikel 7.1 än i artikel 3.1 och 3.2. Mot denna bakgrund är det inte nödvändigt att särskilt ange tillgängliggörande för allmänheten bland de åtgärder som förbjuds utan det är tillräckligt att använda uttrycket överföring till allmänheten. På sätt som föreslogs i promemorian bör således förbudet när det gäller att förfoga över verk och prestationer eller exemplar därav som ändrats vad avser elektronisk information om rättighetsförvaltning avse spridning, import i spridningssyfte och överföring till allmänheten.

Motion Picture Association har anfört att förbudsbestämmelsen också bör omfatta hjälpmedel som kan användas för att manipulera elektronisk

information om rättighetsförvaltning. i dag finns det överhuvudtaget inte några bestämmelser i URL som rör elektronisk information om rättighetsförvaltning. Enligt regeringens mening bör det inte nu komma i fråga att införa bestämmelser om rättsligt skydd för elektronisk rättighetsförvaltning som är mer omfattande än vad som föreskrivs i direktivet. Dessutom är det redan så att hantering av hjälpmedel som är avsedda för att avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning i vissa fall kan utgöra förberedelse till brott mot 53 § URL.

En förutsättning för de ovan angivna förbuden är enligt direktivet att personen i fråga vet eller har skälig anledning att anta att hans eller hennes agerande orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer intrång i en upphovsrätt eller i närstående rättigheter. Som anfördes i promemorian måste detta uppfattas som dels ett krav på att åtgärden skall medföra någon av de angivna effekterna, dels ett krav på viss kännedom om detta hos personen i fråga. I förbudsbestämmelsen bör därför, som föreslogs i promemorian, anges att förbudet endast gäller om åtgärden som vidtas orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer ett intrång i en rättighet som skyddas enligt URL. Frågan om vilken kännedom som personen som vidtar åtgärden måste ha haft behandlas i avsnitt 11.3.10 om sanktioner.

11.3.10 Sanktioner

Regeringens förslag: Den som, i annat fall än som avses i 53 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot förbudet mot olika typer av kommersiell hantering av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder skall dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Till samma straff skall den dömas som, i annat fall än som avses i 53 § upphovsrättslagen, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot förbudet att avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning eller mot förbudet att sprida, importera i spridningssyfte eller överföra till allmänheten verk eller prestationer eller exemplar därav beträffande vilka sådan information har avlägsnats eller ändrats. Den som, i annat fall än som avses i 53 § upphovsrättslagen, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot förbudet att kringgå tekniska åtgärder skall dömas till böter. Bestämmelserna placeras i en ny paragraf i upphovsrättslagen, 57 b §. (57 b § upphovsrättslagen)

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 366 f.).

Remissinstanserna: Flertalet remissinstanser har varit positiva till förslaget eller lämnat det utan erinran. *Rikspolisstyrelsen* har dock ifrågasatt om det inte vore lämpligare med ett annat sanktionssystem än det straffrättsliga. Vidare har ett antal remissinstanser, bl.a. *International Federation of the Phonographic Industry (Ifpi)* och *Svenska Filminstitutet*, anført att också den som bryter mot förbudet att kringgå tekniska åtgärder bör kunna dömas till fängelse.

Skälen för regeringens förslag: I såväl artikel 6 som artikel 7 i direktivet anges att medlemsstaterna skall ge *tillfredsställande rättsligt skydd* mot utförandet av de handlingar som anges i artiklarna.

I artikel 7.1.c i direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram (datorprogramdirektivet) finns en bestämmelse som liknar artikel 6 i det nu aktuella direktivet. Artikel 7.1.c i datorprogramdirektivet föreskriver att medlemsstaterna skall besluta om lämpliga åtgärder mot personer som utför en åtgärd som innebär omsättning eller innehav för kommersiella ändamål av varje hjälpmedel vars enda syfte är att underlätta att en teknisk anordning som har anbringats för att skydda ett datorprogram avlägsnas eller kringgås utan tillstånd. Den bestämmelsen genomfördes i svensk rätt genom införandet av 57 a § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL), som straffbelägger sådana förfaranden som anges i artikel 7.1.c i datorprogramdirektivet. Den som bryter mot bestämmelsen i 57 a § URL döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

I promemorian föreslogs att den som, i annat fall än som avses i 53 § URL, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot förbudet mot olika typer av kommersiell hantering av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder skulle dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Vidare föreslogs att den som, i annat fall än som avses i 53 § URL, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot förbudet att avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning eller mot förbudet att sprida, importera i spridningssyfte eller överföra till allmänheten verk eller prestationer eller exemplar därav beträffande vilka sådan information har avlägsnats eller ändrats skulle dömas till samma straff. Slutligen föreslogs att den som, i annat fall än som avses i 53 § URL, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot förbudet att kringgå tekniska åtgärder skulle dömas till böter.

När det inledningsvis gäller frågan vilken typ av sanktionssystem som bör väljas har nästan samtliga remissinstanser tillstyrkt eller lämnat promemorians förslag utan erinran. *Rikspolisstyrelsen* har dock påpekat att brott mot upphovsrättslagstiftningen kan vara svåra att såväl upptäcka som att utreda och ifrågasatt om det inte vore lämpligare med ett annat sanktionssystem än det straffrättsliga. Rikspolisstyrelsen har i detta sammanhang också pekat på det förhållandet att det enligt 6 kap. 22 § 2 lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation inte är möjligt att spåra en gärningsman med hjälp av teleoperatörer i sådana fall där den brottsutredande myndigheten bedömer att ett brott endast kan föranleda böter.

Regeringen kan instämma i vad Rikspolisstyrelsens har anfört om att brott mot upphovsrättslagstiftningen kan vara svåra att upptäcka och utreda. Samtidigt bör det dock framhållas att svårigheterna, liksom vid annan typ av brottslighet, varierar beroende på vilket brott som det är fråga om och på omständigheterna i det enskilda fallet. Det förhållandet att det ibland kan vara svårt att upptäcka och utreda överträdelser mot upphovsrättslagstiftningen har inte heller någon direkt koppling till just straffsanktioner utan gäller i princip oavsett vilken typ av sanktioner som väljs.

Som fördes fram i promemorian motsvarar den hantering av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder som behandlas i artikel

6.2 i direktivet och i en av de nu föreslagna nya förbudsbestämmelserna i det närmaste helt de förfaranden som straffbeläggs i 57 a § URL. När det gäller elektronisk information om rättighetsförvaltning kan konstateras att såväl artikel 7 som den nu föreslagna förbudsbestämmelsen innebär att den handling som utförs skall orsaka, möjliggöra, underlätta eller dölja intrång i upphovsrätt eller närstående rättigheter. Som anfördes i promemorian innebär detta att det i dessa fall är fråga om förfaranden som ligger mycket nära upphovsrättsintrång. Regeringen delar därför promemorians bedömning att de redovisade förhållandena motiverar en straffsanktionering av de föreslagna bestämmelserna om förbud mot hantering av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder och förbud mot att avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning.

Frågan är därefter hur förslaget avseende förbud mot kringgående av tekniska åtgärder bör sanktioneras för att uppnå den effekt som direktivet föreskriver, dvs. ett tillfredsställande rättsligt skydd. Denna fråga diskuterades tämligen ingående i promemorian.

Som anfördes i promemorian bör det rättsliga skyddet, för att kunna betecknas som effektivt, verka i avhållande riktning för såväl mindre som mer allvarliga fall av otillåtna handlingar. Detta innebär att det rättsliga skyddet skall verka avhållande såväl i sådana fall där en privatperson vid ett enstaka tillfälle kringgår en teknisk åtgärd som i sådana fall där kringgående sätts i system inom ramen för en kommersiell verksamhet. De sanktioner som kan förväntas ha en sådan avhållande effekt är dels en straffsanktion, dels en sanktionsavgift som drivs in som en civilrättslig fordran av rättighetshavaren. I förhållande till en sanktionsavgift ger en kriminalisering en tydligare signal om att samhället inte accepterar det förbjudna beteendet. Som fördes fram i promemorian måste samtidigt beaktas att polisens och åklagarväsendets resurser bör koncentreras på sådan verksamhet som genom omfattning, regelbundenhet m.m. kan leda till mer allvarliga skadeverkningar. Denna aspekt kan emellertid tillgodoses genom att den i promemorian föreslagna särskilda åtalsregeln införs (se avsnitt 11.3.11 nedan). Mot denna bakgrund delar regeringen promemorians bedömning att också förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder bör straffsanktioneras.

När det gäller den särskilda fråga som Rikspolisstyrelsen har omnämnt – att det enligt 6 kap. 22 § 2 lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation inte är möjligt för t.ex. åklagarmyndighet att genom teleoperatörer få uppgift om abonnemang i sådana fall där myndigheten bedömer att det aktuella brottet endast kan föranleda böter – kan noteras att denna fråga har betydelse inte bara när det gäller förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder. Denna fråga har även betydelse för de båda andra förbudsbestämmelser som regeringen föreslår skall straffsanktioneras liksom överhuvudtaget för brott mot upphovsrättslagen, eftersom bedömningen i många av dessa fall blir att brottet endast kommer att föranleda böter. Frågan om denna uppgiftsskyldighet omfattas inte av direktivet och kan inte behandlas inom ramen för detta lagstiftningsärende. (Frågan berörs ytterligare i nästa avsnitt).

Beträffande frågan om hur straffskalan för de olika föreslagna förbuden bör utformas föreslogs i promemorian att straffskalan avseende

förbuden mot hantering av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder och mot att avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning skulle vara böter eller fängelse i högst sex månader. I fråga om förbudet mot hantering av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder hänvisades i detta avseende till den straffskala som gäller för de likartade förfaranden som straffbeläggs i 57 a § URL. Beträffande förbudet mot att avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning gjordes bedömningen att en motsvarande straffskala var rimlig. Ingen remissinstans har invänt mot vad som fördes fram i promemorian i dessa avseenden. Regeringen delar promemorians bedömning av vad som utgör en lämplig straffskala. Den som bryter mot något av de nu båda aktuella förbuden bör alltså dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Som anfördes i promemorian bör normalstraffet i båda fallen vara böter. I vissa fall kan det dock tänkas förekomma fall då det på grund av försvårande omständigheter är motiverat med en mer ingripande påföljd (jfr prop. 1992/93:48 s. 136).

När det här efter gäller frågan om hur straffskalan avseende förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder skall utformas föreslogs i promemorian att den som bryter mot detta förbud skall dömas till böter. Ett antal remissinstanser, bl.a. *International Federation of the Phonographic Industry (Ifpi)* och *Svenska Filminstitutet*, har invänt mot promemorians förslag i denna del. Enligt dessa remissinstansers uppfattning kommer den föreslagna straffsanktionen inte att verka avhållande om inte fängelse ingår i straffskalan.

Som påpekades i promemorian skiljer sig förslaget avseende förbud mot kringgående av tekniska åtgärder i viss utsträckning från de andra föreslagna nya förbudsbestämmelserna genom att det i större utsträckning griper in i den privata sfären. Förbudet gäller även utan något förvärvssyfte och det krävs inte att ett kringgående sker i syfte att begå eller underlätta upphovsrättsintrång. Att det är en privatperson som kringgår en teknisk åtgärd för att komma i åtnjutande av upphovsrättsligt skyddat material torde utgöra normalfallet av kringgående. I de fall där det ändå rör sig om ett kringgående som sker inom ramen för en kommersiell verksamhet torde verksamhetens bedrivande också innefatta gärningar som utgör brott mot 53 § URL. Mot denna bakgrund delar regeringen bedömningen i promemorian att straffskalan avseende överträdelse mot förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder bör stanna vid böter. Som angavs i promemorian bör dock en utvärdering av straffbestämmelsen ske när den har varit i kraft en tid. I det sammanhanget bör också undersökas om bestämmelsen har varit tillräckligt avhållande.

En ytterligare fråga är de nya bestämmelsernas förhållande till 53 § URL. I denna fråga anfördes följande i promemorian. Kringgående av en teknisk åtgärd kan i vissa fall utgöra ett led i ett fullbordat brott mot 53 § URL eller försök eller förberedelse till ett sådant brott. När det gäller den hantering av hjälpmedel för kringgående som nu föreslås bli förbjuden så kan sådana gärningar i många fall utgöra medverkan till fullbordat brott mot 53 § URL eller medverkan till försök eller förberedelse till sådant brott. Även gärningar som utgör överträdelse av det nya förbudet till skydd för elektronisk information om rättighetsförvaltning kan utgöra fullbordat brott mot 53 § URL, försök eller förberedelse till sådant brott

eller medverka till något av dessa. I linje med vad som gäller enligt 57 a § URL bör i dessa fall ansvar endast komma i fråga enligt 53 § URL (jfr prop. 1992/93:48 s. 137). Det förhållandet att gärningen även innebär en överträdelse av förbuden till skydd för tekniska åtgärder eller elektronisk information om rättighetsförvaltning är därvid en omständighet som bör beaktas som försvårande vid straffmätningen. Detta innebär alltså att en överträdelse av de nu föreslagna nya förbuden till skydd för tekniska åtgärder respektive elektronisk information om rättighetsförvaltning kommer att kunna straffas antingen enligt 53 § URL eller enligt den föreslagna nya straffbestämmelsen (under förutsättning att övriga rekvisit är uppfyllda). Direktivets krav på tillfredsställande rättsligt skydd är därmed uppfyllt.

Ingen remissinstans har haft någonting att invända mot vad promemorian har anfört i denna del. Regeringen instämmer för sin del i såväl den redovisade analysen som den angivna slutsatsen.

I fråga om subjektiva rekvisit anges i artikel 6.1 att tillfredsställande rättsligt skydd skall ges mot kringgående av tekniska åtgärder om personen som utför kringgåendet *känner till eller har skälig anledning att anta* att han eller hon utför en sådan handling. Någon motsvarande skrivning finns inte i artikel 6.2 som behandlar hantering av hjälpmedel för kringgående. I artikel 7 anges att det tillfredsställande rättsliga skyddet skall gälla om den person som avlägsnar eller ändrar elektronisk information eller gör verk eller prestationer eller exemplar därav som ändrats med avseende på elektronisk information tillgängliga för allmänheten har *vetskap* om att handlingen utförs utan tillstånd och *vet eller har skälig anledning att anta* att han därigenom orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer ett intrång.

I promemorian föreslogs att samtliga föreslagna straffbestämmelser skulle ha uppsåt eller grov oaktsamhet som subjektiva rekvisit. Ingen remissinstans har haft någonting att invända mot promemorians förslag i denna del. *Svea hovrätt* har dock ifrågasatt om inte förslaget avseende subjektiva rekvisit är mer långtgående än vad direktivet kräver.

Det är till en början helt klart att alla uppsåtliga gärningar bör straffbeläggas för att uppfylla direktivets krav. Som anfördes i promemorian kan emellertid en person ha *skälig anledning att anta* något även i fall då uppsåt inte föreligger. Det kan exempelvis röra sig om fall då en person medvetet undviker att ta reda på om det han eller hon tänker göra utgör ett kringgående av en teknisk åtgärd eller inte. För att genomföra direktivet på ett korrekt sätt bör därför även grov oaktsamhet straffbeläggas när det gäller straffbestämmelsen avseende sådana handlingar som behandlas i artikel 6.1. När det gäller artikel 7 är direktivet mera oklart i det aktuella avseendet. Av bestämmelsens ordalydelse tycks dock följa att olika subjektiva rekvisit avses gälla för olika delar av bestämmelsen. Sannolikt är det denna fråga som *Svea hovrätts* yttrande tar sikte på. En tänkbar lösning vore att beträffande förbudet avseende elektronisk information om rättighetsförvaltning införa en straffbestämmelse med s.k. blandat subjektivt rekvisit. Detta skulle nära ansluta till ordalydelsen i direktivet och alltså innebära att vissa rekvisit i straffbestämmelsen skulle var täckta av uppsåt och andra av oaktsamhet. Enligt regeringens mening framstår dock denna lösning som mindre ändamålsenlig och tydlig än den som fördes fram i

promemorian. Som har framgått ovan har heller ingen remissinstans invänt mot promemorians förslag. I enlighet med vad som föreslogs i promemorian bör därför grov oaktsamhet straffbeläggas också när det gäller straffbestämmelsen avseende sådana handlingar som behandlas i artikel 7.

När det gäller förbudet mot hantering av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder framstår det som lika straffvärt att av grov oaktsamhet överträda detta förbud som att överträda något av de båda andra aktuella förbuden. Som föreslogs i promemorian bör därför även den straffbestämmelsen ha uppsåt eller grov oaktsamhet som subjektivt rekvisit.

De straffbestämmelser som regeringen föreslår i detta avsnitt bör placeras i en ny paragraf i URL, 57 b §.

11.3.11 Åtalsregler m.m.

Regeringens förslag: Vad gäller förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder införs en särskild åtalsregel som innebär att sådant brott får åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat ur allmän synpunkt. För den nya straffbestämmelsen i övrigt skall samma åtalsregler gälla som annars enligt upphovsrättslagen, dvs. brottet får åtalas av åklagare endast om målsägande anger brottet till åtal *eller* åtal är påkallat ur allmän synpunkt. (59 § upphovsrättslagen)

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 367).

Remissinstanserna: Nästan samtliga remissinstanser har varit positiva till förslaget eller lämnat det utan erinran. Några remissinstanser däribland, *Svenska Antipiratbyrån* och *International Federation of the Phonographic Industry (Ifpi)* har dock anfört att den föreslagna särskilda åtalsregeln beträffande förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder inte bör införas.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 59 § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL) gäller den generella regeln att brott som avses i URL får åtalas av åklagare endast om målsäganden anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

När det gäller förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder föreslogs i promemorian att det skulle införas en särskild åtalsregel med innebörd att sådant brott skulle få åtalas av åklagare endast om åtal var påkallat ur allmän synpunkt. För den nya straffbestämmelsen i övrigt föreslogs att samma åtalsregler som annars gäller enligt upphovsrättslagen skulle gälla, dvs. att brottet får åtalas av åklagare endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat ur allmän synpunkt. Förslaget har mottagits positivt eller lämnats utan erinran av nästan samtliga remissinstanser. Några remissinstanser däribland, *Svenska Antipiratbyrån* och *International Federation of the Phonographic Industry (Ifpi)* har dock anfört att den föreslagna särskilda åtalsregeln inte bör införas eftersom den inte kan anses ha en tillräckligt avhållande verkan.

Förbudet och straffbestämmelsen avseende kringgående av tekniska åtgärder skiljer sig från såväl tidigare existerande straffbestämmelser som från övriga nu föreslagna nya bestämmelser genom att dessa bestämmelser på ett annat sätt griper in i den privata sfären. Man kan tänka sig många olika typer av överträdelser av dessa bestämmelser, från ett enstaka kringgående som utförs av en privatperson och där det inte är fråga om uppsåt utan om grov oaktsamhet, till uppsåtliga och omfattande fall av kringgående som sker i en kommersiell verksamhet. Som anfördes i promemorian är det inte rimligt att ställa det allmännas resurser till förfogande för samtliga dessa situationer. Mot denna bakgrund bör det, som föreslogs i promemorian, för denna straffbestämmelse införas en annan åtalsbestämmelse än den som hittills gällt för hela URL. I enlighet med promemorians förslag bör åtalsbestämmelsen ha innebörden att dessa brott endast får åtalas av åklagare om det är påkallat ur allmän synpunkt. Tänkbara sådana fall kan t.ex. vara att kringgående utförs systematiskt eller att det utförs som ett led i en yrkesmässig verksamhet. I de fall då åtal inte bedöms vara påkallat ur allmän synpunkt finns möjlighet för rättighetshavarna att driva sin sak som enskilt åtal och därigenom få en straffsanktion utdömd.

I överensstämmelse med vad som föreslogs i promemorian anser regeringen att det när det gäller de övriga nu föreslagna nya straffbestämmelserna saknas anledning att föreskriva någon annan åtalsregel än den som gäller för övriga brott enligt URL.

En ytterligare fråga är om det med avseende på de nu föreslagna straffbestämmelserna behöver införas några särskilda bestämmelser i URL om t.ex. förverkande och beslag. I promemorian gjordes bedömningen att något sådant behov inte fanns. Ingen remissinstans har haft någonting att erinra mot detta ställningstagande.

Bestämmelserna i 54–56 §§ URL om ersättningsskyldighet, inlösen och förstörelse av egendom, liksom bestämmelsen om beslag enligt 59 § URL förutsätter att det föreligger ett intrång i upphovsrätt eller närstående rättigheter. Som anfördes i föregående avsnitt kan de handlingar avseende tekniska åtgärder eller elektronisk information om rättighetsförvaltning som regeringen nu föreslår skall förbjudas ibland vara att bedöma enligt 53 § URL. I sådana fall är givetvis de angivna bestämmelserna om ersättningsskyldighet m.m. tillämpliga. Så är däremot inte fallet när de nu föreslagna straffbestämmelserna skall tillämpas, eftersom dessa fall i sig inte utgör upphovsrättsintrång.

Frågan är då om det behövs några särskilda bestämmelser.

Som anfördes i promemorian kommer hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder i många fall att kunna *förverkas* med stöd av 36 kap. 3 § brottsbalken eftersom det är fråga om sådana föremål som knappast har någon legitim användning (jfrprop. 1992/93:48 s. 137). I fall då legitim användning saknas kommer samma bestämmelse kunna användas beträffande hjälpmedel för att ta bort eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning. 36 kap. 3 § brottsbalken bör också ofta kunna tillämpas beträffande exemplar av verk från vilka elektronisk information om rättighetsförvaltning har tagits bort eller ändrats. Som konstaterades i promemorian föreligger det alltså inte något behov av särskilda bestämmelser om förverkande. Inom Justitiedepartementet pågår dock av andra skäl ett arbete med att införa särskilda bestämmelser om

förverkande på hela immaterialrättens område. Det förslaget innebär bl.a. att det på upphovsrättens område skall införas utökade möjligheter att förverka bl.a. olovliga kopior och hjälpmedel (se promemorian Utökade möjligheter att förverka utbyte och hjälpmedel vid brott m.m., dnr Ju2000/330).

Egendom som skäligen kan antas vara förverkad enligt 36 kap. 3 § brottsbalken får enligt 27 kap. 14 a § rättegångsbalken tas i *beslag*. Som konstaterades i promemorian finns det därför inte något behov av några nya bestämmelser om beslag.

I promemorian anfördes att det inte heller finns något behov av bestämmelser motsvarande dem som i övrigt finns i 55 och 56 §§ URL. Detta har ingen remissinstans invänt mot och regeringen delar promemorians bedömning.

Som anfördes i promemorian saknas det anledning att göra någon annan bedömning vad gäller behovet av en särskild ersättningsrätt än den som gjordes vid införandet av 57 a § URL. Då konstaterades att det inte fanns något sådant behov (prop. 1992/93:48 s. 137). Ingen remissinstans har invänt mot detta. De ersättningsfrågor som kan bli aktuella får i stället prövas enligt allmänna skadeståndsrättsliga principer.

12 Direktivets artikel 8 om sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder

12.1 Nuvarande ordning

Enligt lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL) skyddas upphovsmannens ensamrätt till sitt verk genom ett system av olika sanktioner av såväl straff- som civilrättslig karaktär. Den som begår intrång i ensamrätten exempelvis genom att utan upphovsmannens samtycke kopiera och sälja hans verk kan därför drabbas av påföljder i form av t.ex. straff och skadestånd. En domstol kan vidare förordna om åtgärder för att förebygga fortsatt intrång.

Straffansvar

I 53 § URL föreskrivs att den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet gör intrång i upphovsrätten straffas med böter eller fängelse i högst två år. Straffbestämmelsen i fråga gäller också i vissa andra fall, t.ex. vid import i spridningssyfte av exemplar av verk, där exemplaren framställts utomlands under sådana omständigheter att en sådan framställning här skulle varit straffbar. Enligt 53 § andra stycket URL skall dock den som för sitt enskilda bruk kopierar ett datorprogram eller i digital form kopierar en sammanställning i digital form under vissa närmare angivna förutsättningar inte dömas till ansvar.

För försök eller förberedelse till brott mot 53 § URL döms till ansvar enligt 23 kap. brottsbalken. Eftersom fängelse är föreskrivet för brott mot 53 § URL, är även medverkan till sådant brott straffbart enligt 23 kap. 4 § första stycket brottsbalken.

Enligt 57 § URL gäller straffbestämmelserna i 53 § URL också i fråga om intrång i till upphovsrätten närstående rättigheter.

I mål om brott mot URL får åklagare väcka åtal endast om målsäganden anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt (59 § URL).

Tvångsmedel i brottmål

I ett straffrättsligt förfarande kan rättegångsbalkens regler om tvångsmedel i brottmål komma till användning.

Bestämmelser om beslag finns i 27 kap rättegångsbalken. Enligt huvudregeln i 1 § får ett föremål tas i beslag om det skäligen kan antas äga betydelse för utredning om brott eller vara någon avhänt genom brott eller på grund av brott förverkat. Beslag får dock beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse (se 27 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken). Vad som sägs om föremål gäller i princip även skriftliga handlingar. I 2 och 3 §§ finns dock särskilda regler som begränsar möjligheterna att beslagta skriftliga handlingar och brev, telegram och andra försändelser.

I 59 § tredje stycket URL finns en särskild bestämmelse om beslag. Enligt den bestämmelsen får också bl.a. den egendom med avseende på vilken intrång föreligger tas i beslag i ett straffrättsligt förfarande. Dessa bestämmelser är motiverade av att rättegångsbalkens regler om beslag föreskriver att beslag kan läggas bl.a. på föremål som kan ”vara genom brott någon avhänt”. Om exemplar framställs olagligen har målsäganden (innehavaren av upphovsrätten eller den närstående rättigheten) emellertid inte någon äganderätt till de framställda exemplaren. Dessa kan därför inte sägas vara avhända denne och den berörda beslagsregeln i rättegångsbalken kan därför inte tillämpas (se SOU 1956:25 s. 443). Mot den bakgrunden har URL kompletterats med särskilda beslagsregler.

Bestämmelser om husrannsakan i brottsutredande syfte finns i 28 kap. rättegångsbalken. Husrannsakan kan vara antingen reell eller personell, dvs. avse antingen föremål eller personer.

Reell husrannsakan företas för att söka efter föremål som är underkastade beslag eller för att utröna omständigheter som kan få betydelse för utredning om brott. För sådan husrannsakan fordras enligt 28 kap. 1 § rättegångsbalken att det ”förekommer anledning” att det har förövats ett brott för vilket fängelse kan följa, vilket är fallet vid upphovsrättsintrång eller intrång i närstående rättigheter. I normalfallet krävs skälig misstanke mot en person för att husrannsakan skall få genomföras hos honom eller henne. Hos annan än den som skäligen kan misstänkas för brottet får husrannsakan ske endast om brottet förövats hos honom eller henne, om den misstänkte gripits där eller om det annars förekommer synnerlig anledning att man genom husrannsakan skall anträffa föremål som är underkastat beslag eller vinna annan utredning om brottet. Enligt 28 kap. 3 a § rättegångsbalken får husrannsakan beslutas endast om skälen för åtgärden uppväger det intrång eller men i övrigt som åtgärden innebär för den misstänkte eller för något annat motstående intresse.

Ett förordnande om husrannsakan meddelas enligt 28 kap. 4 § rättegångsbalken av undersökningsledaren, åklagaren eller rätten. Om en husrannsakan kan antas bli av stor omfattning eller medföra synnerlig olägenhet för den hos vilken åtgärden vidtas, bör åtgärden inte vidtas utan rättens förordnande.

Med stöd av rättegångsbalkens regler om husrannsakan och beslag kan polisen även undersöka innehållet i datorer. Det finns emellertid inte några särskilda bestämmelser i lag som direkt reglerar polisens eftersökning av uppgifter som finns lagrade i datorer. Frågan har utretts av Polisrättsutredningen, se SOU 1995:47 s. 184. En undersökning av uppgifter i datorer kan ha stor betydelse vid misstänkt intrång i upphovsrätten, såväl i fall då det upphovsrättsliga skyddet avser ett datorprogram, som i andra fall av upphovsrättsintrång som sker med användning av datorer. Den kan också ha betydelse för inhämtande av affärsuppgifter som kan visa omfattningen av ett misstänkt intrång. Polisen undersöker ofta datorer för att inhämta uppgifter i brottsutredande syfte.

Vitesförbud

Om upphovsrättsintrång eller annan överträdelse enligt 53 § URL har begåtts får domstol, på yrkande av rättighetshavaren, förbjuda fortsatt intrång vid vite (53 a § URL). Det måste alltså ha skett ett intrång innan ett vitesförbud kan meddelas. Ett vitesförbud kan också meddelas interimistiskt. Vid en begäran om förbud behöver rättighetshavaren inte, som vid straff och skadestånd, styrka vare sig uppsåt eller oaktsamhet hos den som gör intrång och han eller hon behöver inte heller föra bevisning om intrångets skadeverkningar. Den fråga som prövas är om det i objektiv mening föreligger ett intrång.

Förutsättningarna för att meddela ett interimistiskt förbud är att käranden måste visa sannolika skäl för att intrång föreligger och för att det skäligen kan befaras att svaranden genom att fortsätta intrånget förringar värdet av kärandens ensamrätt. Det krävs att käranden ställer säkerhet för den ersättning som han eller hon kan bli skyldig att betala om det senare visar sig att något intrång inte har ägt rum. I de fall där rättighetshavaren saknar ekonomiska möjligheter att ställa säkerhet kan han eller hon befrias från detta krav. Innan ett vitesförbud meddelas skall svaranden ha fått tillfälle att yttra sig, om inte ett dröjsmål skulle medföra risk för skada.

Bestämmelsen om vitesförbud är tillämplig också i fråga om de till upphovsrätten närstående rättigheterna (57 § URL).

Skadeståndsansvar

Bestämmelser om skadestånd finns i 54 § URL. Paragrafen är tillämplig även i fråga om de till upphovsrätten närstående rättigheterna (57 § URL).

Den som i strid med URL utnyttjar ett verk eller en annan skyddad prestation skall betala skälig ersättning för utnyttjandet. Detta gäller även vid intrång som sker i god tro. Sker intrånget uppsåtligen eller av

oaktsamhet har rättighetshavaren dessutom rätt till ersättning för annan förlust än utebliven ersättning för utnyttjandet samt för lidande eller annat förfång.

Intrågsundersökning

I 56 a–56 h §§ URL finns bestämmelser om s.k. intrågsundersökning. Bestämmelserna innebär att en innehavare av upphovsrätt eller till upphovsrätten närstående rättigheter i ett civilrättsligt förfarande kan begära att det görs en undersökning för att säkra bevis hos den som på goda grunder misstänks för att ha gjort intrång eller för försök eller förberedelse till intrång. Allmän domstol kan besluta om intrågsundersökning om det skäligen kan antas att någon har gjort intrång. Vid undersökningen får föremål och handlingar som kan antas ha betydelse för utredning om intrånget eftersökas. På samma sätt som gäller i fråga om beslag eller husrannsakan enligt rättegångsbalken får beslut om intrågsundersökning endast meddelas om skälen för åtgärden uppväger den olägenhet eller det men i övrigt som åtgärden innebär för den som drabbas av den eller för något annat motstående intresse. Det krävs vidare att sökanden ställer säkerhet för den skada som kan tillfogas motparten. Saknar sökanden förmåga att ställa säkerhet får domstolen dock befria sökanden från detta krav. Ett beslut om intrågsundersökning verkställs av kronofogdemyndigheten.

Åtgärder med olovligt framställda verk m.m.

Utöver de hittills i detta avsnitt redovisade bestämmelserna finns också en bestämmelse om vissa åtgärder med olovligt framställda exemplar m.m. i 55 § URL. Enligt 57 § URL är bestämmelsen tillämplig även i fråga om närstående rättigheter. Huvudprincipen enligt denna bestämmelse är att den som vidtar en åtgärd som innebär intrång i upphovsmannens eller den närstående rättighetshavarens ensamrätt får, om det anses skäligt, tåla att egendom med viss anknytning till intrånget ändras, förstörs eller mot lösen lämnas ut till den som har lidit intrånget. Det räcker att intrång i objektiv mening föreligger (se NJA II 1961 s. 356). Intrånget behöver alltså inte vara straffbart eller kunna föranleda skadeståndsskyldighet. Den som har lidit intrånget kan framställa ett yrkande vid domstol om att denna skall meddela ett förordnande om en viss åtgärd. Yrkandet kan framställas i ett mål om påföljd för intrång eller i en särskild rättegång. Åtgärderna är att beteckna som skyddsåtgärder. Fastän det förutsätts att intrång har begåtts innan åtgärder kan vidtas är åtgärderna inte att anse som förverkande eller annan rättsverkan av brott. Ett förordnande gäller också mot icke godtroende tredje män som har den aktuella egendomen i sin besittning.

Bestämmelserna om åtgärder med olagliga varor m.m. är också tillämpliga vid försök och förberedelse till straffbara intrång.

I fråga om talan som förs med stöd av dessa bestämmelser i ett brottmål om ansvar för intrång gäller vad som i allmänhet är föreskrivet om talan om enskilt anspråk. Således är reglerna i 22 kap. rättegångsbalken tillämpliga.

Egendom som avses med skyddsåtgärderna kan, som framgått tidigare, tas i beslag om brottsligt intrång skäligen kan antas föreligga. Härigenom säkerställs en framtida verkställighet av ett beslut om en skyddsåtgärd. Beslag kan dock endast ske i brottmål, dvs. i mål om ansvar för intrång. Om endast skadeståndstalan eller talan om skyddsåtgärd förs, kan i motsvarande fall reglerna i 15 kap. 3 § rättegångsbalken om lämplig åtgärd för att säkerställa sökandens rätt tillämpas.

Beskrivningen har hittills avsett åtgärder med sådan egendom med avseende på vilken intrång föreligger. Även hjälpmedel som har använts för framställningen, t.ex. trycksatser och klichéer, och som kan användas endast för den ifrågavarande framställningen kan dock bli föremål för en skyddsåtgärd.

Eftersom bestämmelserna om avstående mot lösen m.m. inte omfattar hjälpmedel som har använts vid olaglig framställning av exemplar av visst verk men som kan användas även för helt laglig framställning av exemplar av andra verk, t.ex. inspelningsapparater, har förverkandebestämmelser införts som öppnar en möjlighet att förklara egendom av detta slag förverkad (55 § fjärde stycket URL, jfr även prop. 1981/82:152 s. 24 f.). För närvarande övervägs dessutom att införa ytterligare möjligheter till förverkande på immaterialrättens område (se promemorian Utökade möjligheter att förverka utbyte och hjälpmedel vid brott m.m., dnr Ju2000/330).

Lagen om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster

Lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster trädde i kraft den 1 juli 2002. Genom lagen genomförs i huvudsak direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden ("Direktiv om elektronisk handel").

Med informationssamhällets tjänster avses tjänster som normalt utförs mot ersättning och som tillhandahålls på distans, på elektronisk väg och på individuell begäran av en tjänstemottagare. Förenklat uttryckt ingår en mängd olika tjänster som är kopplade till handeln av varor och tjänster över Internet eller andra nät, såsom e-handelstjänster, finansiella tjänster, informationstjänster, s.k. webbhotel och söktjänster (jfr prop. 2001/02:150 s. 19 och s. 110). En förutsättning för att en tjänst skall omfattas av begreppet är att den tillhandahålls online, dvs. via en förbindelse som möjliggör direkt interaktiv kommunikation.

Lagen innehåller bl.a. regler om fri rörlighet och tillämpning av svensk rätt på tjänster som tillhandahålls av tjänsteleverantörer som har sitt fasta driftsställe i Sverige samt regler om att tjänsteleverantören måste lämna viss information, tillhandahålla vissa tekniska hjälpmedel och lämna bekräftelse vid beställningar.

Lagen innehåller vidare bestämmelser om viss ansvarsfrihet för tjänsteleverantörer som fungerar som mellanhänder, dvs. som bara överför eller lagrar information som lämnats av andra (16-19 §§). Sådana leverantörer skall under vissa förutsättningar inte på grund av innehållet i informationen kunna åläggas att ersätta skada eller betala

sanktionsavgift. De får vidare dömas till ansvar för brott som avser innehållet i informationen endast om brottet begåtts uppsåtligen.

Lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor (BBS-lagen)

Lagen (1998:112) om ansvar för elektroniska anslagstavlor (den s.k. BBS-lagen) trädde i kraft den 1 maj 1998. BBS är en förkortning av den engelska beteckningen på elektroniska anslagstavlor, Bulletin Board System. Lagen innebär i huvudsak att den som tillhandahåller en elektronisk anslagstavla i rimlig omfattning skall ha uppsikt över en sådan tjänst. Tillhandahållaren är skyldig att ta bort bl.a. meddelanden som uppenbart innehåller intrång i upphovsrätt eller närstående rättigheter. Den som underlåter att ta bort sådana meddelanden kan straffas. Vidare kan datorer och andra hjälpmedel som använts vid brott mot lagen i vissa fall förverkas.

Med en elektronisk anslagstavla avses enligt 1 § BBS-lagen en tjänst för elektronisk förmedling av meddelanden. I lagens förarbeten (prop. 1997/98:15 s. 5 f. och 9 f.) förklaras att ett avgörande kriterium är att den som använder tjänsten kan ta del av andras meddelanden och sända egna meddelanden till andra, dvs. att tjänsten är interaktiv. En informationsdatabas, t.ex. en webbplats, som *enbart* tillhandahåller information sägs således i normalfallet inte omfattas av lagen. Som exempel på vilka tjänster som omfattas av lagen anges i förarbetena s.k. webbhotell. Med det begreppet avses där en tjänst där någon erbjuder användare att lägga upp egna informationsdatabaser i form av webbplatser, som nås genom den som inrättat möjligheten att lägga upp dem.

Med tillhandahållaren avses den eller de som leder verksamheten där tjänsten erbjuds. Vem denne eller vilka dessa är får avgöras mot bakgrund av omständigheterna i det enskilda fallet. Skälet till att det är tillhandahållaren som har ålagts ett ansvar är att denne ansågs vara den som kan bestämma över tjänstens användning, inklusive de tekniska och administrativa rutinerna. Det ansågs därför vara tillhandahållaren som i stor utsträckning avgör vilket utrymme som ges för missbruk av tjänsten (a. prop. s. 10).

Av 7 § andra stycket BBS-lagen framgår att den som kan dömas till ansvar enligt brottsbalken eller URL inte skall dömas till ansvar enligt BBS-lagen för att inte ha tagit bort eller på annat sätt förhindrat vidare spridning av meddelanden.

12.2 Överväganden

Regeringens bedömning: Direktivets bestämmelse i artikel 8 om sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder när det gäller intrång i upphovsrätt eller närstående rättigheter tillgodoses genom gällande svenska bestämmelser. Någon lagändring är därför inte nödvändig.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (se promemorian s. 382).

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har lämnat bedömningen utan erinran. Ett fåtal remissinstanser, däribland *SVF Sveriges videodistributörers förening* och *Svenska Antipiratbyrån*, har dock anfört att svensk lagstiftning inte uppfyller kravet i artikel 8.3 i direktivet om att det skall finnas möjligheter för rättighetshavarna att begära förelägganden mot mellanhänder vars tjänster utnyttjas av en tredje part för att begå intrång i upphovsrätt eller närstående rättigheter. Dessutom har några remissinstanser, bl.a. *International Federation of the Phonographic Industry (Ifpi)* och *Svenska Antipiratbyrån*, föreslagit att det skall införas en möjlighet för rättighetshavarna att begära förelägganden mot mellanhänder att lämna ut uppgifter om vem som innehar abonnemang.

Skälen för regeringens bedömning: Artikel 8 i direktivet innehåller bestämmelser om sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder. I artikel 8.1 anges att medlemsstaterna skall se till att det finns lämpliga sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder i fråga om intrång i de rättigheter och skyldigheter som fastställs i direktivet. Vidare anges att medlemsstaterna skall vidta alla åtgärder som krävs för att säkerställa att dessa sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder tillämpas. Slutligen anges att sanktionerna skall vara effektiva, proportionella och avskräckande.

Enligt artikel 8.2 skall varje medlemsstat vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att rättighetshavare, vilkas intressen berörs av en intrångshandling som utförs inom dess territorium, kan föra talan om skadestånd och/eller begära föreläggande samt, i tillämpliga fall, föra talan om beslag av det material som använts vid intrånget och även av sådana anordningar, produkter eller komponenter som avses i artikel 6.2.

Artikel 8.3 anger att medlemsstaterna skall se till att rättighetshavare har möjlighet att begära ett föreläggande gentemot mellanhänder vars tjänster utnyttjas av en tredje part för att begå intrång i upphovsrätt eller närstående rättigheter. I stycke 59 i ingressen till direktivet anges följande. I synnerhet i den digitala miljön kan de tjänster som mellanhänder erbjuder i ökande grad utnyttjas av en tredje part för att göra intrång. I många fall är det dessa mellanhänder som har de största möjligheterna att sätta stopp för sådant intrång. Utan att andra tillgängliga sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder påverkas bör rättighetshavare därför ha möjlighet att begära ett föreläggande mot en mellanhand som i ett nät förmedlar en tredje mans intrång i ett skyddat verk eller annat alster i ett nät. Denna möjlighet bör finnas tillgänglig även i sådana fall då de åtgärder som mellanhanden vidtar är undantagna enligt artikel 5. Villkoren och bestämmelserna för förelägganden av detta slag bör medlemsstaterna själva bestämma om i sin nationella lagstiftning.

I promemorian gjordes till att börja med bedömningen att bestämmelserna i artikel 8.1 och 8.2 om sanktioner och möjligheter att föra talan mot den som begått intrång i upphovsrätt eller till upphovsrätten närstående rättigheter tillgodoses genom gällande svenska bestämmelser. Några lagändringar föreslogs därför inte i dessa avseenden.

Samtliga remissinstanser har lämnat promemorians bedömning i denna del utan erinran.

Av föregående avsnitt har framgått att lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL) innehåller bestämmelser om sanktioner och möjligheter att föra talan vid intrång i upphovsrätt eller närstående rättigheter. Dessutom är reglerna om beslag i brottmål i rättegångsbalken tillämpliga. När det gäller intrång i upphovsrätt eller till upphovsrätten närstående rättigheter innehåller den svenska lagen samtliga av de typer av bestämmelser som direktivet anger i artikel 8.1 och 8.2, dvs. bl.a. regler om straff, skadestånd och vitesförbud. Regeringen delar uppfattningen i promemorian att de sanktioner som den svenska lagen föreskriver väl uppfyller direktivets krav på effektivitet, proportionalitet och avskräckande effekt. I avsnitt 11.3.11 har konstaterats att de regler om beslag och förverkande som finns i rättegångsbalken och brottsbalken i stor utsträckning är tillämpliga på sådana hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder som behandlas i artikel 6.2 i direktivet samt att det inte finns något behov av särregler i detta hänseende. Sammanfattningsvis anser därför regeringen att svensk rätt uppfyller kraven enligt artikel 8.1 och 8.2 i direktivet. Som konstaterades i promemorian föranleder dessa bestämmelser alltså inte några lagändringar.

Nästa fråga är om bestämmelsen i artikel 8.3 angående möjlighet att begära förelägganden mot mellanhänder vars tjänster utnyttjas av en tredje part för att begå intrång i upphovsrätt eller närstående rättigheter föranleder några lagändringar eller om bestämmelsen tillgodoses genom gällande svenska bestämmelser.

Även i detta avseende gjordes i promemorian bedömningen att gällande svenska bestämmelser var tillräckliga för att uppfylla direktivets krav. Några lagändringar föreslogs därför inte.

De flesta remissinstanserna har lämnat promemorians bedömning utan erinran. Ett fåtal remissinstanser, däribland *SVF Sveriges videodistributörers förening* och *Svenska Antipiratbyrån*, har dock anfört att de befäror att existerande regler inte uppfyller kravet i artikel 8.3. De har därför fört fram att URL bör kompletteras med en uttrycklig möjlighet att rikta ett vitesförbud även mot mellanhänder vars tjänster utnyttjas av en tredje part för intrångsgörande handlingar.

Direktivets artikel 8.3 innehåller, som redovisats, ett krav på att medlemsstaterna skall se till att rättighetshavarna kan begära förelägganden mot mellanhänder vars tjänster utnyttjas av en tredje part för att begå intrång i upphovsrätt eller till upphovsrätten närstående rättigheter. Av stycke 59 i ingressen framgår att det som avses främst är att rättighetshavaren skall ha möjlighet att i fall då intrångsmaterial läggs ut på nätverk som Internet, vända sig mot Internetleverantören (mellanhanden) och begära att denne tar bort materialet.

I den utsträckning Internetleverantören kan hållas ansvarig i upphovsrättsligt hänseende för materialet i fråga finns förstas samtliga de möjligheter att ingripa som URL ger inklusive möjligheten till förbud vid vite mot fortsatt intrång. Ett vitesförbud förutsätter inte att några subjektiva rekvisit är uppfyllda utan det är tillräckligt att det objektivt sett föreligger intrång (se prop. 1993/94:122 s. 45). Förbudet måste dock riktas mot den som gör intrång, vilket medför att Internetleverantören åtminstone måste medverka (i objektivt hänseende) till en intrångshandling för att sanktionen skall kunna tillgripas.

När det gäller frågan i vilken utsträckning mellanhandens agerande kan sägas utgöra intrång har i avsnitt 8.3 ingående redovisats vilken situation som gällt tidigare beträffande mellanhanders ansvar för s.k. *tillfälliga kopior*. Vidare har där föreslagits att direktivets artikel 5.1 skall genomföras i svensk rätt genom en inskränkingsbestämmelse (11 a § URL) som bl.a. innebär att tillfälliga kopior som uppkommer vid en överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand under vissa närmare förutsättningar som anges i bestämmelsen omfattas av den nya inskränkningen. Det innebär att de tillfälliga kopior som uppkommer i samband med överföringen i nätverket då intrångsmaterial läggs ut på t.ex. Internet ofta kommer att falla in under den nya inskränkningen. De tillfälliga kopiorna utgör således normalt inte *i sig* intrångsmaterial som mellanhanden kan göras *omedelbart ansvarig* för.

När det härefter gäller de mer permanenta exemplar som lagras på mellanhandens serverutrymme av någon annan som enligt avtal med mellanhanden har rätt att utnyttja serverutrymme, torde mellanhanden som huvudregel inte kunna anses framställa de exemplar som laddas upp där (i vart fall om mellanhanden inte alls kunnat påverka exemplarframställningen när den ägde rum), jfr prop. 2001/02:150 s. 48. Inte heller i denna situation kan alltså mellanhanden regelmässigt (ens i objektivt hänseende) hållas omedelbart ansvarig för upphovsrättsintrång.

I det nyss angivna fallet görs intrångsmaterialet även tillgängligt för allmänheten. (Med den nya terminologi som nu föreslås sker en överföring till allmänheten.) Rättsläget i fråga om mellanhandens ansvar för det förfogandet är inte helt klart. I den s.k. BBS-domen (NJA 1996 s. 79) slog Högsta domstolen fast att det krävs ett aktivt handlande för att straffrättsligt omedelbart ansvar för upphovsrättsintrång skall kunna komma i fråga för en person som drivit en datornätverksamhet och inte själv vare sig laddat upp eller laddat ned det skyddade materialet. Frågan vad som krävs för *skadeståndsrättsligt ansvar* eller för straffrättsligt *medverkansansvar* bedömdes dock inte av Högsta domstolen.

När det gäller *medverkansansvar* kan konstateras att sådant ansvar gäller vid upphovsrättsintrång på samma sätt som vid andra brottstyper. För medverkansansvar krävs enligt 23 kap. 4 § brottsbalken att någon främjat gärningen med råd eller dåd. För att det skall vara fråga om straffbar medverkan måste det röra sig om ett främjande som antingen fysiskt eller psykiskt har övat inflytande på brottets tillkomst eller utförande (Lena Holmqvist m.fl., Brottsbalken – en kommentar, Kap. 13 – 24, Norstedts juridik 1998 s. 23:54). Medverkansansvar förutsätter däremot inte att det som en person bidrar med utgör en betingelse för att gärningen skall komma till stånd. Medverkansansvar kan drabba även den som endast obetydligt bidragit till den brottsliga gärningen (se a. kommentar s. 23:53). I NJA 1963 s. 574 ansågs t.ex. en man som medverkande till misshandel trots att denne enbart tagit hand om en bekants rock medan denne bl.a. misshandlade en annan person.

Av vad som nu redovisats beträffande rättsläget när det gäller medverkansansvar framgår att medverkansansvaret i svensk rätt är tämligen långtgående. I promemorian drogs slutsatsen att detta fick till följd att en mellanhand i vissa situationer, i vart fall i objektivt hänseende, kunde anses som medverkande till sådana överföringar till allmänheten som innebär att intrångsmaterial läggs ut på t.ex. Internet.

Detta har kritiserats av de ovannämnda remissinstanserna, särskilt *SVF Sveriges videodistributörers förening*, som har efterlyst preciseringar och ifrågasatt om de möjligheter att begära föreläggande gentemot mellanhänder som följer av medverkansansvaret är tillräckliga för att uppfylla direktivets krav.

Inledningsvis bör framhållas att själva bedrivandet av en leverantörsverksamhet normalt inte torde vara tillräckligt för att en mellanhand skall kunna hållas ansvarig (ens i objektivt hänseende) för att ha främjat olovlig överföring av upphovsrättsligt skyddat material till allmänheten eller olovlig exemplarframställning. Eftersom det inte torde finnas någon generell skyldighet för den som vidarebefordrar information att undersöka informationens innehåll bör som regel inte heller mellanhandens underlåtenhet att kontrollera om det förekommer intrångsmaterial i verksamheten anses utgöra ett främjande i det nu aktuella hänseendet. (Jfr till det nu anförda prop. 2001/02:150 s. 89.)

För att ett medverkansansvar (i objektiv mening) skall komma i frågaför mellanhanden torde alltså som regel krävas någonting mer än själva tillhandahållandet och bedrivandet av leverantörsverksamheten. Ett exempel på en situation där medverkansansvar (i vart fall i objektivt hänseende) kan aktualiseras är när ”intrångsgöraren” har träffat avtal med mellanhanden om rätt att utnyttja dennes serverutrymme och mellanhanden har fått konkreta indikationer på att serverutrymmet används på ett sätt som innebär upphovsrättsintrång. Sådana situationer är enligt regeringens bedömning exempel på när en mellanhand, i vart fall i objektivt hänseende, kan anses som medverkande till en överföring till allmänheten och därmed exempel på att det finns möjlighet att ingripa mot mellanhanden med ett vitesförbud enligt 53 a § URL eller med åtgärder enligt 55 § URL när mellanhandens tjänster utnyttjas av en tredje part för att begå upphovsrättsintrång. Möjligheten till ingripande finns alltså även om mellanhanden sedan inte kan göras ansvarig på grund av att de subjektiva kraven för straffrättsligt ansvar (uppsåt eller grov oaktsamhet) inte är uppfyllda, eller på grund av att reglerna om ansvarfrihet avseende skadestånd, sanktionsavgifter och straff i 16-19 §§ lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster är tillämpliga.

En annan möjlighet till ingripande erbjuder reglerna i BBS-lagen. Lagen är, som utvecklats i avsnitt 12.1 om gällande rätt, enbart tillämplig på vissa mellanhänder, bl.a. mellanhänder som erbjuder användare att lägga upp egna informationsdatabaser i form av webbplatser, som nås genom den som inrättat möjligheten att lägga upp dem (webbhotell). En sådan mellanhand är skyldig att ta bort meddelanden som uppenbart innehåller bl.a. material som gör intrång i upphovsrätt eller närstående rättigheter. Den som underlåter detta kan straffas. Vidare kan datorer och andra hjälpmedel som använts vid brott mot lagen i vissa fall förverkas.

Dessutom gäller enligt svensk rätt att beslut enligt 55 § URL om förstöring etc. riktas mot den som gjort intrång i upphovsrätten men även gäller mot icke godtroende tredje man (se NJA II 1961 s. 357, jfr 55 § tredje stycket URL). Det är således möjligt att verkställa ett beslut om förstöring etc. som riktas mot intrångsgöraren även mot Internetleverantören om denne är i ond tro. Ytterligare en möjlighet till

ingripande kan finnas genom reglerna i 27 kap. rättegångsbalken eller 59 § URL om beslag.

Sammanfattningsvis finns således redan i svensk rätt möjligheter till ingripande mot en mellanhand i fall då dennes tjänst utnyttjas av någon annan för att begå intrång i upphovsrätt eller närstående rättigheter. Regeringen delar uppfattningen i promemorian att de existerande reglerna är tillräckliga för att uppfylla direktivets krav.

Det kan i sammanhanget anmärkas att också direktiv 2004/48/EG av den 29 april 2004 om säkerställande av skyddet för immateriella rättigheter (sanktionsdirektivet) innehåller bestämmelser om möjlighet för rättighetshavare att begära föreläggande mot mellanhänder vars tjänster utnyttjas av tredje man för att göra intrång i en immateriell rättighet (se artikel 9 och 11). Enligt vad som anges i sanktionsdirektivet skall dessa bestämmelser inte påverka tillämpningen av artikel 8.3 i det nu aktuella direktivet. Frågan om förelägganden mot mellanhänder i syfte att skydda immateriella rättigheter kommer alltså att övervägas på nytt i samband med att sanktionsdirektivet genomförs.

Några remissinstanser, bl.a. *International Federation of the Phonographic Industry (Ifpi)* och *Svenska Antipiratbyrån*, har i samband med att de lämnat synpunkter på artikel 8 i direktivet föreslagit att det skall införas en möjlighet för rättighetshavarna att begära förelägganden mot mellanhänder att lämna ut uppgifter om abonnemang. En sådan möjlighet skulle enligt dessa remissinstanser bl.a. innebära bättre möjligheter för rättighetshavarna att vidta effektiva åtgärder mot piratverksamhet på Internet utan att belasta polis- och åklagarmyndigheter.

De aktuella remissinstansernas förslag tar i första hand sikte på frågan om möjlighet att få ut uppgifter från t.ex. en Internetleverantör om vem som begår upphovsrättsintrång. Den som tillhandahåller ett elektroniskt kommunikationsnät eller en elektronisk kommunikationstjänst är – utan hinder av den tystnadsplikt som annars gäller - skyldig att lämna uppgift om abonnemang till brottsutredande myndighet i fall som gäller misstanke om sådant brott som bedöms kunna föranleda annan påföljd än böter, se 6 kap. 22 § 2 lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation. Innebörden av den aktuella bestämmelsen är alltså att abonnentuppgifter bara skall lämnas till brottsutredande myndigheter och endast om det är fråga om allvarigare brott. Bestämmelsen kan sägas vara baserad på avvägningar mellan å ena sidan behovet av att ingripa mot brott och å andra sidan skyddet för privatpersoners integritet (jfr artikel 15 i direktiv 2002/58/EG av den 12 juli 2002 om behandling av personuppgifter och integritetsskydd inom sektorn för elektronisk kommunikation). Direktivet om upphovsrätten i informationssamhället innehåller inte några bestämmelser om rätt att få ut uppgifter från operatörer och andra som tillhandahåller kommunikationsnät eller kommunikationstjänster om vem som kan ha gjort sig skyldig till upphovsrättsintrång. Promemorian behandlade därför inte denna fråga. Det finns alltså inte något underlag för att bedöma frågan. Frågan om tystnadsplikten skall kunna brytas på begäran av rättighetshavare eller andra privaträttsliga organ kräver ingående överväganden bl.a. av integritetsaspekter. Frågan kan därför inte tas upp inom ramen för detta lagstiftningsärende.

13 Ett svenskt tillträde till WIPO-fördragen

Regeringens förslag: Riksdagen godkänner WIPO-fördraget om upphovsrätt (WCT) och WIPO-fördraget om framföranden och fonogram (WPPT).

Promemorians förslag överensstämmer i sak med regeringens.

Remissinstanserna har lämnat förslaget utan erinran.

Skälen för regeringens förslag: Behovet av samordnade internationella lösningar inom upphovsrätten är stort. Upphovsrättsligt skyddade verk har sedan länge kunnat kopieras och spridas över nationsgränserna. Det internationella samarbetet på detta område är också av gammalt datum. Den grundläggande konventionen inom upphovsrätten är Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk (1886). Konventionen innebär bl.a. att konventionsländerna åtar sig att ge skydd åt verk av uphovsmän från andra konventionsländer. Vissa närstående rättigheter regleras i Internationella konventionen den 26 oktober 1961 om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram och radioföretag (Romkonventionen). Sverige har tillträtt båda dessa konventioner. Det huvudsakliga innehållet i konventionerna beskrivs i avsnitt 4.2.1 och 4.2.2.

Genom informationssamhällets framväxt har upphovsrätten och de till upphovsrätten närstående rättigheterna blivit än mer gränsöverskridande. Med dagens teknik går det enkelt och snabbt att göra perfekta kopior av skyddade produkter och överföra dessa till hela världen. För att uppdatera skyddet av upphovsrätten, och de till upphovsrätten närstående rättigheterna, till den digitala utvecklingen antogs två nya konventioner vid en diplomatkonferens inom ramen för Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (WIPO) i december 1996. Den ena konventionen reglerar upphovsrätten och brukar benämnas WCT (WIPO Copyright Treaty eller WIPO-fördraget om upphovsrätt). Den andra reglerar vissa närstående rättigheter, nämligen skyddet för sångare, musiker eller andra utövande konstnärer när det gäller ljudupptagningar av deras framföranden t.ex. på CD-skivor och skyddet för producenter av ljudupptagningar (fonogram), dvs. skivbolag m.fl., och brukar benämnas WPPT (WIPO Performances and Phonograms Treaty eller WIPO-fördraget om framföranden och fonogram). Detta fördrag omfattar inte skyddet för skådespelare, sångare, musiker eller andra utövande konstnärers framföranden i filmer eller andra audiovisuella produktioner. Ett försök att lösa denna fråga vid en diplomatkonferens i december 2000 ledde inte till något resultat och frågan vilar därför tills vidare. Något skydd på internationell nivå för skådespelare med fleras framföranden i filmer och för filmproducenter finns alltså ännu inte. WCT och WPPT bifogas som bilaga 3 och 4. Envar av konventionerna har hittills ratificerats av drygt fyrtio stater och har därmed trätt i kraft. WCT trädde i kraft den 6 mars 2002 och WPPT den 20 maj 2002.

Som beskrivits i avsnitt 5.1 är ett av syftena med direktivet att se till att medlemsstaterna i EU genomför WCT och WPPT på ett samordnat sätt. Genom rådets beslut av den 16 mars 2000 (2000/278/EG, EGT L89/6 den 11 april 2000) har WCT och WPPT godkänts på den Europeiska

gemenskapens vägnar när det gäller frågor inom gemenskapens behörighet. Genom samma beslut har rådets ordförande bemyndigats att deponera godkännandeinstrumenten hos WIPO:s generaldirektör från och med den dag när medlemsstaterna skall sätta i kraft direktivets bestämmelser. Avsikten är att medlemsstaterna och gemenskapen skall tillträda konventionerna samordnat genom att samtidigt deponera sina ratifikationsinstrument hos WIPO så snart som medlemsstaterna genomfört direktivet. På grund av det anförda anser regeringen att Sverige bör tillträda konventionerna och att tillträdet bör ske så snart som möjligt.

Det ankommer enligt 10 kap. 2 § regeringsformen på riksdagen att godkänna konventionerna.

I avsnitt 13.1 görs en bedömning av vilka lagstiftningsåtgärder som kan behövas för att Sverige skall kunna ratificera WCT. Motsvarande genomgång görs beträffande WPPT i avsnitt 13.2.

13.1 Lagstiftning som föranleds av WCT

Regeringens bedömning: Några lagstiftningsåtgärder med anledning av en svensk ratificering, utöver de som följer av genomförandet av direktivet, är inte nödvändiga.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har lämnat bedömningen utan erinran.

Skälen för regeringens bedömning

I det följande görs en genomgång, artikel för artikel, av innehållet i WCT jämfört med svensk rätt i nuvarande lydelse eller med de ändringar som i övrigt föreslås i detta arbete.

Artikel 1, relationen till Bernkonventionen

Artikeln behandlar relationen mellan WCT och Bernkonventionen. Där anges bl.a. (artikel 1.1) att WCT är en sådan särskild överenskommelse som avses i artikel 20 i Bernkonventionen och (artikel 1.4) att konventionsstaterna skall tillämpa artikel 1–21 i, och bilagan till, Bernkonventionen. I anslutning till artikel 1.4 i WCT i ett gemensamt uttalande (agreed statement) uttalade diplomatkonferensen att rätten till framställning av exemplar enligt artikel 9 i Bernkonventionen och de inskränkningar som är tillåtna enligt denna skall gälla fullt ut även i en digital miljö. Det sades vidare att även exemplar som lagras i digital form i ett elektroniskt medium utgör exemplarframställning i den konventionens mening. Uttalandet återfinns i anslutning till artikel 1.4, se bilaga 3.

Direktivet innehåller i artikel 2 en definition av begreppet exemplarframställning som svarar mot diplomatkonferensens gemensamma uttalande. Där anges att exemplarframställningsrätten innefattar ensamrätt att tillåta eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent, mångfaldigande oavsett metod och form, helt eller delvis.

I avsnitt 7.1 föreslås att direktivets definition av begreppet exemplarframställning skall tas in i 2 § URL. Det klargörs därmed att även s.k. tillfälliga kopior ingår i upphovsmannens ensamrätt, vilket tidigare varit oklart i svensk rätt. Regeringen anser liksom promemorian att den utformning rätten till exemplarframställning i 2 § första stycket URL kommer att ha efter de ändringar som nu föreslås i bestämmelsen svarar mot det uttalande som gjordes av diplomatkonferensen. Svensk rätt är i övrigt redan sedan tidigare i överensstämmelse med Bernkonventionen. Regeringen delar därför promemorians bedömning att artikel 1 i WCT inte föranleder några särskilda lagstiftningsåtgärder.

Artikel 2, det upphovsrättsliga skyddets räckvidd

Artikel 2 behandlar omfattningen av det upphovsrättsliga skyddet. Där anges att upphovsrätten ger skydd för uttrycksformer och inte för idéer, förfaranden, utförandemetoder eller matematiska begrepp.

Enligt svensk rätt gäller redan att det endast är den individuella utformningen som verket har fått som får upphovsrättsligt skydd, inte verkets innehåll, som t.ex. idéer, tankar eller uppgifter om fakta (se NJA II 1961 s. 15). Regeringen delar alltså promemorians uppfattning att innehållet i artikeln redan motsvaras av gällande rätt. Några lagstiftningsåtgärder är därför inte nödvändiga med anledning av artikeln.

Artikel 3, tillämpningen av artiklarna 2–6 i Bernkonventionen

I artikel 3 anges att de avtalsslutande parterna skall ge motsvarande tillämpning åt bestämmelserna i artikel 2–6 i Bernkonventionen med avseende på det skydd som föreskrivs i WCT. Artikel 2–6 i Bernkonventionen innehåller grundläggande bestämmelser om verksbegreppet, förutsättningarna för skydd enligt konventionen och skyldigheten till nationell behandling m.m. Svensk rätt innehåller redan bestämmelser som motsvarar dessa regler i Bernkonventionen. Dessa bestämmelser i URL är tillämpliga på alla de verkstyper som skall ha skydd enligt WCT, liksom på alla verk, oavsett form. Regeringen delar därför promemorians uppfattning att några lagstiftningsåtgärder inte är nödvändiga med anledning av artikel 3 WCT. Såsom konstaterades i promemorian måste förstas införas regler i internationella upphovsrättsförordningen (1994:193) om upphovsrättslagens tillämpning på verk av personer med anknytning till WCT-land. Dessa regler kan beslutas genom förordning med stöd av 62 § URL och kräver alltså inte några lagändringar.

Artikel 4, datorprogram

Artikel 4 föreskriver att datorprogram skall ges skydd som litterära verk oavsett det sätt eller den form de är uttryckta i. Datorprogram ges enligt 1 § första stycket 2 URL skydd som litterära verk. Den ändring i fråga om exemplarframställningsrätten som nu föreslås i 2 § URL (se avsnitt 7.1) kommer att gälla även för datorprogram. Några särskilda

lagstiftningsåtgärder med anledning av artikel 4 i WCT är därför inte nödvändiga. (Jfr även rådets direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram som genomfördes i svensk rätt genom lagändringar år 1993, se prop. 1992/93:48).

Artikel 5, sammanställning av data (databaser)

Enligt artikel 5 skall sammanställningar av material ha upphovsrättsligt skydd, oavsett form. I artikeln anges även att skyddet inte omfattar data eller materialet i sig och inte inverkar på den upphovsrätt som kan finnas till de data eller det material som ingår i sammanställningen. Databaser – dvs. sammanställningar av verk, uppgifter eller annat material – som uppfyller kravet på verkshöjd, ges redan genom 1 § URL ett upphovsrättsligt skydd. De ändringar som nu föreslås i fråga om exemplarframställningsrätten i 2 § URL (se avsnitt 7.1) kommer att gälla även beträffande de upphovsrättsligt skyddade sammanställningarna. Skyddet kommer därmed att motsvara artikel 5 i WCT. (Därutöver kan sammanställningar som inte uppfyller kravet på verkshöjd ha skydd enligt 49 § URL. Detta s.k. sui generisskydd omfattas inte av artikel 5 i WCT.) Mot denna bakgrund anser regeringen i likhet med promemorian att några lagstiftningsåtgärder inte är nödvändiga med anledning av artikel 5 i WCT.

Artikel 6, spridningsrätten

Artikel 6.1 föreskriver att upphovsmän skall ha ensamrätt till spridning av sina verk genom försäljning eller annan överföring av äganderätt. Enligt 2 § första stycket URL har upphovsmannen en ensamrätt att göra verket tillgängligt för allmänheten. Denna rätt innefattar enligt andra stycket även en spridningsrätt, vilken omfattar all spridning till allmänheten oavsett om den sker genom att verket eller exemplar därav utbjuds till försäljning, hyrs ut, lånas ut eller sprids på annat sätt. Svensk rätt motsvarar alltså kraven i artikel 6.1 i WCT.

Enligt artikel 6.2 är konventionsstaterna fria att själva besluta om konsumtion av denna spridningsrätt efter den första försäljningen eller annan övergång av äganderätten till originalet, eller ett exemplar av verket, som skett med upphovsmannens tillstånd. Svensk rätt har tidigare föreskrivit global konsumtion beträffande spridningsrätten till upphovsrättsligt skyddade verk och vissa av de prestationer som skyddas av närstående rättigheter. För andra av de prestationer som skyddas av närstående rättigheter har i stället gällt regional, EES-vid, konsumtion. Regeringen föreslår nu på grund av direktivet att regional konsumtion skall gälla för såväl verk som alla närstående rättigheter. Dessa konsumtionsfrågor behandlas i avsnitt 8.11.

Artikel 6.2 ger, som nämnts, valfrihet i fråga om val av konsumtionsprincip. De lagändringar som föreslås vad gäller konsumtionsbestämmelserna föranleds alltså inte av artikel 6 i WCT.

Artikel 7, uthyrningsrätten

Artikel 7 behandlar upphovsmännens uthyrningsrätt. I artikel 7.1 anges att upphovsmän till datorprogram, filmverk och verk som tagits in i fonogram skall ha en uteslutande rätt att besluta om kommersiell uthyrning till allmänheten av sina verk eller exemplar därav. Detta krav gäller emellertid enligt artikel 7.2 inte datorprogram, om programmet i sig inte är det väsentliga objektet för uthyrningen. Vidare gäller kravet beträffande filmverk endast om sådan kommersiell uthyrning ger upphov till en vidsträckt kopiering av sådana verk, som materiellt skadar ensamrätten till exemplarframställning.

Enligt svensk rätt gäller beträffande alla typer av verk utom byggnader och brukskonst, att trots att konsumtion av spridningsrätten kan ha inträtt beträffande ett exemplar av ett verk får ingen utan upphovsmännens tillstånd tillhandhålla allmänheten exemplaret genom uthyrning eller andra jämförbara rättshandlingar (19 § andra stycket 1 URL). För datorprogram gäller dessutom enligt 19 § andra stycket 2 att de inte utan upphovsmännens tillstånd får tillhandahållas ens genom utlåning. Dessa bestämmelser i URL infördes som en följd av rådets direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram och rådets direktiv 92/100/EEG om uthyrnings- och utlåningsrättigheter avseende upphovsrättsligt skyddade verk och om upphovsrätten närstående rättigheter (se prop. 1994/95:58). Sammantaget innebär denna reglering att svensk rätt redan överensstämmer med vad som föreskrivs om rätten till uthyrning i artikel 7 i WCT. Regeringen delar alltså promemorians bedömning att artikeln inte föranleder några lagändringar.

Artikel 8, överföringsrätten

Enligt artikel 8 skall upphovsmän ha ensamrätt till överföring av sina verk till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, inbegripet att verken görs tillgängliga på ett sådant sätt att allmänheten kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer (tillhandahållande på begäran). I artikel 8 i WCT anges uttryckligen att den inte skall påverka de bestämmelser om bl.a. ensamrätt till radio- och televisionssändningar av verk m.m. som redan finns för vissa rättighetshavare i artikel 11 bis(1)(i) i Bernkonventionen (se vidare vilka artiklar som räknas upp i artikel 8 i WCT, bilaga 3). Artikel 8 motsvaras av artikel 3.1 i direktivet (artikel 3.1 omfattar dock även de radio- och televisionutsändningar av verk som regleras i Bernkonventionen).

Som har utvecklats i avsnitt 7.2 ger svensk rätt redan i dag upphovsmän en ensamrätt till det som i direktivet benämns överföring till allmänheten inom ramen för ensamrätten till tillgängliggörande för allmänheten. I begreppet överföring till allmänheten enligt artikel 3.1 i direktivet ingår de förfoganden som omfattas av artikel 8 i WCT. I avsnitt 7.2 föreslås att direktivets begrepp överföring till allmänheten nu också skall införas uttryckligen i URL, som en del av rätten till tillgängliggörande för allmänheten. I fråga om genomförandet av artikel 3.1 i direktivet mer i detalj hänvisas till avsnitt 7.2. Vad som föreslås där innebär i huvudsak att rättsläget i vissa avseenden klarläggs (jfr särskilt vad som där sägs om offentligt framförande och visning). Sammantaget

delar regeringen promemorians bedömning att artikel 8 i WCT inte kräver några lagändringar utöver de som föreslås för att genomföra artikel 3.1 i direktivet.

Artikel 9, skyddstiden för fotografiska verk

Artikeln föreskriver att fördragsslutande stater inte skall tillämpa artikel 7.4 i Bernkonventionen vilken ger möjlighet att inskränka skyddstiden för fotografiska verk till 25 år från verkets tillkomst. Enligt svensk rätt gäller redan den vanliga upphovsrättsliga skyddstiden (70 år efter det att upphovsmannen avled) också för fotografiska verk. Mot denna bakgrund delar regeringen bedömningen i promemorian att artikeln inte kräver någon lagstiftningsåtgärd.

Artikel 10, inskränkningar och undantag

Artikel 10 innehåller den s.k. trestegsregeln, som också återfinns i artikel 9 i Bernkonventionen. Trestegsregeln reglerar konventionsstaternas utformning av inskränkningar i upphovsrätten. Enligt den får inskränkningar endast göras i vissa särskilda fall, som inte gör intrång i det normala utnyttjandet av verket och som inte heller oskäligt inkräktar på upphovsmannens legitima intressen. Trestegsregeln har även tagits in i artikel 5.5 i direktivet. Artikel 5.5 har närmare behandlats i avsnitt 8.1. Det framgår där att bestämmelsen inte kräver någon särskild lagstiftningsåtgärd. Enligt regeringens mening finns inte någon anledning att göra någon annan bedömning beträffande artikel 10 i WCT.

Artiklarna 11 och 12, skyldigheter angående tekniska åtgärder och information om rättighetsförvaltning

Artiklarna 11 och 12 innehåller bestämmelser om tekniska åtgärder och information om rättighetsförvaltning. Artikel 11 anger att konventionsstaterna skall ge ett tillfredsställande rättsligt skydd och effektiva rättsliga sanktioner mot kringgående av sådana effektiva tekniska åtgärder som en upphovsman använder i anslutning till utövande av sina rättigheter och som innebär en begränsning i möjligheten till användning av verket som inte har medgivits av upphovsmannen eller är tillåten enligt lag. Artikel 12 föreskriver att konventionsstaterna skall ha tillfredsställande och effektiva rättsliga sanktioner mot personer som avlägsnar eller ändrar elektronisk information om rättighetsförvaltning eller sprider, överför m.m. verk eller exemplar av verk där elektronisk information om rättighetsförvaltning blivit ändrad eller avlägsnad utan tillstånd. Artikeln innehåller även vissa föreskrifter om vid vilken typ av vetskap personerna i fråga blir ansvariga och en definition av begreppet information om rättighetsförvaltning.

Artiklarna 11 och 12 i WCT har föranlett detaljerade bestämmelser i artiklarna 6 och 7 i direktivet. I avsnitt 11 lämnas förslag på hur artikel 6 och 7 i direktivet skall genomföras i svensk rätt. Det föreslås ske genom att nya straffsanktionerade bestämmelser om rättsligt skydd för tekniska åtgärder och för elektronisk information om rättighetsförvaltning införs i

URL. I och med att dessa ändringar görs kommer svensk rätt även att bringas i överensstämmelse med WCT. För en närmare behandling av föreslagna lagstiftningsåtgärder hänvisas till avsnitt 11.2.

Artikel 13, tillämpning i tiden

Artikeln, som hänvisar till artikel 18 i Bernkonventionen, behandlar frågan om tillämpningen av WCT på verk som skapats innan detta fördrag träder i kraft. Den generella principen är att det skydd fördraget ger även skall tillämpas på verk som skapats dessförinnan. Motsvarande bestämmelser finns i artikel 10.1 i direktivet.

Samtliga de rättigheter som tillkommer upphovsmän enligt WCT finns som framgått tidigare redan föreskrivna i URL i dess nu gällande lydelse. Exemplarframställningsrätten har emellertid förtydligats genom den ändring som gjorts i 2 § URL, och har därigenom möjligen utvidgats något i förhållande till gällande rätt (rättsläget var ju tidigare oklart bl.a. vad gäller tillfälliga kopior, se närmare avsnitt 7.1). Redan direktivet föranleder att en övergångsbestämmelse införs som gör 2 § URL i dess nya lydelse (till den del den avser exemplarframställning) tillämplig även på verk som skapats innan den nya lydelsen av paragrafen träder i kraft. Hur denna övergångsbestämmelse mer i detalj bör se ut samt andra överväganden rörande övergångsbestämmelser redovisas i avsnitt 14. Några lagstiftningsåtgärder utöver vad direktivet föranleder är inte nödvändiga med anledning av artikel 13 i WCT.

Artikel 14, bestämmelser om verkställighet av rättigheter ("enforcement")

Enligt artikel 14 åtar sig konventionsstaterna att införa de åtgärder som behövs för tillämpningen av WCT. Vidare skall de se till att verkställighetsprocedurer (inklusive snabba sådana) finns tillgängliga som möjliggör effektiva åtgärder mot intrång i rättigheter enligt WCT och sanktioner som avskräcker mot fortsatt intrång. Bestämmelser av motsvarande innehåll finns i artikel 8 i direktivet. I svensk rätt finns redan ett väl utvecklat system för att säkerställa och sanktionera upphovsrättsliga bestämmelser. Artikel 8 i direktivet behandlas mer i detalj i avsnitt 12. Regeringen delar promemorians bedömning att några lagstiftningsåtgärder med anledning av artikel 14 i WCT inte är nödvändiga.

Artikel 15–25, administrativa bestämmelser och slutbestämmelser

Artikel 15-25 innehåller administrativa bestämmelser om den beslutande församlingen enligt WCT, om kraven för att bli part till konventionen m.m. Regeringen anser i likhet med promemorian att ingen av dessa artiklar är sådan att den kräver någon särskild lagstiftningsåtgärd.

13.2 Lagstiftning som föranleds av WPPT

13.2.1 Minimirättigheterna enligt WPPT m.m.

Regeringens förslag: I lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk tas in en bestämmelse om att utövande konstnärer har de rättigheter som föreskrivs i 45 § upphovsrättslagen även för framföranden av uttryck av folklöre.

Regeringens bedömning: WPPT:s bestämmelser om minimirättigheter förutsätter i övrigt inte några lagändringar utöver de som görs med anledning av genomförandet av direktivet.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har huvudsakligen tillstyrkt eller lämnat förslaget respektive bedömningen utan erinran. *Svensk scenkonst* har emellertid anfört att det är oklart vad som avses med ”uttryck av folklöre” och att en tydligare definition behövs.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

I det följande görs en genomgång, artikel för artikel, av innehållet i WPPT jämfört med svensk rätt i nuvarande lydelse eller med de ändringar som i övrigt föreslås i denna lagstiftningsprodukt. WPPT:s bestämmelser om anknytningsmoment (artikel 3) och om nationell behandling (artikel 4) behandlas dock inte i detta avsnitt. Dessa frågor redovisas i stället i avsnitt 13.2.2.

Artikel 1, relation till andra överenskommelser

Artikeln är en inledande bestämmelse om fördragets relation till andra internationella överenskommelser och till regleringen avseende upphovsrätten. Där anges att WPPT inte skall innebära något avsteg från den Internationella konventionen om skydd för utövande konstnärer, framställare av fonogram och radioföretag upprättad i Rom den 26 oktober 1961 (Romkonventionen), inte skall påverka skyddet för upphovsrätten och inte skall ha samband med eller påverka rättigheter och skyldigheter som kan föreligga enligt andra fördrag. Regeringen anser i likhet med promemorian att artikeln inte föranleder någon lagstiftningsåtgärd.

Artikel 2, definitioner

Artikel 2 innehåller definitioner av begrepp som förekommer i fördraget. De begrepp som definieras är utövande konstnärer, fonogram, upptagning, fonogramframställare, utgivning, radio- och televisionssändning och överföring till allmänheten.

Endast i ett fall får definitionerna i artikel 2 WPPT direkt betydelse i förhållande till gällande svensk rätt. Det gäller artikel 2(a) som definierar begreppet utövande konstnärer. Där anges att med utövande konstnärer

avses skådespelare, sångare, musiker, dansare och andra personer som sceniskt framställer, sjunger, reciterar, deklamerar, medverkar i eller på annat sätt framför litterära eller konstnärliga verk eller *uttryck av folklöre*.

Av fördraget följer alltså att utövande konstnärer skall ha vissa rättigheter i förhållande till sina framföranden. På grund av definitionen i artikel 2(a) skall dessa rättigheter även omfatta framföranden av folklöre. Direktivet är inte specificerat på detta sätt. Där anges endast att utövande konstnärer skall ha skydd avseende förfoganden med upptagningar av deras framföranden (artikel 2 och 3.2 i direktivet). Kravet på skydd för uttryck av folklöre återfinns alltså enbart i WPPT.

I svensk rätt skyddas enligt 45 § första stycket URL endast en utövande konstnärs framförande av *ett litterärt eller konstnärligt verk*. Något skydd för framföranden av uttryck av folklöre som sådana, dvs. utan att det är fråga om ett litterärt eller konstnärligt verk, finns alltså inte. I promemorian föreslogs att det i 45 § första stycket URL skulle tas in en bestämmelse om att en utövande konstnär även har ett skydd för ett framförande av ett uttryck av folklöre. Förslaget har tillstyrkts eller lämnats utan erinran av de flesta remissinstanserna. *Svensk scenkonst* har emellertid framfört att det är oklart vad som avses med begreppet ”uttryck av folklöre” och att en tydligare definition behövs i den svenska lagtexten.

Regeringen bedömer, i likhet med promemorian, att bestämmelsen i WPPT kräver vissa ändringar i svensk rätt. Liksom promemorian anser regeringen att detta kan ske genom att man i 45 § första stycket URL tar in en bestämmelse om att en utövande konstnär även har ett skydd för ett framförande av ett uttryck av folklöre. Regeringen bedömer att en sådan ändring i och för sig inte torde leda till någon större skillnad i praktiken. Framföranden av litterära och konstnärliga verk omfattas nämligen redan av skyddet enligt 45 § första stycket URL även om verkets skyddstid har gått ut. Även ett framförande av ett verk skapat för flera hundra år sedan omfattas alltså av 45 § första stycket URL. I de flesta fall torde ett uttryck av folklöre vara att anse som ett litterärt eller konstnärligt verk. Redan enligt gällande rätt får alltså framföranden av folklöre i form av gamla litterära eller konstnärliga verk skydd enligt 45 § URL. Liksom promemorian bedömer regeringen emellertid att det inte kan uteslutas att det kan förekomma fall där det som framförs inte är ett verk i upphovsrättslagens mening. För att klargöra att svensk rätt står i överensstämmelse med WPPT anser regeringen att en uttrycklig bestämmelse om skydd för framföranden av uttryck av folklöre bör tas in i lagen. Någon särskild definition av vad som avses med begreppet ”uttryck av folklöre” finns inte i WPPT. En sådan bör därför inte heller föras in i den svenska lagtexten. Regeringen anser sammanfattningsvis, i likhet med promemorian, att det i 45 § URL bör läggas till att de utövande konstnärerna också har skydd för sina framföranden av uttryck av folklöre.

Rättigheter för utövande konstnärer

I artiklarna 5–10 i WPPT behandlas de rättigheter som enligt fördraget tillkommer enbart utövande konstnärer. I URL behandlas deras rättigheter främst i 45 § med där gjorda hänvisningar.

Artikel 5, utövande konstnärers ideella rätt

I artikel 5 finns bestämmelser om utövande konstnärers ideella rätt, dvs. hans eller hennes rätt att namnges och att motsätta sig varje förvanskning av framförandet eller liknande som är till men för hans eller hennes anseende. I den svenska lagen finns en hänvisning i 45 § tredje stycket URL, som behandlar rättigheter för de utövande konstnärer, till 3 § URL, som behandlar ideella rättigheter. Det innebär att sådana bestämmelser som nämns i artikel 5 WPPT redan finns i svensk rätt. Regeringen anser alltså liksom promemorian att någon ändring av den svenska lagen därför inte behövs på denna punkt.

Artikel 6, utövande konstnärers ekonomiska rättigheter vad gäller vissa framföranden

Artikel 6 innehåller regler om utövande konstnärers ensamrätt när det gäller dels radio- och televisionssändningar och överföring till allmänheten av deras levande framföranden t.ex. direktsändning från en konsert (utom i fall då framförandet redan ingår i en radio- eller televisionssändning), dels upptagning av sådana framföranden. Artikeln föreskriver att de utövande konstnärerna skall ha uteslutande rätt att tillåta eller förbjuda sådana förfoganden. Utövande konstnärer har enligt gällande svensk rätt redan motsvarande rättigheter, se 45 § första stycket URL. I avsnitt 10.1 föreslås nu även att 45 § URL skall formuleras om, så att det tydligt framgår att de utövande konstnärerna har exklusiva ensamrättigheter i aktuella avseenden. Därigenom blir det än tydligare att svensk rätt uppfyller de krav som artikel 6 WPPT ställer upp. Någon ytterligare ändring av den svenska lagen behövs alltså inte enligt regeringens bedömning.

Artikel 7, rätten till mångfaldigande

Enligt artikeln skall utövande konstnärer ha ensamrätt till framställning av exemplar av framföranden som upptagits på ett *fonogram*. Vad som avses med fonogram definieras i artikel 2(b). Utgångspunkten enligt denna definition är att fonogram är en upptagning av ljuden i ett framförande eller av andra ljud eller av en framställning av ljud (t.ex. datorskapade ljud). I samtliga dessa fall gäller dock enligt artikel 2(b) att det inte är fråga om fonogram om det är en upptagning som ingår i ett filmverk eller audiovisuellt verk. Rätten till exemplarframställning täcker alltså inte sådana ljudupptagningar som utgör en del av ett filmverk eller ett annat audiovisuellt verk. Av ett uttalande från diplomatkonferensen ("agreed statement") i anslutning till artikel 2(b) framgår dock att rättigheter såvitt gäller själva fonogrammet inte påverkas av att detta tas

in i ett filmverk eller ett audiovisuellt verk, t.ex. en musikvideo. Intagandet av fonogrammet i ett filmverk eller ett annat audiovisuellt verk är alltså endast en form av utnyttjande av fonogrammet som i övrigt behåller sina rättigheter intakta. En separat användning av fonogrammet även om det kopierats från det audiovisuella verket omfattas alltså fortfarande av de utövande konstnärernas (musikernas och sångarnas) och fonogramframställarens rättigheter.

De utövande konstnärernas ensamrätt till exemplarframställning behandlas i direktivet i artikel 2(b). Där anges att de utövande konstnärernas exemplarframställningsrätt skall avse upptagningar av deras framföranden. Direktivet innehåller alltså inte den begränsning som WPPT gör när det gäller upptagningar på film.

Utövande konstnärer har enligt 45 § andra stycket URL en ensamrätt till framställning av exemplar av upptagningar av deras framföranden. Inte heller i svensk rätt finns det alltså någon begränsning vad gäller upptagningar på film. Genom den lagändring som föreslås i avsnitt 10.1 klargörs ytterligare att det är fråga om en exklusiv ensamrättighet för de utövande konstnärerna. I avsnitt 10.1 föreslås även att det i 45 § URL skall tas in en hänvisning till bl.a. 2 § andra stycket URL. Det innebär att exemplarframställningsrätten kommer att ha samma omfattning som för upphovsmännen. Den innefattar således även bl.a. tillfälliga kopior. Regeringen anser sammanfattningsvis, i likhet med promemorian, att någon ytterligare ändring i svensk rätt inte behövs för att uppfylla kraven enligt artikel 7 i WPPT.

Artikel 8, spridningsrätten

Artikel 8 behandlar utövande konstnärers rätt att kontrollera spridning genom försäljning eller annan överföring av äganderätt av original och kopior av deras framföranden upptagna på fonogram. På motsvarande sätt som enligt artikel 7 gäller rätten till spridning endast sådana framföranden som finns upptagna på ett fonogram såsom det begreppet definieras i artikel 2(b). Bestämmelsen innebär således att en utövande konstnär inte enligt WPPT får någon spridningsrätt till ett filmverk eller ett annat audiovisuellt verk bara för att hans framförande finns på ett fonogram som ingår i detta verk.

Enligt gällande svensk lag är det inte tillåtet att utan den utövande konstnärens samtycke göra en upptagning av dennes framförande tillgänglig för allmänheten, vilket framgår av 45 § andra stycket URL. Det innebär att en utövande konstnär bl.a. kan kontrollera spridning (oavsett om detta sker genom överförande av äganderätt eller på annat sätt) till allmänheten avseende upptagningar av sitt framförande. Den svenska bestämmelsen gäller alla upptagningar och alltså även sådana fonogram som omfattas av WPPT. Genom de ändringar som har föreslagits i avsnitt 10.1 klargörs att spridningsrätten avseende upptagningar av framföranden utgör en exklusiv ensamrättighet för utövande konstnärer. Den svenska lagen är således redan i överensstämmelse med WPPT, vilket blir ännu tydligare genom de ändringar som nu har föreslagits i 45 § URL.

I andra stycket till den nu behandlade artikeln överlämnas till de fördragsslutande staterna att bestämma i vad mån spridningsrätten skall

konsumeras. WPPT lägger således inte något hinder i vägen för att tillämpa vare sig regional (EES-vid) eller global konsumtion. Enligt 45 § fjärde stycket URL gäller i dag att exemplar av upptagningar av utövande konstnärers framföranden som med den utövande konstnärens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får fritt spridas vidare. Har överlåtelsen däremot skett utanför EES-området har inte rättigheterna konsumerats. För att få sprida upptagningarna (t.ex. CD-skivor eller filmer) inom EES-området krävs då tillstånd av de utövande konstnärerna. Regional konsumtion gäller alltså i detta hänseende. Denna regel är förenlig med WPPT och artikel 8.2 i WPPT föranleder således inte någon ändring av svensk lag. Frågan om den internationella tillämpligheten av bestämmelsen om konsumtion behandlas i avsnitt 13.2.2.

Artikel 9, uthyrningsrätten

I artikeln förskrivs att utövande konstnärer skall ha en ensamrätt att tillåta eller förbjuda kommersiell uthyrning till allmänheten av exemplar av sina framföranden som finns på *ett fonogram*, och detta även om exemplaret spritts med konstnärens samtycke så att konsumtion därmed inträtt. Bestämmelsen omfattar alltså bara upptagningar av framföranden på ett fonogram. Definitionen av vad som är att anse som ett fonogram framgår av artikel 2(b). (se även avsnitten om artikel 7 och 8 ovan). Spelas exempelvis framförandet av ett musikverk in på film omfattas framförandet inte av någon uthyrningsrätt såvitt gäller filmen enligt WPPT.

Svensk rätt innehåller i 45 § femte stycket 1 URL en bestämmelse som innebär att konsumtion av spridningsrätten avseende upptagningar av utövande konstnärers framföranden inte ger rätt att tillhandahålla allmänheten exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar. Svensk rätt tillgodoser alltså WPPT:s krav. Regeringen anser därför, i likhet med promemorian, att någon lagändring inte är nödvändig.

Artikel 10, rättigheter avseende tillhandahållande på begäran av upptagningar av framföranden

Artikel 10 behandlar de utövande konstnärernas rätt att göra sina på fonogram upptagna framföranden tillgängliga för allmänheten på visst sätt. Enligt artikeln skall de ha ensamrätt avseende sådana tillgängliggöranden på trådbunden eller trådlös väg som sker på ett sådant sätt att allmänheten kan ta del av dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer, dvs. tillhandahållande på begäran. Artikeln har sin motsvarighet i artikel 3.2.a i direktivet.

Som har konstaterats i avsnitt 10.1.2 ger svensk rätt utövande konstnärer en rätt att göra sina prestationer tillgängliga för allmänheten. Inom detta begrepp ryms förfoganden i form av tillhandahållande på begäran. Svensk rätt ger således redan i sin gällande lydelse en grundbefogenhet motsvarande artikel 10 i WPPT. Till detta kommer dock att svensk rätt i dag innehåller en tvångslicens i 47 § URL avseende

användning av ljudupptagningar vid en ljudradio- eller televisionsutsändning eller vid ett annat offentligt framförande (enligt dagens terminologi). I avsnitt 10.1.2 föreslås att de utövande konstnärernas rättigheter skall utformas som exklusiva ensamrättigheter. Vidare föreslås i avsnitt 10.2.2 att den tvångslicens som finns i 47 § URL inte längre skall avse tillhandahållande på begäran. Genom dessa ändringar kommer svensk rätt att stämma överens med artikel 10 i WPPT. Genomförandet av artikel 3.2.a. i direktivet behandlas mer i detalj i avsnitt 10. Regeringen delar sammanfattningsvis promemorians bedömning att någon ytterligare lagändring till följd av artikel 10 i WPPT inte behövs.

Rättigheter för framställare av fonogram

I artiklarna 11–14 i WPPT behandlas de rättigheter som enligt fördraget tillkommer enbart framställare av fonogram. I URL behandlas deras rättigheter främst i 46 § med där gjorda hänvisningar.

Artikel 11, rätten till mångfaldigande

Enligt artikel 11 skall framställare av fonogram ha en ensamrätt att framställa exemplar av sina fonogram. Begreppet fonogram definieras i artikel 2(b), vilket har redovisats närmare i anslutning till övervägandena rörande artikel 7 WPPT. Artikel 11 motsvaras av artikel 2.c i direktivet.

Enligt 46 § första stycket URL får en grammofonskiva, en film eller en annan anordning på vilken ljud eller rörliga bilder tagits upp inte utan framställarens samtycke eftergöras. Rätten gäller som huvudregel under 50 år från det att upptagningen gjordes. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 10.1. Där framgår att det nu, som ett led i genomförandet av direktivet, föreslås att ordalydelsen skall ändras så att det uttryckligen framgår att bestämmelsen avser en exklusiv ensamrätt för fonogramproducenter att *framställa exemplar* av fonogrammen. I avsnitt 10.1 föreslås även att det i 46 § URL skall tas in en hänvisning till bl.a. 2 § andra stycket URL. Det innebär att exemplarframställningsrätten kommer att ha samma omfattning som för upphovsmännen. Genom dessa lagändringar kommer svensk rätt även att bringas i överensstämmelse med artikel 11 i WPPT. Regeringen anser sammanfattningsvis, i enlighet med promemorian, att någon ytterligare lagändring inte är nödvändig.

Artikel 12, spridningsrätten

Artikel 12.1 innehåller regler om en ensamrätt för fonogramframställare när det gäller spridning av deras fonogram genom försäljning eller annan överföring av äganderätt.

Enligt gällande svensk lag är det inte tillåtet att utan fonogramframställarens samtycke göra ett fonogram tillgängligt för allmänheten, vilket framgår av 46 § första stycket URL. Det innebär att en fonogramframställare bl.a. kan kontrollera spridning (oavsett om detta sker genom överförande av äganderätt eller på annat sätt) till allmänheten

avseende upptagningar av sitt framförande. I avsnitt 10.1 föreslås att det klargörs att spridningsrätten avseende fonogram utgör en exklusiv ensamrättighet för fonogramframställare. Den svenska lagen är således redan i överensstämmelse med WPPT, vilket blir ännu tydligare genom de ändringar som nu föreslås i 46 § URL.

I andra stycket av artikel 12 överlämnas till de fördragsslutande staterna att bestämma i vad mån spridningsrätten skall konsumeras. WPPT lägger således inte något hinder i vägen för att tillämpa vare sig regional (EES-vid) eller global konsumtion. Enligt 46 § tredje stycket URL gäller i dag att exemplar av fonogram som med fonogramframställarens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet fritt får spridas vidare. Har överlåtelsen däremot skett utanför EES-området har rättigheterna inte konsumerats. Regional konsumtion gäller alltså i detta hänseende. För att få sprida upptagningarna (t.ex. CD-skivor) även inom EES-området krävs då tillstånd av fonogramframställaren. WPPT tillåter, som redovisats, sådana bestämmelser. Artikel 12.2 i WPPT föranleder således inte någon ändring av svensk lag. Frågan om den internationella tillämpligheten av konsumtionsbestämmelsen behandlas nedan i avsnitt 13.2.2.

Artikel 13, uthyrningsrätten

I artikel 13 föreskrivs att fonogramframställare skall ha en ensamrätt att tillåta kommersiell uthyrning till allmänheten av exemplar av sina fonogram, och detta även om exemplaret spritts med fonogramframställarens samtycke så att konsumtion därmed inträtt.

Svensk rätt innehåller i 46 § tredje stycket 1 URL en bestämmelse som innebär att konsumtion av spridningsrätten avseende fonogram inte ger rätt att tillhandahålla allmänheten exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförbara rättshandlingar. Svensk rätt tillgodoser alltså fördragets krav. Liksom promemorian bedömer regeringen att någon lagändring inte är nödvändig.

Artikel 14, rättigheter avseende tillhandahållande av fonogram på begäran

Artikel 14 innehåller regler om en ensamrätt för fonogramframställare när det gäller tillhandahållande av fonogram på trådbunden eller trådlös väg på ett sådant sätt att medlemmar av allmänheten kan få tillgång till dem från en plats och vid en tid som väljs individuellt av dem, dvs. tillhandahållande på begäran. Motsvarande regler finns i artikel 3.2.b i direktivet.

Som har konstaterats i avsnitt 10.1.2 ger svensk rätt fonogramframställare en rätt att göra sina prestationer tillgängliga för allmänheten. Inom detta begrepp ryms förfoganden i form av tillhandahållande på begäran. Svensk rätt ger således redan i sin gällande lydelse en grundbefogenhet motsvarande artikel 14 i WPPT. Till detta kommer dock att svensk rätt i dag innehåller en tvångslicens i 47 § URL avseende användning av ljudupptagningar vid en ljudradio- eller televisionsutsändning eller vid ett annat offentligt framförande (enligt dagens terminologi). I avsnitt 10.1.2 föreslås att fonogramframställarnas

rättigheter skall utformas som exklusiva ensamrättigheter. Vidare föreslås i avsnitt 10.2.2 att den tvångslicens som finns i 47 § URL inte längre skall avse tillhandahållande på begäran. Genom dessa ändringar kommer svensk rätt att stämma överens med artikel 14 i WPPT. Genomförandet av artikel 3.2.b. i direktivet behandlas mer i detalj i avsnitt 10 ovan. Regeringen anser sammanfattningsvis i likhet med promemorian att någon ytterligare lagändring till följd av artikel 14 i WPPT inte behövs.

Gemensamma bestämmelser för utövande konstnärer och fonogramframställare

I artiklarna 15–23 i WPPT finns gemensamma bestämmelser för utövande konstnärer och fonogramframställare.

Artikel 15, rätt till ersättning för ljudradio- och televisionsutsändning och offentliga framföranden av fonogram

Enligt artikel 15.1 skall utövande konstnärer och fonogramframställare ha rätt till skälig ersättning när fonogram som getts ut i kommersiellt syfte används i ljudradio- eller televisionsutsändning eller vid andra överföringar till allmänheten. Artikel 2(f) innehåller en definition av vad som enligt WPPT är att anse som en radio- eller televisionsutsändning. Enligt artikel 2(g) WPPT inkluderar begreppet överföring till allmänheten överföring genom vilket medium som helst, med undantag för radio- och televisionsutsändning (som alltså definierats särskilt i punkten före), av ljuden i ett framförande eller en framställning av ljud upptagna på ett fonogram. I artikel 2(g) anges vidare att med avseende på tillämpningen av artikel 15 omfattar överföring till allmänheten att ljuden eller en framställning av ljud som är upptagna på fonogram görs hörbara för allmänheten. Det innebär alltså att artikel 15 även omfattar offentliga framföranden (enligt den nya definition av detta begrepp som har föreslagits i avsnitt 6.2). Artikel 15.1 behandlar alltså en ersättningsrätt, vilket är en svagare rätt än en exklusiv ensamrättighet. Ordalydelsen i artikel 2(g) är så vid att den egentligen borde omfatta även sådana förfoganden som regleras i artikel 10 och artikel 14, dvs. tillgängliggörande för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningarna från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer (tillhandahållande på begäran). Som konstaterades i promemorian kan detta emellertid inte vara avsikten, eftersom tillhandahållanden på begäran behandlas särskilt i artikel 10 och artikel 14 (se Jörg Reinbothe och Silke von Lewinski, *The WIPO Treaties 1996*, Reed Elsevier (UK) Ltd 2002, s. 385).

Artikel 15.2 innehåller vissa regler bl.a. om fördelningen av ersättningen. I artikel 15.3 sägs att fördragsslutande stater genom en förklaring till WIPO:s generaldirektör kan ange att de önskar tillämpa reglerna i artikel 15.1 endast i fråga om vissa utnyttjanden eller begränsa deras tillämpning på något annat sätt eller inte tillämpa dem över huvud taget. Som kommer att behandlas närmare i avsnitt 13.2.2 följer av artikel 4.2 att skyldigheten till nationell behandling inte gäller i den

utsträckning som en annan fördragsslutande stat har gjort en reservation enligt artikel 15.3.

Som framgått tidigare i detta avsnitt har enligt svensk rätt såväl utövande konstnärer, som fonogramframställare i grunden en ensamrätt att göra upptagningar av sina prestationer tillgängliga för allmänheten. Denna ensamrätt är dock kraftigt begränsad genom den tvångslicens avseende ljudradio- och televisionsutsändningar samt andra offentliga framföranden (enligt den nuvarande innebörden av detta begrepp) av ljudupptagningar, som finns i 47 § URL. I 47 § URL föreskrivs att utövande konstnärer och fonogramframställare har rätt till ersättning vid utnyttjanden enligt tvångslicensen. I avsnitt 10.2 har föreslagits vissa ändringar i 47 § URL. En sådan ändring består i en följdändring på grund av den förändring som i avsnitt 7 har föreslagits beträffande terminologin inom begreppet tillgängliggörande för allmänheten. Den förändrade terminologin består bl.a. i att ett nytt underbegrepp införs till begreppet tillgängliggörande för allmänheten, nämligen överföring till allmänheten. Vissa förfoganden som tidigare benämnts offentligt framförande förs över till det nya underbegreppet överföring till allmänheten. Tvångslicensen måste mot denna bakgrund ändras så att den inte enbart avser offentliga framföranden, utan även överföring till allmänheten. En annan ändring som föreslås är emellertid att vissa förfoganden som tidigare kunnat ske med stöd av tvångslicensen inte längre kommer att kunna ske med stöd av denna bestämmelse. Det är vissa fall av det som fortsättningsvis kommer att benämnas överföring till allmänheten som således tas bort från tvångslicensens tillämpningsområde. Det som det är fråga om är situationer då en överföring till allmänheten sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer, dvs. tillhandahållande på begäran. Denna ändring är en följd av att artikel 3.2 i direktivet som föreskriver att utövande konstnärer och fonogramframställare skall ha ensamrätt till sådant tillhandahållande, vilket ju också framgår av artikel 10 och 14 i WPPT. Direktivet ger inte utrymme för en tvångslicens av den typ som finns i 47 § URL såvitt avser sådana förfoganden. När det gäller överföring till allmänheten i form av tillhandahållande på begäran kommer svensk rätt alltså inte att innehålla en tvångslicens med ersättningsrätt utan i stället en exklusiv ensamrätt, som inte har inskränkts generellt. Däremot kommer svensk rätt även fortsättningsvis att innehålla en tvångslicens i 47 § URL med en ersättningsrätt för utövande konstnärer och fonogramproducenter vad gäller övrig överföring till allmänheten och offentligt framförande av fonogram. De svenska bestämmelserna i den lydelse de föreslås få i 47 § URL kommer alltså att uppfylla reglerna i WPPT i denna del.

Frågan om tillämpning av artikel 15 i förhållande till andra WPPT-stater behandlas i avsnitt 13.2.2.

I artikel 15.4 finns en specialregel som anger att sådana fonogram som har gjorts tillgängliga för allmänheten på ett sådant sätt att medlemmar av allmänheten kan få tillgång till dem från en plats och vid en tid som de själva väljer skall anses utgivna i kommersiellt syfte. Regeln i 47 § URL gäller i fråga om alla ljudupptagningar oavsett om, och i så fall i vilket syfte, de gjorts tillgängliga för allmänheten. Regeringen anser därför i likhet med promemorian att vad som föreskrivs i artikel 15.4 inte kräver

några lagändringar för svensk del. Sammanfattningsvis kan konstateras att artikel 15 i WPPT inte föranleder några lagändringar utöver de som föreslås med anledning av direktivet.

Artikel 16, inskränkningar och undantag

Artikel 16 anger att konventionsstaterna får ha samma inskränkningar i de utövande konstnärernas och fonogramframställarnas rättigheter som i den egentliga upphovsrätten. Liksom artikel 10 i WCT innehåller artikel 16.2 i WPPT också den s.k. trestegsregeln. Trestegsregeln reglerar konventionsstaternas utformning av inskränkningar i upphovsrätten. Enligt den får inskränkningar endast göras i vissa särskilda fall, som inte gör intrång i det normala utnyttjandet av verket och som inte heller oskäligt inkräktar på upphovsmannens legitima intressen. Trestegsregeln finns också intagen i artikel 5.5 i direktivet, som har behandlats i avsnitt 8.1. Där framgår att bestämmelsen inte föranleder någon särskild lagstiftningsåtgärd. Som konstaterades i promemorian finns förstås inte någon anledning att göra någon annan bedömning vad gäller artikel 16 i WPPT.

Artikel 17, skyddstiden

I artikel 17.1 föreskrivs att skyddstiden för utövande konstnärers rättigheter enligt fördraget skall vara minst 50 år från utgången av det år då framförandet togs upp på ett fonogram. Av artikel 17.2 följer att skyddet för fonogramframställare skall vara minst 50 år från utgången av det år då fonogrammet först gavs ut eller, om utgivning inte skett inom 50 år från upptagningen, 50 år från utgången av det år då upptagningen gjordes.

Av 45 § andra stycket URL följer att skyddstiden för utövande konstnärer är 50 år efter det år då framförandet skedde eller, om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom 50 år från framförandet, efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes. Motsvarande gäller enligt 46 § första stycket för fonogramframställares rättigheter enligt paragrafen.

I avsnitt 10 föreslås en ändring i 46 § andra stycket URL för att till svensk rätt överföra innehållet i direktivets artikel 11.2 (som bygger på artikel 17.2 i WPPT) om att skyddstiden alltid skall räknas från första utgivningen i fall då sådan utgivning har skett inom 50 år från året för upptagningen. Ändringen innebär alltså att om offentliggörande sker först och utgivning därefter räknas tiden om 50 år från det senare datumet och inte, som tidigare, från det första. Regeringen delar promemorians bedömning att det utöver den redan föreslagna ändringen inte krävs någon ändring i svensk lag med anledning av reglerna om skyddstiden i WPPT.

Artiklarna 18 och 19, skyldigheter angående tekniska åtgärder och information om rättighetsförvaltning

Artiklarna 18 och 19 innehåller bestämmelser om tekniska åtgärder och information om rättighetsförvaltning. Artikel 18 anger att konventionsstaterna skall ge ett tillfredsställande rättsligt skydd och effektiva rättsliga sanktioner mot kringgående av sådana effektiva tekniska åtgärder som utövande konstnärer eller fonogramframställare använder i anslutning till utövande av sina rättigheter och som innebär en begränsning i möjligheten till användning av deras framföranden eller fonogram som inte har medgivits av dessa rättighetshavare eller är tillåten enligt lag. Artikel 19 föreskriver att konventionsstaterna skall ha tillfredsställande och effektiva rättsliga sanktioner mot personer som avlägsnar eller ändrar elektronisk information om rättighetsförvaltning eller sprider, sänder ut i radio eller television m.m. framföranden, exemplar av upptagna framföranden eller fonogram där elektronisk information om rättighetsförvaltning blivit ändrad eller avlägsnad. Artikeln innehåller även vissa föreskrifter om vilken typ av vetenskap personerna i fråga skall ha och en definition av begreppet information om rättighetsförvaltning.

Artiklarna 18 och 19 i WPPT har föranlett detaljerade bestämmelser i artikel 6 och 7 i direktivet. I avsnitt 11 lämnas förslag på hur artikel 6 och 7 i direktivet skall genomföras i svensk rätt. Det föreslås ske genom att nya straffsanktionerade bestämmelser om rättsligt skydd för tekniska åtgärder och för elektronisk information om rättighetsförvaltning införs i URL. I och med att dessa ändringar görs kommer svensk rätt även att bringas i överensstämmelse med WPPT. För en närmare behandling av föreslagna lagstiftningsåtgärder hänvisas till avsnitt 11.1 och 11.2.

Artikel 20, formkrav

I artikeln föreskrivs att formkrav inte får föreskrivas för skydd enligt fördraget. URL innehåller inte några bestämmelser om formkrav för skyddet av närstående rättigheter och lagen uppfyller därför de krav som WPPT ställer upp i detta hänseende.

Artikel 21, reservationer

Artikeln föreskriver att reservationer inte är tillåtna med undantag av vad som följer av artikel 15.3. Regeringen bedömer i likhet med promemorian att artikeln inte föranleder någon lagstiftningsåtgärd.

Artikel 22, tillämpning i tiden

I artikel 22.1 föreskrivs att reglerna i artikel 18 i Bernkonventionen skall ges motsvarande tillämpning när det gäller utövande konstnärers och fonogramframställares skydd enligt fördraget. Den nämnda artikeln i Bernkonventionen föreskriver i korthet att skydd enligt konventionen i ett tillträdande land skall ges åt alla verk som inte blivit allmän egendom (dvs. skyddet har upphört) i ursprungslandet (dvs. i huvudfallet det land

där första utgivning har skett). Motsvarande bestämmelse finns i artikel 10.1 i direktivet. Artikel 22.2 ger en möjlighet för fördragsslutande stater att begränsa skyddet för utövande konstnärers ideella rättigheter till sådana framföranden som har ägt rum efter fördragets ikraftträdande för den staten.

Liksom när det gäller upphovsrätten är den allmänna principen alltså också på de närstående rättigheternas område att nya rättigheter skall gälla även i fråga om prestationer som har tillkommit före lagens ikraftträdande. Bestämmelsen får särskild betydelse i fråga om de nya bestämmelser rörande utövande konstnärers och fonogramproducenters ensamrättigheter till tillhandahållande på begäran som införs vid genomförandet av direktivet och ett tillträde till WPPT, vilka alltså bör göras tillämpliga också på framföranden och fonogram från tiden före ikraftträdandet. Detta följer dock till övervägande del redan av direktivet. Mer detaljerade överväganden rörande ikraftträdande- och övergångsbestämmelsernas utformning redovisas i avsnitt 14. Svensk rätt kommer därmed att överensstämma med artikel 22 i WPPT. Någon anledning finns inte att med stöd av artikel 22.2 inskränka skyddet för utövande konstnärers ideella rätt till framföranden som har ägt rum efter ikraftträdandet.

Artikel 23, bestämmelser om verkställighet av rättigheter ("enforcement")

Enligt artikel 23 åtar sig konventionsstaterna att införa de åtgärder som behövs för tillämpningen av WPPT. Vidare skall de se till att verkställighetsprocedurer (inklusive snabba sådana) finns tillgängliga som möjliggör effektiva åtgärder mot intrång i rättigheter enligt WPPT och sanktioner som avskräcker mot fortsatt intrång. Bestämmelser av motsvarande innehåll finns i artikel 8 i direktivet. I svensk rätt finns redan ett väl utvecklat system för att säkerställa och sanktionera upphovsrättsliga bestämmelser. Artikel 8 i direktivet behandlas i avsnitt 12. Regeringen anser i likhet med promemorian att några lagstiftningsåtgärder med anledning av artikel 23 i WPPT inte är nödvändiga.

Artiklarna 24–33, administrativa bestämmelser och slutbestämmelser

Artiklarna 24-33 innehåller administrativa bestämmelser om den beslutande församlingen enligt WPPT, om kraven för att bli part till konventionen m.m. Bestämmelserna föranleder inte några lagstiftningsåtgärder.

Sammanfattande slutsats

Efter genomgång av de artiklar i WPPT som behandlar det materiella innehållet i utövande konstnärers och fonogramframställares rättigheter konstaterar regeringen i likhet med vad som uttrycktes i promemorian att endast en lagändring är nödvändig. Den ändring som behövs är att föra in framföranden av *uttryck av folklore* bland de utövande konstnärernas rättigheter. I övrigt råder alltså materiell överensstämmelse mellan

svensk rätt efter de förslag som lagts fram på annat håll i detta lagstiftningsprojekt å ena sidan och WPPT å andra sidan.

13.2.2 Anknytningsmoment och frågor om nationell behandling

Regeringens bedömning: Några lagändringar är inte nödvändiga med anledning av WPPT:s bestämmelser om anknytningsmoment och om nationell behandling.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har lämnat bedömningen utan erinran.

Skälen för regeringens bedömning

Allmänt

I föregående avsnitt har konstaterats att det endast krävs en lagändring i URL för att det skall råda materiell överensstämmelse mellan WPPT och svensk lag. En annan fråga som måste övervägas är emellertid frågan om vilka personer som skall få de rättigheter som WPPT föreskriver. Regler om internationell tillämplighet av URL finns, som har beskrivits tidigare i avsnitt 13, i internationella upphovsrättsförordningen (1994:193). I artikel 3 i WPPT finns bestämmelser om s.k. anknytningsmoment för rättigheterna i WPPT, dvs. bestämmelser om i vilka fall en WPPT-stat är skyldig att ge internationell tillämplighet åt de rättigheter som föreskrivs i WPPT. I artikel 4 i WPPT finns bestämmelser om WPPT-staternas skyldighet att ge till nationell behandling åt de personer beträffande vilka något av anknytningsmomenten föreligger. Med skyldighet till nationell behandling avses skyldighet att ge de utländska personer som har relevant anknytning till en WPPT-stat ett lika bra skydd som det som ges åt personer med anknytning till det egna landet. I det följande behandlas till att börja med frågan om anknytningsmoment och avslutningsvis frågan om nationell behandling.

WPPT:s regler om anknytningsmoment

I artikel 3 i WPPT behandlas vilka rättighetshavare som skyddas enligt fördraget, dvs. *anknytningsmomenten* för skyddet. Skydd skall ges åt utövande konstnärer och framställare av fonogram som är medborgare i andra fördragsslutande stater. Begreppet ”medborgare i andra fördragsslutande stater” definieras i artikel 3.2 på så sätt att därmed avses de utövande konstnärer och framställare av fonogram som skulle få skydd enligt Romkonventionens bestämmelser, om samtliga WPPT-stater vore anslutna till den konventionen. WPPT har således därigenom fullt ut importerat Romkonventionens anknytningsmoment.

Anknytningsmomenten enligt Romkonventionen

Romkonventionen täcker till stora delar samma områden som WPPT. Romkonventionens bestämmelser om anknytningsmoment (dvs. förutsättningarna för skydd) är komplicerade.

Enligt *artikel 4* i Romkonventionen gäller som huvudregel att nationell behandling för *utövande konstnärer* skall ges om framförandet äger rum i en annan fördragsslutande stat eller är upptaget på ett fonogram som är skyddat enligt artikel 5 i konventionen eller också (på annat sätt än genom ett fonogram) ingår i en radio- eller televisionssändning som är skyddad enligt artikel 6 i konventionen.

Artikel 5 i Romkonventionen föreskriver att nationell behandling för *framställare av fonogram* skall ges i tre fall. Dessa är om framställaren är medborgare i en annan fördragsslutande stat, om den första upptagningen gjordes i en sådan stat, eller om fonogrammet först getts ut i en sådan stat. Genom en notifikation till Förenta nationernas generalsekreterare kan en fördragsslutande stat enligt artikel 5.3 förklara att den *inte* kommer att ge skydd på grundval av första utgivning eller alternativt på grundval av första upptagning. Man kan alltså utesluta endera av dessa båda anknytningskriterier men man kan däremot inte utesluta skydd på grundval av nationalitet enligt denna bestämmelse, se dock nedan angående artikel 17 i Romkonventionen.

Artikel 6 innehåller bestämmelser om när ett *radio- eller televisionsföretag* skall ha skydd. Radio och televisionsföretag omfattas emellertid ej av WPPT. Deras egna rättigheter kommer därför inte att behandlas i det följande. Som nämnts i anslutning till redovisningen av artikel 4 i Romkonventionen ovan har dock artikel 6 betydelse för de utövande konstnärernas skydd. Artikel 6 anger att skydd skall ges om radio- eller televisionsföretaget har sitt säte i en annan fördragsslutande stat eller om utsändningen företogs från en sändare belägen i annan fördragsslutande stat. Enligt artikel 6.2 kan en konventionsstat avge en förklaring av innebörd att den kommer att skydda utsändningar endast om radio- eller televisionsföretaget har sitt säte i annan fördragsslutande stat och utsändningen företogs från sändare belägen i samma stat.

Artikel 16.1(a)(iv) i Romkonventionen ger de anslutna staterna möjlighet att avge en förklaring om att man avser att ställa upp krav på reciprocitet när det gäller just *ersättningsrätten* vid sekundära utnyttjanden av fonogram, t.ex. då en CD-skiva spelas i radio (jfr 47 § URL). Ett krav på reciprocitet innebär att ersättning endast betalas ut till en utövande konstnär eller fonogramframställare från en annan konventionsstat om denna stat har ett motsvarande ersättningssystem.

I *artikel 17* i Romkonventionen finns en särskild regel som tillkom speciellt för att tillmötesgå de nordiska länderna. Regeln föreskriver att länder som den 26 oktober 1961 gav skydd till fonogramproducenter enbart beroende på kriteriet om var upptagningen ägt rum har möjlighet att avge en förklaring om att staten önskar tillämpa *enbart upptagningskriteriet* vid tillämpningen av vissa bestämmelser i Romkonventionen. Avges en sådan förklaring blir effekten för det första att staten i fråga kan begränsa sig till att tillämpa upptagningskriteriet beträffande fonogramframställare rättigheter och alltså utesluter både nationalitetskriteriet och utgivningskriteriet. Vidare blir det endast

upptagningskriteriet som blir relevant vid tillämpning av reciprocitet beträffande ersättningsrätten efter förklaring enligt artikel 16.1(a)(iv). Om en stat utnyttjar både möjligheten enligt artikel 17 och den enligt artikel 16.1(a)(iv) blir effekten alltså följande. *Fonogramframställare får exemplarframställningsrätt* avseende sina fonogram endast om första upptagningen skett i en Romkonventionsstat. *Utövande konstnärers skydd för framföranden upptagna på fonogram* enligt artikel 4.2 gäller endast om fonogrammet tagits upp i en Romkonventionsstat. *Ersättningsrätten* till såväl *utövande konstnärer* som *fonogramframställare* gäller endast om fonogrammet tagits upp i en Romkonventionsstat *och* denna stat själv ger en motsvarande ersättningsrätt. Som redovisas närmare nedan har Sverige utnyttjat dessa möjligheter förutom vad gäller exemplarframställningsrätten avseende fonogram.

Möjlighet att avge förklaringar m.m. enligt WPPT

Av artikel 3.3 i WPPT följer att samma möjligheter finns att avge förklaringar som enligt artiklarna 5.3 och 17 (såvitt avser artikel 5) i Romkonventionen. Vad gäller ersättningsrätten, som i Romkonventionen regleras i artikel 12, motsvaras den av artikel 15 i WPPT. Enligt artikel 15.3 i WPPT kan en konventionsstat avge en förklaring av innebörd att staten i fråga inte avser att tillämpa bestämmelsen om ersättningsrätt, helt eller delvis.

Sveriges förklaringar enligt Romkonventionen

I samband med tillträdet till Romkonventionen avgav Sverige i nu intressanta delar förklaringar enligt artiklarna 6.2, 16.1(a)(iv) och 17 i Romkonventionen. Förklaringen enligt artikel 17 i Romkonventionen har återkallats såvitt avser mångfaldiganderätten avseende fonogram i samband med att mångfaldiganderätten för fonogramframställare utvidgades till att gälla alla fonogram oavsett ursprung (61 § första stycket sista punkten URL). Förklaringen enligt artikel 6.2 återtogs år 1986. Vad som återstår och blir relevant vid tillträdet till WPPT är därför främst den förklaring som avgavs enligt artikel 17 i Romkonventionen till den del den inte dragits tillbaka, i kombination med förklaringen enligt artikel 16.1(a)(iv) i samma konvention. Förklaringen enligt artikel 17 innebär att Sverige för skyddet för fonogram förutom såvitt gäller mångfaldigande, dvs. för *rätten till ersättning* för offentliga framföranden (överföring till allmänheten och offentligt framförande enligt den i avsnitt 7.2 föreslagna terminologin) av fonogram, uteslutande skall tillämpa upptagningskriteriet. Sverige skall alltså ge skydd om fonogrammet första gången *upptagits* i en stat som är bunden av Romkonventionen men måste inte ge skydd på grundval av nationalitet eller första utgivning i en sådan stat. Förutom denna förklaring har Sverige avgett en förklaring enligt artikel 16.1(a)(iv) som har betydelse för ersättningsrätten. Förklaringen enligt artikel 16.1 (a)(iv) innebär att Sverige skall tillämpa reciprocitet i fråga om *ersättningsrätten* avseende ljudupptagningar. Reciprociteten gäller då förstås i förhållande till

upptagningskriteriet på grund av den förklaring som Sverige avgett enligt artikel 17. När det gäller *mångfaldigande* av fonogram innebär den delvis tillbakadragna förklaringen enligt artikel 17 att Sverige har åtagit sig att ge mångfaldiganderätt avseende fonogram på grundval av alla tre kriterierna, dvs. nationalitetskriteriet, upptagningskriteriet och utgivningskriteriet.

Gällande svensk rätt

För *utövande konstnärer* gäller enligt svensk rätt att skydd enligt URL ges åt framföranden som har gjorts i en stat som är ansluten till Romkonventionen. Detta gäller dock inte bestämmelserna om tillgängliggörande för allmänheten i 45 § andra stycket URL. (13 § första och andra stycket internationella upphovsrättsförordningen). Därutöver gäller enligt 13 § tredje stycket samma förordning att bestämmelserna i 47 § URL om ersättning för offentliga framföranden av fonogram skall tillämpas på ljudupptagningar som gjorts i ett annat land än Sverige som är anslutet till Romkonventionen. I samma stycke anges vidare att ersättning inte skall betalas för ljudupptagningar som gjorts i ett antal uppräknade länder. Uppräkningen avser sådana länder som är anslutna till Romkonventionen beträffande vilka reciprocitet inte föreligger.

För *framställare av fonogram* gäller enligt svensk rätt följande. Exemplarframställningsrätten enligt 46 § URL gäller enligt 61 § första stycket sista punkten URL för alla fonogram, dvs. oavsett ursprung. I den delen har ju Sverige också, som nämnts tidigare, dragit tillbaka sin förklaring enligt artikel 17 i Romkonventionen. Liksom för de utövande konstnärerna gäller *därutöver* enligt 13 § tredje stycket internationella upphovsrättsförordningen att bestämmelserna i 47 § URL om ersättning för offentliga framföranden av fonogram skall tillämpas på ljudupptagningar som gjorts i ett annat land än Sverige som är anslutet till Romkonventionen, utom vissa angivna länder (p.g.a. bristande reciprocitet).

Vilka anknytningsmoment bör gälla fortsättningsvis?

Till att börja med skall konstateras att på grund av bestämmelsen i 1 § andra stycket internationella upphovsrättsförordningen skall vid tillämpningen av URL den som är medborgare i ett land som ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) alltid behandlas som om han eller hon vore svensk medborgare, en juridisk person från ett EES-land alltid behandlas som en svensk juridisk person och en juridisk person med säte i ett EES-land alltid behandlas som en juridisk person med säte i Sverige. Frågan om internationell tillämpning av Romkonventionen och WPPT är således endast av betydelse när det gäller personer som har anknytning till ett Romkonventionsland eller ett WPPT-land men saknar den angivna anknytningen till EES-området.

Som redan nämnts täcker Romkonventionen och WPPT i ganska stor utsträckning samma rättigheter och rättighetshavare. Några skillnader finns dock. Romkonventionen omfattar fler grupper av rättighetshavare än WPPT. Förutom de utövande konstnärerna och fonogramframställarna

omfattas även radio- och televisionsföretagen. Detta får emellertid endast den innebörden att anknytningsmoment för radio- och televisionsföretag inte behöver övervägas för WPPT:s del.

WPPT å andra sidan, ger fler rättigheter än Romkonventionen. Båda konventionerna ger exemplarframställningsrätt till både fonogramframställare och utövande konstnärer, skydd till utövande konstnärer för radio- och televisionsutsändningar och överföring till allmänheten av deras levande framföranden utom då framförandet redan utgör ett i radio eller television utsänt framförande, rätt för utövande konstnärer att kontrollera den första upptagningen av sina framföranden och slutligen ersättningsrätt vid sekundära utnyttjanden av fonogram till fonogramframställare och utövande konstnärer (Romkonventionen ger dock möjlighet att gynna bara den ena gruppen medan WPPT endast öppnar för att föreskriva att endast den ena gruppen får kräva in ersättningen).

WPPT ger därutöver ideella rättigheter till utövande konstnärer, spridningsrätt, uthyrningsrätt samt rätt till tillgängliggörande för allmänheten på begäran. Eftersom de båda konventionerna alltså överlappar varandra vore en situation där det råder alltför stora skillnader mellan vilka anknytningsmoment som skall gälla för Romkonventionen respektive WPPT olycklig, med hänsyn till att reglerna bör utformas på ett sätt som underlättar deras praktiska tillämpning. En rimlig utgångspunkt är därför att samma anknytningsmoment bör gälla för båda konventionerna, om det är möjligt och om inte starka skäl talar för något annat.

Vilka krav ställer då respektive konvention upp för de olika grupperna av rättighetshavare och de olika typerna av rättigheter i fråga om anknytningsmoment? Här finns anledning att först titta på vilka möjligheter WPPT ger beträffande val av anknytningsmoment. Redan tidigare har redovisats att artikel 3.3 i WPPT ger möjlighet att avge förklaringar enligt artikel 5.3 och 17 (såvitt avser artikel 5) i Romkonventionen. WPPT möjliggör alltså till att börja med att en konventionsstat utesluter antingen upptagningskriteriet eller utgivningskriteriet såvitt avser fonogramframställares rättigheter på sätt som anges i artikel 5.3 i Romkonventionen, med den effekt detta även har för de utövande konstnärernas rättigheter enligt artikel 4.2 i Romkonventionen. När det gäller artikel 17 i Romkonventionen uppkommer emellertid vissa ytterligare frågeställningar. På samma sätt som beträffande artikel 5.3 i Romkonventionen öppnar artikel 3.3 i WPPT visserligen för möjligheten att tillämpa artikel 17 i Romkonventionen även beträffande rättigheter enligt WPPT. Artikel 17 i Romkonventionen anger dock som en förutsättning för att en stat skall få tillämpa enbart upptagningskriteriet, att staten i fråga beträffande fonogramframställare tillämpade *enbart* detta kriterium den 26 oktober 1961, dvs. den dag Romkonventionen antogs. Syftet med bestämmelsen var alltså att de stater som redan tillämpade en ordning med enbart upptagningskriteriet som anknytningsmoment skulle få fortsätta göra det. Frågan är då om det även i förhållande till WPPT är den 26 oktober 1961 som är det relevanta datumet. Artikel 3 i WPPT anger inte något datum. Det innebär emellertid inte med självklarhet att det datum som anges i Romkonventionens bestämmelse gäller. Syftet med artikel 3 i WPPT är

att ta över systemet beträffande anknytningsmoment från Romkonventionen. Detta system måste dock tillämpas med beaktande av de omständigheter som är speciella för WPPT. Syftet med artikel 17 i Romkonventionen var, som nyss nämnts, att tillåta stater att *fortsätta tillämpa* ett system de hade vid antagandet av Romkonventionen. Med beaktande av detta syfte anser regeringen i likhet med promemorian att den rimliga tolkningen av artikel 3.3 i WPPT är att syftet med att tillåta tillämpning av artikel 17 i Romkonventionen för WPPT:s rättigheter är att möjliggöra för WPPT-stater att fortsätta tillämpa ett system de hade vid antagandet av WPPT. Det relevanta datumet för tillämpningen av artikel 17 i Romkonventionen avseende WPPT:s rättigheter måste således vara datum för detta antagande, dvs. den 20 december 1996. Se beträffande detta resonemang Jörg Reinbothe och Silke von Lewinski, *The WIPO Treaties 1996*, Reed Elsevier (UK) Ltd 2002, s. 275 f.

För Sveriges del innebär detta följande. Den 20 december 1996 gällde enligt 61 § URL, liksom nu, att bestämmelsen i 46 § URL om fonogramframställares rättigheter skulle tillämpas på ljudupptagningar vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. Bestämmelsen om eftergörande i 46 § URL skulle *dessutom* tillämpas på alla ljudupptagningar (dvs. oavsett ursprung). Bestämmelsen om ersättning enligt 47 § URL tillämpades enligt samma bestämmelse vid den relevanta tidpunkten, liksom fortfarande, på ljudupptagningar som äger rum i Sverige och på ljudupptagningar vars framställare är svensk medborgare eller svensk juridisk person eller har sin vanliga vistelseort i Sverige. Situationen var alltså redan på grund av dessa bestämmelser den att Sverige inte den 20 december 1996 beträffande fonogramframställare *enbart* tillämpade upptagningskriteriet. Redan vid denna tidpunkt gällde *dessutom* att Sverige hade övergivit upptagningskriteriet som enda anknytningsmoment för fonogramframställare även i internationella upphovsrättsförordningen. Inledningsvis i detta avsnitt har redovisats regeln i 1 § andra stycket i denna förordning om att EES-medborgare och juridiska personer från eller med säte i ett EES-land likställs med motsvarande svenska personer. Denna regel gällde den 20 december 1996. Det aktuella datumet gällde *dessutom* (liksom nu) enligt 21 § i denna förordning att bestämmelserna i 46 § URL såvitt avser tillgängliggörande för allmänheten genom uthyrning skulle tillämpas på ljudupptagningar vars framställare är medborgare i ett land anslutet till Världshandelsorganisationen (WTO-land) eller juridisk person från ett WTO-land.

Det anförda innebär alltså att Sverige inte uppfyller kravet på att enbart ha tillämpat upptagningskriteriet såvitt avser fonogramframställares rättigheter det datum som konstaterats vara relevant, dvs. den 20 december 1996. Regeringen anser därför i likhet med promemorian att Sverige inte har rätt att avge en förklaring enligt artikel 17 i Romkonventionen (och artikel 3.3 i WPPT) om att enbart tillämpa upptagningskriteriet med verkan beträffande rättigheterna enligt WPPT. Däremot är det möjligt att med verkan för WPPT avge en förklaring enligt artikel 5.3 i Romkonventionen om att *inte* tillämpa utgivningskriteriet för fonogramframställare (vilket även får effekt för de utövande konstnärerna på grund av artikel 4.2 i Romkonventionen).

Beträffande *mångfaldiganderätten* för fonogramframställare gäller, som nämnts, redan en särregel. Enligt bestämmelsen i 61 § första stycket sista meningen URL gäller att skyddet enligt 46 § URL avseende eftergörande gäller för alla ljudupptagningar oavsett ursprung. I likhet med promemorian bedömer regeringen att WPPT inte föranleder någon ändring av bestämmelsen i 61 § URL. I övrigt bör för fonogramframställarnas rättigheter enligt WPPT upptagningskriteriet och nationalitetskriteriet tillämpas. En förklaring enligt artikel 5.3 i Romkonventionen jämförd med artikel 3.3 i WPPT bör således avges om att Sverige inte avser att ge skydd på grundval av utgivningskriteriet.

För de *utövande konstnärerna* gäller enligt WPPT (liksom enligt Romkonventionen) att skydd skall ges om framförandet skett i annan konventionsstat, om framförandet tagits upp på ett fonogram som skyddas enligt Romkonventionens artikel 5 och om framförandet ingår i en radioutsändning som skyddas enligt Romkonventionens artikel 6. Anknypningsmomenten för de utövande konstnärernas mångfaldiganderätt och ersättningsrätt är således till sin innebörd beroende av hur man förhåller sig till de möjligheter att begränsa skyddet som finns i artikel 5, 6 och 17 i Romkonventionen. För svensk del finns sedan tidigare inte kvar någon förklaring enligt artikel 6.2 i Romkonventionen och inte heller någon förklaring enligt artikel 17 såvitt avser mångfaldigande av fonogram. Ovan har konstaterats att det inte är möjligt för Sverige att avge en förklaring enligt artikel 17 i Romkonventionen om att enbart tillämpa upptagningskriteriet såvitt avser fonogramframställares rättigheter enligt WPPT. Vidare har konstaterats att en förklaring om att inte tillämpa utgivningskriteriet bör avges. Detta får effekt för de utövande konstnärerna på så sätt att de när det gäller deras framföranden som tagits upp på fonogram kommer att få de rättigheter WPPT föreskriver om fonogrammet tagits upp i en WPPT-stat eller framställts av en fonogramframställare från en WPPT-stat.

När det gäller fonogramframställares och utövande konstnärers rätt enligt WPPT till ersättning för sekundära utnyttjanden av deras fonogram (jfr 47 § URL) följer av artikel 4.2 i WPPT att rätt till ersättning endast föreligger i den mån den WPPT-stat som rättighetshavaren har anknytning till inte har avgett en förklaring enligt artikel 15.3 om att inte tillämpa ersättningsrätten helt eller delvis. Reciprocitet kan alltså tillämpas. Någon särskild förklaring avseende detta behöver inte avges. För svensk del finns inte någon anledning att ge rätt till ersättning för offentliga framföranden av fonogram till medborgare i stater som inte själva ger svenska rättighetshavare motsvarande ersättningsrätt. I samband med tillträdet till WPPT bör därför införas regler om reciprocitet i internationella upphovsrättsförordningen när det gäller rätten till ersättning i enlighet med vad artikel 4.2 ger möjlighet till.

Inledningsvis har konstaterats att om inte starka skäl föranleder något annat bör samma anknypningsmoment tillämpas beträffande både WPPT och Romkonventionen. Det skulle alltså innebära att förklaringen enligt artikel 17 i Romkonventionen skulle dras tillbaka och en förklaring enligt artikel 5.3 om att inte tillämpa utgivningskriteriet avges i stället. De rättigheter Romkonventionen ger utövande konstnärer och fonogramframställare återfinns även i WPPT. En ändring av Romkonventionens anknypningsmoment så att de överensstämmer med

dem som kommer att gälla enligt WPPT har således endast den effekten att det påverkar vad som gäller i förhållande till stater som är anslutna till Romkonventionen men inte till WPPT. Fonogramframställare från sådana stater, liksom utövande konstnärer vars framföranden tagits upp på ett fonogram som framställts av en fonogramframställare från en sådan stat kommer att få rättigheter enligt Romkonventionen som de annars inte skulle ha haft. När det gäller ersättningsrätten ger artikel 16.1(a)(iv) i Romkonventionen möjlighet att ställa upp ett krav på reciprocitet i förhållande till det nya nationalitetskriteriet. Kravet på reciprocitet i förhållande till upptagningskriteriet som redan finns i svensk rätt bör bibehållas. Med beaktande av detta bör effekterna för svenska rättighetshavare av en ändring i fråga om anknytningsmomenten även avseende Romkonventionen vara begränsade. Liksom promemorian anser regeringen att några starka skäl mot att tillämpa samma anknytningsmoment beträffande båda konventionerna inte föreligger. För en ändring talar också att en stor majoritet av EU:s medlemsstater redan tillämpar nationalitetskriteriet jämte antingen upptagningskriteriet eller utgivningskriteriet eller båda. Med beaktande av det nu anförda och av önskemålet om att tillämpa samma anknytningsmoment beträffande båda konventionerna anser regeringen att förklaringen enligt artikel 17 i Romkonventionen bör dras tillbaks och att en förklaring enligt artikel 5.3 i samma konvention om att inte tillämpa utgivningskriteriet bör avges i stället.

De nya regler som bör gälla i fråga om anknytningsmomenten för skydd av utövande konstnärer och fonogramframställare enligt såväl Romkonventionen som WPPT kan efter det att riksdagen godkänt att Sverige tillträder WPPT införas genom ändringar i internationella upphovsrättsförordningen (62 § URL). Några lagändringar med anledning av artikel 3 i WPPT är således inte nödvändiga.

Kravet på nationell behandling

Kravet på nationell behandling regleras i artikel 4 i WPPT. I artikel 4.1 föreskrivs att fördragsslutande stater skall ge medborgare i andra avtalsslutande parter, sådana de definieras i artikel 3.2, samma behandling som man ger sina egna medborgare när det gäller ensamrättigheterna som föreskrivs i fördraget och rätten till ersättning för sekundära utnyttjanden av fonogram enligt artikel 15.

Hänvisningen till artikel 3.2 innebär alltså att med ”medborgare i andra avtalsslutande parter” avses de utövande konstnärer eller fonogram som skulle ha uppfyllt kraven för skydd enligt Romkonventionen om samtliga WPPT-stater vore parter till Romkonventionen (se vidare framställningen ovan avseende artikel 3). Betydelsen av reglerna om nationell behandling är att i de delar en stat har valfrihet hur en bestämmelse skall genomföras i nationell rätt måste staten ge lika fördelaktiga bestämmelser till de som anses som medborgare enligt artikel 3 som till sina egna medborgare.

Kravet på nationell behandling kan sträcka sig olika långt i olika sammanhang. Enligt Bernkonventionen, såväl som enligt TRIP:s-avtalet, är kravet på nationell behandling såvitt gäller upphovsrättsligt skyddade verk vidsträckt. Bernkonventionen (artikel 5) anger att konventionsstaterna skall ge nationell behandling såväl avseende de

rättigheter som deras nationella rätt ger, eller kommer att ge, till upphovsmän, som avseende de rättigheter Bernkonventionen räknar upp. Artikel 3 i TRIP:s-avtalet ställer upp motsvarande krav när det gäller det upphovsrättsliga skyddet. För de närstående rättigheterna har i Romkonventionen valts ett mer begränsat krav på nationell behandling. Enligt artikel 2 i Romkonventionen är kravet på nationell behandling begränsat till det skydd som Romkonventionen ger och de begränsningar Romkonventionen föreskriver. Enligt artikel 3 i TRIP:s-avtalet gäller kravet på nationell behandling uteslutande i förhållande till de rättigheter som avtalet föreskriver. Även WPPT har ett mer begränsat krav på nationell behandling. Enligt artikel 4.1 i WPPT skall nationell behandling ges när det gäller ensamrättigheterna enligt WPPT och rätten till ersättning enligt artikel 15 i WPPT. Det finns alltså inte något krav på att ge nationell behandling avseende eventuella andra rättigheter som fonogramframställare och utövande konstnärer kan tänkas ha enligt nationell rätt.

I artikel 4.2 föreskrivs att skyldigheten till nationell behandling enligt artikel 4.1 inte gäller till den del som den andra fördragsslutande staten utnyttjar de reservationer som föreskrivs i artikel 15.3. Den sistnämnda artikeln föreskriver att en fördragsslutande stat genom en förklaring till WIPOs generaldirektör kan förklara att den kommer att tillämpa bestämmelserna om rätt till ersättning endast med avseende på vissa utnyttjanden eller begränsa deras tillämpning på något annat sätt eller att den inte alls kommer att tillämpa dessa bestämmelser. Som har utvecklats i avsnittet 13.2.1 rörande artikel 3 innebär artikel 4.2 att reciprocitet kan tillämpas beträffande ersättningsrätten oavsett vilket anknytningsmoment som är tillämpligt. Där har också konstaterats att någon förklaring i samband med ratifikationen om att man avser att tillämpa reciprocitet inte behövs utan detta följer direkt av de berörda artiklarna i WPPT. I avsnitt 13.2.1 har också dragits slutsatsen att Sverige bör tillämpa reciprocitet beträffande ersättningsrätten.

En särskild fråga är vilka krav på nationell behandling som WPPT innebär när det gäller spridningsrätten och närmare bestämt konsumtion av spridningsrätten. Bestämmelser om spridningsrätt finns beträffande utövande konstnärer i artikel 8 WPPT och beträffande fonogramframställare i artikel 12 WPPT. I båda artiklarna anges, som har redovisats i avsnitt 13.2.1 att konventionsstaterna har frihet att tillämpa vilka villkor de vill när det gäller villkoren för konsumtion av spridningsrätten efter första försäljning eller annan övergång av äganderätten till ett original eller en kopia av de fixerade, skyddade prestationerna. Konventionsstaterna är alltså fria att själva välja om de önskar tillämpa global konsumtion, regional konsumtion eller nationell konsumtion. Kravet på nationell behandling innebär förstås att spridningsrätten måste ges till personer med relevant anknytning till en WPPT-stat (se angående anknytningsmomenten föregående delavsnitt rörande artikel 3 i WPPT). Frågan är då vad detta krav innebär när det gäller bestämmelser om konsumtion av spridningsrätten. Måste man ge internationell tillämplighet åt de regler man enligt den valfrihet WPPT ger väljer att ha beträffande konsumtion av spridningsrätten för sina egna medborgare eller har man också frihet att välja att ha andra regler om konsumtion för andra WPPT-medborgare? En bestämmelse om

konsumtion av spridningsrätten utgör en inskränkning i spridningsrätten. En bestämmelse om global konsumtion innebär en större inskränkning i ensamrätten än en bestämmelse om regional konsumtion. Skulle man t.ex. tillämpa regional konsumtion för sina egna medborgare men global konsumtion för andra WPPT-medborgare så innebär det att spridningsrätten får ett mer gynnsamt innehåll för de egna medborgarna. Som anfördes i promemorian är ett sådant agerande inte förenligt med kravet på nationell behandling såvitt gäller spridningsrätten. Det anförda innebär att Sverige måste införa regional konsumtion i förhållande till alla utövande konstnärer och fonogramframställare som har relevant anknytning till en WPPT-stat enligt bestämmelsen i artikel 3.3 i WPPT. Detta bör ske genom att regler härom, efter det att riksdagen godkänt att Sverige tillträder WPPT, införs i internationella upphovsrättsförordningen (jfr 62 § URL). Några lagändringar med anledning av artikel 4 i WPPT är alltså inte nödvändiga.

14 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Ändringarna i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk skall träda i kraft den 1 juli 2005. De skall med vissa angivna undantag vara tillämpliga på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet. Bestämmelsen om s.k. regional konsumtion skall endast tillämpas på exemplar av verk som med upphovsmannens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet efter ikraftträdandet. Detsamma gäller för exemplar av kataloger och fotografiska bilder enligt 49 respektive 49 a §§. Bestämmelsen om beräkning av skyddstid för ljudupptagningar skall inte tillämpas på ljudupptagningar beträffande vilka skyddstiden löpt ut vid lagens ikraftträdande. De nya föreskrifterna skall slutligen inte tillämpas när det gäller åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har tillstyrkt eller inte haft något att erinra mot promemorians förslag.

Skälen för regeringens förslag: Artikel 10 i direktivet innehåller bestämmelser om tillämpningen i tiden av direktivet. Enligt artikel 10.1 skall direktivet tillämpas på alla verk och alla andra alster (dvs. prestationer skyddade av till upphovsrätten närstående rättigheter) som avses i direktivet och som den 22 december 2002 skyddas genom medlemsstaternas lagstiftning om upphovsrätt och närstående rättigheter eller som uppfyller kriterierna för skydd enligt bestämmelserna i direktivet eller i de bestämmelser som avses i artikel 1.2 i direktivet.

Av artikel 10.2 följer att direktivet inte skall påverka åtgärder som har vidtagits och rättigheter som har förvärvats före den 22 december 2002.

Direktivet skulle ha varit genomfört den 22 december 2002. Eftersom direktivets genomförande alltså är försenat är det särskilt angeläget att de nya och ändrade bestämmelserna träder i kraft snarast möjligt. Mot denna bakgrund bör de nya bestämmelserna träda i kraft den 1 juli 2005.

På upphovsrättens område gäller allmänt att nya regler tillämpas även på verk och prestationer skyddade av närstående rättigheter som har tillkommit före ikraftträdandet av de nya reglerna. Denna princip avspeglas i direktivets artikel 10.1 och bör, med vissa begränsningar som behandlas i det följande, gälla även i fråga om de nu föreslagna lagändringarna. I promemorian föreslogs att detta skulle tas in i en särskild bestämmelse. Regeringen delar denna uppfattning. Eftersom genomförandet av direktivet är försenat i Sverige måste denna bestämmelse alltså avse samtliga verk och prestationer som var skyddade vid ikraftträdandet.

Till att börja med behöver särskilda överväganden göras avseende sådana exemplar av verk, beträffande vilka spridningsrätten konsumerats enligt de äldre bestämmelserna om internationell konsumtion. Det är rimligt att sådana exemplar får spridas vidare fritt även om regional konsumtion inte inträtt, eftersom exemplar av upphovsrättsligt skyddade verk kan ha köpts upp utanför EES-området tidigare. Förutsättningarna för sådana redan vidtagna åtgärder bör inte ändras retroaktivt. Det bör därför föreskrivas att de nya reglerna om regional konsumtion endast gäller beträffande exemplar av verk som med upphovsmannens samtycke överlåtits inom EES-området efter ikraftträdandet. Detta får anses följa av grunderna för artikel 10.2 i direktivet. Regeringen ansluter sig alltså till promemorian förslag, som har lämnats utan erinran av remissinstanserna. Detta bör, i enlighet med vad som föreslogs i promemorian, tas in i en särskild övergångsbestämmelse. En ändring från internationell till regional konsumtion sker också beträffande sådana sammanställningar som skyddas enligt 49 § och fotografier som skyddas enligt 49 a § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk (URL). Motsvarande övergångsbestämmelser bör gälla även i fråga om exemplar av sådana prestationer skyddade av närstående rättigheter.

Särskilda överväganden bör också göras när det gäller sådana ljudupptagningar som enligt den föreslagna ändringen avseende beräkningen av skyddstiden i 46 § URL i vissa fall kan få förlängd skyddstid. Som närmare redovisas i avsnitt 10.1 är grunden för denna ändring direktivets bestämmelse i artikel 11.2. Enligt den bestämmelsen ändras artikel 3.2 i direktiv 93/98/EEG av den 29 oktober 1993 om harmonisering av skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter (skyddstidsdirektivet) såvitt avser utgångspunkten för beräkningen av skyddstidens längd för fonogramframställare. En följd av ändringen är att skyddstidens längd kan bli längre under vissa förutsättningar. Vid genomförandet i svensk rätt av skyddstidsdirektivet konstaterades det att direktivets bestämmelser krävde att skyddet återupplivades för vissa verk beträffande vilka skyddstiden enligt äldre bestämmelser hade löpt ut (se prop. 1994/95:151 s. 32 f.). Det hade därför legat nära till hands att anta att skyddet även i det nu aktuella fallet skulle kunna återupplivas. Det nu aktuella direktivet innehåller emellertid en uttrycklig bestämmelse i artikel 11.2, som säger att om skyddstiden har löpt ut den 22 december 2002 skall artikel 11.2 inte innebära att de rättigheterna åter blir skyddade. Mot denna bakgrund bör även i de svenska övergångsbestämmelserna tas in en bestämmelse som anger att de nya bestämmelserna om beräkning av skyddstiden för

ljudupptagningar inte gäller om skyddstiden hade löpt ut före de nya bestämmelserna träder i kraft. Artikel 11.2 anger visserligen den 22 december 2002 som relevant datum för övergångsbestämmelsen. Eftersom Sverige är försenat med genomförandet och ändringen av skyddstidsbestämmelsen alltså inte har genomförts per den 22 december 2002 bör den svenska bestämmelsen ta sikte på tidpunkten för ikraftträdandet.

En annan princip som vanligen tillämpas vid ändringar i URL är att nya upphovsrättsliga regler inte bör tillämpas såvitt gäller åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet. Den principen får sitt uttryck i direktivets artikel 10.2. Även denna princip bör tillämpas vid de nu aktuella lagändringarna men bör på grund av förseningen med genomförandet ta sikte på tidpunkten för ikraftträdandet. De nya reglerna bör således inte tillämpas när det gäller åtgärder som vidtagits och rättigheter som förvärvats före ikraftträdandet. En effekt av detta är att de nya reglerna inte påverkar ingångna avtal.

Det skulle kunna ifrågasättas om det behövs några särbestämmelser när det gäller bestämmelserna om talbokstillstånd enligt 17 § URL, som nu föreslås bli ändrade. Talbokstillstånd har tidigare meddelats även till juridiska personer som använt dem i kommersiell verksamhet. Tillstånd enligt 17 § URL i dess nya lydelse kommer inte att kunna meddelas för exemplarframställning m.m. som sker i förvärvssyfte. I praktiken torde detta hindra att vinstdrivande bolag får tillstånd att framställa talböcker m.m. Frågan är då vad som kommer att gälla för de bolag som redan har tillstånd enligt bestämmelsen i dess gällande lydelse? Frågan regleras emellertid genom den nyss föreslagna övergångsbestämmelsen om att de nya reglerna inte skall påverka förvärvade rättigheter. Ett företag som fått tillstånd att framställa talböcker enligt 17 § URL i dess gällande lydelse har därigenom förvärvat en rättighet. Den nya utformningen av bestämmelsen påverkar alltså inte denna rättighet. Företaget kommer därmed att kunna fortsätta framställa talböcker i enlighet med tillståndet och 17 § URL i dess nuvarande lydelse. Den som vill ha möjlighet att vidta de åtgärder som 17 § URL i dess nya lydelse medger måste först ansöka om nytt tillstånd enligt bestämmelsens nya utformning och kan då endast få tillstånd om kraven enligt den nya bestämmelsen är uppfyllda.

15 Ekonomiska och andra konsekvenser

Regeringens bedömning: Förslagen medför inte några nämnvärda ökade kostnader för det allmänna. Förslagen kan medföra mindre kostnadsökningar för enskilda. Förslagen medför inte några konsekvenser för miljön eller för jämställdheten.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna har inte framfört några synpunkter på promemorians bedömning i fråga om konsekvenser av förslagen.

Skälen för regeringens bedömning: De föreslagna lagändringarna avseende omfattningen av ensamrätten för upphovsmän och närstående rättighetshavare är främst av lagteknisk karaktär. Regeringen delar därför

promemorians uppfattning att de inte kan förväntas orsaka kostnader för det allmänna eller för enskilda.

När det gäller föreslagna inskränkningar i upphovsrätten gör regeringen följande överväganden. I bestämmelsen om kopiering för privat bruk har bl.a. föreslagits förändringar som innebär att möjligheten att med stöd av bestämmelsen kopiera på arbetsplatser minskar. Denna förändring har kombinerats med ett förslag om en ny avtalslicensbestämmelse avseende kopiering inom myndigheter, företag m.fl. Det innebär att viss kopiering som tidigare skedde inom arbetslivet utan betalning i fortsättningen skall ersättas. Som konstaterats i promemorian kommer detta sannolikt att leda till viss ökning av kostnaderna inom företag, myndigheter, organisationer m.fl. om företaget, myndigheten eller organisationen i fråga anser sig ha behov av att utföra sådan kopiering. Å andra sidan innebär den föreslagna avtalslicensbestämmelsen en möjlighet att klarera rättigheter på ett enklare sätt. Om avtalslicensbestämmelsen utnyttjas kan alltså kostnaderna för kopiering i arbetslivet i flera fall bli lägre än i dag då individuella avtal måste träffas. Regeringen delar sammantaget promemorians uppfattning att de merkostnader som kan uppkomma för det allmänna till följd av denna ändring inte kan beräknas bli annat än marginella och att de därför skall finansieras inom befintliga ramar. Vad gäller övriga föreslagna ändringar i bestämmelsen om kopiering för privat bruk bedömer regeringen, i likhet med promemorian, att de inte kan förväntas ha någon inverkan på kostnaderna för det allmänna. För den enskilde kan ändringarna i samma bestämmelse som innebär krav på lovlig förlaga, begränsningar vad gäller möjligheter att kopiera hela böcker och begränsningar i fråga om tillåtet antal kopior dock förväntas leda till vissa merkostnader. Regeringen bedömer emellertid att merkostnaderna bör bli relativt små. De nu nämnda ändringarna i bestämmelsen är vidare mycket angelägna ur ett rättighetshavarperspektiv och kan förväntas ge en positiv effekt för företag och organisationer på rättighetshavarsidan. Ändringarna kan därmed förväntas främja utveckling och investeringar inom upphovsrättssektorn.

Vid införandet av dagens bestämmelse om kassettersättning gjordes bedömningen att det inte fanns anledning att räkna med att den föreslagna ersättningsordningen skulle leda till ökade kostnader eller ökat resursbehov för det allmänna (prop. 1997/98:156 s. 42). Bakgrunden till detta var dels att man inte förutsåg några ökade insatser av tull, polis och åklagare eller tvister som medförde belastning på domstolsväsendet, dels att ersättning endast skulle betalas för anordningar som är särskilt ägnade för framställning av exemplar av verk för privat bruk. Det senare innebar att t.ex. anordningar som används av stat eller kommun skall undantas från rätten till ersättning. (A. prop. a. s.) De ändringar som regeringen nu föreslår i fråga om kassettersättningen innebär inte någon förändring i dessa grundläggande förhållanden. Ändringarna kan således inte förväntas påverka kostnaderna för det allmänna. I de ursprungliga förarbetena diskuterades även kostnadseffekterna av kassettersättningen för konsumenter. Det konstaterades där att det var svårt att bedöma i vad mån kostnaderna för kassettersättning skulle komma att vältras över på konsumenterna. Konkurrensen i detaljhandelsledet när det gäller

kassettband var påtaglig och kassettband användes ofta som lockvara. Det var därför sannolikt att endast en del av de ökade kostnaderna för import av kassettband i slutänden skulle komma att bäras av konsumenterna (a. prop. a. s.). De förändringar som nu föreslås av regeringen innebär att kassettersättningen höjs, om än inte i lika hög utsträckning som enligt förslaget i promemorian, samt att taknivåerna tas bort. Å andra sidan införs en jämningsregel som bl.a. skall kunna tillämpas om ersättningen blir oskäligt hög. Det är även denna gång svårt att bedöma i vilken utsträckning kostnaderna kommer att vältras över på konsumenterna. Vad som anfördes i de tidigare förarbetena rörande det förhållandet att kassettband ofta används som lockvara gör sig gällande också för blanka CD och DVD, på vilka digital upptagning kan ske. När det gäller de apparater som omfattas av bestämmelserna om kassettersättning torde en mängd faktorer ha betydelse vid prissättningen. Sammanfattningsvis torde det även denna gång kunna förutses att endast en del av den kostnad som kassettersättningen utgör kan antas leda till ökade kostnader i konsumentledet. På samma sätt som utvecklats ovan vad gäller införandet av kravet på lovlig förlaga m.m. är ändringarna vad gäller kassettersättning angelägna från rättighetshavarsynpunkt. Även i detta fall kan således effekten för företag och organisationer på rättighetshavarsidan förväntas bli positiv. Därav följer att även dessa ändringar kommer att bidra till att främja utveckling och investeringar inom upphovsrättssektorn.

När det gäller övriga föreslagna ändringar avseende inskränkningar i ensamrätten och avtalslicenser kan de antas få mindre effekt på det allmännas kostnader. Den föreslagna inskränkningen i 17 § URL är av stor vikt genom att den bidrar till att öka tillgängligheten till verk för personer med funktionshinder. För dessa personer bedöms effekten av förändringarna i 17 § URL att bli positiv. För att balansera dessa personers intressen mot upphovsmännens intressen föreslås att upphovsmännen skall ha rätt till ersättning så snart ett exemplar sprids eller ett verk överförs till personer med funktionshinder på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket. De personer som gynnas av bestämmelsen får alltså i flera fall betala för de exemplar som får framställas med stöd av bestämmelsen. Kostnaderna för de enskilda personerna uppvägs av att de samtidigt får behålla exemplaren. Den rätt till ersättning som nu föreslås i URL är alltså kopplad till att personen med funktionshinder får *behålla* ett exemplar av det upphovsrättsligt skyddade verket. Eftersom det länge har funnits en stark efterfrågan på sådan digital distribution som nu görs möjlig genom förslaget, kan det enligt regeringen antas att den utökade inskränkningen i 17 § URL kommer att leda till en ökning av just sådana förfoganden som kommer att medföra rätt till den föreslagna upphovsrättsliga ersättningen. Sammantaget bedömer regeringen att förändringarna i 17 § URL inte bör föranleda några ökade kostnader för det allmänna.

När det gäller föreslagna avtalslicenser kan dessa öppna för att berörda institutioner väljer att träffa avtal i större utsträckning än i dag. Det leder i så fall till att nya kostnader kan uppstå för dessa institutioner. Å andra sidan innebär föreslagna avtalslicensbestämmelser förenklade möjligheter att träffa avtal om användning av verk. Om avtalslicensbestämmelserna utnyttjas kan kostnaderna för institutionerna

i många fall bli lägre än i dag då individuella avtal måste träffas. I vilken utsträckning förslagen kommer att leda till ökat nyttjande och därmed till ökade kostnader för det allmänna är svårt att bedöma i nuläget. Utvecklingen kommer därför att följas noggrant. För enskilda som utgör användare av verk kan vissa av förslagen medföra ökade kostnader i någon mån.

I promemorian föreslås även nya regler om rättsligt skydd för tekniska åtgärder och för ekonomisk information om rättighetsförvaltning. En bedömning måste göras av om dessa förslag medför några ökade kostnader för det allmänna. Det är förstås svårt att uppskatta hur många nya ärenden hos polis, åklagare och domstol som förslaget i dessa delar kommer att medföra. Med beaktande av den särskilda åtalsregel som föreslås vad gäller överträdelse av förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder torde det emellertid inte bli fråga om annat än en liten ökning av antalet ärenden och mål. Eftersom ökningen således torde bli begränsad är regeringens bedömning att eventuella kostnadsökningar för polis, åklagare och domstolar endast blir marginella och att de därför skall finansieras inom befintliga anslag. Några ytterligare resurser skall därför inte tillföras berörda myndigheter.

De föreslagna lagändringarna innebär i övrigt att upphovsrättslagstiftningen förtydligas. Detta kan förväntas vara till fördel för såväl rättighetshavare som användare, inklusive små och medelstora företag. Förslagen bedöms inte medföra några konsekvenser för miljön. Inte heller bedöms förslagen medföra några konsekvenser för den kommunala självstyrelsen, för regionalpolitiken, för jämställdheten mellan kvinnor och män eller för möjligheten att nå de integrationspolitiska målen (jfr 15 § kommittéförordningen, 1998:1474).

16 Författningskommentar

16.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

2 §

Upphovsrätt innefattar, med de inskränkningar som nedan stadgas, uteslutande rätt att förfoga över verket genom att framställa exemplar av det och genom att göra det tillgängligt för allmänheten, i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litteratur- eller konststart eller i annan teknik.

Framställning av exemplar innefattar varje direkt eller indirekt samt tillfällig eller permanent framställning av exemplar av verket, oavsett i vilken form eller med vilken metod den sker och oavsett om den sker helt eller delvis.

Verket görs tillgängligt för allmänheten i följande fall.

1. När verket överförs till allmänheten, varmed avses varje tillgängliggörande för allmänheten av verket som sker på distans. Tillgängliggörandet sker på distans när verket på trådbunden eller trådlös väg görs tillgängligt för allmänheten från en annan plats än den där allmänheten kan ta del av verket. Överföring till allmänheten innefattar överföring som sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

2. När verket framförs offentligt. Offentligt framförande innefattar endast sådana fall då tillgängliggörandet för allmänheten sker med eller utan användning av ett tekniskt hjälpmedel på samma plats som den där allmänheten kan ta del av verket.

3. När exemplar av verket visas offentligt. Offentlig visning innefattar endast sådana fall då ett exemplar av ett verk görs tillgängligt för allmänheten utan användning av ett tekniskt hjälpmedel på samma plats som den där allmänheten kan ta del av exemplaret. Om ett tekniskt hjälpmedel används är det i stället ett offentligt framförande.

4. När exemplar av verket bjuds ut till försäljning, uthyrning, utlåning eller annars sprids till allmänheten.

Med överföring till allmänheten och offentligt framförande jämställs överföringar och framföranden som i förvärvsverksamhet anordnas till eller inför en större sluten krets.

Paragrafen innehåller de grundläggande reglerna om de ekonomiska rättigheterna till ett verk. Den har behandlats i avsnitt 7 i den allmänna motiveringen.

De ekonomiska rättigheterna till ett verk består i rätten att framställa exemplar av verket och rätten att göra verket tillgängligt för allmänheten. När det gäller *exemplarframställningsrätten* har i bestämmelsens andra stycke införts en definition av denna rättighet som motsvarar vad som anges i artikel 2 i direktivet. Där anges alltså att exemplarframställningsrätten innefattar varje direkt eller indirekt samt tillfällig eller permanent framställning av exemplar av verket, oavsett i vilken form eller med vilken metod exemplarframställningen sker och oavsett om den sker helt eller delvis. Till större delen innebär denna definition inte några nyheter i förhållande till gällande rätt. Genom definitionen klagörs dock att tillfälliga kopior av ett verk, t.ex. en sådan kopia som uppstår i en dators arbetsminne då ett digitalt lagrat verk företes på en bildskärm, ingår i upphovsmannens ensamrätt till verket. Rättsläget på denna punkt har tidigare varit oklart i svensk rätt (jfr prop. 1996/97:111 s. 32 och bet. 1997/98:LU2 s. 6). I 11 a § återfinns

bestämmelser om vissa inskränkningar i ensamrätten såvitt avser tillfälliga kopior.

Att direktivets definition införs medför dessutom den förändringen i förhållande till gällande rätt att även ett återgivande av ett konstverk i bakgrunden på en bild eller som en oväsentlig del av bilden i och för sig utgör ett exemplar av konstverket. Sådana återgivanden har tidigare överhuvudtaget inte ansetts utgöra upphovsrättsligt relevanta förfoganden (se NJA II 1961 s. 53, jfr NJA 1981 s. 313). Även enligt den nya ordalydelsen finns förstås en yttersta gräns för när ett verk i bakgrunden av en film eller en stillbild kan anses ha mångfaldigats genom filmen eller stillbilden. Det kan t.ex. finnas fall när verket i bakgrunden inte alls eller endast med stor svårighet kan identifieras. I sådana situationer kan det inte anses att ett exemplar har framställts av verket i bakgrunden. En inskränkning i ensamrätten som träffar många av de fall som tidigare inte omfattades av ensamrätten har införts i 20 a § (jfr artikel 5.3.i och avsnitt 8.12). I den nu införda definitionen i 2 § andra stycket anges att det saknar betydelse i vilken form eller med vilken metod exemplarframställningen sker. Därav följer bl.a. att även överförandet av verket på en anordning genom vilken det kan återges ingår i ensamrätten. Det uttryckliga angivandet av att överföring av verket på en sådan anordning ingår i ensamrätten har därför tagits bort från lagtexten. Det innebär inte någon förändring av gällande rätt.

Såvitt avser den andra delen av de ekonomiska rättigheterna, rätten att *göra verket tillgängligt för allmänheten* har mer ingripande förändringar gjorts i 2 §. Dessa förändringar har emellertid endast gjorts inom ramen för begreppet tillgängliggörande för allmänheten. Någon ny eller utvidgad ensamrätt för upphovsmännen har således inte införts.

I 2 § tredje stycket 1 har en ny underkategori till begreppet tillgängliggörande för allmänheten införts, *överföring till allmänheten*. Med detta begrepp avses varje tillgängliggörande för allmänheten av verket som sker på distans. I denna kategori hamnar alltså samtliga distansöverföringar av verk. Med detta avses alla fall då ett verk görs tillgängligt för allmänheten från en annan plats än den (eller de) där allmänheten kan ta del av verket. Det saknar betydelse om överföringen sker på trådbunden eller trådlös väg. Bestämmelsen är teknikneutral och det är således avsikten att alla typer av överföringar som kan bli aktuella skall kunna placeras i denna kategori. Som exempel på fall av överföring till allmänheten kan anges att ett verk, t.ex. ett musikaliskt verk eller ett filmverk, sänds ut i radio eller TV, antingen på traditionellt sätt eller via Internet, eller att ett verk, t.ex. en uppläsning av en dikt, ett fotografiskt verk eller en sida ur ett litterärt verk läggs ut på en webbsida på Internet. Ibland kan det förekomma att en del av allmänheten kan ta del av verket på den plats där detta görs tillgängligt medan en annan del av allmänheten kan ta del av verket på andra platser, t.ex. om ett direktsänt TV-program (som innehåller upphovsrättsligt skyddade verk) också har en närvarande publik. I det fallet sker både ett offentligt framförande (se vidare nedan om detta begrepp) för den närvarande publiken och en överföring till allmänheten via televisionsutsändningen. I bestämmelsen har vidare uttryckligen angetts att överföring till allmänheten innefattar överföring som sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Exempel på

denna typ av förfogande, s.k. tillhandahållande på begäran, är när ett musikverk, ett filmverk eller ett litterärt verk ligger ute på ett nätverk på Internet, så att enskilda kan ta del av verket när de önskar.

I 2 § tredje stycket 2 behandlas *offentligt framförande*. När det gäller detta begrepp har två ändringar gjorts. För det första förs från denna kategori bort samtliga förfoganden i form av distansöverföringar. Dessa förfoganden kommer fortsättningsvis att bedömas som överföring till allmänheten. Det kan t.ex. röra sig om fall då en inspelning av ett musikaliskt verk sänds ut i radio eller läggs ut på en webbplats på Internet. I offentligt framförande ingår således enbart fall då tillgängliggörandet sker på samma plats som den dit allmänheten äger tillträde. Som exempel kan nämnas då en skådespelare framför ett verk för en närvarande publik eller då en CD-skiva med ett musikverk spelas upp i högtalarna på ett diskotek som är öppet för allmänheten, eller när en restaurang spelar radiomusik genom högtalare. Ett offentligt framförande kan ha föregåtts av en överföring till allmänheten eller ske samtidigt som en sådan. Det är t.ex. fallet när verk tillgängliggörs genom en TV-apparat i en restaurang. Då sker ett offentligt framförande för restaurangbesökarna men förstås också en överföring till allmänheten i form av själva televisionsutsändningen. Restauranginnehavarens förfogande består dock enbart i offentligt framförande. För det andra görs nu en ändring i begreppet *offentlig visning* (2 § tredje stycket 3) så att detta begrepp aldrig kommer att omfatta situationer då ett verks utseende görs tillgängligt för allmänheten med hjälp av ett tekniskt hjälpmedel och därmed förstås inte heller några distansöverföringar av verk. Om verket företes med hjälp av ett tekniskt hjälpmedel i samband med en distansöverföring blir det alltså fortsättningsvis fråga om en överföring till allmänheten. Tillgängliggörs verket med ett tekniskt hjälpmedel för en närvarande publik eller annars på en plats dit allmänheten äger tillträde blir det i stället ett offentligt framförande. Med ett tekniskt hjälpmedel avses t.ex. en diabilprojektor eller en dator varigenom verket på något sätt företes. Om en diabil av ett konstverk företes med hjälp av en projektor vid en offentlig föreläsning eller texten i ett litterärt verk företes på en storbildsskärm på en plats dit allmänheten äger tillträde blir det alltså fråga om ett offentligt framförande. Det blir nu också klart att i den mån det är ett upphovsrättsligt relevant förfogande att tillhandahålla en dator med Internetuppkoppling på en plats dit allmänheten har tillträde, så blir det ett offentligt framförande oavsett vilka typer av verk som därmed tillgängliggörs (jfr det s.k. Morningtonfallet, NJA 1980 s. 123). Det sker förstås även en överföring till allmänheten av de aktuella verken i och med att dessa läggs ut på Internet (jfr exemplet ovan avseende TV-apparaten i en restaurang).

Enligt gällande rätt omfattar begreppet offentligt framförande även vissa fall då ett tekniskt hjälpmedel inte används. De kommer även fortsättningsvis att hamna i kategorin offentligt framförande. Det kan t.ex. vara fråga om ett direkt framförande vid en konsert av ett musikaliskt verk för allmänheten.

I begreppet offentlig visning kommer fortsättningsvis endast att ingå att utseendet på ett verk görs tillgängligt för allmänheten utan användning av ett tekniskt hjälpmedel på samma plats som den där allmänheten kan ta del av verket, t.ex. då en tavla eller en skulptur ställs

ut på en utställning som är öppen för allmänheten eller då en bok placeras ut i ett skyltfönster. Distansöverföringar ingår alltså aldrig i detta förfogande. Som närmare utvecklats i avsnitt 7.2 har det i viss mån varit omdiskuterat vilken typ av förfogande det varit fråga om när bilder och text görs tillgängligt för allmänheten via t.ex. Internet. Fortsättningsvis kommer det dock att vara helt klart att sådana förfoganden utgör överföring till allmänheten. Även tillgängliggörande av konstverk genom film eller television kommer fortsättningsvis att bedömas som överföring till allmänheten och inte som visning (jfr tidigare lydelsen av 20 § andra stycket URL).

I 2 § tredje stycket 4 behandlas *spridning till allmänheten*. Där har endast redaktionella ändringar gjorts.

I sista stycket har gjorts en ändring som något utvidgar tillämpningsområdet för den regel som återfinns i sista punkten i stycket, dvs. den s.k. *kompletteringsregeln*. Regeln har hittills inneburit att framföranden som i förvärvsverksamhet anordnas inför en större sluten krets likställts med offentliga framföranden. Den ändring som nu har gjorts är att en motsvarande regel har lagts till beträffande förfoganden i form av överföring. Överföring som i förvärvsverksamhet anordnas till en större sluten krets likställs således med överföring till allmänheten. I och med att begreppet överföring till större delen avser sådana förfoganden som tidigare utgjorde framföranden innebär ändringen inte någon stor förändring i sak. Både begreppet överföring och begreppet framförande kommer dock fortsättningsvis även att omfatta vissa förfoganden som tidigare snarast varit att bedöma som visning, t.ex. då ett konstverk ingår i en televisionsutsändning eller förevisas för en närvarande publik med hjälp av ett tekniskt hjälpmedel. Om t.ex. ett konstverk förevisas med en diabildsprojektor eller overheadapparat inför en större sluten krets i förvärvsverksamhet blir det således fortsättningsvis att jämföra med ett offentligt framförande på samma sätt som redan tidigare gällt beträffande t.ex. musik som spelas upp i högtalare på t.ex. en arbetsplats. Ändringen i sista stycket sista punkten innebär också att kompletteringsregelns tillämpningsområde utvidgas till att avse även distansöverföringar som i förvärvsverksamhet sker till en större sluten krets avseende t.ex. alster av bildkonst och text.

I övrigt har endast redaktionella ändringar gjorts i bestämmelsen.

Framställning av tillfälliga exemplar

11 a §

Tillfälliga former av exemplar av verk får framställas, om exemplarframställningen utgör en integrerad och väsentlig del i en teknisk process och om exemplaren är flyktiga eller utgör ett inkluderande av underordnad betydelse i denna process. Exemplaren får inte ha självständig ekonomisk betydelse.

Exemplarframställning enligt första stycket är tillåten endast om det enda syftet med den är att möjliggöra

1. överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand, eller
2. laglig användning.

Med laglig användning enligt andra stycket 2 avses användning som sker med tillstånd från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare eller sådan användning som inte är otillåten enligt denna lag.

Första och andra styckena ger inte rätt att framställa exemplar av litterära verk i form av datorprogram eller sammanställningar.

Paragrafen, som är ny, har behandlats i avsnitt 8.3 i den allmänna motiveringen. Den innehåller en ny inskränkning i upphovsmannens exemplarframställningsrätt såvitt avser s.k. tillfälliga kopior. Genom bestämmelsen genomförs artikel 5.1 i direktivet.

I paragrafens första stycke anges tre av de förutsättningar som måste föreligga för att det skall vara tillåtet att framställa tillfälliga former av exemplar av verk med stöd av den nya inskränkingsbestämmelsen. Till att börja med måste exemplarframställningen utgöra en integrerad och väsentlig del i en teknisk process. Det handlar alltså om situationer när exemplarframställningen behövs för att få en teknisk process att fungera eller fungera mer effektivt. Som exempel kan nämnas de tillfälliga kopior som uppkommer i servrar på Internet när verk överförs där. Ett annat exempel är de tillfälliga kopior som uppkommer i persondatorers arbetsminnen i samband med webbläsning eller vid annan digital användning av verk. Vidare måste de exemplar som framställs vara flyktiga eller utgöra ett inkluderande av underordnad betydelse i den tekniska processen. Detta rekvisit innefattar i första hand sådana kopior som uppkommer utan att vare sig nätverksoperatörer eller användare av persondatorer alls kan påverka några omständigheter med anknytning till kopian. Även sådana tillfälliga kopior där det är möjligt att i förväg ange hur länge kopian skall existera torde dock omfattas. Detta är vanligt i fråga om sådana s.k. cachekopior som har till funktion att effektivisera överföringen i ett nätverk. Under förutsättning att exemplaren kan anses som tillfälliga former av exemplar torde alltså också sådana kopior omfattas. Den tredje förutsättning som anges i detta stycke är att de exemplar som framställs inte får ha självständig ekonomisk betydelse. Ett exempel på ett fall när en tillfällig kopia kan få självständig ekonomisk betydelse är om en i och för sig tillfällig kopia, t.ex. en cachekopia i en nätverksserver, finns kvar trots att den permanenta ursprungskopian tagits bort från Internet.

Av paragrafens andra stycke framgår att exemplarframställningen är tillåten endast om det enda syftet med den är något av två i stycket angivna speciella syften. Syftet kan till att börja med vara att möjliggöra överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand. Detta tar sikte på sådan tillfällig exemplarframställning som är relevant för nätverksoperatörer, t.ex. tillfällig exemplarframställning i samband med förmedling av e-post. Det andra syftet, som framför allt avser att möjliggöra webbläsning, är att möjliggöra laglig användning.

Med laglig åsyftas enligt bestämmelsens tredje stycke användning som sker med upphovsmannens eller dennes rättsinnehavares tillstånd eller användning som inte är otillåten enligt URL. I det senare ryms förstås sådan användning av ett verk som är tillåten med stöd av någon inskränkingsbestämmelse i 2 kap. URL. Där ryms emellertid också all användning av verk som inte är ett sådant förfogande som skyddas av upphovsrätten. Exempelvis hindrar inte upphovsrätten att någon tittar och/eller lyssnar på ett verk, eftersom att enbart titta och/eller lyssna på ett verk inte utgör ett upphovsrättsligt relevant förfogande. Det innebär att om någon vid webbläsning bl.a. tar del av olagligt utlagda verk så kan han eller hon ändå åberopa inskränkningen i 11 a § såvitt avser de tillfälliga kopior som uppkommer i samband med webbläsningen.

Oavsett om det är fråga om lagligt eller olagligt material ger bestämmelsen förstås inte någon rätt att ladda ner och spara kopior av verk, eftersom bestämmelsen endast gäller för tillfälliga former av exemplar.

Av bestämmelsens fjärde stycke framgår att bestämmelsen inte ger rätt att framställa exemplar av litterära verk i form av datorprogram eller sammanställningar (databaser). Den reglering av mellanhänders ansvar som finns i lagen (2002:562) om elektronisk handel och andra informationssamhällets tjänster (e-handelslagen) gäller emellertid även beträffande datorprogram och databaser. När det gäller enskildas webbläsning torde det inte vara särskilt vanligt att det uppstår tillfälliga kopior av självständiga datorprogram i samband med webbläsning. I fråga om databaser aktualiseras problemet först om en tillfällig kopia omfattar en tillräckligt stor del av en databas för att den skall anses utgöra en kopia av databasen som sådan.

Framställning av exemplar för privat bruk

12 §

Var och en får för privat bruk framställa ett eller några få exemplar av offentliggjorda verk. Såvitt gäller litterära verk i skriftlig form får exemplarframställningen dock endast avse begränsade delar av verk eller sådana verk av begränsat omfång. Exemplaren får inte användas för andra ändamål än privat bruk.

Första stycket ger inte rätt att

1. uppföra byggnadsverk,
2. framställa exemplar av datorprogram, eller
3. framställa exemplar i digital form av sammanställningar i digital form.

Första stycket ger inte heller rätt att för privat bruk låta en utomstående

1. framställa exemplar av musikaliska verk eller filmverk,
2. framställa bruksföremål eller skulpturer, eller
3. genom konstnärligt förfarande efterbilda andra konstverk.

Denna paragraf ger inte rätt att framställa exemplar av ett verk när det exemplar som är den egentliga förlagan framställts eller gjorts tillgängligt för allmänheten i strid med 2 §.

Paragrafen innehåller en regel om inskränkning i upphovsmannens ensamrätt när det gäller kopiering för privat bruk. Den har behandlats i avsnitt 8.4 i den allmänna motiveringen. Aktuell bestämmelse i direktivet är artikel 5.2.b.

I bestämmelsens första stycke, första punkten har två ändringar gjorts. Till att börja med har det hittills använda uttrycket *enskilt bruk* bytts ut mot det i direktivet använda uttrycket *privat bruk*. Motsvarande ändring har gjorts på alla de ställen i paragrafen där uttrycket *enskilt bruk* tidigare förekommit. Uttrycket ”privat bruk” skall tolkas i ljuset av skrivningen i artikel 5.2.b i direktivet om att kopiering inte får ske om syftet direkt eller indirekt är kommersiellt. Resultatet blir att bestämmelsens tillämpningsområde inskränks, vilket avspeglas i användandet av uttrycket ”privat bruk”. Det råder dock ingen tvekan om att det även fortsättningsvis kommer att vara tillåtet att göra kopior åt sig själv i privatlivet och åt personer inom familje- och umgängeskretsen. En gränsdragningsfråga uppkommer däremot när det gäller kopiering på

arbetsplatsen. Det är tänkbart att det även fortsättningsvis kan finnas ett visst utrymme för kopiering på arbetsplatsen för användning i arbetet, så länge detta sker för egen räkning. Det torde däremot inte längre vara acceptabelt att med stöd av bestämmelsen framställa kopior åt kollegor på arbetsplatsen, t.ex. flera tjänstemän inom ett företag eller till varje medlem i ett arbetslag inom en forskningsinstitution (jfr NJA II 1961 s. 122). De exakta gränserna för den tillåtna kopieringen får avgöras i rättspraxis, slutligen av EG-domstolen. För att underlätta möjligheterna till kopiering på arbetsplatser finns en ny bestämmelse om avtalslicens för företagskopiering i 42 b §.

Den andra ändringen i första stycket, första punkten är att uttrycket *enstaka exemplar* har ändrats till *ett eller några få exemplar*. Härigenom begränsas det antal exemplar som får framställas med stöd av bestämmelsen. Enligt de ursprungliga förarbetena till bestämmelsen kunde uttrycket ”enstaka” tillåta så många som några tiotal exemplar (NJA II 1961 s. 116). ”Ett eller några få” är mer begränsande. Genom uttrycket *ett eller några få* tydliggörs samtidigt att antalet tillåtna exemplar varierar beroende av vilken typ av verk det är fråga om och också beroende på situationen (jfr NJA II 1961 s. 115 f.).

I första stycket har vidare en ny andra mening införts. Där anges att exemplarframställning som avser litterära verk i skriftlig form endast får avse begränsade delar av verk eller sådana verk av begränsat omfång. Begränsningen till litterära verk *i skriftlig form* innebär att kartor och andra i teckning eller grafik eller i plastisk form utförda verk av beskrivande art inte omfattas (jfr 1 § andra stycket URL). Uttrycket skriftlig form omfattar såväl analog skriftlig form, dvs. huvudsakligen papperskopior av t.ex. en bok, som digital skriftlig form, t.ex. ett digitalt exemplar av en bok på hårddisken på en dator eller ett digitalt exemplar i form av en e-bok. Ordalydelsen att endast *begränsade delar* av litterära verk eller sådana verk av *begränsat omfång* får kopieras innebär att sådant som hela böcker av normalstor omfattning, t.ex. en lärobok, inte får kopieras som helhet med stöd av 12 §. Begränsade delar av litterära verk, t.ex. ett utdrag ur en roman eller några kapitel i en lärobok, eller sådana verk av begränsat omfång, t.ex. en artikel, får däremot kopieras för privat bruk. Hur stor en begränsad del av ett verk kan vara är beroende av omfattningen av verket och varierar beroende på hur kopieringskänsligt det aktuella verket är, dvs. i linje med vad som gäller i fråga om antal tillåtna exemplar. Att delen skall vara begränsad innebär dock att det alltid är fråga om en mindre del av verket och inte så mycket som hälften eller nästan hälften av ett verk. Naturligtvis kommer det inte att vara möjligt att kringgå bestämmelsen genom att kopiera en begränsad del av ett verk ena dagen och en annan del nästa dag. Kopieringens tillåtlighet får bedömas utifrån ett helhetsperspektiv precis som gäller antal tillåtna exemplar. Ett verk av begränsat omfång kan vara exempelvis en dikt eller en novell.

Slutligen har ett nytt sista stycke införts i bestämmelsen. Där anges nu att paragrafen inte ger rätt att framställa exemplar av ett verk när det exemplar som är den egentliga förlagan framställts eller gjorts tillgängligt för allmänheten i strid med 2 § URL. Lovliga förlagor är till att börja med sådana som framställts och/eller gjorts tillgängliga för allmänheten med rättighetshavarens samtycke. Även utan sådant

samtycke kan dock förlagan vara lovlig om den framställts eller gjorts tillgänglig med stöd av en inskränkning i 2 kap. URL. Ett exempel på ett sådant fall är när den relevanta förlagan är ett citat som gjorts med stöd av 22 § URL. Det är den egentliga förlagan som måste vara lovlig. Det innebär att t.ex. sådana tillfälliga kopior som uppstår i ett nätverk, t.ex. på Internet, för att underlätta överföringen av ett verk (jfr 11 a § URL) inte är relevanta vid bedömningen. Den förlaga som är relevant är den eller de som ursprungligen lagts ut på nätverket. Den som bryter mot kravet på lovlig förlaga kan på vanligt sätt straffas för upphovsrättsintrång om uppsåt eller grov oaktsamhet föreligger. Om man inte alls känner till att förlagan var olovlig och inte heller agerat grovt vårdslöst, t.ex. underlåtit att kontrollera om förlagan var lovlig trots att omständigheterna indikerat motsatsen, blir straffansvar förstås inte aktuellt. Till skillnad från vad som annars gäller vid upphovsrättsintrång behöver man i en situation då man inte haft uppsåt eller varit oaktsam inte heller utge skälig ersättning för intrånget. Detta framgår av 54 § första stycket.

Framställning och spridning av exemplar inom vissa arkiv och bibliotek

16 §

De arkiv och bibliotek som avses i tredje och fjärde styckena har rätt att framställa exemplar av verk, dock inte datorprogram,

1. för bevarande-, kompletterings- eller forskningsändamål,
2. för att tillgodose lånesökandes behov av enskilda artiklar eller korta avsnitt eller av material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original, eller

3. för användning i läsapparater.

Exemplar som framställs på papper med stöd av första stycket 2 får spridas till lånesökande. Bestämmelser om avtalslicens för spridning av exemplar till allmänheten i andra fall och för överföring av verk till allmänheten finns i 42 d §.

Rätt till exemplarframställning och spridning enligt denna paragraf har

1. de statliga och kommunala arkivmyndigheterna,
2. Statens ljud- och bildarkiv,
3. de vetenskapliga bibliotek och fackbibliotek som drivs av det allmänna samt
4. folkbiblioteken.

Regeringen får i enskilda fall besluta att vissa andra arkiv och bibliotek än de som anges i tredje stycket skall ha rätt till exemplarframställning enligt denna paragraf.

Paragrafen, som har behandlats i avsnitt 8.9, behandlar den exemplarframställning som får ske inom vissa bibliotek och arkiv. Ändringarna är inte direkt föranledda av direktivet.

Andra stycket har upphävts, vilket innebär att bibliotek och arkiv får framställa exemplar även i digital form för de syften som anges i första stycket 2 och 3. Möjligheten att framställa exemplar även i digital form för de syften som anges i första stycket 1 kvarstår oförändrad. I första stycket 2 har en ändring gjorts som innebär att bestämmelsen i den delen nu endast reglerar *exemplarframställning* och inte, som tidigare, även spridning av det kopierade materialet till lånesökande. I stället har i det nya andra stycket föreskrivits att exemplar som *framställs på papper* av

det material som får kopieras med stöd av första stycket 2 också får *spridas till lånesökande*. Ett bibliotek kan med stöd av den nya ordalydelsen av bestämmelsen t.ex. i ett enskilt fall skanna in en artikel i en databas och på begäran av ett annat bibliotek sända den per e-post till det biblioteket. Material får emellertid inte sändas till eller hållas tillgängligt för en så vid krets av bibliotek att det blir fråga om en överföring till allmänheten från det sändande bibliotekets sida. Det mottagande biblioteket får endast lämna ut materialet till en lånesökande i pappersform. Detta kan t.ex. ske genom att datafilen skrivs ut och utskriften lämnas ut till den lånesökande. I andra stycket finns en hänvisning till en ny avtalslicens i 42 d §. Enligt avtalslicensen möjliggörs för bibliotek och arkiv att på ett enklare sätt kunna träffa avtal om överföring eller spridning av material i annan form än på papper till allmänheten vad gäller enskilda artiklar, korta avsnitt eller material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original, t.ex. via e-post eller genom diskett (se avsnitt 9.4).

Det blir till följd av ändringen också möjligt att framställa digitala kopior för användning i läsapparater. Detta möjliggör användning av läsapparater med digital teknik.

Framställning av exemplar m.m. till personer med funktionshinder

17 §

Var och en får på annat sätt än genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt av offentliggjorda alster av bildkonst, som personer med funktionshinder behöver för att kunna ta del av verken. Exemplaren får också spridas till dessa personer.

De bibliotek och organisationer som regeringen beslutar i enskilda fall får även

1. överföra exemplar av de verk som avses i första stycket till personer med funktionshinder som behöver exemplaren för att kunna ta del av verken,

2. genom ljudupptagning framställa sådana exemplar av offentliggjorda litterära verk som personer med funktionshinder behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra ljudupptagningarna till dessa personer, och

3. framställa sådana exemplar av verk som sänds ut i ljudradio eller television och av filmverk som döva och hörselskadade behöver för att kunna ta del av verken, samt sprida och överföra exemplar av verken till dessa personer.

Framställning av exemplar, spridning av exemplar och överföring till allmänheten av exemplar med stöd av denna paragraf får inte ske i förvärvssyfte. Exemplaren får inte heller användas för andra ändamål än som avses i paragrafen.

När bibliotek och organisationer sprider exemplar eller överför exemplar av verk till personer med funktionshinder på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning. Detsamma gäller om någon med stöd av första stycket andra meningen överlåter fler än några få exemplar till personer med funktionshinder.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 8.10 i den allmänna motiveringen. Den innehåller bestämmelser om användningen av vissa typer av skyddade verk till förmån för personer med funktionshinder som behöver särskilda exemplar för att kunna ta del av verken.

Första stycket behandlade tidigare rätt att framställa exemplar i blindskrift av utgivna litterära och musikaliska verk. Bestämmelsen har i denna del utvidgats vad gäller sättet för framställningen. I första stycket anges nu att var och en – under vissa i bestämmelsen närmare angivna förutsättningar – får framställa sådana exemplar av litterära och musikaliska verk samt alster av bildkonst som personer med funktionshinder behöver för att kunna ta del av verken. Undantaget är dock framställning genom ljudupptagning, dvs. talböcker.

Någon begränsning i den teknik som får användas vid exemplarframställningen görs inte utöver begränsningen vad gäller ljudupptagningar. Förutom den redan tidigare tillåtna tekniken, framställning i blindskrift, omfattas såväl reprografiska förfaranden som framställning av exemplar med digital teknik av bestämmelsen. Exempelvis är det möjligt att med stöd av bestämmelsen genom tryckteknik framställa taktila bilder eller skanna in en digital kopia av ett verk till personer med funktionshinder som behöver exemplaret för att kunna ta del av verket. Bestämmelsen ger också möjlighet att framställa en kopia i digital form av en förlaga i digital form till en person med funktionshinder som behöver ett sådant exemplar för att kunna ta del av ett verk. Även en återgivning av ett litterärt verk eller alster av bildkonst genom användning av teckenspråk omfattas av bestämmelsen. Det är således t.ex. möjligt att framställa ett exemplar genom att filma någon som med användning av teckenspråk återger litterära eller musikaliska verk eller alster av bildkonst. Det verk som kopieras måste vara offentliggjort. Vad som avses med det framgår av 8 § första stycket URL. Genom valet av uttrycket ”offentliggjort” ges möjlighet till exemplarframställning även av litterära verk som t.ex. upphovsmannen valt att endast publicera på Internet. Någon utgivning av papperskopior av verket behöver alltså inte ha ägt rum.

Med uttrycket funktionshinder avses som regel förvärvade eller medfödda fysiska, psykiska eller begåvningsmässiga begränsningar av funktionsförmågan på grund av sjukdom eller skada (jfrprop. 1992/93:159 s. 55). Exemplarframställning får dock enligt bestämmelsen ske endast om den funktionshindrade personen *behöver* exemplaret för att kunna ta del av verket. Av detta följer att ett förfogande, t.ex. digitalisering för att den funktionshindrade skall kunna använda ett förstöringsprogram eller en talsyntes, med verket måste ske för att göra det lämpat för de särskilda behov personen med funktionshinder har för att kunna ta del av verket. Inga särskilda kategorier av funktionshinder undantas från bestämmelsens tillämpningsområde. Vilka personer som omfattas av bestämmelsen i första stycket blir i stället en bedömningsfråga utifrån behovet av särskilt anpassade exemplar. Detta innebär att exempelvis vissa dyslektiker kan komma att omfattas av den kategori som kan dra förmån av bestämmelsen. Det avgörande är om personen med funktionshinder inte alls, eller endast med orimliga insatser, kan ta del av verket utan den särskilda anpassningen.

Av bestämmelsen följer vidare att framställda exemplar får spridas till de personer för vilka exemplaren har framställts. Med detta avses endast ett förfogande över just det fysiska exemplar som framställts med stöd av paragrafen. Det kan t.ex. vara fråga om ett exemplar i blindskrift eller den CD-skiva som en e-bok finns nedlagd på. Förfoganden i form av en

överföring, t.ex. via ett datornätverk, omfattas alltså inte. I ordalydelsen ligger att förfogandena endast får ske till förmån för personer med funktionshinder som behöver exemplaren för att kunna ta del av verket. Om t.ex. digitala exemplar framställs får de alltså inte spridas till andra. Det ankommer på den som gör förfogandet, t.ex. ett bibliotek som framställer en CD-skiva, att se till att exemplar endast framställs och sprids till dem som är berättigade, dvs. personer med funktionshinder som behöver exemplaren för att kunna ta del av verken.

I andra stycket finns bestämmelser om de förfoganden som bibliotek och organisationer får göra i de fall de givits tillstånd av regeringen.

I andra stycket 1 har införts en ny möjlighet för sådana bibliotek och organisationer att *överföra* exemplar av de verk som anges i första stycket till personer med funktionshinder som behöver exemplaren för att kunna ta del av verken. Bestämmelsen utgör alltså i denna del en inskränkning i rätten till överföring till allmänheten, se 2 § tredje stycket 1 URL. Själva överföringen i sig behöver inte utgöra en förutsättning för att en person med funktionshinder skall kunna ta del av ett verk. Det kan mycket väl vara så att denne kan ta del av verket på andra sätt, exempelvis genom att en CD-skiva sänds per post till denne. Det avgörande är behovet av ett anpassat exemplar, exempelvis ett digitalt exemplar.

De bibliotek och organisationer som givits tillstånd av regeringen skall vidare, liksom hittills, ha möjlighet att framställa ljudupptagningar av litterära verk. Denna bestämmelse återfinns nu i andra stycket 2. Kravet på att verket skall vara utgivet har dock, i enlighet med vad som föreslagits beträffande verkstyper som omfattas av första stycket, bytts mot ett krav på att det skall vara *offentliggjort*. Vad som avses med detta krav framgår av 8 § första stycket URL.

De ljudupptagningar som framställs får *spridas*, t.ex. överlåtas eller lånas ut, eller *överföras* till personer med funktionshinder som behöver exemplaren för att kunna ta del av verken. Det kommer alltså vara möjligt att exempelvis sända en CD-skiva med vanlig post liksom att sända en talbok t.ex. via e-post direkt till personer med funktionshinder, även om detta skulle vara att anse som en överföring till allmänheten. Självfallet ankommer det på det bibliotek eller den organisation som har tillståndet att se till att exemplar inte sprids eller överförs till andra än de personer med funktionshinder som är berättigade enligt bestämmelsen.

I andra stycket 3 har införts en ny möjlighet att framställa exemplar av verk som sänds ut i radio eller television och av filmverk, för användning av hörselskadade och döva. De exemplar som får framställas är endast sådana som döva eller hörselskadade behöver för att kunna ta del av verken. Det måste alltså vara fråga om någon form av bearbetning av verket så att det kan användas av döva och hörselskadade. Det kan gälla exempelvis situationer där ett filmverk måste förses med text eller då ljudet med hjälp av teckenspråk återges genom en infälld bildruta. De framställda exemplaren får även spridas och överföras till de berättigade personerna (dvs. döva och hörselskadade som behöver exemplaren för att kunna ta del av verken).

I det nya tredje stycket anges att de förfoganden som paragrafen tillåter inte får ske i förvärvssyfte. Det är den som ansvarar för själva förfogandet som inte får göra förfogandet i förvärvssyfte. De relevanta

aktörerna är således den som framställer exemplar och sprider dessa enligt första stycket eller de bibliotek och organisationer som efter tillstånd från regeringen framställer exemplar, sprider exemplar eller överför verk till allmänheten med stöd av någon av bestämmelserna i andra stycket. Bestämmelsen hindrar inte att dessa aktörer anlitar någon utomstående (det kan vara en författare, en skådespelare eller ett bolag) för att t.ex. utföra inläsningen av ett litterärt verk även om den som gör inläsningen tar betalt för denna. Varken personer som utför förfoganden med stöd av första stycket eller bibliotek och organisationer som förfogar över verk med stöd av andra stycket får däremot överlåta eller överföra exemplar i förvärvssyfte. Begreppet innebär bl.a. att vinstdrivande bolag inte kan komma i fråga för ett tillstånd enligt paragrafens andra stycke annat än i undantagsfall. För att kunna komma i fråga måste de visa att just de förfoganden det är fråga om sker utan förvärvssyfte. Kravet på att förfogandet inte skall ske i förvärvssyfte innebär dock inte att inskränkningen inte kan utnyttjas för att framställa exemplar m.m. som personer med funktionshinder har nytta av i sin förvärvsverksamhet. Om personen med funktionshinder själv gör förfogandet, t.ex. framställer ett digitalt exemplar av ett verk som han eller hon behöver i sitt arbete för att kunna ta del av verket via ett hjälpmedel, sker ju inte just detta förfogande i förvärvssyfte. Om någon annan framställer exemplaret, t.ex. ett bibliotek eller en organisation, är det relevanta att biblioteket eller organisationen inte gör förfogandet i förvärvssyfte.

I tredje stycket slås vidare fast att de framställda exemplaren inte får användas för andra ändamål än som följer av första och andra styckena. Detta innebär att exemplar inte får spridas eller överföras till andra än personer med funktionshinder som behöver exemplaren för att kunna ta del av verket. Den som fått ett exemplar får alltså inte i sin tur överlåta det vidare eller låna ut det till någon som inte är berättigad till användning av detsamma enligt paragrafen. T.ex. får en talbok inte på något sätt göras tillgänglig för en person som inte har ett sådant funktionshinder som berättigar till användning av talboken.

I det nya fjärde och avslutande stycket föreskrivs att upphovsmannen har rätt till ersättning i de fall exemplar sprids eller verk överförs till personer med funktionshinder på ett sådant sätt att dessa personer får behålla ett exemplar av verket. För sådana bibliotek och organisationer som givits ett särskilt tillstånd av regeringen gäller denna ersättningskyldighet oavsett hur stor mängd exemplar som överläts eller överförs. För andra som med stöd av första stycket har framställt och överlåtit exemplar gäller att ersättning skall betalas i det fall fler än några få exemplar överläts. Detta innebär att det endast är i undantagsfall som ersättning inte skall betalas. Om någon exempelvis framställer och överlåter ett exemplar vardera till *flera* personer innebär det att *fler än några få* exemplar har framställts, och ersättning skall därför betalas. Ersättningen är av samma typ som den som gäller enligt bl.a. 18 § första stycket och 26 a § första stycket URL. Ersättningen skall bestämmas till ett skäligt belopp. Faktorer som har betydelse vid skälighetsbedömningen kan t.ex. vara upplagans storlek, verkets art, vilken typ av användning det är fråga om (om det är en mer eller mindre ingripande användning) samt om det finns någon närliggande avtalspraxis. Kan inte någon överenskommelse om ersättningens storlek träffas mellan parterna kan

frågan bli föremål för prövning i domstol. Behörig domstol är Stockholms tingsrätt, se 58 § URL.

Framställning av samlingsverk för användning vid undervisning

18 §

Den som framställer ett samlingsverk, sammanställt ur verk från ett större antal upphovsmän, för användning vid undervisning, får återge mindre delar av litterära och musikaliska verk och sådana verk av litet omfång, om det har gått fem år efter det år då verken gavs ut. Konstverk får återges i anslutning till texten, om det har gått fem år efter det år då verket offentliggjordes. Upphovsmännen har rätt till ersättning.

Första stycket gäller inte sådana verk som har skapats för att användas vid undervisning och ger inte rätt att i förvärvssyfte framställa samlingsverk.

Ändringar har gjorts i paragrafen för att anpassa bestämmelsen till artikel 5.3.a i direktivet. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 8.7 i den allmänna motiveringen. I tredje stycket har förts in en regel om att samlingsverk inte med stöd av paragrafen får framställas i förvärvssyfte.

Vid bedömningen av om förvärvssyfte föreligger skall framställarens verksamhet som sådan beaktas (jfr stycke 42 i ingressen). Är den som framställer eller låter framställa (t.ex. beställer) ett samlingsverk en skola eller en annan enhet inom undervisningsområdet skall därvid själva verksamhetens inriktning vara avgörande. Om denna bedrivs i privat eller offentlig regi är däremot utan betydelse. Det saknar betydelse om någon utomstående, exempelvis ett förlag, som anlitas av t.ex. en grundskola eller ett universitet för att producera ett samlingsverk som skall användas vid skolan eller universitetet har ett förvärvssyfte. Rent kommersiella företag utanför undervisningsområdet kommer däremot inte att kunna stödja sig på bestämmelsen när det gäller egen produktion, utan föregående beställning, av skolantologier. Dessa kommer i fortsättningen att vara tvungna att inhämta tillstånd från de berörda upphovsmännen.

Spridning av exemplar

19 §

När ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke har överlåtit inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, får exemplaret spridas vidare.

Första stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av verk, utom byggnader och brukskonst, genom uthyrning eller andra jämförbara rättshandlingar, eller
2. exemplar av datorprogram i maskinläsbar form eller filmverk genom utlåning.

Genom ändringarna i paragrafens första stycke genomförs artikel 4.2 i direktivet. De har behandlats i avsnitt 8.11. I jämförelse med den nuvarande lydelsen av 19 § första stycket har den principiellt viktiga ändringen gjorts att *regional* (EES-vid) konsumtion avseende spridningsrätten nu införts för samtliga typer av upphovsrättsligt

skyddade verk. Spridning är tillåten sedan exemplaret med upphovsmannens samtycke har överlåtits inom EES.

Den nya konsumtionsprincipen gäller alltså för alla typer av verk. Således gäller principen nu även för filmverk och sceniska verk. Tidigare har spridningsrätten för dessa typer av verk inte alls varit föremål för konsumtion. Effekten av konsumtionsbestämmelsen blir dock begränsad för såväl filmverk som sceniska verk genom undantaget i 19 § andra stycket 1. Undantaget innebär att upphovsmän till dessa typer av verk behåller en ensamrätt till *uthyrning* av verket

Till följd av att filmverk nu kommer att omfattas av konsumtionsbestämmelsen har i andra stycket 2 införts ett undantag från konsumtionsprincipen när det gäller *utlåning* av filmverk. Undantaget innebär att en upphovsman har ensamrätt till *utlåning* till allmänheten av exemplar av filmverk.

Visning av exemplar

20 §

När ett verk har utgivits får de exemplar som omfattas av utgivningen visas offentligt. Motsvarande gäller när upphovsmannen har överlåtit exemplar av ett konstverk.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om konsumtion av ensamrätten till offentlig visning, den s.k. visningsrätten. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 8.12 i den allmänna motiveringen.

Den ändring som har skett i paragrafen är att dess andra stycke har upphävts. Bakgrunden till detta är den ändring som gjorts i 2 § i fråga om visningsrättens innebörd. Den ändringen innebär att begreppet visning i fortsättningen endast kommer att avse s.k. direkt visning, dvs. visning där allmänheten kan närvara och som sker utan användande av tekniska hjälpmedel. Exempel på direkt visning är när ett konstverk ställs ut eller en uppslagen bok eller ett annat verk förevisas i ett skyltfönster. Exempel på förfoganden som tidigare utgjort s.k. indirekt visning och som fortsättningsvis inte kommer att utgöra visning är tillgängliggörande av konstverk via en diaprojektor eller overheadapparat eller tillgängliggörande av konstverk genom film eller television. Dessa förfoganden blir fortsättningsvis att bedöma som offentligt framförande, om det inte är fråga om distansöverföring och som överföring till allmänheten, till den del det är fråga om distansöverföring. Det upphävda andra stycket i 20 § avsåg vissa former av indirekt visning och har därför tagits bort ur denna paragraf. En ny bestämmelse avseende bl.a. de situationerna har införts i 20 a §.

Som framgår av resonemanget ovan är en följd av den ändrade innebörden av begreppet visning att 20 § fortsättningsvis endast kan åberopas vid det som tidigare brukade kallas *direkt visning* av verk. Sådana förfoganden som tidigare brukade kallas *indirekt visning* (dvs. nu överföring till allmänheten eller offentligt framförande) och som kunde ske med stöd av 20 § kommer fortsättningsvis att kräva upphovsmannens tillstånd, om inte någon annan inskränkingsbestämmelse i 2 kap. är tillämplig.

Konstverk som ingår i en film, ett televisionsprogram eller en bild

20 a §

Var och en får genom film eller televisionsprogram framställa och sprida exemplar av konstverk, framföra konstverk offentligt och överföra konstverk till allmänheten, om förfogandet är av mindre betydelse med hänsyn till filmens eller televisionsprogramrets innehåll. Motsvarande förfoganden får göras vad gäller konstverk som förekommer i bakgrunden av eller annars ingår som en oväsentlig del av en bild.

Förfoganden enligt första stycket får dock endast ske om förlagan till det exemplar som framställs när konstverket tas in i filmen, televisionsprogrammet eller bilden är ett exemplar som omfattas av en utgivning av konstverket eller ett exemplar som överlåtits av upphovsmannen. Om någon exemplarframställning inte sker gäller motsvarande det exemplar som direkt överförs till allmänheten genom televisionsprogrammet.

Paragrafen, som är ny, har behandlats i avsnitt 8.12 i den allmänna motiveringen. Den innehåller en inskränkning i exemplarframställningsrätten, spridningsrätten, rätten till överföring till allmänheten och rätten till offentligt framförande när det gäller konstverk som ingår i en film eller ett televisionsprogram om förfogandet med konstverket är av mindre betydelse med hänsyn till filmens eller televisionsprogramrets innehåll. Vidare föreskrivs att motsvarande förfoganden får göras vad gäller konstverk som förekommer i bakgrunden av eller annars ingår som en oväsentlig del av en bild. Bestämmelsen utgör bl.a. en motsvarighet till den upphävda bestämmelsen i 20 § andra stycket.

Paragrafen behandlar till att börja med förfoganden med konstverk genom *film eller televisionsprogram*. Det handlar alltså om konstverk som förekommer i bakgrunden eller annars i mindre omfattning i en film eller ett televisionsprogram. Bestämmelsen träffar enbart *konstverk*, inte andra typer av verk. Begreppet konstverk innefattar dock även sådant som fotografiska verk och alster av bildkonst. Vad gäller fotografiska bilder som inte utgör verk, se 49 a § som hänvisar till 20 a § URL. En förutsättning för att regeln i 20 a § skall kunna tillämpas är att det är *av mindre betydelse* med hänsyn till filmens eller televisionsprogramrets innehåll att konstverket ingår däri. Bestämmelsen kan alltså inte åberopas om t.ex. en film om en konstnär innehåller bilder på konstverk som denne har skapat. Inte heller möjliggör den att konstverk annars används för att belysa eller illustrera något i en film eller ett televisionsprogram. Endast om konstverket har en underordnad betydelse i förhållande till filmen eller televisionsprogrammet, t.ex. ingår i bakgrunden eller annars återges mer tillfälligt, är bestämmelsen tillämplig (jfr förarbetsuttalanden till den motsvarande tidigare bestämmelsen avseende indirekt visning av konstverk genom film eller television, NJA II 1961 s. 203). När det gäller televisionsprogram är bestämmelsen tillämplig såväl på direktsända sådana, som på inspelade program.

Vidare omfattar bestämmelsen även förfoganden beträffande konstverk som förekommer i bakgrunden av eller annars ingår som en oväsentlig del av en bild. Det innebär att bestämmelsen i vissa fall även medger förfoganden beträffande konstverk som ingår i stillbilder. Med bild avses såväl bilder som har upphovsrättsligt skydd, framför allt fotografiska verk, som sådana bilder som inte är att anse som verk (jfr 49 a §).

Begreppet bild omfattar inte filmverk eller andra rörliga bilder (jfr framför allt 46 §). Bestämmelsen i denna del motsvarar vissa av de situationer när det enligt förarbetsuttalanden tidigare angavs att någon exemplarframställning inte alls skulle anses ha skett. Enligt dessa förarbetsuttalanden blev det inte fråga om exemplarframställning om ett konstverk utgör bakgrund eller annars ingår som en oväsentlig del i en bild (se NJA II 1961 s. 53). Att ett konstverk *förekommer i bakgrunden av eller annars ingår som en oväsentlig del av en bild* utgör ett något strängare rekvisit än kravet på att förfogandet skall vara *av mindre betydelse* med hänsyn till en film eller ett televisionsprogramms innehåll. Denna del av bestämmelsen träffar alltså något färre fall än dem som ryms inom den del av bestämmelsen som avser konstverk i film eller televisionsprogram.

Första stycket anger även vilka förfoganden som får göras. Bestämmelsen ger var och en rätt att genom film eller television förfoga över konstverk genom att *framställa* och *sprida exemplar* av dem, *framföra dem offentligt* eller *överföra dem till allmänheten*. Motsvarande förfoganden får ske med konstverk som förekommer i bakgrunden av eller annars ingår som en oväsentlig del av en bild. När det gäller konstverk i film eller televisionsprogram innebär kravet på att förfogandena måste ske *genom* filmen eller televisionsprogrammet, precis som i dag, att de inte får ske separat utan måste göras samtidigt som motsvarande förfogande med filmen eller televisionsprogrammet. Det är alltså inte möjligt att med stöd av bestämmelsen t.ex. göra kopior av en stillbild ur filmen eller televisionsprogrammet som föreställer konstverket. Bestämmelsen innebär självklart inte heller någon rätt att förfoga upphovsrättsligt med filmen, televisionsprogrammet eller bilden. Dessa förfoganden måste ha stöd i avtal eller i någon annan inskränkingsbestämmelse i 2 kap. URL. 20 a § innebär i detta hänseende endast att om upphovsrättsliga förfoganden med filmen, televisionsprogrammet eller bilden får ske behöver man inte inhämta ett separat samtycke till motsvarande förfogande avseende det konstverk som ingår däri.

I bestämmelsens andra stycke anges ytterligare förutsättningar för att inskränkningen skall vara tillämplig. Förfoganden får endast ske med stöd av bestämmelsen om förlagan till det exemplar som framställs när konstverket tas in i filmen, televisionsprogrammet eller bilden är ett exemplar som omfattas av en *utgivning* eller ett exemplar som *överlåtits* av upphovsmannen. Det kan förekomma att ett konstverk ingår i en direktsändning i television, dvs. en direkt överföring av ett televisionsprogram, utan mellanliggande exemplarframställning. Enligt andra stycket andra punkten gäller då motsvarande krav på utgivning eller överlåtelse det exemplar som direkt överförs till allmänheten genom televisionsprogrammet. Förutsättningarna för att ett verk skall anses utgivet framgår av 8 § andra stycket URL. Enligt denna bestämmelse anses ett verk utgivet om exemplar av det med upphovsmannens samtycke förts i handeln eller annars blivit spridda till allmänheten.

Offentliga framföranden

21 §

Var och en får, med undantag för filmverk och sceniska verk, framföra offentliggjorda verk offentligt

1. vid tillfällen där framförandet av sådana verk inte är det huvudsakliga, tillträdet är avgiftsfritt och anordnandet sker utan förvärvssyfte samt

2. vid undervisning eller gudstjänst.

Riksdagen samt statliga och kommunala myndigheter får i fall som avses i första stycket 1 även framföra offentliggjorda filmverk och sceniska verk. Verken får framföras endast genom en uppkoppling till ett externt nätverk som tillhandahålls i syfte att tillgodose ett allmänt informationsintresse. Framförandet får ske endast i riksdagens eller myndigheternas egna lokaler.

Första stycket 2 ger inte rätt att i förvärvssyfte framföra sammanställningar vid undervisning.

Paragrafen innehåller regler om inskränkning i upphovsmannens ensamrätt till offentliga framföranden av verket. Den har behandlats i avsnitt 8.13.

En förutsättning för att 21 § skall vara tillämplig i dag är att det som framförs är ett *utgivet* verk. Detta krav har nu bytts ut mot ett krav på att verket skall vara *offentliggjort*. Med detta begrepp avses enligt 8 § att verket lovligen gjorts tillgängligt för allmänheten. Innebörden av uttrycket lovligen är enligt förarbetena till 8 § att tillgängliggörandet skett med upphovsmannens samtycke eller med stöd av lag (NJA II 1961 s. 94). Många verk som finns utlagda på Internet har offentliggjorts men inte utgivits. Under senare år har det blivit allt vanligare att t.ex. bibliotek till allmänheten tillhandahåller datorer med tillgång till Internet. Det har inte prövats i rättspraxis om ett sådant tillhandahållande innebär ett offentligt framförande av verk som finns på Internet. Rättsläget är alltså oklart på den punkten. Det är dock inte uteslutet att ett sådant tillhandahållande – i vart fall i vissa situationer – skulle vara att anse som ett offentligt framförande (jfr NJA 1980 s. 123). Genom att kravet på att verket skall vara utgivet nu har ändrats till ett krav på att det skall vara offentliggjort underlättas den angivna typen av tillhandahållande av datorer med Internetuppkoppling till allmänheten.

I den tidigare lydelsen av 21 § anges i andra stycket att första stycket inte gäller sceniska verk och filmverk och inte ger rätt att sända ut verk i ljudradio eller television. I denna promemoria har föreslagits en ändring i innebörden av begreppet offentligt framförande. Distansöverföringar kommer fortsättningsvis inte alls att klassificeras som offentliga framföranden utan hamnar i stället i den nya kategorin överföring till allmänheten. Detta innebär att radio- och televisionsutsändningar av verk fortsättningsvis inte kommer att bedömas som offentliga framföranden utan som överföring till allmänheten. Begränsningen i andra stycket när det gäller rätt att sända ut verk i ljudradio eller television har mot denna bakgrund tagits bort. Det innebär, som framgått, inte någon ändring i rättsläget.

Resterande del av andra stycket har nu flyttats till första stycket. Där anges nu som huvudregel att filmverk och sceniska verk inte får framföras offentligt med stöd av bestämmelsen. I andra stycket har införts ett undantag från denna huvudregel. Enligt detta är det tillåtet för

riksdagen samt statliga och kommunala myndigheter att även framföra offentliggjorda filmverk och sceniska verk i fall som avses i första stycket 1 (dvs. när framförandet av sådana verk inte är det huvudsakliga, tillträdet är avgiftsfritt och anordnandet sker utan förvärvssyfte). Verken får dock framföras endast genom en uppkoppling till ett externt nätverk som tillhandahålls i syfte att tillgodose ett allmänt informationsintresse. Vidare får framförandet ske endast i riksdagens eller myndigheternas egna lokaler. Även denna ändring har betydelse för exempelvis biblioteks möjlighet att tillhandahålla datorer med Internetuppkoppling till allmänheten, i den mån de därmed framför verk offentligt. Såväl filmverk som sceniska verk förekommer på Internet. Genom ändringen möjliggörs för bibliotek och andra myndigheter att tillhandahålla datorer med Internetuppkoppling i sina lokaler, även om de därmed skulle anses framföra filmverk och sceniska verk. Det blir däremot förstås inte möjligt för dem att med stöd av bestämmelsen arrangera en särskild filmförevisning eller en teaterföreställning.

Det bör understrykas att 21 § endast behandlar offentligt framförande enligt den nya begränsade innebörden av detta begrepp. Bestämmelsen ger alltså inte i något fall möjlighet att utföra distansöverföringar av verk, t.ex. lägga ut ett verk på en webbplats på Internet eller sända ut det i radio eller television.

Återgivning av konstverk och byggnader

23 §

Offentliggjorda konstverk får återges

1. i anslutning till texten i en vetenskaplig framställning som inte framställts i förvärvssyfte,
2. i anslutning till texten i en kritisk framställning, dock inte i digital form och
3. i en tidning eller tidskrift i samband med en redogörelse för en dagshändelse, dock inte om verket har skapats för att återges i en sådan publikation.

Första stycket gäller endast om återgivningen sker i överensstämmelse med god sed och i den omfattning som motiveras av ändamålet.

Paragrafen, som har behandlats i avsnitt 8.15, rör återgivning av konstverk i vissa angivna fall. De ändringar som gjorts i paragrafen i sak är föranledda av direktivet.

En redaktionell uppdelning har gjorts beträffande punkten 1 på så sätt att den nya punkten 1 avser *vetenskapliga* framställningar och den nya punkten 2 avser *kritiska* framställningar.

Vetenskapliga framställningar omfattas även fortsättningsvis av inskränkningen, dock med den begränsningen att den endast gäller icke-kommersiella framställningar, dvs. sådana framställningar som inte har framställts i förvärvssyfte. Med sådana framställningar avses exempelvis doktorsavhandlingar och andra vetenskapliga framställningar som inte har tryckts i överupplaga för att säljas. Liksom tidigare är återgivningen av konstverk i vetenskapliga framställningar inte begränsad till vissa former av förfoganden. Återgivning enligt bestämmelsen kan alltså fortfarande ske i såväl analog som digital form.

I *kritiska framställningar* kan däremot, enligt den nya lydelsen av bestämmelsen, återgivningen av konstverk inte längre ske i digital form, t.ex. på Internet. Om ett konstverk återges i samband med en redogörelse för en dagshändelse, t.ex. i en recension av en ny utställning eller av en nyligen utkommen konstbok, kommer emellertid återgivningen fortfarande att kunna ske även i digital form enligt 23 § första stycket 3 URL.

Bestämmelsen om *återgivning av konstverk i samband med en redogörelse för en dagshändelse*, som tidigare fanns i 23 § första stycket 2 URL, har på grund av den nya uppdelningen av kritisk och vetenskaplig framställning i två separata punkter, placerats i en ny punkt 3. Denna förändring är enbart redaktionell och innebär således inte någon ändring i sak.

24 §

Konstverk får avbildas

1. om de stadigvarande är placerade på eller vid allmän plats utomhus,
 2. om syftet är att annonsera en utställning eller försäljning av konstverken, men endast i den utsträckning som behövs för att främja utställningen eller försäljningen, eller
 3. om de ingår i en samling, i kataloger, dock inte i digital form.
- Byggnader får fritt avbildas.

I paragrafens första stycke har vissa ändringar gjorts för att uppnå överensstämmelse med direktivet. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 8.16 i den allmänna motiveringen. Enligt första stycket 2 får konstverk nu endast avbildas om syftet är att annonsera en utställning eller en försäljning och endast i den utsträckning som behövs för att främja utställningen eller försäljningen. Det sistnämnda ledet uttrycker bl.a. att det inte är tillåtet att med stöd av bestämmelsen producera mer marknadsföringsmaterial än vad som motiveras av det informationssyfte produkten skall tjäna.

Den särskilda bestämmelsen om avbildning av konstverk i kataloger över samlingar har tagits in i en ny tredje punkt. Enligt den bestämmelsen kan konstverk avbildas för exempelvis interna dokumentationsändamål. Bestämmelsen ger dock endast rätt till avbildning i analog form. Detta innebär emellertid inte att det under alla förhållanden är otillåtet att med stöd av 24 § första stycket URL avbilda konstverk i digitala kataloger. Om syftet med en katalog är att annonsera en utställning eller försäljning får konstverket avbildas även digitalt enligt första stycket 2, så länge det sker i den utsträckning som behövs för att främja utställningen eller försäljningen.

Ersättning vid tillverkning och införsel av anordningar för ljud- eller bildupptagning

26 k §

När en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet tillverkar eller till landet inför anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp och som är särskilt ägnade för framställning av exemplar av verk för privat bruk, har upphovsmän till skyddade verk som därefter har sänts ut i ljudradio eller television eller som har getts ut på anordningar genom vilka de kan återges rätt till ersättning av näringsidkaren.

Upphovsmännen har dock inte rätt till ersättning, om de tillverkade eller införda anordningarna skall

1. användas till annat än framställning av exemplar av verk för privat bruk,
2. föras ut ur landet eller
3. användas till framställning av exemplar av verk till personer med funktionshinder.

Paragrafen är den första av tre paragrafer om kassettersättning. Endast de två första styckena av tidigare fyra i paragrafen står kvar i 26 k §. Resterande delar av bestämmelsen har placerats i de två efterföljande paragraferna, 26 l och 26 m §§. Bestämmelserna om kassettersättning har behandlats i avsnitt 8.5 i den allmänna motiveringen. Artikel 5.2.b i direktivet har betydelse för bestämmelserna.

I första stycket och i andra stycket 1 har gjorts en följdändring till ändringen i 12 § URL. Uttrycket enskilt bruk har där bytts ut mot uttrycket privat bruk.

Det undantag från skyldigheten att betala kassettersättning som finns i andra stycket 3 har anpassats till förändringarna i 17 § URL. Undantaget har tidigare endast avsett anordningar som skall användas till framställning av exemplar av verk åt synskadade eller hörselskadade. Det avser nu alla anordningar avsedda att användas till framställning av exemplar av verk till personer med funktionshinder. Beträffande den närmare innebörden av detta uttryck, se kommentaren till 17 § URL.

26 l §

Ersättning enligt 26 k § skall bestämmas enligt följande beräkningsgrunder:

1. För en anordning för analog upptagning skall ersättningen vara två och ett halvt öre för varje möjlig upptagningsminut på anordningen.
2. För anordningar där digital upptagning kan ske upprepade gånger skall ersättningen vara 0,4 öre per megabyte lagringsutrymme.
3. För andra anordningar där digital upptagning kan ske skall ersättningen vara 0,25 öre per megabyte lagringsutrymme.

Ersättning enligt första stycket får jämkas

1. om upphovsmannen får betalning för exemplarframställningen i någon annan form, eller
2. om den med hänsyn till omständigheterna i övrigt är oskäligt hög.

Paragrafen är den andra av tre paragrafer om kassettersättning. Den innehåller regler om kassettersättningens storlek och en möjlighet till jämkning av ersättningen. Bestämmelserna om kassettersättning har behandlats i avsnitt 8.5 i den allmänna motiveringen. Artikel 5.2.b i direktivet har betydelse för bestämmelserna.

I första stycket 1 finns en beräkningsgrund för kassettersättning avseende anordningar för analog upptagning. Denna beräkningsgrund är utformad efter mönster från vad som hittills har gällt för alla typer av anordningar. Ersättningen har höjts från två öre per möjlig upptagningsminut till två och ett halvt öre per möjlig upptagningsminut. Till skillnad från vad som hittills har gällt föreskrivs inte längre någon taknivå för ersättningen.

Nästa beräkningsgrund (första stycket 2) avser digitala anordningar där digital upptagning kan ske upprepade gånger. I denna kategori hamnar till att börja med apparater av olika slag som har en fast lagringsenhet,

dvs. t.ex. MP3-spelare och DVD-spelare med fasta lagringsenheter. Även lösa lagringsenheter till MP3-spelare och DVD-spelare hamnar i denna kategori, liksom CD-skivor och DVD-skivor som kan användas för flera upptagningar (betecknas normalt RW). Kassettersättningen skall i dessa fall beräknas på anordningens lagringskapacitet uttryckt i megabyte. Ersättningen är 0,4 öre per megabyte lagringsutrymme. Inte heller här gäller någon taknivå för ersättningen.

Den sista beräkningsgrunden (första stycket 3) avser andra anordningar där digital upptagning kan ske, dvs. anordningar som endast kan användas för en upptagning. I denna kategori hamnar t.ex. CD-R-skivor och DVD-R-skivor. Ersättningen är i detta fall 0,25 öre per megabyte lagringsutrymme. Någon taknivå gäller inte heller för dessa fall.

I bestämmelsens andra stycke har en ny *jämkningsregel* införts. Enligt denna kan kassettersättning jämkas om upphovsmannen får betalt för exemplarframställningen i någon annan form eller om den med hänsyn till omständigheterna i övrigt är oskäligt hög. Ett skäl för jämkning är alltså att upphovsmannen får betalning för exemplarframställningen i någon annan form. Som exempel kan nämnas om konsumenter i samband med köp av exemplar av upphovsrättsligt skyddade verk också betalar för rätten att framställa ett visst antal kopior av verken. Det skulle då kunna finnas anledning att jämka kassettersättningen avseende de upptagningsanordningar som används för sådan kopiering. Ett sätt att tillämpa denna jämkning kan vara att parterna, om det t.ex. på grundval av marknadsundersökningar eller liknande framgår att viss del av det material som kassettersättning betalas för används för kopiering som upphovsmännen tar betalt för i samband med att förlagan säljs, jämkar ersättningen.

Ersättningen kan också jämkas om den med hänsyn till omständigheterna i övrigt är oskäligt hög. Syftet med regeln är bl.a. att åstadkomma att kassettersättningens storlek anpassas på ett rimligt sätt till priset på olika anordningar, så att marknadsstörningar eller för stora belastningar i slutledet för konsumenterna, inte uppstår. Parterna, dvs. rättighetshavarna å ena sidan och importörer och tillverkare å andra sidan får alltså använda jämkningsregeln för att se till att ersättningen för varje typ av anordning inte blir orimlig i förhållande till ett ungefärligt konsumentpris för anordningen i fråga. Syftet med jämkningsregeln är även att hantera andra situationer där ersättningen med hänsyn till omständigheterna blir oskäligt hög. Ett exempel på sådana omständigheter är en situation där jämkning på grundval av avtal mellan parterna redan tillämpas på marknaden, nämligen avseende bl.a. CD-R- och CD-RW-skivor. Enligt parternas uppgifter är grunden för jämkningen att skivorna används även till annat än kopiering för privat bruk. Att vissa anordningar - trots att de i och för sig är särskilt ägnade för kopiering för privat bruk och därmed ersättningspliktiga - används i stor utsträckning även till annat är alltså också en grund för jämkning av ersättningen.

Jämkningsregeln möjliggör endast en sänkning av kassettersättningen, aldrig en höjning. Om parterna inte kan komma överens om jämkning av ersättningen får saken avgöras av allmän domstol. Parter i ett sådant mål blir den näringsidkare eller företrädare för flera sådana som önskar

jämkning och den organisation som driver in kassettersättningen på området.

26 m §

Endast organisation som företräder ett flertal ersättningsberättigade svenska upphovsmän och innehavare av närstående rättigheter på området har rätt att kräva in ersättningen. Organisationen skall kräva in ersättningen och fördela den mellan de ersättningsberättigade, efter avdrag för skälig ersättning till organisationen för dess omkostnader. Vid fördelningen skall rättighetshavare som inte företräds av organisationen vara likställda med rättighetshavare som organisationen företräder.

Näringsidkare som avses i 26 k § första stycket skall anmäla sig hos en sådan organisation som avses i första stycket. Näringsidkaren skall på begäran av organisationen redovisa det antal anordningar som omfattas av rätt till ersättning, anordningarnas upptagningstid eller lagringskapacitet, om anordningarna kan användas för digital upptagning upprepade gånger och när anordningarna tillverkades eller infördes. Av redovisningen skall framgå antalet anordningar enligt 26 k § andra stycket.

Paragrafen är den sista av de tre paragraferna om kassettersättning. Den innehåller regler om ersättningsrättens förvaltning, om anmälningsskyldighet och om redovisningsskyldighet och motsvarar stycke tre och fyra i den tidigare bestämmelsen om kassettersättning. Bestämmelserna om kassettersättning har behandlats i avsnitt 8.5 i den allmänna motiveringen. Artikel 5.2.b i direktivet har betydelse för bestämmelserna.

Den enda materiella ändring som gjorts i bestämmelsen är att redovisningsskyldigheten fortsättningsvis även omfattar anordningarnas lagringskapacitet i de fall detta är aktuellt och om anordningarna kan användas för digital upptagning upprepade gånger. Detta är en följd av att lagringskapaciteten nu införs som grund för beräkningen när det gäller anordningar för digital upptagning och av att det införs en särskild beräkningsgrund för anordningar som kan användas för digital upptagning upprepade gånger (se 26 l §).

I övrigt har endast redaktionella ändringar gjorts i paragrafen.

Avtal om offentligt framförande m.m.

30 §

Överlåts rätt att överföra ett verk till allmänheten eller att framföra det offentligt, skall överlåtelsen gälla för en tid av tre år och inte medföra ensamrätt. Har längre giltighetstid än tre år bestämts och är ensamrätt avtalad, får upphovsmannen ändå själv överföra och framföra verket eller överlåta rätt till detta åt annan, om rätten under en tid av tre år inte tagits i bruk.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte filmverk.

Ändringarna i paragrafen är följdändringar till införandet av begreppet överföring till allmänheten som en underkategori till begreppet tillgängliggörande för allmänheten i 2 § URL. Vissa förfoganden som tidigare utgjorde offentligt framförande – och därmed omfattades av 30 § – kommer fortsättningsvis att utgöra överföring till allmänheten (se vidare avsnitt 7 i den allmänna motiveringen och kommentaren till 2 § URL). I 30 § har nu som en följd av denna ändring angetts att

bestämmelsen även avser överlåtelse av rätt att överföra ett verk till allmänheten. I övrigt har endast redaktionella ändringar gjorts i paragrafen.

3 a kap. Avtalslicenser

Gemensamma bestämmelser om avtalslicenser

42 a §

En avtalslicens som avses i 42 b–42 f §§ gäller för utnyttjande av verk på visst sätt, när ett avtal har ingåtts om utnyttjande av verk på sådant sätt med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området. Avtalslicensen ger användaren rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet trots att verkens upphovsmän inte företräds av organisationen.

För att ett verk skall få utnyttjas med stöd av 42 c § krävs att avtalet med organisationen har ingåtts av någon som bedriver undervisningsverksamhet i organiserade former.

När ett verk utnyttjas med stöd av 42 e § har upphovsmannen rätt till ersättning.

När ett verk utnyttjas med stöd av 42 b–42 d eller 42 f § tillämpas följande. De villkor i fråga om rätten att utnyttja verket som följer av avtalet gäller. Upphovsmannen skall i fråga om ersättning som lämnas enligt avtalet och förmåner från organisationen vilka väsentligen bekostas genom ersättningen vara likställd med de upphovsmän som organisationen företräder. Upphovsmannen har dock oavsett detta alltid rätt till ersättning som hänför sig till utnyttjandet, om han begär det inom tre år efter det år då verket utnyttjades. Krav på ersättning får riktas endast mot organisationen.

Gentemot den som använder ett verk med stöd av 42 f § får krav på ersättning göras gällande endast av de avtalsslutande organisationerna. Kraven skall framställas samtidigt.

Paragrafen, som har behandlats i avsnitt 9.1 i den allmänna motiveringen, motsvarar nuvarande 26 i § URL med den ändringen att 13, 26 d och 26 f §§ URL byter paragrafnummer. Dessutom görs tillägg i paragrafens första respektive fjärde stycke för de nya avtalslicensbestämmelserna, dvs. avtalslicensen för exemplarframställning inom företag, organisationer m.fl. (42 b § URL) och avtalslicensen avseende biblioteks och arkivs möjligheter att överföra verk till allmänheten och att sprida exemplar i annat än pappersform (42 d § URL). I övrigt har endast redaktionella ändringar gjorts i paragrafen.

Framställning av exemplar inom företag, organisationer m.fl.

42 b §

Företag, organisationer, riksdagen, beslutande kommunala församlingar och myndigheter får för att tillgodose behovet av information inom sin verksamhet framställa exemplar genom reprografiskt förfarande av utgivna litterära verk och av konstverk som finns återgivna i anslutning till texten i ett sådant verk, om avtalslicens gäller enligt 42 a §.

Första stycket gäller inte om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot exemplarframställningen.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om avtalslicens rörande reprografisk kopiering, dvs. främst fotokopiering, inom myndigheter, företag m.fl. Den har behandlats i avsnitt 9.2 i den allmänna motiveringen.

Bestämmelsen är avsedd att underlätta rättighetsklarering när det gäller fotokopiering m.m. på arbetsplatser, dvs. såväl inom offentlig verksamhet som inom det privata näringslivet. Uppräkningen av företag, organisationer, riksdagen, beslutande kommunala församlingar och myndigheter är avsedd att vara heltäckande. Med begreppet företag avses t.ex. bolag, ekonomiska föreningar och enskilda näringsidkare.

Avtalslicensbestämmelsen avser endast material som skall användas för att tillgodose behovet av information inom verksamheten, t.ex. facklitteratur som behövs i arbetet. När det gäller framställningssättet är bestämmelsen begränsad till kopiering genom reprografiskt förfarande. Detta begrepp har tidigare använts i bestämmelsen om avtalslicens för undervisningsändamål (tidigare 13 §, nu 42 c §) och i bestämmelsen om framställning av exemplar inom arkiv och bibliotek (16 §). Begreppet reprografiskt förfarande omfattar framförallt fotokopiering. Många moderna apparater för fotokopiering innefattar ett mellanled där en digital kopia framställs innan den slutliga papperskopian produceras. Även sådana kopieringsprocesser omfattas av bestämmelsen.

Rätten enligt avtalslicensen omfattar kopiering av utgivna litterära verk och av konstverk som finns återgivna i anslutning till texten i ett utgivet litterärt verk.

I bestämmelsens andra stycke anges att upphovsmannen har möjlighet att meddela förbud mot exemplarframställning. Motsvarande skyddsregler för upphovsmännen gäller enligt den befintliga avtalslicensen på undervisningsområdet (tidigare 13 § URL, nu 42 c § URL).

Ytterligare bestämmelser om de allmänna förutsättningarna för avtalslicensen finns i 42 a §. Genom en ändring i 1 § lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister har den lagen gjorts tillämplig på den nya bestämmelsen i 42 b §.

Framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet

42 c §

För undervisningsändamål får exemplar framställas av offentliggjorda verk, om avtalslicens gäller enligt 42 a §. Exemplaren får användas endast i undervisningsverksamhet som omfattas av det avtal som förutsätts för uppkomsten av avtalslicensen.

Första stycket gäller inte om upphovsmannen hos någon av de avtalslutande parterna har meddelat förbud mot exemplarframställningen.

Paragrafen, som har behandlats i avsnitt 9.3 i den allmänna motiveringen, avser den kopiering som får ske inom undervisningsområdet om avtalslicens gäller enligt 42 a § URL. Bestämmelsen, som tidigare funnits i 13 § URL, har, bortsett från upptagningar av verk som sänds ut i ljudradio eller television, hittills endast omfattat exemplarframställning genom reprografiskt förfarande. Den har nu utvidgats till att även omfatta

kopiering i digital form. Detta innebär att nu även kopiering av material från analog form till digital, från digital form till analog och från digital form till digital omfattas av bestämmelsen om avtalslicens. Sålunda kan exempelvis en lärare, om avtal har träffats inom ramen för avtalslicensen, skanna in en reprografisk kopia i sin dator och därefter kopiera den till elevernas datorer, t.ex. via e-post. Läraren kan även inom ramen för avtalslicensen hämta hem en artikel från Internet och kopiera den till ett antal elevers datorer eller skriva ut den på papper och sedan fotokopiera den till eleverna.

I bestämmelsens andra stycke anges att upphovsmannen har möjlighet att meddela förbud mot exemplarframställning. Samma regler till skydd för upphovsmännen gäller enligt den befintliga avtalslicensen på undervisningsområdet (tidigare 13 § URL).

Ytterligare bestämmelser om de allmänna förutsättningarna för avtalslicensen finns i 42 a §.

Till följd av att begränsningen till reprografiskt förfarande tas bort är det inte längre nödvändigt att särskilt nämna att bestämmelsen också omfattar upptagningar av verk som sänds ut i ljudradio eller television. Rätten att göra sådana upptagningar omfattas i stället av den generella rätten att framställa exemplar om avtalslicens gäller.

Biblioteks och arkivs möjligheter att överföra verk till allmänheten m.m.

42 d §

De arkiv och bibliotek som avses i 16 § tredje och fjärde styckena har, om avtalslicens gäller enligt 42 a §, rätt

1. att överföra verk, dock inte datorprogram, till lånesökande såvitt gäller enskilda artiklar, korta avsnitt eller material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original, och

2. att sprida exemplar som framställts med stöd av 16 § första stycket 2 till lånesökande i andra fall än de som avses i 16 § andra stycket.

Första stycket gäller inte om upphovsmannen hos någon av de avtalslutande parterna har meddelat förbud mot överföringen eller spridningen.

Paragrafen behandlar rätten för vissa bibliotek och arkiv att överföra respektive sprida exemplar i annan form än på papper om avtalslicens gäller enligt 42 a § URL. Bestämmelsen, som är ny, är inte direkt föranledd av direktivet. Den har behandlats i avsnitt 9.4 i den allmänna motiveringen.

16 § URL behandlar rätten till exemplarframställning i såväl analog som digital form samt spridning av exemplar som framställs på papper. Den nya avtalslicensen i 42 d § har införts för att underlätta för vissa bibliotek och arkiv att kunna sprida visst material även i annan form samt överföra delar av verk m.m. T.ex. kan ett bibliotek med stöd av den nya bestämmelsen sända kopierade artiklar med e-post eller skicka över en diskett innehållande en artikel till lånesökande om ett avtal har ingåtts enligt den nya avtalslicensbestämmelsen. Har ett sådant avtal ingåtts ger det även rätt för biblioteket eller arkivet att förfoga över material, i enlighet med de villkor som bestämts i avtalet, från upphovsmän som inte företräds av den avtalslutande organisationen. Dessa upphovsmäns

rättigheter tas till vara genom bestämmelserna i 42 a § URL om rätt till ersättning m.m. I 42 a § finns även andra ytterligare bestämmelser om de allmänna förutsättningarna för avtalslicensen.

I bestämmelsens andra stycke anges att upphovsmannen har möjlighet att meddela förbud mot överföringen eller spridningen. Samma regler till skydd för upphovsmännen gäller enligt den befintliga avtalslicensen på undervisningsområdet (tidigare 13 § URL, nu 42 c § URL).

Genom en ändring i 1 § lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister har den lagen gjorts tillämplig på den nya bestämmelsen i 42 d §.

Utsändning i ljudradio eller television

42 e §

De radio- och televisionsföretag som regeringen i enskilda fall beslutar får sända ut utgivna litterära och musikaliska verk samt offentliggjorda konstverk, om avtalslicens gäller enligt 42 a §.

Första stycket gäller inte sceniska verk och inte heller andra verk, om upphovsmannen har förbjudit företaget att sända ut verket eller det av andra skäl finns särskild anledning att anta att han motsätter sig utsändningen. Första stycket gäller inte sådan vidareutsändning som avses i 42 f §.

Vid utsändning över satellit gäller avtalslicensen endast om sändarföretaget samtidigt verkställer utsändning genom en marksändare.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 9.1 i den allmänna motiveringen. Den var tidigare placerad i 26 d §.

Rubriken närmast före paragrafen är ny. Den rubrik som tidigare fanns omedelbart före den aktuella bestämmelsen avsåg tre bestämmelser, 26 d–26 f §§ URL. Av dessa utgjorde två, 26 d och 26 f §§ URL, bestämmelser om avtalslicens. Bestämmelserna om avtalslicenser har nu placerats i ett särskilt kapitel och fått nya numreringar. Som en följd av det avser den gamla rubriken numera enbart 26 e § URL och bestämmelsen i 42 e § har fått en ny rubrik som enbart avser den bestämmelsen.

En annan följd av den ändrade numreringen avseende bestämmelserna om avtalslicens är att två hänvisningar i paragrafens första respektive andra stycke har ändrats. Hänvisningen i första stycket till 26 i § URL har ändrats till en hänvisning till 42 a § URL. Hänvisningen i andra stycket till 26 f § URL har ändrats till en hänvisning till 42 f § URL.

I sak motsvarar bestämmelsen helt den hittillsvarande 26 d §.

Vidareutsändning av verk i ljudradio- eller televisionsutsändning

42 f §

Var och en har rätt att till allmänheten trådlöst eller genom kabel samtidigt och oförändrat återutsända (vidaresända) verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning, om avtalslicens gäller enligt 42 a §.

Första stycket gäller inte verk till vilka rättigheterna till vidareutsändning innehas av det radio- eller televisionsföretag som sänder ut den ursprungliga sändningen.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 9.1 i den allmänna motiveringen. Den var tidigare placerad i 26 f §.

Rubriken närmast före paragrafen är ny och avser enbart 42 f §.

Den hänvisning som tidigare gjordes till 26 i § URL har ändrats till en hänvisning till 42 a § URL. Bakgrunden till ändringen är att bestämmelserna om avtalslicenser har placerats i ett eget kapitel i lagen och på grund av detta fått nya numreringar.

I sak motsvarar bestämmelsen helt den hittillsvarande 26 f §.

5 kap. Vissa upphovsrätten närstående rättigheter

Utövande konstnärer

45 §

En utövande konstnär har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sitt framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklöre genom att

1. ta upp framförandet på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges,
2. framställa exemplar av en upptagning av framförandet, och
3. göra framförandet eller en upptagning av det tillgängligt för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket 2 och 3 gäller intill utgången av femtonde året efter det år då framförandet gjordes eller, om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från framförandet, efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra – fjärde styckena, 3, 6–9, 11–12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m, 27–29, 39 § första meningen samt i 41, 42, 42 a, 42 c, 42 d och 42 f §§ skall tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med den utövande konstnärens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller
2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

Paragrafen innehåller regler om närstående rättigheter för utövande konstnärer. Den har huvudsakligen behandlats i avsnitt 10 i den allmänna motiveringen men även till viss del i avsnitt 13 där motiven till införandet av ett skydd för uttryck av folklöre redovisas. De bestämmelser i direktivet som är av störst intresse är artikel 2 och artikel 3.2.

Första stycket i bestämmelsen har formulerats om på så sätt att de utövande konstnärerna nu ges exklusiva ensamrättigheter. Rättigheterna har tidigare varit utformade som en förbuds rätt. Som närmare utvecklas i den allmänna motiveringen innebär denna ändring inte någon skillnad i praktiken från vad som redan gäller. Även om rättigheterna varit utformade som förbuds rättigheter har de fungerat som ensamrättigheter (se NJA II 1961 s. 302). En annan sak är att det nu, som beskrivs i det följande, har gjorts ändringar vad gäller *innehållet* i rättigheterna.

I första stycket har vidare den ändringen gjorts att även en utövande konstnärs framförande av ett uttryck av folklöre skyddas. Ändringen har föranletts av tillträdet till WIPO Performances and Phonograms Treaty (WPPT). I de flesta fall torde ett uttryck av folklöre kunna betecknas som ett litterärt eller konstnärligt verk. Skyddet i 45 § har redan tidigare omfattat framföranden av alla litterära och konstnärliga verk även om verkets skyddstid har gått ut. Det kan dock inte uteslutas att det kan förekomma fall där det som framförs inte är ett verk i upphovsrättslagens mening. I dessa fall får ändringen betydelse.

En utövande konstnär har en nu till innehållet oförändrad ensamrätt avseende sådana åtgärder som utgör en första fixering av framförandet (första stycket 1).

I första stycket 2 har angetts att utövande konstnärer har en ensamrätt att *framställa exemplar* av upptagningar av sina framföranden. Samtidigt har i tredje stycket i bestämmelsen förts in en hänvisning till 2 § andra stycket URL, där direktivets definition av exemplarframställning tagits in. De utövande konstnärerna får därmed en ensamrätt till exemplarframställning såvitt gäller upptagningar av sina framföranden som fullt ut motsvarar vad direktivet föreskriver. Härigenom får de utövande konstnärerna ett skydd inte bara mot direkt eftergörande av en upptagning utan mot all exemplarframställning oavsett i vilken form eller med vilken metod det sker och oavsett om det sker helt eller delvis. Den särskilda lydelsen om att en upptagning inte får föras över från en anordning till en annan har därför utgått (jfr 2 § andra stycket). Något skydd mot att andra artister imiterar/efterliknar konstnärens framförande ges däremot inte. Detta hänger samman med att exemplarframställningsrätten (bortsett från första upptagningen av framförandet) är kopplad till *upptagningar* av framförandet. För att det i dessa fall skall vara fråga om ett exemplar måste man kunna konstatera att själva *upptagningen* har mångfaldigats, vilket inte är fallet om en annan artist imiterar/efterliknar den utövande konstnären.

I första stycket 3 har angetts att en utövande konstnär också har en ensamrätt att göra sitt framförande eller en upptagning av det tillgängligt för allmänheten. Redan tidigare har de utövande konstnärerna haft en rätt att kontrollera tillgängliggörande för allmänheten som i princip motsvarar upphovsmännens ensamrätt i denna del. Den ändrade ordalydelsen innebär alltså inte någon nämnvärd ändring i sak. Tillgängliggörandet kan avse antingen framförandet som sådant, dvs. direktsändningar och dylikt, eller upptagningar av framförandet. Inte heller enligt den ändrade ordalydelsen ges något skydd mot tillgängliggörande för allmänheten av imitationer av konstnärens framförande, eftersom skyddet liksom tidigare tar sikte just på det specifika framförandet. I 45 § tredje stycket görs en hänvisning också till 2 § tredje och fjärde styckena URL. Detta innebär att de klargöranden av den närmare innebörden av begreppet tillgängliggörande för allmänheten som återfinns i 2 § tredje och fjärde stycket URL gäller även för de utövande konstnärerna. Den nya struktur inom detta begrepp som nu föreslås i 2 § URL med bl.a. införande av begreppet överföring till allmänheten kommer alltså att gälla även för de utövande konstnärerna.

En hänvisning har i tredje stycket också gjorts till den nya bestämmelse som föreslås i 11 a § URL. Det innebär att en inskränkning

i de utövande konstnärernas ensamrätt till exemplarframställning kommer att gälla för s.k. tillfälliga kopior. Vidare har en hänvisning till 17 § URL införts, vilken medför att inskränkningen till förmån för personer med funktionshinder kommer att gälla även i förhållande till utövande konstnärer. Slutligen har en hänvisning gjorts till den generella bestämmelsen om avtalslicenser som finns i 42 a § URL och till den nya bestämmelsen i 42 d § URL om avtalslicens avseende vissa biblioteks och arkivs rätt att till lånesökande överföra och sprida i annat än pappersform enskilda artiklar, korta avsnitt eller material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original.

I övrigt har paragrafen endast ändrats redaktionellt.

Framställare av ljud- eller bildupptagningar

46 §

En framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sin upptagning genom att

1. framställa exemplar av upptagningen, och
2. göra upptagningen tillgänglig för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Om en ljudupptagning ges ut inom denna tid gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen första gången gavs ut. Om ljudupptagningen inte ges ut under nämnda tid men offentliggörs under samma tid gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen först offentliggjordes. Om en upptagning av rörliga bilder har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från upptagningen, gäller rättigheterna enligt första stycket till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen av rörliga bilder först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra – fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m, 42 a, 42 c och 42 d §§ skall tillämpas i fråga om upptagningar som avses i denna paragraf. Dessutom skall 42 f § tillämpas i fråga om andra upptagningar än sådana som avses i 47 §.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med framställarens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller
2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

Paragrafen innehåller regler om närstående rättigheter för framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder. Den har behandlats i avsnitt 10 i den allmänna motiveringen. De bestämmelser i direktivet som är av störst intresse är artikel 2, artikel 3.2 och artikel 11.2.

Första stycket i bestämmelsen har formulerats om på så sätt att fonogramframställarna och producenterna av rörliga bilder nu ges exklusiva ensamrättigheter. Rättigheterna har tidigare varit utformade som en förbuds rätt. Som närmare utvecklas i den allmänna motiveringen innebär denna ändring inte någon skillnad i praktiken från vad som redan gäller (jfr NJA II 1961 s. 302 och 306). En annan sak är att det nu, som

beskrivs i det följande, har gjorts ändringar vad gäller *innehållet* i rättigheterna.

I första stycket 1 har angivits att fonogramframställarna och producenterna av rörliga bilder har en ensamrätt till *exemplarframställning* avseende sina upptagningar. Tidigare har rättigheten bestått i en rätt att förhindra *eftergörande* av upptagningarna. Ändringen i första stycket 1 har kombinerats med en hänvisning i tredje stycket till 2 § andra stycket URL, där direktivets definition av exemplarframställning tagits in. Fonogramframställarna och producenter av rörliga bilder har således fått en ensamrätt till exemplarframställning avseende sina upptagningar som fullt ut motsvarar vad direktivet föreskriver. Härigenom får rättighetshavarna ett skydd inte bara mot direkt eftergörande av en upptagning utan mot all exemplarframställning oavsett i vilken form eller med vilken metod det sker och oavsett om det sker helt eller delvis. I tredje stycket har vidare även gjorts en hänvisning till 2 § tredje och fjärde stycket URL. Detta innebär att de klagöranden av den närmare innebörden av begreppet tillgängliggörande för allmänheten som återfinns i 2 § tredje och fjärde stycket URL gäller även för producenter av upptagningar av ljud eller rörliga bilder. Det innebär bl.a. att den nya struktur inom detta begrepp som nu föreslås i 2 § URL med bl.a. införande av begreppet överföring till allmänheten kommer att gälla även för dessa rättighetshavare.

I andra stycket har en ändring gjorts i fråga om beräkningen av skyddstidens längd såvitt gäller fonogramframställare. Ändringen är föranledd av att motsvarande ändring genom artikel 11.2 i det nu aktuella direktivet har gjorts i artikel 3.2 i EG-direktivet 93/98/EEG av den 29 oktober 1993 om harmonisering av skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter. Denna ändring var i sin tur föranledd av artikel 17.2 i WIPO Performances and Phonograms Treaty (WPPT). Den ändring som har gjorts är att i de fall en ljudupptagning har getts ut inom 50 år efter upptagningen skall skyddstiden om 50 år alltid räknas från utgivningen. Tidigare gällde att 50-årsperioden skulle räknas från det som inträffade först av offentliggörande eller utgivning, i de fall någon av dessa åtgärder skedde inom 50 år från upptagningen. Om utgivning inte sker inom 50 år från upptagningen men däremot offentliggörande sker inom denna tid, räknas skyddstiden från offentliggörandet. Reglerna har endast ändrats såvitt avser ljudupptagningar. För upptagningar av rörliga bilder gäller samma regler som tidigare. Det innebär att om en och samma upptagning innehåller såväl ljud som rörliga bilder kan olika skyddstid komma att gälla för de olika rättighetshavarna. Detsamma gäller i förhållande till andra närstående rättighetshavare, t.ex. utövande konstnärer.

I tredje stycket har en hänvisning gjorts till den nya bestämmelse som föreslås i 11 a § URL. Det innebär att en inskränkning i ensamrätten till exemplarframställning kommer att gälla för s.k. tillfälliga kopior. Vidare har en hänvisning till 17 § URL införts, vilken medför att inskränkningen till förmån för personer med funktionshinder kommer att gälla även i förhållande till fonogramframställare och producenter av rörliga bilder. Slutligen har en hänvisning gjorts till den generella bestämmelsen om avtalslicenser som finns i 42 a § URL och till den nya bestämmelsen i 42 d § URL om avtalslicens avseende vissa biblioteks och arkivs rätt att till

lånesökande överföra och sprida i annat än pappersform enskilda artiklar, korta avsnitt eller material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original.

I övrigt har paragrafen endast ändrats redaktionellt.

Användning av ljudupptagningar för offentligt framförande m.m.

47 §

Oavsett bestämmelserna i 45 § första stycket och 46 § första stycket får ljudupptagningar användas vid

1. ett offentligt framförande, eller
2. en överföring till allmänheten utom i fall då överföringen sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningarna från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

När sådan användning som avses i första stycket sker har framställaren samt de utövande konstnärer vars framförande finns på upptagningen rätt till ersättning. Om två eller flera konstnärer har samverkat vid framförandet, kan den rätt som tillkommer dem göras gällande endast av dem gemensamt. Mot den som har använt anordningen skall konstnärer och framställare göra gällande sina krav samtidigt.

Används en ljudupptagning vid överföring i form av en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning som samtidigt och oförändrat återutsänds (vidaresänds) till allmänheten trådlöst eller genom kabel gäller följande. Gentemot den som vidaresänder får krav på ersättning göras gällande endast genom sådana organisationer som företräder ett flertal svenska utövande konstnärer eller framställare. Organisationerna skall framställa kraven samtidigt med de krav som avses i 42 a § femte stycket.

Bestämmelsen i 11 § andra stycket skall tillämpas i de fall som avses i denna paragraf.

Denna paragraf gäller inte ljudfilm.

Paragrafen innehåller en regel om tvångslicens beträffande ljudupptagningar. Den har behandlats i avsnitt 10 i den allmänna motiveringen. Artikel 3.2 i direktivet är av relevans för bestämmelsen.

En ändring har gjorts i första stycket i bestämmelsen. Bestämmelsen har tidigare innehållit en tvångslicens avseende all användning av ljudupptagningar vid offentliga framföranden (förutom vad gäller ljudfilm). Begreppet offentligt framförande har tidigare innefattat såväl distansöverföringar som framföranden för en närvarande publik. Distansöverföringarna har nu fått ett eget begrepp i upphovsrättslagen, *överföring till allmänheten* (se 2 § tredje stycket 1 URL). 47 § har anpassats till denna ändring på så sätt att det anges att även överföring till allmänheten, med ett viktigt undantag, omfattas av tvångslicensen. Undantaget avser distansöverföringar som sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningarna från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Dessa förfoganden omfattas, till skillnad från vad som tidigare gällt, nu inte av tvångslicensen. Exempel på sådana förfoganden är när en ljudupptagning läggs ut på Internet på ett sådant sätt att en Internetanvändare kan välja fritt när han eller hon vill ta del av ljudupptagningen.

T.ex. s.k. streaming, dvs. sådana utsändningar av musik via Internet som sker på samma sätt som traditionella radiosändningar, och liknande förfoganden omfattas däremot alltså av tvångslicensen. Det är endast distansöverföringar med interaktivitet avseende möjligheten för

allmänheten att välja såväl tidpunkt som plats för mottagandet som, i enlighet med artikel 3.2 i direktivet, undantagits från tvångslicensens tillämpningsområde.

I fjärde stycket har ett antal hänvisningar till andra bestämmelser i upphovsrättslagen tagits bort. Dessa hänvisningar finns även i 45 och 46 §§ URL och saknar därför självständig betydelse i 47 §. Ändringarna innebär alltså inte någon ändring i sak. Endast hänvisningen till 11 § andra stycket URL har fått stå kvar så att det framgår att den bestämmelsen är tillämplig vid sådan användning som avses i 47 §.

I övrigt har endast redaktionella ändringar gjorts i bestämmelsen.

Radio- och televisionsföretag

48 §

Ett radio- eller televisionsföretag har, med de inskränkningar som föreskrivs i tredje stycket, en uteslutande rätt att förfoga över en ljudradio- eller televisionsutsändning genom att

1. ta upp utsändningen på en anordning genom vilken den kan återges,
2. framställa exemplar av en upptagning av utsändningen,
3. sprida exemplar av en upptagning av utsändningen till allmänheten,
4. tillåta återutsändning eller en återgivning för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift, eller
5. tillåta att en upptagning av utsändningen på trådbunden eller trådlös väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

De rättigheter som avses i första stycket 2, 3 och 5 gäller till utgången av femtionde året efter det år då utsändningen ägde rum.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b och 26 e §§ skall tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutsändningar som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med företagets samtycke har överlåtit inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Om ett radio- eller televisionsföretag har krav på ersättning för en sådan vidareutsändning som avses i 42 f § och som har skett med företagets samtycke, skall företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 42 a § femte stycket.

Paragrafen innehåller regler om närstående rättigheter för radio- och televisionsföretag. Den har behandlats i avsnitt 10 i den allmänna motiveringen. De bestämmelser i direktivet som är av störst intresse är artikel 2 och artikel 3.2.

Första stycket i bestämmelsen har formulerats om på så sätt att radio- och televisionsföretagen nu ges exklusiva ensamrättigheter. Rättigheterna har tidigare varit utformade som förbuds rättigheter. Som närmare utvecklas i den allmänna motiveringen innebär denna ändring inte någon skillnad i praktiken från vad som redan gäller (jfr NJA II 1961 s. 302). En annan sak är att det nu, som beskrivs i det följande, har gjorts ändringar vad gäller *innehållet* i rättigheterna.

I första stycket 2 har nu angetts att radio- och televisionsföretagen har en ensamrätt att framställa exemplar av upptagningar av sina rättigheter. Ändringen i första stycket 1 har kombinerats med en hänvisning i tredje stycket till 2 § andra stycket URL, där direktivets definition av exemplarframställning tagits in. Radio- och televisionsföretagen har således fått en ensamrätt till exemplarframställning avseende sina

upptagningar som fullt ut motsvarar vad direktivet föreskriver. Härigenom får rättighetshavarna ett skydd inte bara mot direkt eftergörande av en upptagning utan mot all exemplarframställning oavsett i vilken form eller med vilken metod det sker och oavsett om det sker helt eller delvis. Den särskilda lydelsen om att en upptagning inte får föras över från en anordning till en annan har därför utgått (jfr 2 § andra stycket).

I första stycket 5 har radio- och televisionsföretagen fått en ny rättighet som de inte tidigare haft. Radio- och televisionsföretagen får genom bestämmelsen en rätt enligt artikel 3.2 i direktivet att tillåta att en upptagning av utsändningen på trådbunden eller trådlös väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Exempel på sådana förfoganden är när en upptagning av ett televisionsprogram läggs ut på Internet på ett sådant sätt att en Internetanvändare kan välja fritt när han eller hon vill ta del av programmet. Det är endast distansöverföringar med interaktivitet avseende möjligheten för allmänheten att välja såväl tidpunkt som plats för mottagandet som nu lagts till bland radio- och televisionsföretagens ensamrättigheter. Skyddstidens längd är enligt bestämmelsens andra stycke densamma beträffande denna nya ensamrättighet som beträffande övriga delar av radio- och televisionsföretagens rättigheter.

Tredje stycket i bestämmelsen innehåller hänvisningar till andra bestämmelser i upphovsrättslagen som skall gälla även för radio- och TV-företag. Bland dessa hänvisningar har några nya nu förts in. En hänvisning har gjorts till den nya bestämmelse som föreslås i 11 a § URL. Det innebär att en inskränkning i ensamrätten till exemplarframställning kommer att gälla för s.k. tillfälliga kopior. Vidare har en hänvisning till 17 § URL införts, vilken medför att inskränkningen till förmån för personer med funktionshinder kommer att gälla även i förhållande till radio- och TV-företag.

I övrigt har paragrafen endast ändrats redaktionellt.

Framställare av kataloger m.m.

49 §

Den som har framställt en katalog, en tabell eller ett annat dylikt arbete i vilket ett stort antal uppgifter har sammanställts eller vilket är resultatet av en väsentlig investering har uteslutande rätt att framställa exemplar av arbetet och göra det tillgängligt för allmänheten.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet framställdes. Om arbetet har gjorts tillgängligt för allmänheten inom femton år från framställningen, gäller dock rätten till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet först gjordes tillgängligt för allmänheten.

Bestämmelserna i 2 § andra – fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14, 16–22, 25, 26–26 b, 26 e §§, 26 g § femte och sjätte styckena samt i 3 a kap. skall tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Avtalsvillkor som utvidgar framställarens rätt enligt första stycket till ett offentliggjort arbete är ogiltiga.

Paragrafen innehåller regler om närstående rättigheter för framställare av sammanställningar. Den har behandlats i avsnitt 10 i den allmänna motiveringen.

Redan tidigare har bestämmelsens tredje stycke innehållit en hänvisning till relevanta delar av 2 § URL. I denna del har nu endast redaktionella ändringar gjorts. (Hänvisningen har ändrats till att avse 2 § andra – fjärde styckena i stället för 2 § andra och tredje stycket.) Hänvisningen innebär dock förstås att de nya definitioner som nu görs inom ramen för begreppet tillgängliggörande för allmänheten kommer att gälla även för framställare av sammanställningar.

I och med att det nu i 19 § URL införs en regel om regional konsumtion av spridningsrätten kommer vidare hänvisningen till 19 § URL, som redan finns i 49 §, att innebära att regional konsumtion gäller även såvitt avser spridningsrätten för framställare av sammanställningar.

I tredje stycket har förts in en hänvisning till 12 § fjärde stycket URL, som är ett nytt stycke i den bestämmelsen. Därigenom kommer regeln om att en förlaga för kopiering för privat bruk inte får vara olovlig även att gälla i förhållande till sammanställningar. Har en sammanställning kopierats eller gjorts tillgänglig på sätt som strider mot reglerna i upphovsrättslagen så kommer det således inte fortsättningsvis att vara tillåtet att använda detta exemplar av sammanställningen som förlaga vid kopiering för privat bruk.

I tredje stycket har också tagits in en hänvisning till hela det nya kapitlet om avtalslicenser i upphovsrättslagen, 3 a kap. Det innebär att de två nya bestämmelser om avtalslicenser som nu införs, avtalslicensen avseende kopiering inom företag, organisationer m.fl. (42 b § URL) och avtalslicensen om överföring och spridning av visst material av bibliotek och arkiv (42 d § URL), kommer att gälla också avseende sammanställningar.

I övrigt har paragrafen endast ändrats redaktionellt.

Fotografer

49 a §

Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även en bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Bestämmelserna i 2 § andra – fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och 11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16–20 och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 j–28, 31–38, 41, 42, 3 a kap. och 50–52 §§ skall tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Paragrafen innehåller regler om närstående rättigheter för fotografer. Den har behandlats i avsnitt 10 i den allmänna motiveringen.

Redan tidigare har bestämmelsens tredje stycke innehållit en hänvisning till relevanta delar av 2 § URL. I denna del har nu endast

redaktionella ändringar gjorts. (Hänvisningen har ändrats till att avse 2 § andra – fjärde styckena i stället för 2 § andra och tredje stycket.) Hänvisningen innebär dock förstås att de nya definitioner som nu görs inom ramen för begreppet tillgängliggörande för allmänheten kommer att gälla även för fotografierna.

I och med att det nu i 19 § URL införs en regel om regional konsumtion av spridningsrätten kommer vidare hänvisningen till 19 § URL, som redan finns i 49 a §, att innebära att regional konsumtion gäller även såvitt avser fotografers spridningsrätt.

I tredje stycket har förts in en hänvisning till den nya bestämmelsen i 11 a § URL. Inskränkningen i ensamrätten till exemplarframställning såvitt avser s.k. tillfälliga kopior kommer således också att gälla i förhållande till fotografer. Vidare har en hänvisning tagits in till 12 § fjärde stycket URL, som är ett nytt stycke i den bestämmelsen. Därigenom kommer regeln om att en förlaga för kopiering för privat bruk inte får vara olovlig även att gälla i förhållande till fotografier. Har ett fotografi kopierats eller gjorts tillgängligt på sätt som strider mot reglerna i upphovsrättslagen så kommer det således inte fortsättningsvis att vara tillåtet att använda detta exemplar av fotografiet som förlaga vid kopiering för privat bruk. En hänvisning har också tagits in till den nya 20 a § URL. Det innebär att om ett fotografi som skyddas enligt 49 a § URL tas med i en film eller ett televisionsprogram är det tillåtet att framställa och sprida exemplar av fotografiet, framföra det offentligt och överföra det till allmänheten om förfogandet avseende fotografiet är av mindre betydelse med hänsyn till filmens eller televisionsprogrammens innehåll och om övriga förutsättningar enligt 20 a § URL är uppfyllda. Motsvarande förfoganden får göras beträffande fotografier som förekommer i bakgrunden av eller annars ingår som en oväsentlig del av en bild.

I tredje stycket har också tagits in en hänvisning till hela det nya kapitlet om avtalslicenser i upphovsrättslagen, 3 a kap. Det innebär att de två nya bestämmelser om avtalslicenser som nu införs, avtalslicensen avseende kopiering inom företag, organisationer m.fl. (42 b § URL) och avtalslicensen om överföring och spridning av visst material av bibliotek och arkiv (42 d § URL), kommer att gälla också avseende fotografiska bilder.

I övrigt har paragrafen endast ändrats redaktionellt

6 a kap. Skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning

Inledande bestämmelser

52 b §

I detta kapitel finns bestämmelser om skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning.

Med teknisk åtgärd avses varje verkningsfull teknik, anordning eller komponent som har utformats för att vid normalt bruk hindra eller begränsa exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk utan samtycke från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare.

Med information om rättighetsförvaltning avses all information, även i form av nummer eller koder, som är kopplad till ett exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller som framträder i samband med överföring till allmänheten av ett sådant verk och som syftar till att identifiera verket, upphovsmannen, dennes rättsinnehavare eller till att upplysa om villkor för användning av verket. Informationen skall ha lämnats av upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare.

Paragrafen, som är ny, innehåller dels en beskrivning av vad det nya 6 a kap. behandlar, dels definitioner av begreppen *teknisk åtgärd* respektive *information om rättighetsförvaltning*. Bestämmelsen har behandlats i avsnitt 11.3.2 och 11.3.7 i den allmänna motiveringen. Genom bestämmelsen genomförs artikel 6.3 och artikel 7.2 i direktivet.

I bestämmelsens första stycke anges att i det nya 6 a kap. finns bestämmelser om skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning. Det nya kapitlet innehåller de materiella handlingsreglerna avseende detta. En ny straffbestämmelse, 57 b §, har därutöver placerats i 7 kap., som behandlar ansvar och ersättningskyldighet. Vidare har en ändring gjorts i 59 §.

I bestämmelsens andra stycke återfinns en definition av begreppet *teknisk åtgärd*. För att det skall vara fråga om en sådan teknisk åtgärd som nu får rättsligt skydd måste den ha utformats till att vid normalt bruk *hindra eller begränsa exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten* av ett upphovsrättsligt skyddat verk. Det skall alltså vara fråga om ett skydd inriktat på de upphovsrättsligt relevanta förfogandena. Det innebär att en teknik som är inriktad på att hindra något annat än exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten inte är en teknisk åtgärd i lagens mening. Ett exempel på en teknisk åtgärd som är inriktad på att hindra upphovsrättsligt relevanta förfoganden är en kopieringsspärren på en DVD- eller CD-skiva. Kopieringsspärren är utformad för att hindra exemplarframställning av CD-skivan eller DVD-skivan och är alltså en teknisk åtgärd. Ett annat exempel är kryptering eller åtkomstkontroll av ett verk som mot betalning tillhandahålls för nedladdning, dvs. exemplarframställning, på Internet. Som exempel på ett fall då den använda tekniken inte är avsedda att hindra exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten kan nämnas de s.k. regionkoderna avseende DVD-filmer. Dessa har utformats så att DVD-filmen endast kan spelas upp med en DVD-spelare som sålts inom samma geografiska område som filmen. Syftet med detta är att dela upp marknaden för filmverk geografiskt och tidsmässigt. Det är alltså spridning av filmverken som man vill förhindra. Regionkoderna hindrar dock inte spridningen avseende de fysiska exemplaren av verket, de hindrar endast att man tittar på filmerna i vissa DVD-spelare. Den relevanta upphovsrättsliga åtgärden, att sprida filmerna, kan äga rum helt utan hinder av regionkoderna, och regionkoderna utgör därför inte sådana tekniska åtgärder som skyddas. Ibland har en teknisk åtgärd både ett upphovsrättsligt relevant syfte och ett syfte som inte är upphovsrättsligt relevant. Vad som gäller i den situationen framgår av 52 d § och behandlas närmare i kommentaren till den bestämmelsen.

Åtgärden skall *hindra* eller *begränsa* upphovsrättsligt relevanta förfoganden. I och med att det är tillräckligt att åtgärden begränsar sådana förfoganden kan en teknisk åtgärd åtnjuta rättsligt skydd även om

den bara hindrar en viss typ av exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten, t.ex. endast digitala förfoganden.

Enligt bestämmelsen skall den tekniska åtgärden skydda ett *upphovsrättsligt skyddat verk*. Det måste således vara fråga om ett alster som uppnår verkshöjd. Vidare får verkets skyddstid inte ha gått ut. Av 52 h § framgår att skyddet för tekniska åtgärder gäller även i fall då den tekniska åtgärden förhindrar eller begränsar exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten av en prestation skyddad av till upphovsrätten närstående rättigheter.

Vilken typ av teknik som används saknar betydelse. I lagtexten anges att det kan vara frågan om varje *teknik, anordning eller komponent*. Den tekniska åtgärden måste emellertid vara *verkningsfull*, dvs. den måste ha effekt. Något krav på att åtgärden skall vara omöjlig att ta sig förbi kan förstås inte ställas upp. Samtidigt får den inte vara så enkel att kringgå att den överhuvudtaget inte kan anses verkningsfull, t.ex. om man med ett enkelt handgrepp kan ta bort en spärr eller tejpa över en kod så att spärren inte fungerar. Var den exakta gränsen går för skydd blir en sak för domstol att avgöra.

Den tekniska åtgärden skall vara inriktad på att förhindra eller begränsa exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten *utan samtycke från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare*. Det innebär att det inte bara är fråga om fall då det upphovsrättsliga förfogandet skulle innebära upphovsrättsintrång. Även i fall då exemplarframställning eller tillgängliggörande för allmänheten skulle kunna ske med stöd av en inskränkingsbestämmelse skyddas en teknisk åtgärd som förhindrar eller begränsar sådan kopiering eller sådant tillgängliggörande för allmänheten. Som exempel kan nämnas att en kopieringsspärr på en CD-skiva skyddas som en teknisk åtgärd trots att den inte enbart hindrar kopiering som utgör upphovsrättsintrång utan även förhindrar eller begränsar kopiering för privat bruk.

I bestämmelsens tredje stycke finns en definition av begreppet *information om rättighetsförvaltning*. Det som avses är framför allt s.k. digitala vattenstämplar med uppgifter som rör förvaltningen av ett verk. Av definitionen framgår att det är fråga om information som *syftar till att identifiera verket, upphovsmannen, dennes rättsinnehavare eller till att upplysa om villkor för användning av verket*. Det kan alltså vara fråga om ett verks titel, rättighetshavarens namn eller hur man skall gå till väga för att få en licens att använda verket på visst sätt. Vidare framgår att *informationen skall vara kopplad till ett exemplar av ett verk eller framträda i samband med överföring till allmänheten* av ett verk. I det första fallet kan det t.ex. vara fråga om information på en CD-skiva eller en DVD-film. I det senare fallet kan det t.ex. handla om information som framträder i samband med att ett verk läggs ut på Internet.

Definitionen omfattar all information, *även i form av nummer eller koder*. Det är alltså inte enbart information som kan läsas som löptext som avses utan även t.ex. nummer eller koder som uttrycker den aktuella typen av information. Att det däremot endast är elektronisk information som åtnjuter skydd framgår av 52 g §.

Även i detta fall skall det vara fråga om ett upphovsrättsligt skyddat verk, dvs. det måste föreligga verkshöjd och skyddstiden får inte ha gått ut. Av 52 h § framgår att bestämmelserna om skydd för information om

rättighetsförvaltning är tillämpliga även i fall då informationen avser prestationer skyddade av till upphovsrätten närstående rättigheter.

Informationen skall ha lämnats av *upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare*. Det innebär alltså att om någon annan har satt dit informationen så är det inte fråga om sådan information som skyddas enligt de nya bestämmelserna.

52 c §

Bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder i detta kapitel är inte tillämpliga på datorprogram. De är inte heller tillämpliga vid tillhandahållande av allmänna handlingar enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen, vid sådan användning i rättsvårdens eller den allmänna säkerhetens intresse som avses i 26 b § andra stycket, eller vid kryptografisk forskning.

I lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning finns bestämmelser som avser att förhindra obehörig tillgång till vissa tjänster. Såvitt gäller tekniska åtgärder eller arrangemang som används i samband med sådana tjänster i form av ljudradio- eller televisionsutsändningar som avses i 2 § 1 i den lagen är bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder i detta kapitel inte tillämpliga.

Paragrafen är ny och har behandlats i avsnitt 11.3.3 i den allmänna motiveringen. Den begränsar tillämpningsområdet för de nya bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder. Bestämmelsen berör däremot inte tillämpningsområdet för bestämmelserna om skydd för elektronisk information om rättighetsförvaltning.

I paragrafens första stycke återfinns en uppräkningslista av vissa områden på vilka bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder inte är tillämpliga. Detta gäller till att börja med *datorprogram*. Innebörden av detta är att om en teknisk åtgärd skyddar ett datorprogram blir inte bestämmelserna i 6 a kap. eller den nya bestämmelsen i 57 b § tillämpliga. I stället gäller det skydd som sedan tidigare funnits genom straffbestämmelsen i 57 a §.

Bestämmelserna gäller vidare inte vid tillhandahållande av *allmänna handlingar* enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen, dvs. sådan användning som avses i 26 b § första stycket URL. Bestämmelserna är inte heller tillämpliga vid sådan användning i *rättsvårdens* eller den *allmänna säkerhetens intresse* som avses i 26 b § andra stycket. Om en teknisk åtgärd skyddar ett verk som finns i en allmän handling så är det alltså tillåtet för den myndighet där handlingen finns att kringgå den tekniska åtgärden om det är nödvändigt för att kunna tillhandahålla handlingen till allmänheten. Vidare får kringgående ske om det behövs inom ramen för t.ex. en polisutredning eller en rättegång. Den hantering av hjälpmedel för kringgående som är nödvändig är också tillåten. Det innebär förstås inte att sådana hjälpmedel får användas på annat sätt än det nu angivna eller spridas m.m. för annan användning.

Slutligen nämns i första stycket *kryptografisk forskning* som ett område där bestämmelserna inte är tillämpliga. Som närmare utvecklats i avsnitt 11.3.3 har inte avsikten med direktivet varit att förhindra eller begränsa den kryptografiska forskningen. Genom undantaget säkerställs att de nya bestämmelserna inte kommer att förändra villkoren för sådan forskning.

I paragrafens andra stycke har en avgränsning mot lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning (*avkodningslagen*) gjorts. Där anges att såvitt gäller tekniska åtgärder eller arrangemang som används i samband med sådana tjänster i form av ljudradio- eller televisionsutsändningar som avses i 2 § 1 avkodningslagen är bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder i 6 a kapitlet inte tillämpliga. Det som avses är kodade sändningar av ljudradio- och televisionsprogram som riktas till allmänheten och erbjuds mot betalning, t.ex. s.k. betal-TV. Genom bestämmelsen i andra stycket tydliggörs att det rättsliga skydd som finns i dessa fall är det som ges i avkodningslagen. Tekniska arrangemang som skyddar denna typ av sändningar omfattas alltså inte av de nya bestämmelserna i URL. Avkodningslagen innehåller bestämmelser om förbud mot yrkesmässig hantering av avkodningsutrustning.

Skydd för tekniska åtgärder

52 d §

Det är förbjudet att utan samtycke från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare kringgå en digital eller analog spärr som hindrar eller begränsar framställning av exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk, kringgå en teknisk skyddsprocess, exempelvis en kryptering, som hindrar eller begränsar tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller kringgå en annan teknisk åtgärd som hindrar eller begränsar sådant tillgängliggörande.

Första stycket gäller inte när någon som lovligen har tillgång till ett exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk, kringgår en teknisk åtgärd för att kunna se eller lyssna på verket.

Paragrafen, som är ny, har behandlats i avsnitt 11.3.4 i den allmänna motiveringen. Införandet av bestämmelsen utgör ett led i genomförandet av artikel 6.1.

Paragrafen innehåller ett förbud mot kringgående av tekniska åtgärder. En definition av begreppet teknisk åtgärd finns i 52 b §. Kringgående får inte ske utan samtycke från rättighetshavaren. Som kringgående räknas till att börja med att kringgå en digital eller analog spärr som hindrar eller begränsar framställning av exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk. Uttrycket *digital eller analog spärr* omfattar alla tänkbara former av kopieringsspärrar som hindrar eller begränsar exemplarframställning. Ett vanligt förekommande fall är sådana digitala kopieringsspärrar som finns på CD-skivor med musik eller DVD-filmer. Även analoga kopieringsspärrar åtnjuter dock skydd. Det är inte heller tillåtet att kringgå en teknisk skyddsprocess, exempelvis en kryptering, som hindrar eller begränsar tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller andra tekniska åtgärder som hindrar eller begränsar sådant tillgängliggörande.

För att det skall vara fråga om ett kringgående krävs inte att det verk som skyddas av den tekniska åtgärden genom kringgåendet också kopieras eller görs tillgängligt för allmänheten. Det krävs inte heller att den som kringgår har för avsikt att vidta ett upphovsrättsligt relevant förfogande med materialet i fråga. Kopplingen till upphovsrättsligt relevanta förfoganden består enbart i att den tekniska åtgärden måste ha

utformats för att skydda mot sådana. Ett kringgående har ägt rum när den tekniska åtgärden har tagits bort eller ändrats på ett sådant sätt att den inte längre hindrar eller begränsar möjligheten att utföra det upphovsrättsligt relevanta förfogande som den skulle hindra eller begränsa.

I paragrafens andra stycke finns en bestämmelse som föreskriver ett undantag från förbudet mot kringgående i sådana fall där ett kringgående är nödvändigt för att någon skall kunna se eller lyssna på ett verk. Bestämmelsen tar sikte på sådana tekniska åtgärder som innehåller såväl ett skydd mot upphovsrättsligt relevanta förfoganden, som skydd avseende sådant som inte är upphovsrättsligt relevant. Det kan t.ex. förekomma att en kopieringsspärr på en CD-skiva i vissa fall hindrar att man lyssnar på skivan. Att enbart titta eller lyssna på ett upphovsrättsligt skyddat verk utgör inte ett upphovsrättsligt relevant förfogande. I sådana fall där ett kringgående av en teknisk åtgärd är nödvändigt för att någon skall kunna se eller lyssna på ett verk gäller därför inte förbudet i första stycket. Undantaget i andra stycket är dock begränsat till sådana fall där den som kringgår den tekniska åtgärden på ett exemplar för att kunna se eller lyssna på verket *lovligen har tillgång till* exemplaret av verket i fråga. Den som inte har lovlig tillgång till ett exemplar av ett verk får alltså inte kringgå ett tekniskt skydd även om det krävs för att kunna titta eller lyssna. Genom kravet på lovlig tillgång klargörs att det exempelvis inte är tillåtet att kringgå en teknisk åtgärd för att utan att betala kunna lyssna på eller titta på material skyddat av upphovsrätt som tillhandahålls mot betalning på t.ex. Internet. Det är alltså förbjudet att kringgå en teknisk åtgärd som skyddar exempelvis musik eller filmer som säljs för nedladdning över Internet även om kringgåendet endast sker för att titta eller lyssna på verket. Med uttrycket ”lovligen” avses framförallt att upphovsmannens samtycke erfordras. Exempelvis har man lovlig tillgång till ett exemplar av ett verk som man har köpt. Härutöver omfattar uttrycket emellertid också sådan tillgång som är en följd av att någon av inskränkingsbestämmelserna i 2 kap. URL är tillämplig, dvs. som har stöd i lag. Det innebär t.ex. att innehav av lagligt framställda kopior av ett verk utgör lovlig tillgång till verket (jfr 8 § första stycket URL).

För att ett kringgående skall vara tillåtet enligt undantaget i andra stycket krävs att kringgåendet är nödvändigt för att *någon* skall kunna se eller lyssna på ett exemplar av ett verk. Bedömningen av om ett kringgående av en teknisk åtgärd är nödvändigt och därmed tillåtet skall alltså ske i det enskilda fallet. Lanseringen av en ny teknisk lösning, t.ex. en ny teknik för uppspelning av musik, kan innebära att på marknaden befintliga tekniska åtgärder, exempelvis kopieringsspärrar, inte är anpassade till den nya tekniken och därför också hindrar att man kan titta eller lyssna på exemplaren med hjälp av den nya tekniska lösningen. Ett exempel är att äldre kopieringsspärrar inte är kompatibla med en viss ny programvara för uppspelning av musik. Kringgående av kopieringsspärren är då endast tillåtet för just den personen som använder den nya tekniken, dvs. just den personen som inte kan lyssna på det exemplar som personen har lovlig tillgång till.

I samtliga fall gäller förbudet endast om det som skyddas utgör ett upphovsrättsligt skyddat verk, dvs. det måste föreligga verkshöjd och skyddstiden får inte ha löpt ut. Att förbudet gäller även beträffande

prestationer som skyddas av till upphovsrätten närstående rättigheter följer av 52 g §.

Vid en överträdelse av förbudet inträder straffansvar enligt vad som närmare föreskrivs i 57 b §.

52 e §

Det är förbjudet att tillverka, importera, överföra, sprida genom att exempelvis sälja eller hyra ut, eller i förvärvssyfte inneha anordningar, produkter eller komponenter som

1. marknadsförs eller utannonseras i syfte att kringgå en teknisk åtgärd,
2. utöver att kringgå en teknisk åtgärd endast har ett begränsat intresse från förvärvssynpunkt eller ett begränsat förvärvsmässigt användningsområde, eller
3. huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av en teknisk åtgärd.

Första stycket gäller på motsvarande sätt beträffande tillhandahållande av tjänster.

Paragrafen är ny och har behandlats i avsnitt 11.3.5. Den innehåller förbud avseende hantering av hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder. Införandet av bestämmelsen är ett led i genomförandet av artikel 6.2 i direktivet.

Inledningsvis anges i första stycket vilka åtgärder som inte får vidtas med hjälpmedel för kringgående av tekniska åtgärder. En definition av begreppet teknisk åtgärd finns i 52 b § och vad som utgör kringgående anges i 52 d § och utvecklas närmare i kommentaren till den bestämmelsen. Förbudet i 52 e § avser tillverkning, import, överföring och spridning av hjälpmedel för kringgående. Det avser också innehav i förvärvssyfte. Som närmare utvecklas i avsnitt 11.3.5 följer av marknadsföringslagen (1995:445) att det också är förbjudet att marknadsföra hjälpmedel för kringgående.

Paragrafen behandlar därefter vad det är för typ av material som inte får tillverkas etc. Till att börja med anges att det är fråga om anordningar, produkter eller komponenter. Därefter anges i den numrerade listan ett antal alternativa situationer när det rör sig om ett förbjudet hjälpmedel. Detta gäller för det första enligt punkt 1 om anordningen, produkten eller komponenten marknadsförs eller utannonseras i syfte att kringgå en teknisk åtgärd. Det är här fråga om fall när det redan av omständigheterna kring en försäljning eller annat förbjudet förfogande är tydligt att avsikten är att hjälpmedlet skall användas på ett olagligt sätt. För att det skall vara fråga om en förbjuden hantering enligt bestämmelsen måste marknadsföringsåtgärden vidtas av den person som tillverkar, importerar, överför, sprider eller innehar exempelvis anordningen.

Enligt punkt 2 är även hjälpmedel som utöver att kringgå en teknisk åtgärd endast har ett begränsat intresse från förvärvssynpunkt eller ett begränsat förvärvsmässigt användningsområde förbjudna. Det huvudsakliga förvärvsmässiga användningsområdet eller det ur förvärvssynpunkt intressanta användningsområdet skall alltså vara kringgående av en teknisk åtgärd.

Enligt punkt 3 gäller förbudet vidare sådana anordningar m.m. som huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i

syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av en teknisk åtgärd. I dessa fall kan man tänka sig anordningar som visserligen har andra relevanta användningsområden men där ändå det huvudsakliga syftet med dem är att de skall kunna användas för kringgående.

Av stycke 2 framgår att förbudsbestämmelsen på motsvarande sätt gäller beträffande tillhandahållande av tjänster. Det är alltså förbjudet att t.ex. sälja en tjänst bestående i att ta bort kopieringsspärrar.

Vid en överträdelse av bestämmelsen inträder straffansvar enligt vad som närmare föreskrivs i 57 b §.

Rätt att i vissa fall använda verk som skyddas av tekniska åtgärder

52 f §

Den som på grund av bestämmelserna i 16, 17, 26, 26 a eller 26 e § får utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk skall ha rätt att använda ett exemplar av ett verk som denne lovligen har tillgång till på sätt som anges i aktuell bestämmelse även om exemplaret skyddas av en teknisk åtgärd.

Om en teknisk åtgärd hindrar sådan användning får en domstol på yrkande av en berättigad användare förelägga upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare vid vite att möjliggöra för användaren att utnyttja verket på sätt som anges i aktuell bestämmelse.

Första och andra styckena gäller inte om den berättigade användaren av verket fått tillgång till sitt exemplar av verket genom överföring till allmänheten från en plats och vid en tidpunkt som han eller hon själv valt och därvid träffat avtal om hur verket får användas.

Paragrafen, som är ny, har behandlats i avsnitt 11.3.6 i den allmänna motiveringen. Genom bestämmelsen genomförs artikel 6.4 i direktivet.

Paragrafen ger dem som har rätt att utnyttja ett verk med stöd av vissa av *inskränkingsbestämmelserna i 2 kap.* möjlighet att använda ett verk eller ett exemplar därav utan hinder av att tekniska åtgärder använts för att skydda verket.

I första stycket anges vilka bestämmelser i 2 kap. som bestämmelsen avser. De som berörs är 16 § (exemplarframställning inom vissa arkiv och bibliotek), 17 § (användning till förmån för personer med funktionshinder), 26 § (återgivning av vad som anförs inför myndigheter m.m.), 26 a § (återgivning av verk som ingår i handlingar som upprättats av myndigheter m.fl.) och 26 e § (efemära upptagningar). De till vars förmån dessa bestämmelser gäller har rätt att använda ett exemplar av verket på det sätt som anges i respektive bestämmelse även om exemplaret skyddas av en teknisk åtgärd. En förutsättning är att personen i fråga *lovligen har tillgång till* exemplaret. Med uttrycket ”lovlig tillgång” avses sådan tillgång som sker med upphovsmannens samtycke eller som har stöd i lag (jfr 8 § första stycket och 52 d § URL). Personen kan t.ex. vara en person med funktionshinder som köpt ett exemplar av ett verk och som behöver kunna framställa digitala exemplar för att kunna ta del av verket genom en talsyntes eller något annat hjälpmedel. Ett sådant utnyttjande skall kunna ske även om exemplaret i fråga skyddas av en kopieringsspärr.

I bestämmelsens andra stycket föreskrivs vilket rättsmedel som kan tillgripas om en teknisk åtgärd hindrar sådant utnyttjande som skall vara

tillåtet enligt första stycket. Den berättigade personen får inte rätt att själv kringgå den tekniska åtgärden. Den möjlighet som ges är i stället att begära ett *vitesföreläggande* mot rättighetshavaren. Beslut om vitesföreläggande fattas av allmän domstol. Vanliga forumregler gäller. Huvudregeln blir alltså att det är rätten i den ort där svaranden har sitt hemvist som är behörig (10 kap. 1 § rättegångsbalken). Även konsumentforum, dvs. behörighet för rätten i den ort där en konsument har sitt hemvist, kan dock bli aktuellt (10 kap. 8 a § rättegångsbalken). Föreläggandet skall gå ut på att rättighetshavaren skall möjliggöra för användaren att utnyttja verket på sätt som anges i aktuell bestämmelse, dvs. 16, 17, 26, 26 a eller 26 e §§ URL. Detta kan t.ex. ske genom att rättighetshavaren tillhandahåller användaren ett exemplar som inte skyddas av en teknisk åtgärd. Det är alltså inte så att rättighetshavaren måste lämna instruktioner eller hjälpmedel som möjliggör för användaren att själv ta sig förbi den tekniska åtgärden. I paragrafen anges att domstolen *får* besluta om vitesföreläggande i de angivna situationerna. Domstolen har alltså möjlighet att avslå en begäran om omständigheterna föranleder det. Vid denna prövning bör domstolen bl.a. beakta det som anges i stycke 51 i ingressen till direktivet om att de åtgärder som vidtas mot rättighetshavarna skall vidtas i avsaknad av frivilliga avtal *inom rimlig tid*. Vad som är en rimlig tid blir en fråga för domstolen men utgångspunkten är alltså att de frågor som behandlas i bestämmelsen i första hand bör lösas på frivillig väg.

I bestämmelsens tredje stycke finns ett undantag från rätten att få tillgång till ett verk för användning i enlighet med de aktuella inskränkingsbestämmelserna. Undantaget gäller enbart vissa avtalsituationer. Om en berättigad användare fått tillgång till sitt exemplar av verket genom överföring till allmänheten från en plats och vid en tidpunkt som han eller hon själv valt (jfr 2 § tredje stycket 1 sista meningen URL) och därvid träffat avtal om hur verket får användas har användaren inte rätt till vitesföreläggande enligt 52 f §. Det fall som framförallt avses är att verk, t.ex. ett musikaliskt verk eller ett filmverk, tillhandahålls på en webbplats på Internet för nedladdning enligt vissa avtalsvillkor. I dessa situationer är användaren alltså hänvisad till att lösa sina speciella behov av att utnyttja verket avtalsvägen.

Även beträffande denna paragraf gäller att den även är tillämplig på till upphovsrätten närstående rättigheter, se 52 h §.

Skydd för elektronisk information om rättighetsförvaltning

52 g §

Det är förbjudet att utan samtycke från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare

1. avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning som avser ett upphovsrättsligt skyddat verk,
2. förfoga över ett upphovsrättsligt skyddat verk eller ett exemplar av verket som ändrats i strid med 1 genom att sprida det, importera det i spridningssyfte eller överföra det till allmänheten.

Första stycket gäller endast om den åtgärd som vidtas orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer ett intrång i en rättighet som skyddas enligt denna lag.

Paragrafen är ny och har behandlats i avsnitt 11.3.9 i den allmänna motiveringen. Införandet av bestämmelsen utgör ett led i genomförandet av artikel 7.1 i direktivet.

I första stycket 1 i paragrafen återfinns ett förbud mot att avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning. Endast *elektronisk* information skyddas. En definition av begreppet information om rättighetsförvaltning finns i 52 b §. Det som avses är främst s.k. digitala vattenstämplar, dvs. digitalt lagrad information om t.ex. vem som är rättighetshavare och vilka villkor som gäller för användning av verket. Denna typ av information är av stort värde i den digitala miljön och skyddas därför. Den får varken avlägsnas eller ändras utan samtycke från rättighetshavaren. Ytterligare en förutsättning för förbudet återfinns i paragrafens andra stycke. Denna förutsättning behandlas nedan.

I första stycket 2 förbjuds viss hantering i fall då ett verk eller ett exemplar av ett verk har ändrats med avseende på elektronisk information om rättighetsförvaltning. Det är i dessa fall förbjudet att sprida verket eller exemplaret, importera det i spridningssyfte eller överföra det till allmänheten.

I båda fallen är enligt bestämmelsens andra stycke en ytterligare förutsättning för förbudet att den åtgärd som vidtas orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer ett intrång i en rättighet enligt URL. Förbudet gäller alltså t.ex. inte fall då den aktuella typen av information avlägsnas från ett enstaka exemplar som enbart används av exemplarets ägare. Någon av de angivna kopplingarna till intrång måste föreligga. En sådan koppling kan tänkas föreligga i många olika situationer. Informationen kan t.ex. ändras så att det verkar som om det som egentligen utgör olovliga kopior har framställts med samtycke av rättighetshavaren eller så att det verkar som om verkets skyddstid har löpt ut och att det därför kan användas fritt. Också att ta bort informationen kan bidra till att intrång t.ex. underlättas.

Att paragrafen också är tillämplig när det gäller elektronisk information om rättighetsförvaltning avseende till upphovsrätten närstående rättigheter framgår av 52 h §.

Vid en överträdelse av paragrafen inträder straffansvar enligt vad som närmare föreskrivs i 57 b §.

Bestämmelsernas tillämplighet på närstående rättigheter

52 h §

Vad som i detta kapitel föreskrivits beträffande verk skall också tillämpas på prestationer som skyddas enligt 45, 46 och 48 §§ samt sådana sammanställningar och fotografier som skyddas enligt 49 och 49 a §§.

Paragrafen är ny och har behandlats i avsnitt 11.3.3 och 11.3.8 i den allmänna motiveringen. Genom bestämmelsen görs övriga bestämmelser i 6 a kap. tillämpliga även på samtliga prestationer som skyddas enligt bestämmelserna om närstående rättigheter i 5 kap.

54 §

Den som i strid mot denna lag eller mot föreskrift enligt 41 § andra stycket utnyttjar ett verk skall till upphovsmannen eller hans rättsinnehavare betala ersättning, utgörande skäligt vederlag för utnyttjandet.

Sker det uppsåtligen eller av oaktsamhet, skall ersättning även utgå för annan förlust än uteblivet vederlag, liksom för lidande eller annat förfång.

Den som annars uppsåtligen eller av oaktsamhet vidtar åtgärd, som innebär intrång eller överträdelse enligt 53 §, skall ersätta upphovsmannen eller hans rättsinnehavare förlust, lidande eller annat förfång av åtgärden.

Ersättning enligt första stycket skall inte betalas av den som i samband med framställning av exemplar för privat bruk enbart överträder 12 § fjärde stycket, om inte denna överträdelse sker uppsåtligen eller av oaktsamhet.

Paragrafen innehåller regler om skadestånd vid upphovsrättsintrång. Den har behandlats i avsnitt 8.6 i den allmänna motiveringen.

I paragrafen har ett nytt sista stycke införts. Enligt detta skall ersättning enligt bestämmelsens första stycke inte betalas av den som i samband med kopiering för privat bruk enbart överträder 12 § fjärde stycket, om inte överträdelsen sker uppsåtligen eller av oaktsamhet. Detta innebär att sådan ersättning för utnyttjandet som normalt utgår oavsett uppsåt eller oaktsamhet vid upphovsrättsintrång inte skall utgå i vissa fall då den som begår intrånget varken haft uppsåt eller varit oaktsam. De fall som har undantagits är när någon kopierat för privat bruk med stöd av 12 § och i samband med kopieringen enbart brutit mot det nya kravet på att den egentliga förlaga som används inte får vara ett exemplar som framställts eller gjorts tillgängligt för allmänheten i strid med 2 §. Det kan t.ex. vara fallet vid kopiering från Internet om det inte alls av omständigheterna framgår att förlagan är olovlig. I de flesta fall torde det dock inte råda någon tvekan om förlagan är lovlig eller inte. T.ex. torde det normalt inte föreligga god tro beträffande förlagens karaktär i fall då musik eller film gjorts tillgängligt på Internet via s.k. fildelningsprogram (peer-to-peer) eller på en webbsida som inte är en officiell webbsida för det aktuella skivbolaget eller filmbolaget eller den aktuella artisten. Om uppsåt eller oaktsamhet beträffande förlagens karaktär föreligger hos den som kopierar uppkommer skadeståndsskyldighet på vanligt sätt.

I övrigt har endast redaktionella justeringar gjorts i bestämmelsen.

57 b §

Den som, i annat fall än som avses i 53 §, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 52 e eller 52 g § döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som, i annat fall än som avses i 53 §, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 52 d § döms till böter.

Paragrafen, som är ny, har behandlats i avsnitt 11.3.10 i den allmänna motiveringen. Införandet av bestämmelsen utgör ett led i genomförandet av artiklarna 6.1, 6.2 och 7.1 i direktivet.

Genom bestämmelsen införs *straffsanktioner för överträdelse av förbuden* i 52 d, 52 e och 52 g §§. 52 d § behandlar förbud mot kringgående av tekniska åtgärder, 52 e § förbud mot hantering av

hjälpmedel för sådant kringgående och 52 g § förbud mot att avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning och mot viss hantering av verk eller exemplar av verk som ändrats i detta hänseende.

Vid överträdelse inträder således straffansvar. I vissa fall kan det dock inträffa att en sådan överträdelse utgör ett led i ett upphovsrättsintrång, försök eller förberedelse till upphovsrättsintrång eller medverkan till något av dessa brott. Av 57 b § framgår att om gärningen är straffbar enligt 53 § skall den bestämmelsen tillämpas i stället. Om så inte är fallet inträder ansvar enligt 57 b §.

Bestämmelserna i bland annat 52 d, 52 e och 52 g §§ har genom bestämmelsen i 52 h § gjorts tillämpliga också på prestationer som skyddas av till upphovsrätten närstående rättigheter. Det innebär att den som kringgår en teknisk åtgärd, hanterar hjälpmedel för sådant kringgående eller avlägsnar eller ändrar elektronisk information om rättighetsförvaltning när det gäller en närstående rättighet alltså bryter mot 52 d, 52 e eller 52 g §. Straffansvar inträder då enligt 57 b §.

För ansvar krävs *uppsåt eller grov oaktsamhet*. Grov oaktsamhet kan t.ex. föreligga då en person visserligen inte har kännedom om att han eller hon utför ett kringgående av en teknisk åtgärd men misstänker att så är fallet och undviker att ta reda på det rätta förhållandet. Ett annat exempel kan vara om en person sprider exemplar av ett verk från vilka elektronisk information om rättighetsförvaltning har avlägsnats med misstanke om att detta döljer ett upphovsrättsintrång och undviker att ta reda på det rätta förhållandet.

För brott mot 52 e § och 52 g §, dvs. förbuden mot hantering av hjälpmedel för kringgående och mot olika handlingar avseende elektronisk information om rättighetsförvaltning, är straffskalan *böter eller fängelse i högst sex månader*. Det innebär att normalstraffet är böter men att annan påföljd kan komma i fråga när det föreligger försvårade omständigheter. En sådan omständighet kan t.ex. vara att det är fråga om systematiska överträdelser eller att överträdelser skett i en yrkesmässig verksamhet.

När det gäller brott mot förbudet i 52 d § mot kringgående av tekniska åtgärder innehåller straffskalan böter. För dessa fall finns också en ny särskild åtalsregel i 59 §.

58 §

Rätt domstol i mål om ljudradio- eller televisionsutskickning i strid mot denna lag är Stockholms tingsrätt. Detsamma gäller i mål om ersättning som avses i 17 och 18 §§, 26 a § första stycket, 42 a § tredje stycket eller 47 § och i mål i vilket motsvarande ersättning begärs på grund av en hänvisning i 45, 46, 48, 49 eller 49 a § samt i mål om ersättning för en sådan vidareutskickning som avses i 42 f §.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 8.10 i den allmänna motiveringen.

Den ändring i sak som gjorts är att ytterligare en måltyp lagts till bland dem där Stockholms tingsrätt har exklusiv behörighet. Den måltyp som lagts till är mål om ersättning som avses i 17 § URL. Den ersättning det är fråga om är ersättning i de fall ett exemplar av ett verk med stöd av 17 § överläts eller överförs till en person med funktionshinder på ett sådant sätt att denne får behålla ett exemplar av verket.

Ersättningsbestämmelsen behandlas mer ingående i författningskommentaren till 17 § URL.

I övrigt har i bestämmelsen endast gjorts redaktionella ändringar föranledda av att bestämmelserna om avtalslicens i 26 i och 26 f §§ URL numera återfinns i 42 a och 42 f §§ URL.

59 §

Brott som avses i 57 b § andra stycket får åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Brott i övrigt som avses i denna lag får åtalas av åklagare endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Överträdelse av stadgandet i 3 § eller av föreskrift enligt 41 § andra stycket får alltid beivras av upphovsmannens efterlevande make, släktingar i rätt upp- och nedåtstigande led eller syskon.

Egendom som avses i 55 § får, om brott enligt denna lag skäligen kan antas föreligga, tas i beslag. I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna om beslag i brottmål i allmänhet.

Paragrafen innehåller regler om rätt att föra talan i vissa mål enligt URL och om beslag av egendom som avses i 55 §.

I sakligt hänseende har en ändring gjorts i paragrafens första stycke. En *särskild åtalsregel* har där införts för brott som består i överträdelse av förbudet mot kringgående av tekniska åtgärder. För dessa fall får åtal väckas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt. För övriga fall av brott enligt den nya 57 b § gäller samma åtalsregel som redan tidigare gällt för brott som avses i URL. Den innebär att åtal får väckas av åklagare om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt. Skillnaden består alltså i att det för kringgåendefallen inte är tillräckligt att målsäganden anger brottet till åtal. Exempel på fall då åtal är påkallat från allmän synpunkt kan vara då kringgående skett systematiskt eller för att gynna en kommersiell verksamhet.

I övrigt har bestämmelsen endast ändrats i redaktionellt hänseende.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2005.

2. Med de undantag som anges i 3–5 skall de nya föreskrifterna även tillämpas på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet.

3. Bestämmelsen i 19 § första stycket skall endast tillämpas på sådana exemplar av verk som med upphovsmannens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet efter ikraftträdandet. Motsvarande gäller i fråga om hänvisningen i 49 och 49 a §§ till 19 § första stycket.

4. Bestämmelsen i 46 § andra stycket om beräkning av skyddstiden för ljudupptagningar skall inte tillämpas på ljudupptagningar beträffande vilka skyddstiden löpt ut vid lagens ikraftträdande.

5. De nya föreskrifterna skall inte tillämpas när det gäller åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.

Bestämmelserna har behandlats i avsnitt 14 i den allmänna motiveringen. Enligt *punkt 1* träder de nya reglerna i kraft den 1 juli 2005.

Punkt 2 innehåller regeln att de nya bestämmelserna med de undantag som anges i punkt 3–5 skall tillämpas också för de verk som har kommit till före ikraftträdandet. Detta innebär att såväl ändringarna i fråga om

upphovsmännens och de närstående rättighetshavarnas ensamrättigheter, som ändringarna i fråga om inskränkningarna i ensamrättigheterna kommer att gälla även för äldre verk och prestationer. Likaså kommer bestämmelserna om rättsligt skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning att gälla även om dessa åtgärder och den informationen avser äldre verk. Undantag från denna regel samt skydd för tredje mans intressen finns i bestämmelserna i punkterna 3–5.

Enligt *punkt 3* kommer de nya reglerna om regional konsumtion endast att gälla exemplar av verk, av sammanställningar som skyddas enligt 49 § och av fotografier som skyddas enligt 49 a §, som med upphovsmännens samtycke har överlåtits inom EES-området *efter* de nya bestämmelsernas ikraftträdande. Det innebär att för exemplar som överlåtits dessförinnan gäller alltså de äldre reglerna om internationell konsumtion. Sådana exemplar kan alltså fritt spridas vidare även efter de nya bestämmelsernas ikraftträdande.

Punkt 4 innehåller en specialbestämmelse som tar sikte på den nya utgångspunkten för beräkningen av skyddstidens längd när det gäller ljudupptagningar. Ändringen i 46 § andra stycket innebär att om en ljudupptagning har getts ut inom 50 år från då upptagningen gjordes, skall skyddstiden alltid räknas från utgivningstillfället. Tidigare gällde att om ljudupptagningen gavs ut och/eller offentliggjordes skulle skyddstiden räknas från det *första* av dessa båda tillfällen. Ändringen innebär alltså att om en ljudupptagning först offentliggörs och sedan ges ut, får den enligt de nya reglerna en *längre* skyddstid, eftersom skyddstiden enligt de nya reglerna då skall beräknas från utgivningstillfället. Bestämmelsen i punkt 3 innebär att om skyddstiden för ljudupptagningen hade löpt ut enligt det gamla beräkningssättet vid tiden för lagens ikraftträdande, återupplivas inte skyddet.

Bestämmelsen i *punkt 5* skyddar tredje mans intressen vad gäller förfoganden som gjorts innan de nya reglerna träder i kraft. De nya reglerna tillämpas inte på åtgärder som har vidtagits före ikraftträdandet. Detta innebär t.ex. att om någon har framställt exemplar före ikraftträdandet med stöd av en inskränkingsbestämmelse vars tillämpningsområde nu begränsas, kan förfogandet inte angripas med stöd av de nya reglerna. Inte heller tillämpas de nya reglerna på rättigheter som förvärvats före ikraftträdandet. Detta innebär att de nya reglerna inte griper in i rådande avtalsförhållanden. Därav följer t.ex. att om ett äldre avtal reglerar offentligt framförande, skall detta avtal – om inte parterna avsett något annat – tolkas i ljuset av den äldre innebörden av detta begrepp, utan hinder av att vissa av dessa förfoganden fortsättningsvis kommer att benämnas överföring till allmänheten. En annan effekt av denna punkt i övergångsbestämmelserna är att om någon har ett talbokstillstånd enligt 17 § i dess tidigare lydelse fortsätter detta tillstånd att gälla. Den som har tillståndet får alltså med stöd av tillståndet fortsätta framställa talböcker inom den ram som 17 § i den äldre lydelsen tillåter. 17 § i dess nya lydelse öppnar också för att man efter tillstånd från regeringen förfogar på andra sätt med verk än framställer talböcker. Den som vill kunna utnyttja dessa nya möjligheter måste dock ansöka om ett tillstånd till detta enligt bestämmelsen i dess nya lydelse.

16.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister

1 §

Denna lag tillämpas när det uppkommer en tvist om ingåendet av ett avtal som utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 42 b–42 d §§ eller, såvitt gäller vidareändning genom kabel, 42 f § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister som kan uppkomma dels till följd av hänvisningarna till 42 b–42 d och 42 f §§ i 45, 46, 49 och 49 a §§ lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om exemplarframställning skall ingås med svenska radio- eller televisionsföretag eller avtal om vidareändning genom kabel skall ingås med radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Paragrafen har behandlats i avsnitt 9.2 och 9.4 i den allmänna motiveringen.

Hänvisningarna i paragrafen till avtalslicenserna om framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet (13 § URL) samt om vidareändning av verk som ingår i en radio- eller televisionsutskickning (26 f § URL) har anpassats till de redaktionella ändringarna i upphovsrättslagen, dvs. hänvisningar görs nu till 42 c och 42 f §§ URL som är dessa bestämmelserns nya beteckningar. Därutöver har lagen om medling i vissa upphovsrättstvister gjorts tillämplig avseende de nya avtalslicenserna om framställning av exemplar inom företag, organisationer m.fl. (42 b § URL) samt biblioteks och arkivs möjligheter att överföra verk till allmänheten och att sprida exemplar i digital form (42 d § URL).

Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG
av den 22 maj 2001
om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt
och närstående rättigheter i informationssamhället

EUROPAPARLAMENTET OCH EUROPEISKA UNIONENS RÅD
HAR ANTAGIT DETTA DIREKTIV

med beaktande av Fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen, särskilt artikel 47.2, artikel 55 och artikel 95 i detta, med beaktande av kommissionens förslag⁽¹⁾, med beaktande av Ekonomiska och sociala kommitténs yttrande⁽²⁾, i enlighet med förfarandet i artikel 251 i fördraget⁽³⁾, och av följande skäl:

(1) I fördraget föreskrivs upprättandet av en inre marknad och inrättandet av ett system som säkerställer att konkurrensen på den inre marknaden inte snedvrids. En harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om upphovsrätt och närstående rättigheter bidrar till att uppnå dessa mål.

(2) Europeiska rådet framhöll vid sitt möte på Korfu den 24-25 juni 1994 behovet av att skapa allmänna och flexibla rättsliga ramar på gemenskapsnivå för att främja informationssamhällets utveckling i Europa. För detta krävs bland annat en inre marknad för nya varor och tjänster. En betydande gemenskapslagstiftning som kan ligga till grund för ett sådant regelverk finns redan eller håller på att utarbetas. Upphovsrätt och närstående rättigheter är av stor betydelse i detta sammanhang, eftersom dessa rättigheter skyddar och stimulerar utveckling och marknadsföring av nya varor och tjänster samt skapandet och utnyttjandet av det kreativa innehållet i dessa.

(3) Den föreslagna harmoniseringen kommer att underlätta genomförandet av den inre marknadens fyra friheter och har samband med efterlevnaden av de grundläggande rättsprinciperna och särskilt avseende äganderätt, inklusive immaterialrätt, samt yttrandefrihet och allmänintresset.

(4) Harmoniserade rättsliga ramar för upphovsrätt och närstående rättigheter kommer genom ökad klarhet i rättsligt hänseende och genom att en hög skyddsnivå skapas inom området för immaterialrätt att uppmuntra till betydande investeringar i kreativ och innovativ verksamhet, bl.a. då det gäller nätinfrastruktur, vilket i sin tur leder till tillväxt och ökad konkurrenskraft för europeisk industri inom såväl innehållsskapande som informationsteknik och mer allmänt inom ett

¹ EGT C 108, 7.4.1998, s. 6 och EGT C 180, 25.6.1999, s. 6.

² EGT C 407, 28.12.1998, s. 30.

³ Europaparlamentets yttrande av den 10 februari 1999 (EGT C 150, 28.5.1999, s. 171), rådets gemensamma ståndpunkt av den 28 september 2000 (EGT C 344, 1.12.2000, s. 1) och Europaparlamentets beslut av den 14 februari 2001 (ännu ej offentliggjort i EGT). Rådets beslut av den 9 april 2001.

brett område av industri- och kultursektorer. Detta kommer att säkerställa sysselsättningen och främja skapandet av nya arbetstillfällen.

(5) Genom den tekniska utvecklingen har formerna för skapande, produktion och utnyttjande mångfaldigats och diversifierats. Även om detta inte kräver nya begrepp för skyddet inom området för immaterialrätt, bör den nu gällande lagstiftningen om upphovsrätt och närstående rättigheter anpassas och kompletteras för att på ett tillfredsställande sätt svara mot den ekonomiska verkligheten, t.ex. de nya utnyttjandeformerna.

(6) Utan en harmonisering på gemenskapsnivå kan nationellt lagstiftningsarbete, som redan har inletts i ett antal medlemsstater för att svara mot de tekniska utmaningarna, leda till betydande skillnader i skyddet och därmed till inskränkningar av den fria rörligheten för varor och tjänster, som innehåller eller bygger på immaterialrätt, med en ny splittring av den inre marknaden och inkonsekvens i lagstiftningen som följd. Effekterna av sådana rättsliga skillnader och osäkerhetskällor kommer att bli än större i takt med den fortsatta utvecklingen av informationssamhället, som redan har lett till att immateriella rättigheter i allt högre grad utnyttjas över nationsgränserna. Denna utveckling kommer att intensifieras och bör så göra. Betydelsefulla rättsliga skillnader och oklarheter i fråga om skyddet kan vara ett hinder för att uppnå stordriftsfördelar för nya varor och tjänster med innehåll som omfattas av upphovsrätt och närstående rättigheter.

(7) Den gemenskrävt rättsliga ramen för skyddet av upphovsrätt och närstående rättigheter måste därför även anpassas och kompletteras i den utsträckning som krävs för att den inre marknaden skall fungera väl. Därför bör sådana nationella bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter anpassas, vilka skiljer sig avsevärt åt mellan medlemsstaterna eller vilka skapar rättslig oklarhet till hinder för en väl fungerande inre marknad och en sund utveckling av informationssamhället i Europa, vidare bör inkonsekventa nationella åtgärder med anledning av den tekniska utvecklingen undvikas, medan däremot skillnader som inte har några negativa effekter på den inre marknads funktion inte behöver avlägsnas eller förebyggas.

(8) Informationssamhällets sociala, samhälleliga och kulturella konsekvenser kräver att man beaktar de specifika egenskaperna hos varornas och tjänsternas innehåll.

(9) Utgångspunkten för en harmonisering av upphovsrätt och närstående rättigheter måste vara en hög skyddsnivå, eftersom dessa rättigheter har en avgörande betydelse för det intellektuella skapandet. Skyddet av dem bidrar till att bevara och utveckla kreativiteten och gagnar upphovsmän, utövande konstnärer, producenter, konsumenter, kultur, näringsliv och allmänhet. Immaterialrätt har därför erkänts som en integrerad del av äganderätten.

(10) För att upphovsmännen och de utövande konstnärerna skall kunna fortsätta med sin skapande och konstnärliga verksamhet måste de få en skäligen ersättning för utnyttjandet av sina verk och detsamma gäller producenterna som måste kunna finansiera denna verksamhet. De investeringar som krävs för att producera varor, t.ex. fonogram, filmer eller multimedieprodukter, och tjänster, t.ex. sådana som tillhandahålls på begäran, är betydande. Ett tillfredsställande rättsligt skydd av

immateriella rättigheter är nödvändigt för att säkerställa sådan ersättning och för att möjliggöra en tillfredsställande avkastning på investeringarna.

(11) Ett effektivt och strikt system för skydd av upphovsrätten och närstående rättigheter är ett av de viktigaste sätten för att se till att det europeiska kulturskapandet och den europeiska kulturproduktionen får nödvändiga resurser och för att värna om skapande och utövande konstnärers självständighet och värdighet.

(12) Ett tillfredsställande skydd för upphovsrättsliga verk och alster som omfattas av närstående rättigheter är även av stor betydelse kulturellt sett. Enligt artikel 151 i fördraget skall gemenskapen beakta de kulturella aspekterna då den handlar.

(13) Att tillsammans söka efter, och på europeisk nivå konsekvent tillämpa, tekniska åtgärder för att skydda verken och de andra alstren och ge nödvändig information om rättigheterna är av grundläggande betydelse, eftersom det yttersta syftet med dessa åtgärder är att säkerställa tillämpningen av i lag fastlagda principer och garantier.

(14) Detta direktiv bör främja utbildning och kultur genom skyddet av verk och andra alster och på samma gång medge undantag eller inskränkningar i allmänhetens intresse när det gäller utbildning och undervisning.

(15) Den diplomatkonferens som hölls under ledning av Världsorganisationen för den intellektuella äganderätten (WIPO) i december 1996 utmynnade i att två nya fördrag antogs, WIPO-fördraget om upphovsrätt och WIPO-fördraget om framföranden och fonogram, som behandlar skydd för upphovsmän respektive skydd för utövande konstnärer och fonogramproducenter. Genom dessa fördrag uppdateras det internationella skyddet av upphovsrätt och närstående rättigheter i betydande utsträckning, inte minst i fråga om den så kallade digitala agendan, och möjligheterna för att bekämpa piratkopieringen runt om i världen förbättras. Gemenskapen och en majoritet av medlemsstaterna har redan undertecknat fördragen, och förberedelseprocessen för gemenskapens och medlemsstaternas ratificering av fördragen pågår. Genom detta direktiv uppfylls också ett antal av dessa nya internationella förpliktelser.

(16) Eftersom ansvarsfrågan, då det gäller verksamheter i nätmiljö, inte endast berör upphovsrätt och närstående rättigheter utan även andra områden, t.ex. förtal, vilseledande reklam och varumärkesintrång, kommer denna fråga att behandlas på ett övergripande sätt i Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/31/EG av den 8 juni 2000 om vissa rättsliga aspekter på informationssamhällets tjänster, särskilt elektronisk handel, på den inre marknaden (Direktiv om elektronisk handel)⁽⁴⁾, som förtydligar och harmoniserar olika rättsliga frågor i samband med informationssamhällets tjänster, bl.a. elektronisk handel. Det här direktivet bör genomföras enligt en tidsplan liknande den för genomförandet av direktivet om elektronisk handel, eftersom det direktivet utgör en harmoniserad ram för principer och bestämmelser som bl.a. berör vissa viktiga delar i det här direktivet. Det här direktivet påverkar inte bestämmelserna om ansvar i det direktivet.

⁴ EGT L 178, 17.7.2000, s. 1.

(17) I synnerhet mot bakgrund av de krav som den digitala miljön medför är det nödvändigt att säkerställa att rättighetsförvaltande organisationer uppnår en högre grad av rationalisering och överblick i fråga om efterlevnaden av konkurrensreglerna.

(18) Detta direktiv påverkar inte bestämmelser i medlemsstaterna när det gäller förvaltning av rättigheter, t.ex. kollektiva avtalslicenser med utsträckt verkan.

(19) Rättsinnehavarnas ideella rättigheter bör utövas i enlighet med medlemsstaternas lagstiftning och bestämmelserna i Bernkonventionen för skydd av litterära och konstnärliga verk, WIPO:s fördrag om upphovsrätt och WIPO-fördraget om framföranden och fonogram. Dessa ideella rättigheter omfattas inte av detta direktiv.

(20) Detta direktiv bygger på de principer och regler som redan fastlagts genom de direktiv som nu är i kraft på området, särskilt 91/250/EEG⁽⁵⁾, 92/100/EEG⁽⁶⁾, 93/83/EEG⁽⁷⁾, 93/98/EEG⁽⁸⁾ och 96/9/EG⁽⁹⁾, samt utvecklar och sätter in dem i ett sammanhang, nämligen informationssamhället. Bestämmelserna i detta direktiv bör inte påverka bestämmelserna i de direktiven, om inte annat föreskrivs i detta direktiv.

(21) I detta direktiv bör området fastställas för de handlingar som omfattas av mångfaldiganderätten i fråga om de olika rättsinnehavarna. Detta bör göras i överensstämmelse med gemenskapens regelverk. En vid definition av dessa handlingar krävs för att säkerställa klarhet i rättsligt avseende på den inre marknaden.

(22) Syftet att på lämpligt sätt främja spridning av kultur får inte nås genom att ett strikt skydd av rättigheter offras eller genom att otillåtna former av spridning av efterbildade kulturella verk tolereras.

(23) I detta direktiv bör upphovsmannens rätt till överföring till allmänheten harmoniseras ytterligare. Denna rätt bör förstås i vid mening och omfatta all överföring till allmänheten som inte är närvarande på den plats varifrån överföringen sker. Denna rätt bör omfatta all sådan sändning eller vidare-sändning av ett verk till allmänheten på trådbunden eller trådlös väg, inklusive radio- och televisionssändningar. Denna rätt omfattar inga andra åtgärder.

(24) Rätten som avses i artikel 3.2, att göra andra alster tillgängliga för allmänheten, bör anses omfatta alla åtgärder varigenom sådana alster görs tillgängliga för den del av allmänheten som inte är närvarande på den plats varifrån tillgängliggörandet sker och omfattar inte några andra åtgärder.

⁵ Rådets direktiv 91/250/EEG av den 14 maj 1991 om rättsligt skydd för datorprogram (EGT L 122, 17.5.1991, s. 42). Direktivet senast ändrat genom direktiv 93/98/EEG.

⁶ Rådets direktiv 92/100/EEG av den 19 november 1992 om uthyrings- och utlåningsrättigheter och vissa upphovsrätten närstående rättigheter inom det immaterialrättsliga området (EGT L 346, 27.11.1992, s. 61). Direktivet senast ändrat genom direktiv 93/98/EEG.

⁷ Rådets direktiv 93/83/EEG av den 27 september 1993 om samordning av vissa bestämmelser om upphovsrätt och närstående rättigheter avseende satellitsändningar och vidare-sändning via kabel (EGT L 248, 6.10.1993, s. 15).

⁸ Rådets direktiv 93/98/EEG av den 29 oktober 1993 om harmonisering av skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter (EGT L 290, 24.11.1993, s. 9).

⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv 96/9/EG av den 11 mars 1996 om rättsligt skydd för databaser (EGT L 77, 27.3.1996, s. 20).

(25) De rättsliga oklarheterna i fråga om nivån och arten av skydd för handlingar som består av tillhandahållande på begäran via nät av upphovsrättsligt skyddade verk och alster som skyddas av närstående rättigheter bör lösas genom bestämmelser om harmoniserat skydd på gemenskapsnivå. Det bör klargöras att alla rättsinnehavare som erkänns i detta direktiv har ensamrätt att göra upphovsrättsligt skyddade verk och andra alster tillgängliga för allmänheten genom interaktiva tillhandahållanden på beställning. Sådant interaktivt tillhandahållande på begäran utmärks av att enskilda personer kan få tillgång till dem på en plats och vid en tidpunkt som de bestämmer individuellt.

(26) När det gäller tjänster som programföretag tillhandahåller på begäran vilka avser radio- och televisionsprogram som innehåller musik från kommersiella fonogram såsom en integrerad del, skall kollektiva licensavtal uppmuntras så att ersättning för de berörda rättigheterna lättare kan ges.

(27) Enbart tillhandahållandet av de fysiska förutsättningarna för att möjliggöra eller genomföra en överföring skall inte i sig betraktas som överföring i den mening som avses i detta direktiv.

(28) I det upphovsrättsliga skyddet enligt detta direktiv ingår ensamrätt att bestämma över spridning av verk som ingår i en fysisk vara. Genom den första försäljningen inom gemenskapen av originalet eller kopior av ett verk, om den görs av rättsinnehavaren eller med dennes samtycke, konsumeras bestämmanderätten över vidareförsäljningen av föremålet inom gemenskapen. Denna rätt bör dock inte vara konsumerad då det gäller original eller kopior av ett verk som säljs utanför gemenskapen av rättsinnehavaren eller med dennes samtycke. Upphovsmannens uthyrnings- och utlåningsrättigheter fastställs i direktiv 92/100/EEG. Den spridningsrätt som föreskrivs i det här direktivet påverkar inte de bestämmelser om uthyrnings- och utlåningsrättigheter som återfinns i kapitel I i det direktivet.

(29) Frågan om konsumtion uppstår inte då det gäller tjänster, särskilt inte i fråga om online-tjänster. Det gäller även fysiska kopior av ett verk eller av andra alster som framställts av en användare av en sådan tjänst med rättsinnehavarens samtycke. Detta gäller därför även uthyrning och utlåning av originalet och kopior av verk eller andra alster eftersom dessa handlingar är att karaktärisera som tjänster. Till skillnad från cd-rom och cd-i, där immateriella rättigheter ingår i ett fysiskt medium, nämligen ett exemplar av en vara, är varje online-tjänst en handling för vilken tillstånd krävs, om den omfattas av upphovsrätt eller en närstående rättighet.

(30) De rättigheter som avses i detta direktiv kan överföras, överlåtas eller bli föremål för avtalade licenser utan att detta påverkar den relevanta nationella lagstiftningen om upphovsrätt och närstående rättigheter.

(31) En skälig avvägning mellan rättigheter och intressen hos de olika kategorierna av rättsinnehavare samt mellan de olika kategorierna av rättsinnehavare och användarna av skyddade alster måste upprätthållas. De befintliga undantag och inskränkningar från rättigheterna som fastställts av medlemsstaterna måste bli föremål för en ny bedömning där hänsyn tas till den nya elektroniska miljön. De skillnader som finns i fråga om undantag och inskränkningar, då det gäller vissa handlingar som omfattas av ensamrättigheter, har en direkt negativ inverkan på hur

den inre marknaden för upphovsrätt och närstående rättigheter fungerar. Sådana skillnader kan mycket väl bli mer uttalade på grund av den vidare utvecklingen av gränsöverskridande utnyttjande av verk samt av verksamheter som sker över nationsgränser. För att säkerställa en väl fungerande inre marknad bör dessa undantag och inskränkningar ges en mer harmoniserad definition. Harmoniseringsgraden bör vara beroende av undantagens effekter på den inre marknads förmåga att fungera väl.

(32) Detta direktiv innehåller en uttömmande förteckning över undantagen och inskränkningarna från mångfaldiganderätten och rätten till överföring till allmänheten. Vissa undantag och inskränkningar gäller endast mångfaldiganderätten, när så är lämpligt. I denna förteckning tas vederbörlig hänsyn till de olika rättstraditionerna i medlemsstaterna, samtidigt som syftet är att säkerställa en fungerande inre marknad. Medlemsstaterna bör nå samstämmighet i tillämpningen av dessa undantag och inskränkningar, och detta kommer att utvärderas vid den kommande översynen av genomförandelagstiftningen.

(33) Ensamrätten till mångfaldigande bör omfattas av ett undantag som medger vissa fall av tillfälligt mångfaldigande som är flyktigt eller utgör en underordnad användning och som utgör en integrerad och väsentlig del i en teknisk process och som uteslutande syftar till att möjliggöra antingen en effektiv överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand eller en laglig användning av ett verk eller annat alster. Det aktuella mångfaldigandet bör inte ha något självständigt ekonomiskt värde. I den mån som det uppfyller dessa villkor, bör detta undantag även omfatta åtgärder som gör att webbläsning och cachelagring kan ske, inbegripet sådana som gör att överföringssystem kan fungera effektivt, under förutsättning att mellanhanden inte ändrar informationen och inte ingriper i den lagliga användningen av den teknik som är allmänt vedertagen och som används inom branschen för att få fram data om hur informationen används. En användning bör anses laglig om den görs med rättsinnehavarens tillstånd eller inte är otillåten enligt lag.

(34) Medlemsstaterna bör ges möjlighet att besluta om vissa undantag och inskränkningar, t.ex. för pedagogiskt eller vetenskapligt syfte, till förmån för offentliga institutioner, t.ex. bibliotek och arkiv, för användning i nyhetsrapportering, för citat, för användning av funktionshinder, för allmän säkerhet och för användning i administrativa och rättsliga förfaranden.

(35) När det gäller vissa undantag eller inskränkningar bör rättsinnehavarna få rimlig kompensation för att ge dem skälig ersättning för användningen av deras skyddade verk eller andra alster. Vid fastställande av formen, de närmare bestämmelserna om och den eventuella nivån på denna rimliga kompensation bör de särskilda förhållandena i varje enskilt fall beaktas. När dessa förhållanden bedöms är ett värdefullt kriterium den eventuella skadan för rättsinnehavarna av åtgärden i fråga. I de fall när rättsinnehavarna redan har erhållit betalning i någon annan form, t.ex. som en del av en licensavgift, behöver det inte krävas någon särskild eller separat betalning. Vid fastställandet av nivån på den rimliga kompensationen bör full hänsyn tas till i hur stor utsträckning sådana tekniska åtgärder som avses i detta direktiv används. I vissa situationer när förfånget för rättsinnehavaren är obetydligt behöver det inte uppkomma någon betalningsskyldighet.

(36) Medlemsstaterna får bestämma om rimlig kompensation till rättsinnehavare även när de tillämpar de frivilliga bestämmelserna om undantag eller inskränkningar för vilka någon sådan kompensation inte erfordras.

(37) De befintliga nationella ordningarna för reprografi skapar, i den mån de förekommer, inte några större hinder för den inre marknaden. Medlemsstaterna bör ges möjlighet att besluta om undantag eller inskränkningar i fråga om reprografi.

(38) Medlemsstaterna bör ges möjlighet att besluta om undantag eller inskränkningar, förutsatt att rimlig kompensation säkerställs, från mångfaldiganderätten för vissa former av mångfaldigande av ljudmaterial, bildmaterial och audiovisuellt material för privat bruk. Detta kan omfatta införande eller förlängning av ersättningssystem som kompensation för förfånget för rättsinnehavarna. Även om skillnader mellan dessa ersättningssystem påverkar den inre marknadens funktion, bör dessa skillnader, då det gäller analog privatkopiering, inte få några betydande effekter på informationssamhällets utveckling. Digital privatkopiering kan bli vanligare och få större ekonomisk betydelse. Vederbörlig hänsyn bör därför tas till skillnaderna mellan digital privatkopiering och analog privatkopiering, och det bör i vissa avseenden göras åtskillnad mellan dem.

(39) När medlemsstaterna tillämpar undantaget eller inskränkningen för privatkopiering bör de vederbörligen beakta den tekniska och ekonomiska utvecklingen, särskilt i fråga om digital privatkopiering och ersättningssystem, när effektiva tekniska skyddsåtgärder finns att tillgå. Sådana undantag eller inskränkningar bör inte hindra användningen av tekniska åtgärder eller att de genomdrivs för att hindra kringgående.

(40) Medlemsstaterna får besluta om undantag eller inskränkningar till förmån för vissa inrättningar utan vinstsyfte, t.ex. bibliotek som är tillgängliga för allmänheten och liknande institutioner, samt arkiv. Detta bör dock begränsas till vissa särskilda fall som omfattas av mångfaldiganderätten. Sådana undantag eller inskränkningar bör inte omfatta användning i samband med online-leveranser av skyddade verk och andra alster. Detta direktiv bör inte påverka medlemsstaternas möjlighet till undantag från den exklusiva rätten till offentlig utlåning enligt artikel 5 i direktiv 92/100/EEG. Det är därför lämpligt att uppmuntra särskilda kontrakt eller licenser som på ett balanserat sätt främjar dessa inrättningar och deras syften vad avser spridningsändamål.

(41) När undantaget eller inskränkningen för efemära upptagningar som utförs av radio- och televisionsföretag tillämpas är det underförstått att företagets egen utrustning också omfattar sådan utrustning som tillhör en person som agerar på radio- och televisionsföretagets vägnar och under dess ansvar.

(42) När undantaget eller inskränkningen för utbildning och vetenskaplig forskning i icke-kommersiella syften, inbegripet distansundervisning, tillämpas bör den aktuella verksamhetens icke-kommersiella natur avgöras av verksamheten som sådan. Den berörda inrättningens organisationsstruktur och finansieringssätt är i detta avseende inte avgörande.

(43) Det är under alla omständigheter viktigt att medlemsstaterna vidtar alla åtgärder som är nödvändiga för att underlätta tillgången till

verk för personer som har ett funktionshinder som hindrar dem från att utnyttja själva verken och härvid ägna särskild uppmärksamhet åt tillgängliga förmedlingsformer.

(44) Tillämpningen av undantagen och inskränkningarna i detta direktiv bör ske i överensstämmelse med internationella förpliktelser. Sådana undantag och inskränkningsåtgärder bör inte tillämpas på ett sätt som inkräktar på rättsinnehavarens legitima intressen eller gör intrång i det normala utnyttjandet av dennes verk eller andra alster. När medlemsstaterna beslutar om sådana undantag eller inskränkningsåtgärder, bör de särskilt ta vederbörlig hänsyn till de ökande ekonomiska verkningar dessa undantag eller inskränkningsåtgärder kan få i den nya elektroniska miljön. Räckvidden för vissa undantag eller inskränkningsåtgärder kan därför behöva begränsas ytterligare, då det gäller vissa nya användningar av upphovsrättsligt skyddade verk och andra alster.

(45) De undantag och inskränkningsåtgärder som anges i artikel 5.2, 5.3 och 5.4 bör emellertid inte utgöra ett hinder för att närmare fastställa avtalsförhållanden som är avsedda att garantera rimlig kompensation till rättsinnehavarna, om den nationella lagstiftningen tillåter det.

(46) Med hjälp av medlare kan man hjälpa användare och rättsinnehavare att lösa tvister. Kommissionen bör i samarbete med medlemsstaterna genomföra en undersökning inom ramen för kontaktkommittén för att finna nya juridiska sätt för att lösa tvister om upphovsrätt och närstående rättigheter.

(47) Den tekniska utvecklingen kommer att ge rättsinnehavarna möjlighet att tillämpa tekniska åtgärder som utformats för att förhindra eller begränsa handlingar som inte är godkända av innehavarna av någon upphovsrätt, till upphovsrätten närstående rättighet eller rätt av sitt eget slag angående databaser. Det finns dock risk för att olaglig verksamhet kan komma att bedrivas i syfte att möjliggöra eller underlätta ett kringgående av det tekniska skydd som dessa åtgärder ger. För att förhindra en uppsplittring i fråga om juridiska metoder som skulle kunna hindra den inre marknaden från att fungera, krävs det att det upprättas ett harmoniserat rättsligt skydd mot kringgående av effektiva tekniska åtgärder och mot tillhandahållande av anordningar, produkter och tjänster i detta syfte.

(48) Ett sådant rättsligt skydd bör ges för tekniska åtgärder som effektivt begränsar åtgärder som inte är godkända av innehavarna av någon upphovsrätt, till upphovsrätten närstående rättighet eller rätt av sitt eget slag angående databaser, utan att dock hindra den elektroniska utrustningens normala funktion eller den tekniska utvecklingen av den. Detta rättsliga skydd innebär ingen skyldighet att utforma anordningar, produkter, komponenter eller tjänster så att de motsvarar tekniska åtgärder, så länge som en sådan anordning, produkt, komponent eller tjänst inte på annat sätt omfattas av förbudet i artikel 6. Det rättsliga skyddet bör vara förenligt med proportionalitetsprincipen och inte medföra förbud mot sådana anordningar eller verksamheter som har något annat kommersiellt betydelsefullt syfte eller användningsområde än att kringgå tekniskt skydd. Detta skydd får i synnerhet inte hindra kryptografisk forskning.

(49) Det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder påverkar inte tillämpningen av nationella bestämmelser som förbjuder privat innehav

av anordningar, produkter eller komponenter för kringgående av tekniska åtgärder.

(50) Ett sådant harmoniserat rättsligt skydd påverkar inte de särskilda skyddsbestämmelserna enligt direktiv 91/250/EEG. Det bör i synnerhet inte omfatta skyddet för sådana tekniska åtgärder som används i samband med datorprogram som behandlas uteslutande i det direktivet. Det bör inte hämma eller förhindra utveckling eller användning av några vägar för att kringgå en teknisk åtgärd som behövs för att möjliggöra handlingar som utförts i enlighet med bestämmelserna i artikel 5.3 eller artikel 6 i direktiv 91/250/EEG. Undantag från de ensamrättigheter som gäller datorprogram fastställs endast i artiklarna 5 och 6 i det direktivet.

(51) Tillämpligheten av det rättsliga skyddet för tekniska åtgärder påverkar inte allmän ordning, enligt artikel 5, eller allmän säkerhet. Medlemsstaterna bör främja frivilliga åtgärder från rättsinnehavarnas sida, inbegripet ingående och genomförande av avtal mellan rättsinnehavare och andra berörda parter, så att syftet med vissa undantag eller inskränkningar enligt nationell lagstiftning skall kunna uppnås i enlighet med detta direktiv. I avsaknad av sådana frivilliga åtgärder eller avtal inom rimlig tid bör medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att se till att rättsinnehavarna ger de personer som har rätt till sådana undantag eller inskränkningar lämpliga möjligheter att utnyttja dessa, genom att ändra en genomförd teknisk åtgärd eller på annat sätt. För att förhindra missbruk av sådana åtgärder som vidtagits av rättighetsinnehavarna, bl.a. inom ramen för avtal, eller av medlemsstaterna, bör dock alla tekniska åtgärder som används vid genomförandet av sådana åtgärder åtnjuta rättsligt skydd.

(52) När medlemsstaterna genomför ett undantag eller inskränkning för privat kopiering i enlighet med artikel 5.2 b bör de på samma sätt främja frivilliga åtgärder för att syftet med undantaget eller inskränkningen skall kunna uppnås. Om inga sådana frivilliga åtgärder för att göra mångfaldigande för privat bruk möjligt har genomförts inom rimlig tid får medlemsstaterna vidta åtgärder så att de personer som har rätt till undantaget eller inskränkningen i fråga kan utnyttja denna rätt. Frivilliga åtgärder från rättsinnehavarnas sida, inbegripet avtal mellan rättsinnehavare och andra berörda parter, eller åtgärder som vidtas av medlemsstaterna, hindrar inte rättsinnehavarna från att vidta tekniska åtgärder som överensstämmer med de undantag eller inskränkningar för kopiering för privat bruk i den nationella lagstiftningen som överensstämmer med artikel 5.2 b, varvid hänsyn skall tas till att rimlig kompensation skall utges enligt den bestämmelsen och till de eventuella skillnaderna mellan olika användningsvillkor i enlighet med artikel 5.5, till exempel begränsning av antalet exemplar vid mångfaldigandet. För att förhindra missbruk av sådana åtgärder bör alla tekniska åtgärder som tillämpas vid genomförandet av dem åtnjuta rättsligt skydd.

(53) Skyddet av tekniska åtgärder bör säkerställa en säker miljö för interaktiva tjänster som tillhandahålls på beställning på ett sådant sätt att allmänheten kan få tillgång till ett verk eller annat alster var och när den själv önskar. Då sådana tjänster omfattas av avtalsvillkor bör bestämmelserna i första och andra stycket i artikel 6.4 inte vara tillämpliga. Icke-interaktiva former av online-användning bör däremot fortfarande omfattas av dessa bestämmelser.

(54) Betydande framsteg har gjorts i fråga om internationell standardisering av tekniska system för identifiering av verk och andra skyddade alster i digital form. I en miljö som i ökande utsträckning utnyttjar nät kan skillnader mellan de tekniska åtgärderna leda till inkompatibilitet mellan system inom gemenskapen. Kompatibilitet och interoperabilitet mellan olika system bör främjas. Det är i högsta grad önskvärt att utvecklingen av globala system främjas.

(55) Den tekniska utvecklingen kommer att underlätta spridning av verk, särskilt via nät, och det kommer därför att krävas att rättsinnehavarna bättre kan identifiera verket eller alstret, upphovsmannen eller någon annan rättsinnehavare samt att de lämnar information om villkoren för användningen av verket eller alstret för att underlätta förvaltningen av de rättigheter som är knutna till dem. Rättsinnehavarna bör uppmuntras att använda märkning som, utöver den ovannämnda informationen, bland annat innehåller deras tillstånd när verk eller andra alster läggs ut på näten.

(56) Det finns dock risk för att olaglig verksamhet kommer att äga rum i syfte att avlägsna eller ändra den till verket knutna elektroniska informationen om förvaltningen av rättigheterna eller på annat sätt sprida, importera i spridningssyfte, sända via radio eller television, överföra till eller göra tillgängliga för allmänheten verk eller andra skyddade alster från vilka denna information har avlägsnats utan tillstånd. För att förhindra en uppsplittring i rättsligt avseende som skulle kunna hindra den inre marknaden från att fungera, krävs att ett harmoniserat rättsligt skydd mot varje sådan verksamhet upprättas.

(57) Varje sådant informationssystem för förvaltning av rättigheter som avses ovan kan, beroende på dess utformning, samtidigt behandla personuppgifter om individers konsumtionsmönster i fråga om skyddade alster och göra det möjligt att kartlägga dessa individers beteende i online-sammanhang. De tekniska åtgärderna måste därför bland sina funktioner ha spärrar för skydd av privatlivet enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda när det gäller behandling av och fri rörlighet för personuppgifter(10).

(58) Medlemsstaterna bör se till att det finns effektiva sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder mot överträdelser av de rättigheter och skyldigheter som fastställs i detta direktiv. De bör vidta alla åtgärder som krävs för att säkerställa att dessa sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder tillämpas. Dessa sanktioner bör vara effektiva, proportionella och avskräckande och bör inbegripa en möjlighet att söka skadestånd och/eller begära föreläggande samt, i tillämpliga fall, begära beslag av det material som använts vid överträdelsen.

(59) I synnerhet i den digitala miljön kan de tjänster som mellanhänder erbjuder i ökande grad utnyttjas av en tredje part för att göra intrång. I många fall är det dessa mellanhänder som har de största möjligheterna att sätta stopp för sådant intrång. Utan att andra tillgängliga sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder påverkas bör rättsinnehavare därför ha möjlighet att begära ett föreläggande mot en mellanhand som i ett nät förmedlar en tredje mans intrång i ett skyddat verk eller annat alster i ett nät. Denna möjlighet bör finnas tillgänglig även i sådana fall då de åtgärder som mellanhanden vidtar är undantagna enligt artikel 5.

Villkoren och bestämmelserna för förelägganden av detta slag bör Bilaga 1
medlemsstaterna själva bestämma om i sin nationella lagstiftning.

(60) Det skydd som föreskrivs i detta direktiv bör inte påverka nationella bestämmelser eller gemenskapsbestämmelser på andra områden, t.ex. industriell äganderätt, dataskydd, villkorad tillgång, tillgång till allmänna handlingar och regeln om kronologi för utnyttjande i media, som kan påverka skyddet av upphovsrätt eller närstående rättigheter.

(61) För att följa bestämmelserna i WIPO-fördraget om framföranden och fonogram bör direktiven 92/100/EEG och 93/98/EEG ändras.

HÄRIGENOM FÖRESKRIVS FÖLJANDE.

KAPITEL I SYFTE OCH TILLÄMPNINGSSOMRÅDE

Artikel 1 **Tillämpningsområde**

1. Detta direktiv avser det rättsliga skyddet för upphovsrätt och närstående rättigheter inom den inre marknaden, med särskild tonvikt på informationssamhället.

2. Med undantag av de fall som anges i artikel 11 skall detta direktiv inte på något sätt påverka befintliga gemenskapsbestämmelser om

- a) det rättsliga skyddet för datorprogram,
- b) uthyrnings- och utlåningsrättigheter samt vissa upphovsrätter, närstående rättigheter på immaterialrättens område,
- c) upphovsrätt och närstående rättigheter beträffande satellitsändningar och vidareändringar via kabel av program,
- d) skyddstiden för upphovsrätt och vissa närstående rättigheter,
- e) det rättsliga skyddet för databaser.

KAPITEL II RÄTTIGHETER OCH UNDANTAG

Artikel 2 **Rätten till mångfaldigande**

Medlemsstaterna skall föreskriva en ensamrätt att tillåta eller förbjuda direkt eller indirekt, tillfälligt eller permanent, mångfaldigande, oavsett metod och form, helt eller delvis

- a) för upphovsmän: av deras verk,
- b) för utövande konstnärer: av upptagningar av deras framföranden,
- c) för fonogramframställare: av deras fonogram,
- d) för framställarna av de första upptagningarna av filmer: av original och kopior av deras filmer,
- e) för radio- och televisionsföretag: av upptagningar av deras utsändningar, trådöverförda såväl som luftburna, inklusive kabel- och satellitsändningar.

Artikel 3

Rätten till överföring av verk till allmänheten och rätten att göra andra alster tillgängliga för allmänheten

1. Medlemsstaterna skall ge upphovsmän en ensamrätt att tillåta eller förbjuda varje överföring till allmänheten av deras verk, på trådbunden eller trådlös väg, inbegripet att verken görs tillgängliga för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dessa verk från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

2. Medlemsstaterna skall ge ensamrätt att tillåta eller förbjuda tillgängliggörandet för allmänheten, på trådbunden eller trådlös väg, på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer,

- a) för utövande konstnärer: av upptagningar av deras framföranden,
- b) för fonogramframställare: av deras fonogram,
- c) för framställarna av de första upptagningarna av filmer: av originalet och kopior av deras filmer, och
- d) för radio- och televisionsföretag: av upptagningar av deras sändningar, trådöverförda såväl som luftburna, inklusive kabel- och satellitsändningar.

3. De rättigheter som avses i punkterna 1 och 2 skall inte anses vara konsumerade genom någon form av överföring till allmänheten eller genom att alster görs tillgängliga för allmänheten enligt denna artikel.

Artikel 4

Spridningsrätt

1. Medlemsstaterna skall ge upphovsmän en ensamrätt att tillåta eller förbjuda all slags spridning till allmänheten, genom försäljning eller på annat sätt, av originalet av deras verk eller av kopior av detta.

2. Spridningsrätten för originalet eller kopior av verket skall inte konsumeras inom gemenskapen förutom i de fall då den första försäljningen av exemplaret i fråga, eller då den första gången någon annan form av överföring av äganderätten till detta, görs inom gemenskapen av rättsinnehavaren eller med dennes samtycke.

Artikel 5

Undantag och inskränkningar

1. Tillfälliga former av mångfaldigande enligt artikel 2, som är flyktiga eller utgör ett inkluderande av underordnad betydelse och som utgör en integrerad och väsentlig del i en teknisk process och vars enda syfte är att möjliggöra

- a) en överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand eller
 - b) en laglig användning
- av ett verk eller annat alster och som inte har någon självständig ekonomisk betydelse, skall undantas från den rätt till mångfaldigande som avses i artikel 2.

2. Medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkningar från den rätt till mångfaldigande som avses i artikel 2 i följande fall:

a) För mångfaldigande på papper eller varje annat liknande medium utfört med någon form av fotografisk teknik eller genom någon annan process med liknande resultat, med undantag av notblad, under förutsättning att rättsinnehavarna får rimlig kompensation.

b) För mångfaldigande på alla typer av medier utfört av en fysisk person för privat bruk och där syftet varken direkt eller indirekt är kommersiellt, under förutsättning att rättsinnehavarna får rimlig kompensation varvid hänsyn skall tas till huruvida de tekniska åtgärder som avses i artikel 6 har tillämpats på det berörda verket eller alstret eller inte.

c) För särskilda fall av mångfaldigande, utan direkt eller indirekt ekonomisk eller kommersiell vinning, av bibliotek, utbildningsanstalter eller museer som är tillgängliga för allmänheten eller av arkiv.

d) För efemära upptagningar av verk som utförs av radio- och televisionföretag med hjälp av egen utrustning och för användning i de egna sändningarna; bevarande av dessa inspelningar i officiella arkiv får tillåtas med hänvisning till deras särskilda dokumentära värde.

e) För mångfaldigande av radio- och televisionssändningar som utförs av sociala institutioner med icke-kommersiella syften, till exempel sjukhus eller fängelser, under förutsättning att rättsinnehavarna får rimlig kompensation.

3. Medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkningar i de rättigheter som avses i artiklarna 2 och 3 i följande fall:

a) Användning uteslutande i illustrativt syfte inom undervisning eller vetenskaplig forskning, i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till det icke-kommersiella syfte som skall uppnås, förutsatt att källan, inbegripet upphovsmannens namn, anges, om inte detta visar sig vara omöjligt.

b) Användning för funktionshindrade, om användningen har direkt samband med funktionshindret och är av icke-kommersiell natur, i den utsträckning som krävs med hänsyn till funktionshindret i fråga.

c) Mångfaldigande av pressen, överföring till allmänheten eller tillgängliggörande av utgivna artiklar om aktuella ekonomiska, politiska eller religiösa ämnen eller av verk eller andra alster av liknande slag i radio- eller televisionssändningar om sådan användning inte är förenad med uttryckliga förbehåll och förutsatt att källan, inbegripet upphovsmannens namn, anges, eller användning av verk eller andra alster i samband med nyhetsrapportering, i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till informationssyftet och förutsatt att källan, inbegripet upphovsmannens namn, anges, om inte detta visar sig vara omöjligt.

d) Citat för användning i t.ex. kritik och recensioner, förutsatt att de avser ett verk eller annat alster som redan lagligen gjorts tillgängligt för allmänheten, att källan, inbegripet upphovsmannens namn, anges, om inte detta visar sig vara omöjligt, och att användningen sker i enlighet med god sed samt i den utsträckning som krävs med hänsyn till det särskilda ändamålet.

e) Användning i den allmänna säkerhetens intresse eller för att garantera ett korrekt genomförande eller en korrekt rapportering av ett administrativt, parlamentariskt eller rättsligt förfarande.

f) Användning av politiska tal samt utdrag ur offentliga föreläsningar eller liknande verk eller alster i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till informationssyftet och förutsatt att källan, inbegripet upphovsmannens namn, anges, förutom då detta visar sig vara omöjligt.

g) Användning under religiösa högtidligheter eller officiella högtidligheter som anordnas av en offentlig myndighet.

h) Användning av verk, till exempel arkitektoniska verk eller skulpturer, avsedda att vara stadigvarande placerade på allmän plats.

i) Inkluderande av underordnad betydelse av ett verk eller annat alster som del i ett annat material.

j) Användning i syfte att annonsera en offentlig utställning eller försäljning av konstnärliga verk, i den utsträckning som behövs för att främja evenemanget, men all annan kommersiell användning är utesluten.

k) Användning i karikatyr-, parodi- eller pastischsyfte.

l) Användning i samband med demonstration eller reparation av utrustning.

m) Användning av ett konstnärligt verk i form av en byggnad eller en ritning eller plan av en byggnad i syfte att rekonstruera denna byggnad.

n) Användning genom överföring eller genom tillgängliggörande för enskilda i forskningssyfte eller för privata studier genom därför avsedda terminaler i lokalerna hos sådana inrättningar som avses i punkt 2 c av verk och andra alster som finns i deras samlingar och som inte omfattas av köpe- eller licensvillkor.

o) Användning i vissa andra fall av mindre betydelse där undantag eller inskränkning redan finns enligt nationell lagstiftning, förutsatt att de endast berör analog användning och inte påverkar den fria rörligheten för varor och tjänster inom gemenskapen, om inte annat föreskrivs i de övriga undantag och inskränkningar som anges i denna artikel.

4. Om medlemsstaterna får föreskriva undantag eller inskränkning från rätten att mångfaldiga enligt punkterna 2 och

3 får de också föreskriva undantag eller inskränkning från spridningsrätten enligt artikel 4 i den utsträckning som är motiverad med hänsyn till syftet med det tillåtna mångfaldigandet.

5. De undantag och inskränkningar som föreskrivs i punkterna 1, 2, 3 och 4 får endast tillämpas i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av verket eller annat alster och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarnas legitima intressen.

KAPITEL III SKYDD AV TEKNISKA ÅTGÄRDER OCH AV INFORMATION OM RÄTTIGHETSFÖRVALTNING

Artikel 6 Förpliktelser i fråga om tekniska åtgärder

1. Medlemsstaterna skall ge tillfredsställande rättsligt skydd mot kringgående av effektiva tekniska åtgärder om personen som utför kringgåendet känner till eller har skälig anledning att anta att han eller hon utför en sådan handling.

2. Medlemsstaterna skall ge tillfredsställande rättsligt skydd mot tillverkning, import, spridning, försäljning, uthyrning, marknadsföring i försäljnings- eller uthyrningssyfte eller innehav i kommersiellt syfte av anordningar, produkter eller komponenter eller tillhandahållande av tjänster som

- a) marknadsförs eller utannonseras i syfte att kringgå, eller
- b) endast har ett begränsat kommersiellt intresse eller användningsområde av betydande art utöver att kringgå, eller
- c) huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av en effektiv teknisk åtgärd.

3. I detta direktiv avses med teknisk åtgärd varje teknik, anordning eller komponent som har utformats till att vid normalt bruk förhindra eller begränsa handlingar, med avseende på verk eller andra alster, som inte är tillåtna av innehavaren av enligt lag föreskriven upphovsrätt eller enligt lag föreskrivna till upphovsrätten närstående rättigheter eller av den rätt av sitt eget slag som föreskrivs i kapitel III i direktiv 96/9/EG. Tekniska åtgärder skall anses vara "effektiva" om användningen av ett skyddat verk eller annat alster kontrolleras av rättsinnehavarna genom en åtkomstkontroll- eller skyddsprocess, t.ex. kryptering, kodning eller annan omvandling av verket eller alstret eller en kontrollmekanism för kopiering, om processen uppfyller skyddsändamålet.

4. Trots det rättsliga skyddet enligt punkt 1, i avsaknad av frivilliga åtgärder från rättsinnehavarnas sida, inbegripet avtal mellan rättsinnehavare och andra berörda parter, skall medlemsstaterna vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att rättsinnehavarna gör det möjligt för en person, som enligt nationell lagstiftning har rätt att utnyttja undantag eller inskränkningar i enlighet med artikel 5.2 a, 5.2 c-e, 5.3a-b eller 5.3 e, att utnyttja sådana undantag eller inskränkningar i den mån som behövs för att sådana undantag eller inskränkningar skall kunna utnyttjas, om denna person har laglig tillgång till det skyddade verket eller alstret i fråga.

Medlemsstaterna får även vidta sådana åtgärder när det gäller en person som har rätt att utnyttja ett undantag eller en inskränkning enligt artikel 5.2 b, om inte rättsinnehavarna redan möjliggjort mångfaldigande för privat bruk i den mån som behövs för att undantaget eller inskränkningen i fråga skall kunna utnyttjas och i enlighet med bestämmelserna i artikel 5.2 b och 5.5, utan att rättsinnehavarna hindras från att i enlighet med dessa bestämmelser vidta lämpliga åtgärder vad avser antalet exemplar vid mångfaldigandet.

De tekniska åtgärder som tillämpas frivilligt av rättsinnehavarna, inbegripet sådana som tillämpas vid genomförandet av frivilliga avtal, och tekniska åtgärder som tillämpas vid genomförandet av de åtgärder som vidtas av medlemsstaterna, skall åtnjuta det rättsliga skydd som föreskrivs i punkt 1.

Bestämmelserna i första och andra stycket skall inte tillämpas på verk eller andra alster som gjorts tillgängliga för allmänheten i enlighet med överenskomna avtalsvillkor på ett sätt som gör att enskilda kan få tillgång till dem från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

När denna artikel tillämpas inom ramen för direktiv 92/100/EEG och 96/9/EG skall denna punkt gälla i tillämpliga delar.

Artikel 7

Förpliktelser beträffande information om rättighetsförvaltning

1. Medlemsstaterna skall ge tillfredsställande rättsligt skydd mot följande handlingar som utförs av personer med vetskap om att detta sker utan tillstånd, nämligen

a) avlägsnar eller ändrar elektronisk information om rättighetsförvaltning, eller

b) vad gäller verk eller andra alster, som är skyddade enligt detta direktiv eller enligt kapitel III i direktiv 96/9/EG och från vilka information om rättighetsförvaltning har avlägsnats eller ändrats utan tillstånd, sprider, importerar i spridningssyfte, sänder ut i radio eller television, överför till eller gör dessa verk eller alster tillgängliga för allmänheten

om personen i fråga vet eller har skälig anledning att anta att han därigenom orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer intrång i någon i lag föreskriven upphovsrätt eller i lag föreskrivna upphovsrätten närstående rättigheter eller enligt den rätt av sitt eget slag som föreskrivs i kapitel III i direktiv 96/9/EG.

2. I denna artikel avses med information om rättighetsförvaltning all information, lämnad av rättsinnehavare i syfte att identifiera ett verk eller annat alster som avses i detta direktiv eller omfattas av den rätt av sitt eget slag som föreskrivs i kapitel III i direktiv 96/9/EG, upphovsmannen eller andra rättsinnehavare, eller information om villkoren för användning av verket eller alstret liksom eventuella nummer eller koder som uttrycker sådan information.

Bestämmelserna i första stycket skall gälla när någon av dessa uppgifter är kopplad till en kopia av, eller framträder i samband med överföring till allmänheten av, ett verk eller annat alster som avses i detta direktiv eller omfattas av den rätt av sitt eget slag som föreskrivs i kapitel III i direktiv 96/9/EG.

KAPITEL IV

GEMENSAMMA BESTÄMMELSER

Artikel 8

Sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder

1. Medlemsstaterna skall se till att det finns lämpliga sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder i fråga om intrång i de rättigheter och skyldigheter som fastställs i detta direktiv samt vidta alla åtgärder som krävs för att säkerställa att dessa sanktioner och möjligheter att vidta rättsliga åtgärder tillämpas. Sanktionerna skall vara effektiva, proportionella och avskräckande.

2. Varje medlemsstat skall vidta de åtgärder som krävs för att säkerställa att rättsinnehavare, vilkas intressen berörs av en intrångshandling som utförs inom dess territorium, kan föra talan om skadestånd och/eller begära föreläggande samt, i tillämpliga fall, föra

tal om beslag av det material som använts vid intrånget och även av sådana anordningar, produkter eller komponenter som avses i artikel 6.2.

3. Medlemsstaterna skall se till att rättsinnehavare har möjlighet att begära ett föreläggande gentemot mellanhänder vars tjänster utnyttjas av en tredje part för att begå intrång i en upphovsrätt eller närstående rättighet.

Artikel 9

Fortsatt tillämpning av andra rättsliga bestämmelser

Detta direktiv påverkar inte bestämmelser om i synnerhet patenträtt, varumärkesrätt, mönsterrätt, bruksmodeller, kretsmönster i halvledarprodukter, typsnitt, villkorad tillgång, tillgång till kabelöverföringar av radio- och televisionstjänster, skyddet för nationalskatter, deponeringsskyldighet enligt lag, lagstiftning om kartellbildning och illojal konkurrens, affärshemligheter, säkerhet, sekretess, dataskydd och skydd för privatlivet, tillgång till allmänna handlingar samt avtalsrätt.

Artikel 10

Tillämpning i tiden

1. Bestämmelserna i detta direktiv skall tillämpas på alla verk och alla andra alster som avses i detta direktiv och som den 22 december 2002 skyddas genom medlemsstaternas lagstiftning om upphovsrätt och närstående rättigheter eller som uppfyller kriterierna för skydd enligt bestämmelserna i detta direktiv eller i de bestämmelser som avses i artikel 1.2.

2. Detta direktiv skall inte påverka åtgärder som har vidtagits och rättigheter som har förvärvats före den 22 december 2002.

Artikel 11

Tekniska anpassningar

1. Direktiv 92/100/EEG ändras härmed på följande sätt:

a) Artikel 7 skall utgå.

b) Artikel 10.3 skall ersättas med följande: ”3. Inskränkningarna får endast tillämpas i vissa särskilda fall som inte strider mot det normala utnyttjandet av alstret och inte oskäligt inkräktar på rättsinnehavarens legitima intressen.”

2. Artikel 3.2 i direktiv 93/98/EEG skall ersättas med följande: ”2. Fonogramframställares rättigheter skall upphöra 50 år efter det att upptagningen gjordes. Om fonogrammet har publicerats lagligt under den tiden skall dock dessa rättigheter upphöra 50 år från dagen för den första lagliga publiceringen. Om ingen laglig publicering har ägt rum under den period som anges i första meningen och om fonogrammet har lagligen överförs till allmänheten under denna period skall rättigheterna upphöra 50 år efter den dag då den första lagliga överföringen gjordes till allmänheten.

Om emellertid skyddstiden enligt denna punkt, i dess lydelse före ändringen genom Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av

den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället(11), har löpt ut och fonogramframställares rättigheter inte längre är skyddade den 22 december 2002 skall denna punkt inte innebära att de rättigheterna åter blir skyddade.”

Artikel 12 **Slutbestämmelser**

1. Senast den 22 december 2004 och därefter vart tredje år skall kommissionen till Europaparlamentet, rådet och Ekonomiska och sociala kommittén överlämna en rapport om tillämpningen av detta direktiv, i vilken kommissionen bl.a. med stöd av särskild information som lämnats av medlemsstaterna särskilt skall undersöka tillämpningen av artiklarna 5, 6 och 8 mot bakgrund av utvecklingen på den digitala marknaden. När det gäller artikel 6 skall den särskilt undersöka om den artikeln ger en tillräcklig skyddsnivå och om lagliga handlingar påverkas negativt av användningen av effektiva tekniska åtgärder. När så krävs, särskilt för att säkerställa en fungerande inre marknad enligt artikel 14 i fördraget, skall kommissionen föreslå ändringar av detta direktiv.

2. Skyddet av närstående rättigheter enligt detta direktiv inverkar inte på något sätt på skyddet av upphovsrätt.

3. En kontaktkommitté inrättas härmed. Den skall bestå av företrädare för de behöriga myndigheterna i medlemsstaterna. Den skall ha en företrädare för kommissionen som ordförande och sammanträda antingen på dennes initiativ eller på begäran av en medlemsstats delegation.

4. Kommittén skall ha följande uppgifter:

a) Att undersöka detta direktivs följder för den inre marknaden och att uppmärksamma eventuella svårigheter.

b) Att anordna samråd om alla frågor i samband med tillämpningen av detta direktiv.

c) Att underlätta informationsutbytet om den relevanta utvecklingen såväl i fråga om lagstiftning och rättspraxis som på det ekonomiska, sociala, kulturella och tekniska området.

d) Att fungera som ett forum för bedömning av den digitala marknaden för verk och andra alster, däribland även privatkopiering och användning av tekniska åtgärder.

Artikel 13 **Genomförande**

1. Medlemsstaterna skall sätta i kraft de lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa detta direktiv före den 22 december 2002. De skall genast underrätta kommissionen om detta.

När en medlemsstat antar dessa bestämmelser skall de innehålla en hänvisning till detta direktiv eller åtföljas av en sådan hänvisning när de offentliggörs. Närmare föreskrifter om hur hänvisningen skall göras skall varje medlemsstat själv utfärda.

2. Medlemsstaterna skall till kommissionen överlämna texterna till de centrala bestämmelser i nationell lagstiftning som de antar inom det område som omfattas av detta direktiv.

Artikel 14
Ikraftträdande

Detta direktiv träder i kraft samma dag som det offentliggörs i Europeiska gemenskapernas officiella tidning.

Artikel 15
Adressater

Detta direktiv riktar sig till medlemsstaterna.

Utfärdat i Bryssel den 22 maj 2001.

På Europaparlamentets vägnar
N. Fontaine
Ordförande

På rådets vägnar
M. Winberg
Ordförande

Directive 2001/29/EC of the European Parliament
and of the Council
of 22 May 2001
on the harmonisation of certain aspects of copyright
and related
rights in the information society

THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

Having regard to the Treaty establishing the European Community, and in particular Articles 47(2), 55 and 95 thereof,

Having regard to the proposal from the Commission⁽¹⁾,

Having regard to the opinion of the Economic and Social Committee⁽²⁾,

Acting in accordance with the procedure laid down in Article 251 of the Treaty⁽³⁾,

Whereas:

(1) The Treaty provides for the establishment of an internal market and the institution of a system ensuring that competition in the internal market is not distorted. Harmonisation of the laws of the Member States on copyright and related rights contributes to the achievement of these objectives.

(2) The European Council, meeting at Corfu on 24 and 25 June 1994, stressed the need to create a general and flexible legal framework at Community level in order to foster the development of the information society in Europe. This requires, inter alia, the existence of an internal market for new products and services. Important Community legislation to ensure such a regulatory framework is already in place or its adoption is well under way. Copyright and related rights play an important role in this context as they protect and stimulate the development and marketing of new products and services and the creation and exploitation of their creative content.

(3) The proposed harmonisation will help to implement the four freedoms of the internal market and relates to compliance with the fundamental principles of law and especially of property, including intellectual property, and freedom of expression and the public interest.

(4) A harmonised legal framework on copyright and related rights, through increased legal certainty and while providing for a high level of protection of intellectual property, will foster substantial investment in creativity and innovation, including network infrastructure, and lead in turn to growth and increased competitiveness of European industry, both in the area of content provision and information technology and more

¹ OJ C 108, 7.4.1998, p. 6 and OJ C 180, 25.6.1999, p. 6.

² OJ C 407, 28.12.1998, p. 30.

³ Opinion of the European Parliament of 10 February 1999 (OJ C 150, 28.5.1999, p. 171), Council Common Position of 28 September 2000 (OJ C 344, 1.12.2000, p. 1) and Decision of the European Parliament of 14 February 2001 (not yet published in the Official Journal). Council Decision of 9 April 2001.

generally across a wide range of industrial and cultural sectors. This will safeguard employment and encourage new job creation.

(5) Technological development has multiplied and diversified the vectors for creation, production and exploitation. While no new concepts for the protection of intellectual property are needed, the current law on copyright and related rights should be adapted and supplemented to respond adequately to economic realities such as new forms of exploitation.

(6) Without harmonisation at Community level, legislative activities at national level which have already been initiated in a number of Member States in order to respond to the technological challenges might result in significant differences in protection and thereby in restrictions on the free movement of services and products incorporating, or based on, intellectual property, leading to a refragmentation of the internal market and legislative inconsistency. The impact of such legislative differences and uncertainties will become more significant with the further development of the information society, which has already greatly increased transborder exploitation of intellectual property. This development will and should further increase. Significant legal differences and uncertainties in protection may hinder economies of scale for new products and services containing copyright and related rights.

(7) The Community legal framework for the protection of copyright and related rights must, therefore, also be adapted and supplemented as far as is necessary for the smooth functioning of the internal market. To that end, those national provisions on copyright and related rights which vary considerably from one Member State to another or which cause legal uncertainties hindering the smooth functioning of the internal market and the proper development of the information society in Europe should be adjusted, and inconsistent national responses to the technological developments should be avoided, whilst differences not adversely affecting the functioning of the internal market need not be removed or prevented.

(8) The various social, societal and cultural implications of the information society require that account be taken of the specific features of the content of products and services.

(9) Any harmonisation of copyright and related rights must take as a basis a high level of protection, since such rights are crucial to intellectual creation. Their protection helps to ensure the maintenance and development of creativity in the interests of authors, performers, producers, consumers, culture, industry and the public at large. Intellectual property has therefore been recognised as an integral part of property.

(10) If authors or performers are to continue their creative and artistic work, they have to receive an appropriate reward for the use of their work, as must producers in order to be able to finance this work. The investment required to produce products such as phonograms, films or multimedia products, and services such as "on-demand" services, is considerable. Adequate legal protection of intellectual property rights is necessary in order to guarantee the availability of such a reward and provide the opportunity for satisfactory returns on this investment.

(11) A rigorous, effective system for the protection of copyright and related rights is one of the main ways of ensuring that European cultural creativity and production receive the necessary resources and of safeguarding the independence and dignity of artistic creators and performers.

(12) Adequate protection of copyright works and subject-matter of related rights is also of great importance from a cultural standpoint. Article 151 of the Treaty requires the Community to take cultural aspects into account in its action.

(13) A common search for, and consistent application at European level of, technical measures to protect works and other subject-matter and to provide the necessary information on rights are essential insofar as the ultimate aim of these measures is to give effect to the principles and guarantees laid down in law.

(14) This Directive should seek to promote learning and culture by protecting works and other subject-matter while permitting exceptions or limitations in the public interest for the purpose of education and teaching.

(15) The Diplomatic Conference held under the auspices of the World Intellectual Property Organisation (WIPO) in December 1996 led to the adoption of two new Treaties, the "WIPO Copyright Treaty" and the "WIPO Performances and Phonograms Treaty", dealing respectively with the protection of authors and the protection of performers and phonogram producers. Those Treaties update the international protection for copyright and related rights significantly, not least with regard to the so-called "digital agenda", and improve the means to fight piracy worldwide. The Community and a majority of Member States have already signed the Treaties and the process of making arrangements for the ratification of the Treaties by the Community and the Member States is under way. This Directive also serves to implement a number of the new international obligations.

(16) Liability for activities in the network environment concerns not only copyright and related rights but also other areas, such as defamation, misleading advertising, or infringement of trademarks, and is addressed horizontally in Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the internal market ("Directive on electronic commerce")⁽⁴⁾, which clarifies and harmonises various legal issues relating to information society services including electronic commerce. This Directive should be implemented within a timescale similar to that for the implementation of the Directive on electronic commerce, since that Directive provides a harmonised framework of principles and provisions relevant inter alia to important parts of this Directive. This Directive is without prejudice to provisions relating to liability in that Directive.

(17) It is necessary, especially in the light of the requirements arising out of the digital environment, to ensure that collecting societies achieve a higher level of rationalisation and transparency with regard to compliance with competition rules.

⁴ OJ L 178, 17.7.2000, p. 1.

(18) This Directive is without prejudice to the arrangements in the Member States concerning the management of rights such as extended collective licences. OJ L 178, 17.7.2000, p. 1.

(19) The moral rights of rightholders should be exercised according to the legislation of the Member States and the provisions of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, of the WIPO Copyright Treaty and of the WIPO Performances and Phonograms Treaty. Such moral rights remain outside the scope of this Directive.

(20) This Directive is based on principles and rules already laid down in the Directives currently in force in this area, in particular Directives 91/250/EEC⁽⁵⁾, 92/100/EEC⁽⁶⁾, 93/83/EEC⁽⁷⁾, 93/98/EEC⁽⁸⁾ and 96/9/EC⁽⁹⁾, and it develops those principles and rules and places them in the context of the information society. The provisions of this Directive should be without prejudice to the provisions of those Directives, unless otherwise provided in this Directive.

(21) This Directive should define the scope of the acts covered by the reproduction right with regard to the different beneficiaries. This should be done in conformity with the *acquis communautaire*. A broad definition of these acts is needed to ensure legal certainty within the internal market.

(22) The objective of proper support for the dissemination of culture must not be achieved by sacrificing strict protection of rights or by tolerating illegal forms of distribution of counterfeited or pirated works.

(23) This Directive should harmonise further the author's right of communication to the public. This right should be understood in a broad sense covering all communication to the public not present at the place where the communication originates. This right should cover any such transmission or retransmission of a work to the public by wire or wireless means, including broadcasting. This right should not cover any other acts.

(24) The right to make available to the public subject-matter referred to in Article 3(2) should be understood as covering all acts of making available such subject-matter to members of the public not present at the place where the act of making available originates, and as not covering any other acts.

(25) The legal uncertainty regarding the nature and the level of protection of acts of on-demand transmission of copyright works and subject-matter protected by related rights over networks should be overcome by providing for harmonised protection at Community level. It should be made clear that all rightholders recognised by this Directive

⁵ Council Directive 91/250/EEC of 14 May 1991 on the legal protection of computer programs (OJ L 122, 17.5.1991, p. 42). Directive as amended by Directive 93/98/EEC.

⁶ Council Directive 92/100/EEC of 19 November 1992 on rental right and lending right and on certain rights related to copyright in the field of intellectual property (OJ L 346, 27.11.1992, p. 61). Directive as amended by Directive 93/98/EEC.

⁷ Council Directive 93/83/EEC of 27 September 1993 on the coordination of certain rules concerning copyright and rights related to copyright applicable to satellite broadcasting and cable retransmission (OJ L 248, 6.10.1993, p. 15).

⁸ Council Directive 93/98/EEC of 29 October 1993 harmonising the term of protection of copyright and certain related rights (OJ L 290, 24.11.1993, p. 9).

⁹ Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11 March 1996 on the legal protection of databases (OJ L 77, 27.3.1996, p. 20).

should have an exclusive right to make available to the public copyright works or any other subject-matter by way of interactive on-demand transmissions. Such interactive on-demand transmissions are characterised by the fact that members of the public may access them from a place and at a time individually chosen by them.

(26) With regard to the making available in on-demand services by broadcasters of their radio or television productions incorporating music from commercial phonograms as an integral part thereof, collective licensing arrangements are to be encouraged in order to facilitate the clearance of the rights concerned.

(27) The mere provision of physical facilities for enabling or making a communication does not in itself amount to communication within the meaning of this Directive.

(28) Copyright protection under this Directive includes the exclusive right to control distribution of the work incorporated in a tangible article. The first sale in the Community of the original of a work or copies thereof by the rightholder or with his consent exhausts the right to control resale of that object in the Community. This right should not be exhausted in respect of the original or of copies thereof sold by the rightholder or with his consent outside the Community. Rental and lending rights for authors have been established in Directive 92/100/EEC. The distribution right provided for in this Directive is without prejudice to the provisions relating to the rental and lending rights contained in Chapter I of that Directive.

(29) The question of exhaustion does not arise in the case of services and on-line services in particular. This also applies with regard to a material copy of a work or other subject-matter made by a user of such a service with the consent of the rightholder. Therefore, the same applies to rental and lending of the original and copies of works or other subject-matter which are services by nature. Unlike CD-ROM or CD-I, where the intellectual property is incorporated in a material medium, namely an item of goods, every on-line service is in fact an act which should be subject to authorisation where the copyright or related right so provides.

(30) The rights referred to in this Directive may be transferred, assigned or subject to the granting of contractual licences, without prejudice to the relevant national legislation on copyright and related rights.

(31) A fair balance of rights and interests between the different categories of rightholders, as well as between the different categories of rightholders and users of protected subject-matter must be safeguarded. The existing exceptions and limitations to the rights as set out by the Member States have to be reassessed in the light of the new electronic environment. Existing differences in the exceptions and limitations to certain restricted acts have direct negative effects on the functioning of the internal market of copyright and related rights. Such differences could well become more pronounced in view of the further development of transborder exploitation of works and cross-border activities. In order to ensure the proper functioning of the internal market, such exceptions and limitations should be defined more harmoniously. The degree of their harmonisation should be based on their impact on the smooth functioning of the internal market.

(32) This Directive provides for an exhaustive enumeration of exceptions and limitations to the reproduction right and the right of communication to the public. Some exceptions or limitations only apply to the reproduction right, where appropriate. This list takes due account of the different legal traditions in Member States, while, at the same time, aiming to ensure a functioning internal market. Member States should arrive at a coherent application of these exceptions and limitations, which will be assessed when reviewing implementing legislation in the future.

(33) The exclusive right of reproduction should be subject to an exception to allow certain acts of temporary reproduction, which are transient or incidental reproductions, forming an integral and essential part of a technological process and carried out for the sole purpose of enabling either efficient transmission in a network between third parties by an intermediary, or a lawful use of a work or other subject-matter to be made. The acts of reproduction concerned should have no separate economic value on their own. To the extent that they meet these conditions, this exception should include acts which enable browsing as well as acts of caching to take place, including those which enable transmission systems to function efficiently, provided that the intermediary does not modify the information and does not interfere with the lawful use of technology, widely recognised and used by industry, to obtain data on the use of the information. A use should be considered lawful where it is authorised by the rightholder or not restricted by law.

(34) Member States should be given the option of providing for certain exceptions or limitations for cases such as educational and scientific purposes, for the benefit of public institutions such as libraries and archives, for purposes of news reporting, for quotations, for use by people with disabilities, for public security uses and for uses in administrative and judicial proceedings.

(35) In certain cases of exceptions or limitations, rightholders should receive fair compensation to compensate them adequately for the use made of their protected works or other subject-matter. When determining the form, detailed arrangements and possible level of such fair compensation, account should be taken of the particular circumstances of each case. When evaluating these circumstances, a valuable criterion would be the possible harm to the rightholders resulting from the act in question. In cases where rightholders have already received payment in some other form, for instance as part of a licence fee, no specific or separate payment may be due. The level of fair compensation should take full account of the degree of use of technological protection measures referred to in this Directive. In certain situations where the prejudice to the rightholder would be minimal, no obligation for payment may arise.

(36) The Member States may provide for fair compensation for rightholders also when applying the optional provisions on exceptions or limitations which do not require such compensation.

(37) Existing national schemes on reprography, where they exist, do not create major barriers to the internal market. Member States should be allowed to provide for an exception or limitation in respect of reprography.

(38) Member States should be allowed to provide for an exception or limitation to the reproduction right for certain types of reproduction of audio, visual and audio-visual material for private use, accompanied by fair compensation. This may include the introduction or continuation of remuneration schemes to compensate for the prejudice to rightholders. Although differences between those remuneration schemes affect the functioning of the internal market, those differences, with respect to analogue private reproduction, should not have a significant impact on the development of the information society. Digital private copying is likely to be more widespread and have a greater economic impact. Due account should therefore be taken of the differences between digital and analogue private copying and a distinction should be made in certain respects between them.

(39) When applying the exception or limitation on private copying, Member States should take due account of technological and economic developments, in particular with respect to digital private copying and remuneration schemes, when effective technological protection measures are available. Such exceptions or limitations should not inhibit the use of technological measures or their enforcement against circumvention.

(40) Member States may provide for an exception or limitation for the benefit of certain non-profit making establishments, such as publicly accessible libraries and equivalent institutions, as well as archives. However, this should be limited to certain special cases covered by the reproduction right. Such an exception or limitation should not cover uses made in the context of on-line delivery of protected works or other subject-matter. This Directive should be without prejudice to the Member States' option to derogate from the exclusive public lending right in accordance with Article 5 of Directive 92/100/EEC. Therefore, specific contracts or licences should be promoted which, without creating imbalances, favour such establishments and the disseminative purposes they serve.

(41) When applying the exception or limitation in respect of ephemeral recordings made by broadcasting organisations it is understood that a broadcaster's own facilities include those of a person acting on behalf of and under the responsibility of the broadcasting organisation.

(42) When applying the exception or limitation for non-commercial educational and scientific research purposes, including distance learning, the non-commercial nature of the activity in question should be determined by that activity as such. The organisational structure and the means of funding of the establishment concerned are not the decisive factors in this respect.

(43) It is in any case important for the Member States to adopt all necessary measures to facilitate access to works by persons suffering from a disability which constitutes an obstacle to the use of the works themselves, and to pay particular attention to accessible formats.

(44) When applying the exceptions and limitations provided for in this Directive, they should be exercised in accordance with international obligations. Such exceptions and limitations may not be applied in a way which prejudices the legitimate interests of the rightholder or which conflicts with the normal exploitation of his work or other subject-matter. The provision of such exceptions or limitations by Member States

should, in particular, duly reflect the increased economic impact that such exceptions or limitations may have in the context of the new electronic environment. Therefore, the scope of certain exceptions or limitations may have to be even more limited when it comes to certain new uses of copyright works and other subject-matter.

(45) The exceptions and limitations referred to in Article 5(2), (3) and (4) should not, however, prevent the definition of contractual relations designed to ensure fair compensation for the rightholders insofar as permitted by national law.

(46) Recourse to mediation could help users and rightholders to settle disputes. The Commission, in cooperation with the Member States within the Contact Committee, should undertake a study to consider new legal ways of settling disputes concerning copyright and related rights.

(47) Technological development will allow rightholders to make use of technological measures designed to prevent or restrict acts not authorised by the rightholders of any copyright, rights related to copyright or the sui generis right in databases. The danger, however, exists that illegal activities might be carried out in order to enable or facilitate the circumvention of the technical protection provided by these measures. In order to avoid fragmented legal approaches that could potentially hinder the functioning of the internal market, there is a need to provide for harmonised legal protection against circumvention of effective technological measures and against provision of devices and products or services to this effect.

(48) Such legal protection should be provided in respect of technological measures that effectively restrict acts not authorised by the rightholders of any copyright, rights related to copyright or the sui generis right in databases without, however, preventing the normal operation of electronic equipment and its technological development. Such legal protection implies no obligation to design devices, products, components or services to correspond to technological measures, so long as such device, product, component or service does not otherwise fall under the prohibition of Article 6. Such legal protection should respect proportionality and should not prohibit those devices or activities which have a commercially significant purpose or use other than to circumvent the technical protection. In particular, this protection should not hinder research into cryptography.

(49) The legal protection of technological measures is without prejudice to the application of any national provisions which may prohibit the private possession of devices, products or components for the circumvention of technological measures.

(50) Such a harmonised legal protection does not affect the specific provisions on protection provided for by Directive 91/250/EEC. In particular, it should not apply to the protection of technological measures used in connection with computer programs, which is exclusively addressed in that Directive. It should neither inhibit nor prevent the development or use of any means of circumventing a technological measure that is necessary to enable acts to be undertaken in accordance with the terms of Article 5(3) or Article 6 of Directive 91/250/EEC. Articles 5 and 6 of that Directive exclusively determine exceptions to the exclusive rights applicable to computer programs.

(51) The legal protection of technological measures applies without prejudice to public policy, as reflected in Article 5, or public security. Member States should promote voluntary measures taken by rightholders, including the conclusion and implementation of agreements between rightholders and other parties concerned, to accommodate achieving the objectives of certain exceptions or limitations provided for in national law in accordance with this Directive. In the absence of such voluntary measures or agreements within a reasonable period of time, Member States should take appropriate measures to ensure that rightholders provide beneficiaries of such exceptions or limitations with appropriate means of benefiting from them, by modifying an implemented technological measure or by other means. However, in order to prevent abuse of such measures taken by rightholders, including within the framework of agreements, or taken by a Member State, any technological measures applied in implementation of such measures should enjoy legal protection.

(52) When implementing an exception or limitation for private copying in accordance with Article 5(2)(b), Member States should likewise promote the use of voluntary measures to accommodate achieving the objectives of such exception or limitation. If, within a reasonable period of time, no such voluntary measures to make reproduction for private use possible have been taken, Member States may take measures to enable beneficiaries of the exception or limitation concerned to benefit from it. Voluntary measures taken by rightholders, including agreements between rightholders and other parties concerned, as well as measures taken by Member States, do not prevent rightholders from using technological measures which are consistent with the exceptions or limitations on private copying in national law in accordance with Article 5(2)(b), taking account of the condition of fair compensation under that provision and the possible differentiation between various conditions of use in accordance with Article 5(5), such as controlling the number of reproductions. In order to prevent abuse of such measures, any technological measures applied in their implementation should enjoy legal protection.

(53) The protection of technological measures should ensure a secure environment for the provision of interactive on-demand services, in such a way that members of the public may access works or other subject-matter from a place and at a time individually chosen by them. Where such services are governed by contractual arrangements, the first and second subparagraphs of Article 6(4) should not apply. Non-interactive forms of online use should remain subject to those provisions.

(54) Important progress has been made in the international standardisation of technical systems of identification of works and protected subject-matter in digital format. In an increasingly networked environment, differences between technological measures could lead to an incompatibility of systems within the Community. Compatibility and interoperability of the different systems should be encouraged. It would be highly desirable to encourage the development of global systems.

(55) Technological development will facilitate the distribution of works, notably on networks, and this will entail the need for rightholders to identify better the work or other subject-matter, the author or any other

rightholder, and to provide information about the terms and conditions of use of the work or other subject-matter in order to render easier the management of rights attached to them. Rightholders should be encouraged to use markings indicating, in addition to the information referred to above, inter alia their authorisation when putting works or other subject-matter on networks.

(56) There is, however, the danger that illegal activities might be carried out in order to remove or alter the electronic copyright-management information attached to it, or otherwise to distribute, import for distribution, broadcast, communicate to the public or make available to the public works or other protected subject-matter from which such information has been removed without authority. In order to avoid fragmented legal approaches that could potentially hinder the functioning of the internal market, there is a need to provide for harmonised legal protection against any of these activities.

(57) Any such rights-management information systems referred to above may, depending on their design, at the same time process personal data about the consumption patterns of protected subject-matter by individuals and allow for tracing of on-line behaviour. These technical means, in their technical functions, should incorporate privacy safeguards in accordance with Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council of 24 October 1995 on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and the free movement of such data(10).

(58) Member States should provide for effective sanctions and remedies for infringements of rights and obligations as set out in this Directive. They should take all the measures necessary to ensure that those sanctions and remedies are applied. The sanctions thus provided for should be effective, proportionate and dissuasive and should include the possibility of seeking damages and/or injunctive relief and, where appropriate, of applying for seizure of infringing material.

(59) In the digital environment, in particular, the services of intermediaries may increasingly be used by third parties for infringing activities. In many cases such intermediaries are best placed to bring such infringing activities to an end. Therefore, without prejudice to any other sanctions and remedies available, rightholders should have the possibility of applying for an injunction against an intermediary who carries a third party's infringement of a protected work or other subject-matter in a network. This possibility should be available even where the acts carried out by the intermediary are exempted under Article 5. The conditions and modalities relating to such injunctions should be left to the national law of the Member States.

(60) The protection provided under this Directive should be without prejudice to national or Community legal provisions in other areas, such as industrial property, data protection, conditional access, access to public documents, and the rule of media exploitation chronology, which may affect the protection of copyright or related rights.

(61) In order to comply with the WIPO Performances and Phonograms Treaty, Directives 92/100/EEC and 93/98/EEC should be amended,

CHAPTER I
OBJECTIVE AND SCOPE

Article 1
Scope

1. This Directive concerns the legal protection of copyright and related rights in the framework of the internal market, with particular emphasis on the information society.

2. Except in the cases referred to in Article 11, this Directive shall leave intact and shall in no way affect existing Community provisions relating to:

- (a) the legal protection of computer programs;
- (b) rental right, lending right and certain rights related to copyright in the field of intellectual property;
- (c) copyright and related rights applicable to broadcasting of programmes by satellite and cable retransmission;
- (d) the term of protection of copyright and certain related rights;
- (e) the legal protection of databases.

CHAPTER II
RIGHTS AND EXCEPTIONS

Article 2
Reproduction right

Member States shall provide for the exclusive right to authorise or prohibit direct or indirect, temporary or permanent reproduction by any means and in any form, in whole or in part:

- (a) for authors, of their works;
- (b) for performers, of fixations of their performances;
- (c) for phonogram producers, of their phonograms;
- (d) for the producers of the first fixations of films, in respect of the original and copies of their films;
- (e) for broadcasting organisations, of fixations of their broadcasts, whether those broadcasts are transmitted by wire or over the air, including by cable or satellite.

Article 3
Right of communication to the public of works and right of making available to the public other subject-matter

1. Member States shall provide authors with the exclusive right to authorise or prohibit any communication to the public of their works, by wire or wireless means, including the making available to the public of

their works in such a way that members of the public may access them from a place and at a time individually chosen by them. Bilaga 2

2. Member States shall provide for the exclusive right to authorise or prohibit the making available to the public, by wire or wireless means, in such a way that members of the public may access them from a place and at a time individually chosen by them:

- (a) for performers, of fixations of their performances;
- (b) for phonogram producers, of their phonograms;
- (c) for the producers of the first fixations of films, of the original and copies of their films;
- (d) for broadcasting organisations, of fixations of their broadcasts, whether these broadcasts are transmitted by wire or over the air, including by cable or satellite.

3. The rights referred to in paragraphs 1 and 2 shall not be exhausted by any act of communication to the public or making available to the public as set out in this Article.

Article 4 Distribution right

1. Member States shall provide for authors, in respect of the original of their works or of copies thereof, the exclusive right to authorise or prohibit any form of distribution to the public by sale or otherwise.

2. The distribution right shall not be exhausted within the Community in respect of the original or copies of the work, except where the first sale or other transfer of ownership in the Community of that object is made by the rightholder or with his consent.

Article 5 Exceptions and limitations

1. Temporary acts of reproduction referred to in Article 2, which are transient or incidental [and] an integral and essential part of a technological process and whose sole purpose is to enable:

- (a) a transmission in a network between third parties by an intermediary, or
 - (b) a lawful use
- of a work or other subject-matter to be made, and which have no independent economic significance, shall be exempted from the reproduction right provided for in Article 2.

2. Member States may provide for exceptions or limitations to the reproduction right provided for in Article 2 in the following cases:

(a) in respect of reproductions on paper or any similar medium, effected by the use of any kind of photographic technique or by some other process having similar effects, with the exception of sheet music, provided that the rightholders receive fair compensation;

(b) in respect of reproductions on any medium made by a natural person for private use and for ends that are neither directly nor indirectly commercial, on condition that the rightholders receive fair compensation which takes account of the application or non-application of

technological measures referred to in Article 6 to the work or subject-matter concerned;

(c) in respect of specific acts of reproduction made by publicly accessible libraries, educational establishments or museums, or by archives, which are not for direct or indirect economic or commercial advantage;

(d) in respect of ephemeral recordings of works made by broadcasting organisations by means of their own facilities and for their own broadcasts; the preservation of these recordings in official archives may, on the grounds of their exceptional documentary character, be permitted;

(e) in respect of reproductions of broadcasts made by social institutions pursuing non-commercial purposes, such as hospitals or prisons, on condition that the rightholders receive fair compensation.

3. Member States may provide for exceptions or limitations to the rights provided for in Articles 2 and 3 in the following cases:

(a) use for the sole purpose of illustration for teaching or scientific research, as long as the source, including the author's name, is indicated, unless this turns out to be impossible and to the extent justified by the non-commercial purpose to be achieved;

(b) uses, for the benefit of people with a disability, which are directly related to the disability and of a non-commercial nature, to the extent required by the specific disability;

(c) reproduction by the press, communication to the public or making available of published articles on current economic, political or religious topics or of broadcast works or other subject-matter of the same character, in cases where such use is not expressly reserved, and as long as the source, including the author's name, is indicated, or use of works or other subject-matter in connection with the reporting of current events, to the extent justified by the informatory purpose and as long as the source, including the author's name, is indicated, unless this turns out to be impossible;

(d) quotations for purposes such as criticism or review, provided that they relate to a work or other subject-matter which has already been lawfully made available to the public, that, unless this turns out to be impossible, the source, including the author's name, is indicated, and that their use is in accordance with fair practice, and to the extent required by the specific purpose;

(e) use for the purposes of public security or to ensure the proper performance or reporting of administrative, parliamentary or judicial proceedings;

(f) use of political speeches as well as extracts of public lectures or similar works or subject-matter to the extent justified by the informatory purpose and provided that the source, including the author's name, is indicated, except where this turns out to be impossible;

(g) use during religious celebrations or official celebrations organised by a public authority;

(h) use of works, such as works of architecture or sculpture, made to be located permanently in public places;

(i) incidental inclusion of a work or other subject-matter in other material;

(j) use for the purpose of advertising the public exhibition or sale of artistic works, to the extent necessary to promote the event, excluding any other commercial use;

(k) use for the purpose of caricature, parody or pastiche;

(l) use in connection with the demonstration or repair of equipment;

(m) use of an artistic work in the form of a building or a drawing or plan of a building for the purposes of reconstructing the building;

(n) use by communication or making available, for the purpose of research or private study, to individual members of the public by dedicated terminals on the premises of establishments referred to in paragraph 2(c) of works and other subject-matter not subject to purchase or licensing terms which are contained in their collections;

(o) use in certain other cases of minor importance where exceptions or limitations already exist under national law, provided that they only concern analogue uses and do not affect the free circulation of goods and services within the Community, without prejudice to the other exceptions and limitations contained in this Article.

4. Where the Member States may provide for an exception or limitation to the right of reproduction pursuant to paragraphs 2 and 3, they may provide similarly for an exception or limitation to the right of distribution as referred to in Article 4 to the extent justified by the purpose of the authorised act of reproduction.

5. The exceptions and limitations provided for in paragraphs 1, 2, 3 and 4 shall only be applied in certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the work or other subject-matter and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the rightholder.

CHAPTER III PROTECTION OF TECHNOLOGICAL MEASURES AND RIGHTS-MANAGEMENT INFORMATION

Article 6 Obligations as to technological measures

1. Member States shall provide adequate legal protection against the circumvention of any effective technological measures, which the person concerned carries out in the knowledge, or with reasonable grounds to know, that he or she is pursuing that objective.

2. Member States shall provide adequate legal protection against the manufacture, import, distribution, sale, rental, advertisement for sale or rental, or possession for commercial purposes of devices, products or components or the provision of services which:

(a) are promoted, advertised or marketed for the purpose of circumvention of, or

(b) have only a limited commercially significant purpose or use other than to circumvent, or

(c) are primarily designed, produced, adapted or performed for the purpose of enabling or facilitating the circumvention of, any effective technological measures.

3. For the purposes of this Directive, the expression “technological measures” means any technology, device or component that, in the

normal course of its operation, is designed to prevent or restrict acts, in respect of works or other subject-matter, which are not authorised by the rightholder of any copyright or any right related to copyright as provided for by law or the sui generis right provided for in Chapter III of Directive 96/9/EC. Technological measures shall be deemed “effective” where the use of a protected work or other subject-matter is controlled by the rightholders through application of an access control or protection process, such as encryption, scrambling or other transformation of the work or other subject-matter or a copy control mechanism, which achieves the protection objective.

4. Notwithstanding the legal protection provided for in paragraph 1, in the absence of voluntary measures taken by rightholders, including agreements between rightholders and other parties concerned, Member States shall take appropriate measures to ensure that rightholders make available to the beneficiary of an exception or limitation provided for in national law in accordance with Article 5(2)(a), (2)(c), (2)(d), (2)(e), (3)(a), (3)(b) or (3)(e) the means of benefiting from that exception or limitation, to the extent necessary to benefit from that exception or limitation and where that beneficiary has legal access to the protected work or subject-matter concerned.

A Member State may also take such measures in respect of a beneficiary of an exception or limitation provided for in accordance with Article 5(2)(b), unless reproduction for private use has already been made possible by rightholders to the extent necessary to benefit from the exception or limitation concerned and in accordance with the provisions of Article 5(2)(b) and (5), without preventing rightholders from adopting adequate measures regarding the number of reproductions in accordance with these provisions.

The technological measures applied voluntarily by rightholders, including those applied in implementation of voluntary agreements, and technological measures applied in implementation of the measures taken by Member States, shall enjoy the legal protection provided for in paragraph 1.

The provisions of the first and second subparagraphs shall not apply to works or other subject-matter made available to the public on agreed contractual terms in such a way that members of the public may access them from a place and at a time individually chosen by them.

When this Article is applied in the context of Directives 92/100/EEC and 96/9/EC, this paragraph shall apply *mutatis mutandis*.

Article 7

Obligations concerning rights-management information

1. Member States shall provide for adequate legal protection against any person knowingly performing without authority any of the following acts:

(a) the removal or alteration of any electronic rights-management information;

(b) the distribution, importation for distribution, broadcasting, communication or making available to the public of works or other subject-matter protected under this Directive or under Chapter III of

Directive 96/9/EC from which electronic rights-management information has been removed or altered without authority,

if such person knows, or has reasonable grounds to know, that by so doing he is inducing, enabling, facilitating or concealing an infringement of any copyright or any rights related to copyright as provided by law, or of the sui generis right provided for in Chapter III of Directive 96/9/EC.

2. For the purposes of this Directive, the expression "rights-management information" means any information provided by rightholders which identifies the work or other subject-matter referred to in this Directive or covered by the sui generis right provided for in Chapter III of Directive 96/9/EC, the author or any other rightholder, or information about the terms and conditions of use of the work or other subject-matter, and any numbers or codes that represent such information.

The first subparagraph shall apply when any of these items of information is associated with a copy of, or appears in connection with the communication to the public of, a work or other subjectmatter referred to in this Directive or covered by the sui generis right provided for in Chapter III of Directive 96/9/EC.

CHAPTER IV COMMON PROVISIONS

Article 8 Sanctions and remedies

1. Member States shall provide appropriate sanctions and remedies in respect of infringements of the rights and obligations set out in this Directive and shall take all the measures necessary to ensure that those sanctions and remedies are applied. The sanctions thus provided for shall be effective, proportionate and dissuasive.

2. Each Member State shall take the measures necessary to ensure that rightholders whose interests are affected by an infringing activity carried out on its territory can bring an action for damages and/or apply for an injunction and, where appropriate, for the seizure of infringing material as well as of devices, products or components referred to in Article 6(2).

3. Member States shall ensure that rightholders are in a position to apply for an injunction against intermediaries whose services are used by a third party to infringe a copyright or related right.

Article 9 Continued application of other legal provisions

This Directive shall be without prejudice to provisions concerning in particular patent rights, trade marks, design rights, utility models, topographies of semi-conductor products, type faces, conditional access, access to cable of broadcasting services, protection of national treasures, legal deposit requirements, laws on restrictive practices and unfair

competition, trade secrets, security, confidentiality, data protection and privacy, access to public documents, the law of contract. Bilaga 2

Article 10

Application over time

1. The provisions of this Directive shall apply in respect of all works and other subject-matter referred to in this Directive which are, on 22 December 2002, protected by the Member States' legislation in the field of copyright and related rights, or which meet the criteria for protection under the provisions of this Directive or the provisions referred to in Article 1(2).

2. This Directive shall apply without prejudice to any acts concluded and rights acquired before 22 December 2002.

Article 11

Technical adaptations

1. Directive 92/100/EEC is hereby amended as follows:

(a) Article 7 shall be deleted;

(b) Article 10(3) shall be replaced by the following: "3. The limitations shall only be applied in certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the subject-matter and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the rightholder."

2. Article 3(2) of Directive 93/98/EEC shall be replaced by the following: "2. The rights of producers of phonograms shall expire 50 years after the fixation is made. However, if the phonogram has been lawfully published within this period, the said rights shall expire 50 years from the date of the first lawful publication. If no lawful publication has taken place within the period mentioned in the first sentence, and if the phonogram has been lawfully communicated to the public within this period, the said rights shall expire 50 years from the date of the first lawful communication to the public.

However, where through the expiry of the term of protection granted pursuant to this paragraph in its version before amendment by Directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonisation of certain aspects of copyright and related rights in the information society(11) the rights of producers of phonograms are no longer protected on 22 December 2002, this paragraph shall not have the effect of protecting those rights anew."

Article 12

Final provisions

1. Not later than 22 December 2004 and every three years thereafter, the Commission shall submit to the European Parliament, the Council and the Economic and Social Committee a report on the application of this Directive, in which, inter alia, on the basis of specific information supplied by the Member States, it shall examine in particular the

application of Articles 5, 6 and 8 in the light of the development of the digital market. In the case of Article 6, it shall examine in particular whether that Article confers a sufficient level of protection and whether acts which are permitted by law are being adversely affected by the use of effective technological measures. Where necessary, in particular to ensure the functioning of the internal market pursuant to Article 14 of the Treaty, it shall submit proposals for amendments to this Directive.

2. Protection of rights related to copyright under this Directive shall leave intact and shall in no way affect the protection of copyright.

3. A contact committee is hereby established. It shall be composed of representatives of the competent authorities of the Member States. It shall be chaired by a representative of the Commission and shall meet either on the initiative of the chairman or at the request of the delegation of a Member State.

4. The tasks of the committee shall be as follows:

(a) to examine the impact of this Directive on the functioning of the internal market, and to highlight any difficulties;

(b) to organise consultations on all questions deriving from the application of this Directive;

(c) to facilitate the exchange of information on relevant developments in legislation and case-law, as well as relevant economic, social, cultural and technological developments;

(d) to act as a forum for the assessment of the digital market in works and other items, including private copying and the use of technological measures.

Article 13

Implementation

1. Member States shall bring into force the laws, regulations and administrative provisions necessary to comply with this Directive before 22 December 2002. They shall forthwith inform the Commission thereof.

When Member States adopt these measures, they shall contain a reference to this Directive or shall be accompanied by such reference on the occasion of their official publication. The methods of making such reference shall be laid down by Member States.

2. Member States shall communicate to the Commission the text of the provisions of domestic law which they adopt in the field governed by this Directive.

Article 14

Entry into force

This Directive shall enter into force on the day of its publication in the Official Journal of the European Communities.

Article 15

Addressees

This Directive is addressed to the Member States.

Done at Brussels, 22 May 2001.

Bilaga 2

For the European Parliament
The President
N. Fontaine

For the Council
The President
M. Winberg

**WIPO Copyright Treaty
(WCT)*
(adopted in Geneva on December 20, 1996)**

Preamble

The Contracting Parties,

Desiring to develop and maintain the protection of the rights of authors in their literary and artistic works in a manner as effective and uniform as possible,

Recognizing the need to introduce new international rules and clarify the interpretation of certain existing rules in order to provide adequate solutions to the questions raised by new economic, social, cultural and technological developments,

Recognizing the profound impact of the development and convergence of information and communication technologies on the creation and use of literary and artistic works,

Emphasizing the outstanding significance of copyright protection as an incentive for literary and artistic creation,

Recognizing the need to maintain a balance between the rights of authors and the larger public interest, particularly education, research and access to information, as reflected in the Berne Convention,

Have agreed as follows:

Article 1

Relation to the Berne Convention

(1) This Treaty is a special agreement within the meaning of Article 20 of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, as regards Contracting Parties that are countries of the Union established by that Convention. This Treaty shall not have any connection with treaties other than the Berne Convention, not shall it prejudice any rights and obligations under any other treaties.

(2) Nothing in this Treaty shall derogate from existing obligations that Contracting Parties have to each other under the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works.

(3) Hereinafter, "Berne Convention" shall refer to the Paris Act of July 24, 1971, of the Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works.

(4) Contracting Parties shall comply with Articles 1 to 21 and the Appendix of the Berne Convention.¹

Article 2

Scope of Copyright Protection

Copyright protection extends to expressions and not to ideas, procedures, methods of operation or mathematical concepts as such.

Article 3

Application of Articles 2 to 6 of the Berne Convention

Contracting Parties shall apply *mutatis mutandis* the provisions of Articles 2 to 6 of the Berne Convention in respect of the protection provided for in this Treaty.²

Article 4

Computer Programs

Computer programs are protected as literary works within the meaning of Article 2 of the Berne Convention. Such protection applies to computer programs, whatever may be the mode or form of their expression.³

Article 5

Compilations of Data (Databases)

Compilations of data or other material, in any form, which by reason of the selection or arrangement of their contents constitute intellectual creations, are protected as such. This protection does not extend to the data or the material itself and is without prejudice to any copyright subsisting in the data or material contained in the compilation.⁴

Article 6

Right of Distribution

(1) Authors of literary and artistic works shall enjoy the exclusive right of authorizing the making available to the public of the original and copies of their works through sale or other transfer of ownership.

(2) Nothing in this Treaty shall affect the freedom of Contracting Parties to determine the conditions, if any, under which the exhaustion of the right in paragraph (1) applies after the first sale or other transfer of ownership of the original or a copy of the work with the authorization of the author.⁵

Article 7

Right of Rental

(1) Authors of

- (i) computer programs;
- (ii) cinematographic works; and
- (iii) works embodied in phonograms, as determined in the national law of Contracting Parties,

shall enjoy the exclusive right of authorizing commercial rental to the public of the originals or copies of their works.

(2) Paragraph (1) shall not apply

(i) in the case of computer programs, where the program itself is not the essential object of the rental; and

(ii) in the case of cinematographic works, unless such commercial rental has led to widespread copying of such works materially impairing the exclusive right of reproduction.

(3) Notwithstanding the provisions of paragraph (1), a Contracting Party that, on April 15, 1994, had and continues to have in force a system of equitable remuneration of authors for the rental of copies of their works embodied in phonograms may maintain that system provided that the commercial rental of works embodied in phonograms is not giving rise to the material impairment of the exclusive right of reproduction of authors.^{6,7}

Article 8

Right of Communication to the Public

Without prejudice to the provisions of Articles 11(1)ii), 11*bis*(1)(i) and (ii), 11*ter*(1)(ii), 14(1)(ii) and 14*bis*(1) of the Berne Convention, authors of literary and artistic works shall enjoy the exclusive right of authorizing any communication to the public of their works, by wire or wireless means, including the making available to the public of their works in such a way that members of the public may access these works from a place and at a time individually chosen by them.⁸

Article 9

Duration of the Protection of Photographic Works

In respect of photographic works, the Contracting Parties shall not apply the provisions of Article 7(4) of the Berne Convention.

Article 10

Limitations and Exceptions

(1) Contracting Parties may, in their national legislation, provide for limitations of or exceptions to the rights granted to authors of literary and artistic works under this Treaty in certain special cases that do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author.

(2) Contracting Parties shall, when applying the Berne Convention, confine any limitations of or exceptions to rights provided for therein to certain special cases that do not conflict with a normal exploitation of the work and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the author.⁹

Article 11

Obligations concerning Technological Measures

Contracting Parties shall provide adequate legal protection and effective legal remedies against the circumvention of effective technological measures that are used by authors in connection with the exercise of their rights under this Treaty or the Berne Convention and that restrict acts, in respect of their works, which are not authorized by the authors concerned or permitted by law.

Article 12
Obligations concerning Rights Management Information

(1) Contracting Parties shall provide adequate and effective legal remedies against any person knowingly performing any of the following acts knowing, or with respect to civil remedies having reasonable grounds to know, that it will induce, enable, facilitate or conceal an infringement of any right covered by this Treaty or the Berne Convention:

(i) to remove or alter any electronic rights management information without authority;

(ii) to distribute, import for distribution, broadcast or communicate to the public, without authority, works or copies of works knowing that electronic rights management information has been removed or altered without authority.

(2) As used in this Article, “rights management information” means information which identifies the work, the author of the work, the owner of any right in the work, or information about the terms and conditions of use of the work, and any numbers or codes that represent such information, when any of these items of information is attached to a copy of a work or appears in connection with the communication of a work to the public.¹⁰

Article 13
Application in Time

Contracting Parties shall apply the provisions of Article 18 of the Berne Convention to all protection provided for in this Treaty.

Article 14
Provisions on Enforcement of Rights

(1) Contracting Parties undertake to adopt, in accordance with their legal systems, the measures necessary to ensure the application of this Treaty.

(2) Contracting Parties shall ensure that enforcement procedures are available under their law so as to permit effective action against any act of infringement of rights covered by this Treaty, including expeditious remedies to prevent infringements and remedies which constitute a deterrent to further infringements.

Article 15
Assembly

(1)(a) The Contracting Parties shall have an Assembly.

(b) Each Contracting Party shall be represented by one delegate who may be assisted by alternate delegates, advisors and experts.

(c) The expenses of each delegation shall be borne by the Contracting Party that has appointed the delegation. The Assembly may ask the World Intellectual Property Organization (hereinafter referred to as

“WIPO”) to grant financial assistance to facilitate the participation of delegations of Contracting Parties that are regarded as developing countries in conformity with the established practice of the General Assembly of the United Nations or that are countries in transition to a market economy.

(2)(a) The Assembly shall deal with matters concerning the maintenance and development of this Treaty and the application and operation of this Treaty.

(b) The Assembly shall perform the function allocated to it under Article 17(2) in respect of the admission of certain intergovernmental organizations to become party to this Treaty.

(c) The Assembly shall decide the convocation of any diplomatic conference for the revision of this Treaty and give the necessary instructions to the Director General of WIPO for the preparation of such diplomatic conference.

(3)(a) Each Contracting Party that is a State shall have one vote and shall vote only in its own name.

(b) Any Contracting Party that is an intergovernmental organization may participate in the vote, in place of its Member States, with a number of votes equal to the number of its Member States which are party to this Treaty. No such intergovernmental organization shall participate in the vote if any one of its Member States exercises its right to vote and *vice versa*.

(4) The Assembly shall meet in ordinary session once every two years upon convocation by the Director General of WIPO.

(5) The Assembly shall establish its own rules of procedure, including the convocation of extraordinary sessions, the requirements of a quorum and, subject to the provisions of this Treaty, the required majority for various kinds of decisions.

Article 16 **International Bureau**

The International Bureau of WIPO shall perform the administrative tasks concerning the Treaty.

Article 17 **Eligibility for Becoming Party to the Treaty**

(1) Any Member State of WIPO may become party to this Treaty.

(2) The Assembly may decide to admit any intergovernmental organization to become party to this Treaty which declares that it is competent in respect of, and has its own legislation binding on all its Member States on, matters covered by this Treaty and that it has been duly authorized, in accordance with its internal procedures, to become party to this Treaty.

(3) The European Community, having made the declaration referred to in the preceding paragraph in the Diplomatic Conference that has adopted this Treaty, may become party to this Treaty.

Article 18
Rights and Obligations under the Treaty

Subject to any specific provisions to the contrary in this Treaty, each Contracting Party shall enjoy all of the rights and assume all of the obligations under this Treaty.

Article 19
Signature of the Treaty

This Treaty shall be open for signature until December 31, 1997, by any Member State of WIPO and by the European Community.

Article 20
Entry into Force of the Treaty

This Treaty shall enter into force three months after 30 instruments of ratification or accession by States have been deposited with the Director General of WIPO.

Article 21
Effective Date of Becoming Party to the Treaty

This Treaty shall bind:

(i) the 30 States referred to in Article 20, from the date on which this Treaty has entered into force;

(ii) each other State, from the expiration of three months from the date on which the State has deposited its instrument with the Director General of WIPO;

(iii) the European Community, from the expiration of three months after the deposit of its instrument of ratification or accession if such instrument has been deposited after the entry into force of this Treaty according to Article 20, or, three months after the entry into force of this Treaty if such instrument has been deposited before the entry into force of this Treaty;

(iv) any other intergovernmental organization that is admitted to become party to this Treaty, from the expiration of three months after the deposit of its instrument of accession.

Article 22
No Reservations to the Treaty

No reservation to this Treaty shall be admitted.

Article 23
Denunciation of the Treaty

This Treaty may be denounced by any Contracting Party by notification addressed to the Director General of WIPO. Any denunciation shall take effect one year from the date on which the Director General of WIPO received the notification.

Article 24

Languages of the Treaty

(1) This Treaty is signed in a single original in English, Arabic, Chinese, French, Russian and Spanish languages, the versions in all these languages being equally authentic.

(2) An official text in any language other than those referred to in paragraph (1) shall be established by the Director General of WIPO on the request of an interested party, after consultation with all the interested parties. For the purposes of this paragraph, “interested party” means any Member State of WIPO whose official language, or one of whose official languages, is involved and the European Community, and any other intergovernmental organization that may become party to this Treaty, if one of its official languages is involved.

Article 25

Depositary

The Director General of WIPO is the depositary of this Treaty.

*Entry into force: March 6, 2002.

Source: International Bureau of WIPO.

Note: The agreed statements of the Diplomatic Conference that adopted the Treaty (WIPO Diplomatic Conference on Certain Copyright and Neighboring Rights Questions) concerning certain provisions of the WCT are reproduced in endnotes below.

1 Agreed statement concerning Article 1(4): The reproduction right, as set out in Article 9 of the Berne Convention, and the exceptions permitted thereunder, fully apply in the digital environment, in particular to the use of works in digital form. It is understood that the storage of a protected work in digital form in an electronic medium constitutes a reproduction within the meaning of Article 9 of the Berne Convention.

2 Agreed statement concerning Article 3: It is understood that, in applying Article 3 of this Treaty, the expression “country of the Union” in Articles 2 to 6 of the Berne Convention will be read as if it were a reference to a Contracting Party to this Treaty, in the application of those Berne Articles in respect of protection provided for in this Treaty. It is also understood that the expression “country outside the Union” in those Articles in the Berne Convention will, in the same circumstances, be read as if it were a reference to a country that is not a Contracting Party to this Treaty, and that “this Convention” in Articles 2(8), 2bis(2), 3, 4 and 5 of the Berne Convention will be read as if it were a reference to the Berne Convention and this Treaty. Finally, it is understood that a reference in Articles 3 to 6 of the Berne Convention to a “national of one of the countries of the Union” will, when these Articles are applied to this Treaty, mean, in regard to an intergovernmental organization that is a

Contracting Party to this Treaty, a national of one of the countries that is member of that organization.

3 Agreed statement concerning Article 4: The scope of protection for computer programs under Article 4 of this Treaty, read with Article 2, is consistent with Article 2 of the Berne Convention and on a par with the relevant provisions of the TRIPS Agreement.

4 Agreed statement concerning Article 5: The scope of protection for compilations of data (databases) under Article 5 of this Treaty, read with Article 2, is consistent with Article 2 of the Berne Convention and on a par with the relevant provisions of the TRIPS Agreement.

5 Agreed statement concerning Articles 6 and 7: As used in these Articles, the expressions “copies” and “original and copies,” being subject to the right of distribution and the right of rental under the said Articles, refer exclusively to fixed copies that can be put into circulation as tangible objects.

6 Agreed statement concerning Articles 6 and 7: As used in these Articles, the expressions “copies” and “original and copies,” being subject to the right of distribution and the right of rental under the said Articles, refer exclusively to fixed copies that can be put into circulation as tangible objects.

7 Agreed statement concerning Article 7: It is understood that the obligation under Article 7(1) does not require a Contracting Party to provide an exclusive right of commercial rental to authors who, under that Contracting Party’s law, are not granted rights in respect of phonograms. It is understood that this obligation is consistent with Article 14(4) of the TRIPS Agreement.

8 Agreed statement concerning Article 8: It is understood that the mere provision of physical facilities for enabling or making a communication does not in itself amount to communication within the meaning of this Treaty or the Berne Convention. It is further understood that nothing in Article 8 precludes a Contracting Party from applying Article 11*bis*(2).

9 Agreed statement concerning Article 10: It is understood that the provisions of Article 10 permit Contracting Parties to carry forward and appropriately extend into the digital environment limitations and exceptions in their national laws which have been considered acceptable under the Berne Convention. Similarly, these provisions should be understood to permit Contracting Parties to devise new exceptions and limitations that are appropriate in the digital network environment.

It is also understood that Article 10(2) neither reduces nor extends the scope of applicability of the limitations and exceptions permitted by the Berne Convention.

10 Agreed statement concerning Article 12: It is understood that the reference to “infringement of any right covered by this Treaty or the Berne Convention” includes both exclusive rights and rights of remuneration.

It is further understood that Contracting Parties will not rely on this Article to devise or implement rights management systems that would have the effect of imposing formalities which are not permitted under the Berne Convention or this Treaty, prohibiting the free movement of goods or impeding the enjoyment of rights under this Treaty.

**WIPO Performances and Phonograms Treaty
(WPPT)*
(adopted in Geneva on December 20, 1996)**

Preamble

The Contracting Parties,

Desiring to develop and maintain the protection of the rights of performers and producers of phonograms in a manner as effective and uniform as possible,

Recognizing the need to introduce new international rules in order to provide adequate solutions to the questions raised by economic, social, cultural and technological developments,

Recognizing the profound impact of the development and convergence of information and communication technologies on the production and use of performances and phonograms,

Recognizing the need to maintain a balance between the rights of performers and producers of phonograms and the larger public interest, particularly education, research and access to information,

Have agreed as follows:

Chapter I General Provisions

Article 1

Relation to Other Conventions

(1) Nothing in this Treaty shall derogate from existing obligations that Contracting Parties have to each other under the International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations done in Rome, October 26, 1961 (hereinafter the “Rome Convention”).

(2) Protection granted under this Treaty shall leave intact and shall in no way affect the protection of copyright in literary and artistic works. Consequently, no provision of this Treaty may be interpreted as prejudicing such protection.¹

(3) This Treaty shall not have any connection with, nor shall it prejudice any rights and obligations under, any other treaties.

Article 2

Definitions

For the purposes of this Treaty:

(a) “performers” are actors, singers, musicians, dancers, and other persons who act, sing, deliver, declaim, play in, interpret, or otherwise perform literary or artistic works or expressions of folklore;

(b) “phonogram” means the fixation of the sounds of a performance or of other sounds,

or of a representation of sounds, other than in the form of a fixation incorporated in a cinematographic or other audiovisual work;²

(c) “fixation” means the embodiment of sounds, or of the representations thereof, from which they can be perceived, reproduced or communicated through a device;

(d) “producer of a phonogram” means the person, or the legal entity, who or which takes the initiative and has the responsibility for the first fixation of the sounds of a performance or other sounds, or the representations of sounds;

(e) “publication” of a fixed performance or a phonogram means the offering of copies of the fixed performance or the phonogram to the public, with the consent of the rightholder, and provided that copies are offered to the public in reasonable quantity;³

(f) “broadcasting” means the transmission by wireless means for public reception of sounds or of images and sounds or of the representations thereof; such transmission by satellite is also “broadcasting”; transmission of encrypted signals is “broadcasting” where the means for decrypting are provided to the public by the broadcasting organization or with its consent;

(g) “communication to the public” of a performance or a phonogram means the transmission to the public by any medium, otherwise than by broadcasting, of sounds of a performance or the sounds or the representations of sounds fixed in a phonogram. For the purposes of Article 15, “communication to the public” includes making the sounds or representations of sounds fixed in a phonogram audible to the public.

Article 3

Beneficiaries of Protection under this Treaty

(1) Contracting Parties shall accord the protection provided under this Treaty to the performers and producers of phonograms who are nationals of other Contracting Parties.

(2) The nationals of other Contracting Parties shall be understood to be those performers or producers of phonograms who would meet the criteria for eligibility for protection provided under the Rome Convention, were all the Contracting Parties to this Treaty Contracting States of that Convention. In respect of these criteria of eligibility, Contracting Parties shall apply the relevant definitions in Article 2 of this Treaty.⁴

(3) Any Contracting Party availing itself of the possibilities provided in Article 5(3) of the Rome Convention or, for the purposes of Article 5 of the same Convention, Article 17 thereof shall make a notification as foreseen in those provisions to the Director General of the World Intellectual Property Organization (WIPO).⁵

Article 4

National Treatment

(1) Each Contracting Party shall accord to nationals of other Contracting Parties, as defined in Article 3(2), the treatment it accords to its own nationals with regard to the exclusive rights specifically granted in this Treaty, and to the right to equitable remuneration provided for in Article 15 of this Treaty.

(2) The obligation provided for in paragraph (1) does not apply to the extent that another Contracting Party makes use of the reservations permitted by Article 15(3) of this Treaty.

Chapter II **Rights of Performers**

Article 5 *Moral Rights of Performers*

(1) Independently of a performer's economic rights, and even after the transfer of those rights, the performer shall, as regards his live aural performances or performances fixed in phonograms, have the right to claim to be identified as the performer of his performances, except where omission is dictated by the manner of the use of the performance, and to object to any distortion, mutilation or other modification of his performances that would be prejudicial to his reputation.

(2) The rights granted to a performer in accordance with paragraph (1) shall, after his death, be maintained, at least until the expiry of the economic rights, and shall be exercisable by the persons or institutions authorized by the legislation of the Contracting Party where protection is claimed. However, those Contracting Parties whose legislation, at the moment of their ratification of or accession to this Treaty, does not provide for protection after the death of the performer of all rights set out in the preceding paragraph may provide that some of these rights will, after his death, cease to be maintained.

(3) The means of redress for safeguarding the rights granted under this Article shall be governed by the legislation of the Contracting Party where protection is claimed.

Article 6 *Economic Rights of Performers in their Unfixed Performances*

Performers shall enjoy the exclusive right of authorizing, as regards their performances:

(i) the broadcasting and communication to the public of their unfixed performances except where the performance is already a broadcast performance; and

(ii) the fixation of their unfixed performances.

Article 7
Right of Reproduction

Bilaga 4

Performers shall enjoy the exclusive right of authorizing the direct or indirect reproduction of their performances fixed in phonograms, in any manner or form.⁶

Article 8
Right of Distribution

(1) Performers shall enjoy the exclusive right of authorizing the making available to the public of the original and copies of their performances fixed in phonograms through sale or other transfer of ownership.

(2) Nothing in this Treaty shall affect the freedom of Contracting Parties to determine the conditions, if any, under which the exhaustion of the right in paragraph (1) applies after the first sale or other transfer of ownership of the original or a copy of the fixed performance with the authorization of the performer.⁷

Article 9
Right of Rental

(1) Performers shall enjoy the exclusive right of authorizing the commercial rental to the public of the original and copies of their performances fixed in phonograms as determined in the national law of Contracting Parties, even after distribution of them by, or pursuant to, authorization by the performer.

(2) Notwithstanding the provisions of paragraph (1), a Contracting Party that, on April 15, 1994, had and continues to have in force a system of equitable remuneration of performers for the rental of copies of their performances fixed in phonograms, may maintain that system provided that the commercial rental of phonograms is not giving rise to the material impairment of the exclusive right of reproduction of performers.⁸

Article 10
Right of Making Available of Fixed Performances

Performers shall enjoy the exclusive right of authorizing the making available to the public of their performances fixed in phonograms, by wire or wireless means, in such a way that members of the public may access them from a place and at a time individually chosen by them.

Chapter III

Rights of Producers of Phonograms

Article 11

Right of Reproduction

Producers of phonograms shall enjoy the exclusive right of authorizing the direct or indirect reproduction of their phonograms, in any manner or form.⁹

Article 12

Right of Distribution

(1) Producers of phonograms shall enjoy the exclusive right of authorizing the making available to the public of the original and copies of their phonograms through sale or other transfer of ownership.

(2) Nothing in this Treaty shall affect the freedom of Contracting Parties to determine the conditions, if any, under which the exhaustion of the right in paragraph (1) applies after the first sale or other transfer of ownership of the original or a copy of the phonogram with the authorization of the producer of the phonogram.¹⁰

Article 13

Right of Rental

(1) Producers of phonograms shall enjoy the exclusive right of authorizing the commercial rental to the public of the original and copies of their phonograms, even after distribution of them, by or pursuant to, authorization by the producer.

(2) Notwithstanding the provisions of paragraph (1), a Contracting Party that, on April 15, 1994, had and continues to have in force a system of equitable remuneration of producers of phonograms for the rental of copies of their phonograms, may maintain that system provided that the commercial rental of phonograms is not giving rise to the material impairment of the exclusive rights of reproduction of producers of phonograms.¹¹

Article 14

Right of Making Available of Phonograms

Producers of phonograms shall enjoy the exclusive right of authorizing the making available to the public of their phonograms, by wire or wireless means, in such a way that members of the public may access them from a place and at a time individually chosen by them.

Chapter IV Common Provisions

Article 15

Right to Remuneration for Broadcasting and Communication to the Public

(1) Performers and producers of phonograms shall enjoy the right to a single equitable remuneration for the direct or indirect use of phonograms published for commercial purposes for broadcasting or for any communication to the public.

(2) Contracting Parties may establish in their national legislation that the single equitable remuneration shall be claimed from the user by the performer or by the producer of a phonogram or by both. Contracting Parties may enact national legislation that, in the absence of an agreement between the performer and the producer of a phonogram, sets the terms according to which performers and producers of phonograms shall share the single equitable remuneration.

(3) Any Contracting Party may, in a notification deposited with the Director General of WIPO, declare that it will apply the provisions of paragraph (1) only in respect of certain uses, or that it will limit their application in some other way, or that it will not apply these provisions at all.

(4) For the purposes of this Article, phonograms made available to the public by wire or wireless means in such a way that members of the public may access them from a place and at a time individually chosen by them shall be considered as if they had been published for commercial purposes.^{12, 13}

Article 16

Limitations and Exceptions

(1) Contracting Parties may, in their national legislation, provide for the same kinds of limitations or exceptions with regard to the protection of performers and producers of phonograms as they provide for, in their national legislation, in connection with the protection of copyright in literary and artistic works.

(2) Contracting Parties shall confine any limitations of or exceptions to rights provided for in this Treaty to certain special cases which do not conflict with a normal exploitation of the performance or phonogram and do not unreasonably prejudice the legitimate interests of the performer or of the producer of the phonogram.^{14, 15}

Article 17

Term of Protection

(1) The term of protection to be granted to performers under this Treaty shall last, at least, until the end of a period of 50 years computed from the end of the year in which the performance was fixed in a phonogram.

(2) The term of protection to be granted to producers of phonograms under this Treaty shall last, at least, until the end of a period of 50 years computed from the end of the year in which the phonogram was published, or failing such publication within 50 years from fixation of the phonogram, 50 years from the end of the year in which the fixation was made.

Article 18

Obligations concerning Technological Measures

Contracting Parties shall provide adequate legal protection and effective legal remedies against the circumvention of effective technological measures that are used by performers or producers of phonograms in connection with the exercise of their rights under this Treaty and that restrict acts, in respect of their performances or phonograms, which are not authorized by the performers or the producers of phonograms concerned or permitted by law.

Article 19

Obligations concerning Rights Management Information

(1) Contracting Parties shall provide adequate and effective legal remedies against any person knowingly performing any of the following acts knowing, or with respect to civil remedies having reasonable grounds to know, that it will induce, enable, facilitate or conceal an infringement of any right covered by this Treaty:

(i) to remove or alter any electronic rights management information without authority;

(ii) to distribute, import for distribution, broadcast, communicate or make available to the public, without authority, performances, copies of fixed performances or phonograms knowing that electronic rights management information has been removed or altered without authority.

(2) As used in this Article, “rights management information” means information which identifies the performer, the performance of the performer, the producer of the phonogram, the phonogram, the owner of any right in the performance or phonogram, or information about the terms and conditions of use of the performance or phonogram, and any numbers or codes that represent such information, when any of these items of information is attached to a copy of a fixed performance or a phonogram or appears in connection with the communication or making available of a fixed performance or a phonogram to the public.¹⁶

Article 20

Formalities

The enjoyment and exercise of the rights provided for in this Treaty shall not be subject to any formality.

Article 21
Reservations

Bilaga 4

Subject to the provisions of Article 15(3), no reservations to this Treaty shall be permitted.

Article 22
Application in Time

(1) Contracting Parties shall apply the provisions of Article 18 of the Berne Convention, *mutatis mutandis*, to the rights of performers and producers of phonograms provided for in this Treaty.

(2) Notwithstanding paragraph (1), a Contracting Party may limit the application of Article 5 of this Treaty to performances which occurred after the entry into force of this Treaty for that Party.

Article 23
Provisions an Enforcement of Rights

(1) Contracting Parties undertake to adopt, in accordance with their legal systems, the measures necessary to ensure the application of this Treaty.

(2) Contracting Parties shall ensure that enforcement procedures are available under their law so as to permit effective action against any act of infringement of rights covered by this Treaty, including expeditious remedies to prevent infringements and remedies which constitute a deterrent to further infringements.

Chapter V
Administrative and Final Clauses

Article 24
Assembly

(1)(a) The Contracting Parties shall have an Assembly.

(b) Each Contracting Party shall be represented by one delegate who may be assisted by alternate delegates, advisors and experts.

(c) The expenses of each delegation shall be borne by the Contracting Party that has appointed the delegation. The Assembly may ask WIPO to grant financial assistance to facilitate the participation of delegations of Contracting Parties that are regarded as developing countries in conformity with the established practice of the General Assembly of the United Nations or that are countries in transition to a market economy.

(2)(a) The Assembly shall deal with matters concerning the maintenance and development of this Treaty and the application and operation of this Treaty.

(b) The Assembly shall perform the function allocated to it under Article 26(2) in respect of the admission of certain intergovernmental organizations to become party to this Treaty.

(c) The Assembly shall decide the convocation of any diplomatic conference for the revision of this Treaty and give the necessary

instructions to the Director General of WIPO for the preparation of such diplomatic conference. Bilaga 4

(3)(a) Each Contracting Party that is a State shall have one vote and shall vote only in its own name.

(b) Any Contracting Party that is an intergovernmental organization may participate in the vote, in place of its Member States, with a number of votes equal to the number of its Member States which are party to this Treaty. No such intergovernmental organization shall participate in the vote if any one of its Member States exercises its right to vote and vice versa.

(4) The Assembly shall meet in ordinary session once every two years upon convocation by the Director General of WIPO.

(5) The Assembly shall establish its own rules of procedure, including the convocation of extraordinary sessions, the requirements of a quorum and, subject to the provisions of this Treaty, the required majority for various kinds of decisions.

Article 25
International Bureau

The International Bureau of WIPO shall perform the administrative tasks concerning the Treaty.

Article 26
Eligibility for Becoming Party to the Treaty

(1) Any Member State of WIPO may become party to this Treaty.

(2) The Assembly may decide to admit any intergovernmental organization to become party to this Treaty which declares that it is competent in respect of, and has its own legislation binding on all its Member States on, matters covered by this Treaty and that it has been duly authorized, in accordance with its internal procedures, to become party to this Treaty.

(3) The European Community, having made the declaration referred to in the preceding paragraph in the Diplomatic Conference that has adopted this Treaty, may become party to this Treaty.

Article 27
Rights and Obligations under the Treaty

Subject to any specific provisions to the contrary in this Treaty, each Contracting Party shall enjoy all of the rights and assume all of the obligations under this Treaty.

Article 28
Signature of the Treaty

This Treaty shall be open for signature until December 31, 1997, by any Member State of WIPO and by the European Community.

Article 29
Entry into Force of the Treaty

This Treaty shall enter into force three months after 30 instruments of ratification or accession by States have been deposited with the Director General of WIPO.

Article 30
Effective Date of Becoming Party to the Treaty

This Treaty shall bind

(i) the 30 States referred to in Article 29, from the date in which this Treaty has entered into force;

(ii) each other State from the expiration of three months from the date on which the State has deposited its instrument with the Director General of WIPO;

(iii) the European Community, from the expiration of three months after the deposit of its instrument of ratification or accession if such instrument has been deposited after the entry into force of this Treaty according to Article 29, or, three months after the entry into force of this Treaty if such instrument has been deposited before the entry into force of this Treaty;

(iv) any other intergovernmental organization that is admitted to become party to this Treaty, from the expiration of three months after the deposit of its instrument of accession.

Article 31
Denunciation of the Treaty

This Treaty may be denounced by any Contracting Party by notification addressed to the Director General of WIPO. Any denunciation shall take effect one year from the date on which the Director General of WIPO received the notification.

Article 32
Languages of the Treaty

(1) This Treaty is signed in a single original in English, Arabic, Chinese, French, Russian and Spanish languages, the versions in all these languages being equally authentic.

(2) An official text in any language other than those referred to in paragraph (1) shall be established by the Director General of WIPO at the request of an interested party, after consultation with all the interested parties. For the purposes of this paragraph, "interested party" means any Member State of WIPO whose official language, or one of whose official languages, is involved and the European Community, and any other intergovernmental organization that may become party to this Treaty, if one of its official languages is involved.

The Director General of WIPO is the depositary of this Treaty.

**Entry into force:* May 20, 2002.

Source: International Bureau of WIPO.

Note: The agreed statements of the Diplomatic Conference that adopted the Treaty (WIPO Diplomatic Conference on Certain Copyright and Neighboring Rights Questions) concerning certain provisions of the WPPT, are reproduced in endnotes below.

1 *Agreed statement concerning Article 1(2):* It is understood that Article 1(2) clarifies the relationship between rights in phonograms under this Treaty and copyright in works embodied in the phonograms. In cases where authorization is needed from both the author of a work embodied in the phonogram and a performer or producer owning rights in the phonogram, the need for the authorization of the author does not cease to exist because the authorization of the performer or producer is also required, and vice versa.

It is further understood that nothing in Article 1(2) precludes a Contracting Party from providing exclusive rights to a performer or producer of phonograms beyond those required to be provided under this Treaty.

2 *Agreed statement concerning Article 2(b):* It is understood that the definition of phonogram provided in Article 2(b) does not suggest that rights in the phonogram are in any way affected through their incorporation into a cinematographic or other audiovisual work.

3 *Agreed statement concerning Articles 2(e), 8, 9, 12, and 13:* As used in these Articles, the expressions “copies” and “original and copies,” being subject to the right of distribution and the right of rental under the said Articles, refer exclusively to fixed copies that can be put into circulation as tangible objects.

4 *Agreed statement concerning Article 3(2):* For the application of Article 3(2), it is understood that fixation means the finalization of the master tape (“bande-mère”).

5 *Agreed statement concerning Article 3:* It is understood that the reference in Articles 5(a) and 16 (a) (iv) of the Rome Convention to “national of another Contracting State” will, when applied to this Treaty, mean, in regard to an intergovernmental organization that is a Contracting Party to this Treaty, a national of one of the countries that is a member of that organization.

6 *Agreed statement concerning Articles 7, 11 and 16:* The reproduction right, as set out in Articles 7 and 11, and the exceptions permitted thereunder through Article 16, fully apply in the digital environment, in particular to the use of performances and phonograms in digital form. It is understood that the storage of a protected performance or phonogram

in digital form in an electronic medium constitutes a reproduction within the meaning of these Articles.

7 Agreed statement concerning Articles 2(e), 8, 9, 12, and 13: As used in these Articles, the expressions “copies” and “original and copies,” being subject to the right of distribution and the right of rental under the said Articles, refer exclusively to fixed copies that can be put into circulation as tangible objects.

8 Agreed statement concerning Articles 2(e), 8, 9, 12, and 13: As used in these Articles, the expressions “copies” and “original and copies,” being subject to the right of distribution and the right of rental under the said Articles, refer exclusively to fixed copies that can be put into circulation as tangible objects.

9 Agreed statement concerning Articles 7, 11 and 16: The reproduction right, as set out in Articles 7 and 11, and the exceptions permitted thereunder through Article 16, fully apply in the digital environment, in particular to the use of performances and phonograms in digital form. It is understood that the storage of a protected performance or phonogram in digital form in an electronic medium constitutes a reproduction within the meaning of these Articles.

10 Agreed statement concerning Articles 2(e), 8, 9, 12, and 13: As used in these Articles, the expressions “copies” and “original and copies,” being subject to the right of distribution and the right of rental under the said Articles, refer exclusively to fixed copies that can be put into circulation as tangible objects.

11 Agreed statement concerning Articles 2(e), 8, 9, 12, and 13: As used in these Articles, the expressions “copies” and “original and copies,” being subject to the right of distribution and the right of rental under the said Articles, refer exclusively to fixed copies that can be put into circulation as tangible objects.

12 Agreed statement concerning Article 15: It is understood that Article 15 does not represent a complete resolution of the level of rights of broadcasting and communication to the public that should be enjoyed by performers and phonogram producers in the digital age. Delegations were unable to achieve consensus on differing proposals for aspects of exclusivity to be provided in certain circumstances or for rights to be provided without the possibility of reservations, and have therefore left the issue to future resolution.

13 Agreed statement concerning Article 15: It is understood that Article 15 does not prevent the granting of the right conferred by this Article to performers of folklore and producers of phonograms recording folklore where such phonograms have not been published for commercial gain.

14 Agreed statement concerning Articles 7, 11 and 16: The reproduction right, as set out in Articles 7 and 11, and the exceptions permitted thereunder through Article 16, fully apply in the digital environment, in particular to the use of performances and phonograms in digital form. It is understood that the storage of a protected performance or phonogram in digital form in an electronic medium constitutes a reproduction within the meaning of these Articles.

15 Agreed statement concerning Article 16: The agreed statement concerning Article 10 (on Limitations and Exceptions) of the WIPO

Copyright Treaty is applicable mutatis mutandis also to Article 16 (on Limitations and Exceptions) of the WIPO Performances and Phonograms Treaty. [The text of the agreed statement concerning Article 10 of the WCT reads as follows: “It is understood that the provisions of Article 10 permit Contracting Parties to carry forward and appropriately extend into the digital environment limitations and exceptions in their national laws which have been considered acceptable under the Berne Convention. Similarly, these provisions should be understood to permit Contracting Parties to devise new exceptions and limitations that are appropriate in the digital network environment.

“It is also understood that Article 10(2) neither reduces nor extends the scope of applicability of the limitations and exceptions permitted by the Berne Convention”]

16 *Agreed statement concerning Article 19*: The agreed statement concerning Article 12 (an Obligations concerning Rights Management Information) of the WIPO Copyright Treaty is applicable mutatis mutandis also to Article 19 (an Obligations concerning Rights Management Information) of the WIPO Performances and Phonograms Treaty. [The text of the agreed statement concerning Article 12 of the WCT reads as follows: “It is understood that the reference to ‘infringement of any right covered by this Treaty or the Berne Convention’ includes both exclusive rights and rights of remuneration.

“It is further understood that Contracting Parties will not rely on this Article to devise or implement rights management systems that would have the effect of imposing formalities which are not permitted under the Berne Convention or this Treaty, prohibiting the free movement of goods or impeding the enjoyment of rights under this Treaty.”]

Sammanfattning av departementspromemorian Upphovsrätten i informationssamhället – genomförande av direktiv 2001/29/EG, m.m. (Ds 2003:35)

På grund av den digitala utvecklingen kan upphovsrättsligt skyddade verk kopieras snabbt och enkelt och överförs mellan olika länder, t.ex. via nätverk som Internet, på ett helt annat sätt än tidigare. Detta är bakgrunden till Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG som antogs den 22 maj 2001. Direktivet bygger på två internationella fördrag som antogs av FN:s organ för immaterialrätt, World Intellectual Property Organisation (WIPO) i december 1996. I promemorian lämnas förslag till hur direktivet skall genomföras i svensk rätt och till ett svenskt tillträde till WIPO-fördragen. Samtidigt föreslås också vissa andra ändringar som inte direkt följer av direktivet, men som har ett nära samband med de frågor som direktivet behandlar. Förslagen innebär omfattande ändringar i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Förslagen syftar till att värna upphovsrätten, framförallt i den digitala miljön. Kreativ verksamhet måste stimuleras. Det är viktigt för hela samhället. Samtidigt skall balansen mot viktiga allmänna intressen av att få nyttja verk tillgodoses och anpassas till den digitala utvecklingen. De viktigaste förslagen är följande.

Upphovsmännens ensamrättigheter klagörs. Direktivet ger upphovsmännen en ensamrätt att överföra verk till allmänheten. I detta ingår att verk görs tillgängliga för allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verken från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer. Huvudexemplet på ett sådant förfogande är att ett verk läggs ut på en webbplats på Internet. I svensk rätt har sådana förfoganden tidigare bedömts som offentligt framförande eller möjligen, för vissa typer av verk, som offentlig visning. Gränsdragningen mellan visning och framförande har varit oklar. Förslaget innebär att det i upphovsrättslagen förs in en uttrycklig ensamrätt för upphovsmän att överföra sina verk till allmänheten. Alla tillgängliggöranden av verk på Internet, eller andra tillgängliggöranden på distans, kommer alltså att benämnas som en överföring till allmänheten och kräva upphovsmännens tillstånd.

Skyddet för vissa till upphovsrätten närstående rättigheter – nämligen skyddet för utövande konstnärer (t.ex. musiker och sångare) vad gäller deras framförande av ett verk, för fonogram- och filmproducenter och för radio- och televisionsföretag – förstärks. Den inskränkning i 47 § upphovsrättslagen som inneburit att ljudupptagningar har fått användas utan föregående tillstånd från utövande konstnärer och fonogram- och filmproducenter, avskaffas såvitt gäller tillgängliggöranden till enskilda från en plats och vid en tidpunkt som de själva bestämmer. Vidare införs en ensamrätt till sådana tillgängliggöranden – utan någon inskränkning – för radio- och televisionsföretag såvitt gäller deras utsändningar. Resultatet blir att även dessa rättighetshavares tillstånd kommer att krävas för att tillgängliggöra deras prestationer på nätverk som Internet

på ett sådant sätt att enskilda kan få del av prestationerna från en plats och vid en tidpunkt som de själva bestämmer.

Rätten att framställa kopior för privat bruk föreslås gälla även fortsättningsvis, men i något begränsad form. Det föreslås bl.a. att kopiering för privat bruk inte skall vara tillåten om det exemplar som är den egentliga förlagan till kopian framställts eller gjorts tillgänglig för allmänheten utan upphovsmannens tillstånd. Detta innebär att kopiering för privat bruk av material som lagts ut på nätverk som Internet utan upphovsmannens tillstånd inte längre kommer att vara tillåten. En annan begränsning som föreslås avser kopiering av litterära verk. Sådan kopiering skall fortsättningsvis endast få avse begränsade delar av sådana verk eller sådana verk av begränsat omfång. Hela böcker kommer alltså fortsättningsvis endast att få kopieras i undantagsfall.

För att i någon mån kompensera för den lagliga kopieringen för privat bruk finns regler om så kallad kassettersättning. Därmed avses den ersättning i form av visst belopp som utgår på anordningar som är särskilt ägnade för framställning av kopior för privat bruk av ljud och rörliga bilder (t.ex. inspelningsbara cd- och dvd-skivor). Enligt förslaget höjs kassettersättningen något och anpassas till den digitala utvecklingen.

En möjlighet att jämka ersättningen införs.

För att underlätta för utbildningsväsendet att använda upphovsrättsligt skyddat material föreslås en utvidgning av den avtalslicens som hittills gällt till att också omfatta framställning av digitala exemplar av verk. Vidare föreslås nya avtalslicenser för vissa nyttjanden av bibliotek och arkiv samt för vissa former av framställning av exemplar inom företag och myndigheter m.m.

Den digitala tekniken ger nya möjligheter för personer med funktionshinder att ta del av information i upphovsrättsligt skyddade verk som böcker, tidningar m.m. Dagens lagstiftning är inte anpassad till denna situation. Det finns även andra brister med dagens lagstiftning. Den inskränkning som ger möjlighet till framställning av exemplar m.m. till personer med funktionshinder utvidgas därför.

Nya bestämmelser om skydd för tekniska åtgärder införs. Bestämmelserna innebär att det blir straffbart att tillverka eller sälja produkter, eller tillhandahålla tjänster, som huvudsakligen är utformade för att kringgå en digital eller analog spärr, eller annan teknisk åtgärd, som hindrar eller begränsar framställning av exemplar eller tillgängliggörande för allmänheten av upphovsrättsligt skyddade verk. Själva kringgåendet av den tekniska åtgärden blir också förbjudet. Bestämmelserna syftar bl.a. till att ge upphovsmännen och närstående rättighetshavare ökat skydd mot otillåtna förfoganden med deras skyddade verk och prestationer i den digitala miljön, t.ex. på nätverk som Internet. Ett annat syfte är att stimulera handel med upphovsrättsligt skyddade verk i denna miljö.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2004.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs²⁶ i fråga om lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

dels att 15 § skall upphöra att gälla,

dels att nuvarande 13, 26 d, 26 f och 26 i §§ skall betecknas 42 c, 42 e, 42 f och 42 a §§,

dels att 2, 12, 16–21, 23, 24, 26 k, 30, 45–49 a, 54, 58 och 59 §§, de nya 42 a, 42 c, 42 e och 42 f §§ samt rubrikerna närmast före 12, 16, 17 och 30 §§ skall ha följande lydelse,

dels att rubrikerna närmast före 13 och 26 i §§ skall sättas närmast före 42 c § respektive 42 a §,

dels att det i lagen skall införas två nya kapitel, 3 a kap. och 6 a kap. av följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas fjorton nya paragrafer, 11 a, 20 a, 26 l, 26 m, 42 b, 42 d, 52 b–52 h och 57 b §§, samt närmast före 11 a, 20 a, 42 b, 42 d, 42 e, 42 f, 52 b, 52 d, 52 f, 52 g och 52 h §§ nya rubriker av följande lydelse.

1 kap. Upphovsrättens föremål och innehåll

2 §

Upphovsrätt innefattar, med de inskränkningar som nedan stadgas, uteslutande rätt att förfoga över verket genom att framställa exemplar *därav* och genom att göra det tillgängligt för allmänheten, i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litteratur- eller konststart eller i annan teknik.

Såsom framställning av exemplar anses även att verket överföres på anordning, genom vilken det kan återgivias.

Verket göres tillgängligt för allmänheten *då det framföres offentligt, så ock då exemplar därav utbjudes till försäljning,*

Upphovsrätt innefattar, med de inskränkningar som nedan stadgas, uteslutande rätt att förfoga över verket genom att framställa exemplar *av det* och genom att göra det tillgängligt för allmänheten, i ursprungligt eller ändrat skick, i översättning eller bearbetning, i annan litteratur- eller konststart eller i annan teknik.

Som framställning av exemplar anses varje direkt eller indirekt samt tillfällig eller permanent framställning av exemplar av verket oavsett i vilken form eller med vilken metod det sker och oavsett om det sker helt eller delvis.

Verket göres tillgängligt för allmänheten *i följande fall.*

1. När verket överförs till allmänheten, varmed avses varje

²⁶ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/29/EG av den 22 maj 2001 om harmonisering av vissa aspekter av upphovsrätt och närstående rättigheter i informationssamhället (EGT L 167, 22.6.2001, Celex 32001L0029).

uthyrning eller utlåning eller eljest sprides till allmänheten eller visas offentligt. Lika med offentligt framförande anses framförande som i förvärvsverksamhet anordnas inför en större sluten krets.

tillgängliggörande för allmänheten av verket som sker på distans. Tillgängliggörandet sker på distans när verket på trådbunden eller trådlös väg görs tillgängligt för allmänheten från en annan plats än den där allmänheten kan ta del av verket. Överföring till allmänheten omfattar även överföring som sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till verket från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

2. När verket framförs offentligt. Som offentligt framförande anses endast sådana fall då tillgängliggörandet för allmänheten sker, med eller utan användning av ett tekniskt hjälpmedel, på samma plats som den där allmänheten kan ta del av verket.

3. När exemplar av verket visas offentligt. Som offentlig visning anses endast sådana fall då ett exemplar av ett verk görs tillgängligt för allmänheten på samma plats som den där allmänheten kan ta del av exemplaret och tillgängliggörandet sker utan användning av ett tekniskt hjälpmedel. Om ett tekniskt hjälpmedel används vid ett sådant förfogande utgör det i stället ett offentligt framförande enligt 2.

4. När exemplar av verket bjuds ut till försäljning, uthyrning, utlåning eller annars sprids till allmänheten.

Med överföring till allmänheten och offentligt framförande jämställs överföringar och framföranden som i förvärvsverksamhet anordnas till eller inför en större sluten krets.

Framställning av tillfälliga exemplar*11 a §*

Tillfälliga former av exemplar av verk får framställas, om exemplarframställningen utgör en integrerad och väsentlig del i en teknisk process och om exemplaren är flyktiga eller utgör ett inkluderande av underordnad betydelse i denna process. Exemplaren får inte ha självständig ekonomisk betydelse.

För att exemplarframställning enligt första stycket skall vara tillåten får det enda syftet med den vara att möjliggöra

1. en överföring i ett nät mellan tredje parter via en mellanhand, eller

2. en laglig användning.

Med laglig användning enligt andra stycket 2 avses användning som sker med upphovsmannens eller dennes rättsinnehavares tillstånd eller användning som inte är otillåten enligt denna lag.

Första och andra styckena ger inte rätt att framställa exemplar av litterära verk i form av datorprogram eller sammanställningar.

Framställning av exemplar för enskilt bruk

Var och en får framställa *enstaka* exemplar av offentliggjorda verk för *enskilt* bruk. Exemplaren får inte användas för andra ändamål.

Framställning av exemplar för privat bruk

Var och en får för *privat bruk* framställa *ett fåtal* exemplar av offentliggjorda verk. *Såvitt gäller litterära verk i skriftlig form får dock exemplarframställningen endast avse begränsade delar av verk eller sådana verk av begränsat omfång.* Exemplaren får inte användas för andra ändamål än *privat bruk*.

Första stycket ger inte rätt att

1. uppföra byggnadsverk,
2. framställa exemplar av datorprogram, eller
3. framställa exemplar i digital form av sammanställningar i digital form.

Första stycket ger inte heller rätt att för *eget* bruk låta en utomstående

1. framställa exemplar av musikaliska verk eller filmverk,
2. framställa bruksföremål eller skulpturer, eller
3. genom konstnärligt förfarande efterbilda andra konstverk.

Det är inte tillåtet att med stöd av denna paragraf framställa exemplar av ett verk när det exemplar som är den egentliga förlagan framställts eller gjorts tillgängligt för allmänheten i strid med 2 §.

Framställning av exemplar inom vissa arkiv och bibliotek

Framställning och spridning av exemplar inom vissa arkiv och bibliotek

16 §²⁷

De arkiv och bibliotek som avses i tredje och fjärde styckena har rätt att framställa exemplar av verk, dock inte datorprogram,

1. för bevarande-, kompletterings- eller forskningsändamål,
2. för *utlämning till lånesökande* av enskilda artiklar eller korta avsnitt eller av material som av säkerhetsskäl inte bör utlämnas i original eller
3. för användning i läsapparater.

I de fall som avses i första stycket 2 och 3 får exemplar framställas endast genom reprografiskt förfarande.

Exemplar i analog form som framställs med stöd av första stycket 2 får spridas till lånesökande. Bestämmelser om avtalslicens för spridning av exemplar i digital form till allmänheten och för överföring av verk till allmänheten finns i 42 d §.

Rätt till exemplarframställning enligt denna paragraf har

1. de statliga och kommunala arkivmyndigheterna,
2. Statens ljud- och bildarkiv,
3. de vetenskapliga bibliotek och fackbibliotek som drivs av det allmänna samt
4. folkbiblioteken.

Regeringen får i enskilda fall besluta att vissa andra arkiv och bibliotek än de som anges i tredje stycket skall ha rätt till exemplarframställning enligt denna paragraf.

²⁷ Senaste lydelse av 16 § 2000:665

Framställning av exemplar åt synskadade m.fl.

Var och en får framställa exemplar i blindskrift av utgivna litterära och musikaliska verk.

De bibliotek och organisationer som regeringen beslutar i enskilda fall skall ha rätt att genom ljudupptagning med hjälp av inläsning eller överföring från en annan ljudupptagning framställa exemplar av utgivna litterära verk för utlåning till synskadade och andra funktionshindrade som inte kan ta del av verken i skriftlig form. Exemplarframställningen får dock inte avse verk, av vilka ljudupptagning kommit ut i handeln.

Framställning av exemplar m.m. till personer med funktionshinder17 §²⁸

Var och en får på annat sätt än genom ljudupptagning framställa och sprida exemplar av offentliggjorda litterära och musikaliska verk samt alster av bildkonst till personer med funktionshinder som annars inte kan ta del av verket.

De bibliotek och organisationer som regeringen beslutar i enskilda fall får

1. överföra sådana exemplar som avses i första stycket till personer med funktionshinder som annars inte kan ta del av verket,

2. genom ljudupptagning framställa exemplar av offentliggjorda litterära verk, samt sprida och överföra ljudupptagningarna, till personer med funktionshinder som annars inte kan ta del av verket, och

3. framställa exemplar av filmverk och verk som sänds ut i ljudradio eller television, samt sprida och överföra exemplaren, till döva och hörselskadade som annars inte kan ta del av verket.

Framställning av exemplar, spridning och överföring med stöd av denna paragraf får inte ske i förvärvssyfte och exemplaren får inte användas för andra ändamål än som avses i paragrafen.

När bibliotek och organisationer överlåter eller överför exemplar till personer med funktionshinder på ett sådant sätt att den funktionshindrade får behålla ett exemplar av verket, har upphovsmannen rätt till ersättning. Detsamma gäller om någon med stöd av första stycket första meningen överlåter mer än enstaka exemplar till personer med funktionshinder.

²⁸ Senaste lydelse av 17 § 1993:1007.

Framställning av samlingsverk för användning vid undervisning

18 §²⁹

Den som framställer ett samlingsverk, sammanställt ur verk från ett större antal upphovsmän, för användning vid undervisning, får återge mindre delar av litterära och musikaliska verk och sådana verk av litet omfång, om det har gått fem år efter det år då verken gavs ut. Konstverk får återges i anslutning till texten, om det har gått fem år efter det år då verket offentliggjordes. Upphovsmännen har rätt till ersättning.

Första stycket gäller inte sådana verk som har skapats för att användas vid undervisning.

Första stycket *ger inte rätt att i förvärvssyfte framställa samlingsverk och gäller inte heller sådana verk som har skapats för att användas vid undervisning.*

Spridning av exemplar

19 §³⁰

När ett exemplar av ett *litterärt eller musikaliskt verk eller ett konstverk* med upphovsmannens samtycke har överlåtits, får exemplaret spridas vidare.

När ett exemplar av ett verk med upphovsmannens samtycke har överlåtits *inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet*, får exemplaret spridas vidare.

Första stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av verk, utom byggnader och brukskonst, genom uthyrning eller andra jämförbara rättshandlingar, eller

2. exemplar av datorprogram i maskinläsbar form genom utlåning.

2. exemplar av datorprogram i maskinläsbar form *eller filmverk* genom utlåning.

Visning av exemplar

20 §³¹

När ett verk har utgivits får de exemplar som omfattas av utgivningen visas offentligt. Motsvarande gäller när upphovsmannen har överlåtit exemplar av ett konstverk.

Första stycket ger inte rätt att visa exemplar av konstverk genom film eller i television. Exemplar av konstverk som avses i första stycket får dock återges genom film eller i television, om återgivningen är av mindre betydelse med hänsyn till filmens eller televisionsprogrammens innehåll.

²⁹ Senaste lydelse av 18 § 1993:1007.

³⁰ Senaste lydelse av 19 § 1997:790.

³¹ Senaste lydelse av 20 § 1993:1007.

***Konstverk som ingår i en film
eller ett televisionsprogram***

20 a §

Var och en får genom film eller televisionsprogram framställa och sprida exemplar av konstverk, framföra konstverk offentligt och överföra konstverk till allmänheten om förfogandet är av mindre betydelse med hänsyn till filmens eller televisionsprogrammens innehåll.

Förfoganden enligt första stycket får dock endast ske om förlagan till det exemplar som framställs när konstverket tas in i filmen eller televisionsprogrammet är ett exemplar som omfattas av en utgivning av konstverket eller ett exemplar som överlåtits av upphovsmannen. Om någon exemplarframställning inte sker gäller motsvarande det exemplar som direkt överförs till allmänheten genom televisionsprogrammet.

Offentliga framföranden

21 §³²

Var och en får framföra utgivna verk offentligt

Var och en får, med undantag för filmverk och sceniska verk, framföra offentliggjorda verk offentligt

1. vid tillfällen där framförandet av sådana verk inte är det huvudsakliga, tillträdet är avgiftsfritt och anordnandet sker utan förvärvssyfte samt

2. vid undervisning eller gudstjänst.

Första stycket gäller inte sceniska verk och filmverk och ger inte rätt att sända ut verk i ljudradio eller television.

Riksdagen samt statliga och kommunala myndigheter får i fall som avses i första stycket 1 även framföra offentliggjorda filmverk och sceniska verk.

Första stycket 2 ger inte rätt att i förvärvssyfte framföra sammanställningar vid undervisning.

³² Senaste lydelse av 21 § 1997:790.

23 §³³

Offentliggjorda konstverk får återges

1. i en kritisk *eller* vetenskaplig framställning i anslutning till texten och

2. i en tidning eller tidskrift i samband med en redogörelse för en dagshändelse, dock inte om verket har skapats för att återges i en sådan publikation.

Första stycket gäller endast om återgivningen sker i överensstämmelse med god sed och i den omfattning som motiveras av ändamålet.

Offentliggjorda konstverk får återges

1. i anslutning till texten i en vetenskaplig framställning, *som inte framställts i förvärvssyfte,*

2. i anslutning till texten i en kritisk framställning, *dock inte i digital form* och

3. i en tidning eller tidskrift i samband med en redogörelse för en dagshändelse, dock inte om verket har skapats för att återges i en sådan publikation.

24 §³⁴

Konstverk får avbildas

1. om de stadigvarande är placerade på eller vid allmän plats utomhus eller

2. om *de ställs ut, är till salu eller ingår i en samling, men i dessa fall endast i meddelanden om utställningen eller försäljningen och i kataloger.*

2. om *syftet är att annonsera en utställning eller försäljning av konstverken, men endast i den utsträckning som behövs för att främja utställningen eller försäljningen.*

Byggnader får fritt avbildas.

2 a kap. Rätt till särskild ersättning**Ersättning vid tillverkning och införsel av anordningar för ljud- eller bildupptagningar**26 k §³⁵

När en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet tillverkar eller till landet inför anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp och som är särskilt ägnade för framställning av exemplar av verk för *enskilt* bruk, har upphovsmän till skyddade verk som därefter har sänts ut i ljudradio eller television eller som har getts ut på

När en näringsidkare i sin yrkesmässiga verksamhet tillverkar eller till landet inför anordningar på vilka ljud eller rörliga bilder kan tas upp och som är särskilt ägnade för framställning av exemplar av verk för *privat* bruk, har upphovsmän till skyddade verk som därefter har sänts ut i ljudradio eller television eller som har getts ut på

³³ Senaste lydelse av 23 § 1993:1007.

³⁴ Senaste lydelse av 24 § 1993:1007.

³⁵ 26 k § införd genom 1998:1552

anordningar genom vilka de kan återges rätt till ersättning av näringsidkaren.

Upphovsmännen har dock inte rätt till ersättning, om de tillverkade eller införda anordningarna skall

1. användas till annat än framställning av exemplar av verk för *enskilt* bruk,
2. föras ut ur landet eller
3. användas till framställning av exemplar av verk åt *synskadade* eller *hörselskadade*.

Ersättningen skall vara två öre för varje möjlig upptagningsminut på anordningarna, dock högst sex kronor för varje anordning. Endast organisation som företräder ett flertal ersättningsberättigade svenska upphovsmän och innehavare av närstående rättigheter på området har rätt att kräva in ersättningen. Organisationen skall kräva in ersättningen och fördela den mellan de ersättningsberättigade, efter avdrag för skälig ersättning till organisationen för dess omkostnader. Vid fördelningen skall rättighetshavare som inte företräds av organisationen vara likställda med rättighetshavare som organisationen företräder.

Näringsidkaren skall anmäla sig hos en sådan organisation som avses i tredje stycket. Näringsidkaren skall på begäran av organisationen redovisa det antal anordningar som omfattas av rätt till ersättning, anordningarnas upptagningsstid och när anordningarna tillverkades eller infördes. Av redovisningen skall framgå antalet anordningar enligt andra stycket.

anordningar genom vilka de kan återges rätt till ersättning av näringsidkaren.

1. användas till annat än framställning av exemplar av verk för *privat* bruk,

3. användas till framställning av exemplar av verk åt *personer med funktionshinder*.

26 l §

Ersättning enligt 26 k § skall bestämmas enligt följande beräkningsgrunder:

1. För en anordning för analog upptagning skall ersättningen vara

två och ett halvt öre för varje möjlig upptagningsminut på anordningen.

2. För anordningar där digital upptagning kan ske upprepade gånger skall ersättningen vara 0,7 öre per megabyte lagringsutrymme.

3. För andra anordningar där digital upptagning kan ske skall ersättningen vara 0,25 öre per megabyte lagringsutrymme.

Ersättning enligt första stycket får jämkas

1. om upphovsmannen redan har erhållit betalning för exemplarframställningen i någon annan form, eller

2. om den med hänsyn till omständigheterna i övrigt är oskäligt hög.

26 m §

Endast organisation som företräder ett flertal ersättningsberättigade svenska upphovsmän och innehavare av närstående rättigheter på området har rätt att kräva in ersättningen. Organisationen skall kräva in ersättningen och fördela den mellan de ersättningsberättigade, efter avdrag för skälig ersättning till organisationen för dess omkostnader. Vid fördelningen skall rättighetshavare som inte företräds av organisationen vara likställda med rättighetshavare som organisationen företräder.

Näringsidkaren skall anmäla sig hos en sådan organisation som avses i första stycket. Näringsidkaren skall på begäran av organisationen redovisa det antal anordningar som omfattas av rätt till ersättning, anordningarnas upptagningstid eller lagringskapacitet, om anordningarna kan användas för digital upptagning upprepade gånger och när anordningarna

tillverkades eller infördes. Av redovisningen skall framgå antalet anordningar enligt 26 k § andra stycket.

3 kap. Upphovsrättens övergång

Avtal om offentligt framförande

Överlåtes rätt att framföra ett verk offentligt, skall överlåtelsen gälla för en tid av tre år och *icke* medföra ensamrätt. Har längre giltighetstid än tre år bestämts och är ensamrätt avtalad, *må* upphovsmannen *likväl* själv framföra verket eller överlåta rätt *därtill* åt annan, *såframt* rätten under en tid av tre år *ej* tagits i bruk.

Vad i denna paragraf *är stadgat* gäller *icke* filmverk.

Avtal om offentligt framförande *m.m.*

30 §

Överlåts rätt att *överföra* ett verk *till allmänheten* eller att framföra *det* offentligt, skall överlåtelsen gälla för en tid av tre år och *inte* medföra ensamrätt. Har längre giltighetstid än tre år bestämts och är ensamrätt avtalad, *får* upphovsmannen *ändå* själv *överföra* och framföra verket eller överlåta rätt *till detta* åt annan *om* rätten under en tid av tre år *inte* tagits i bruk.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller *inte* filmverk.

3 a kap. Avtalslicenser

Gemensamma bestämmelser om avtalslicenser

42 a §³⁶

En avtalslicens som avses i 42 b–f §§ gäller för verksutnyttjande på visst sätt, när ett avtal har ingåtts om verksutnyttjande på sådant sätt med en organisation som företräder ett flertal svenska upphovsmän på området. Avtalslicensen ger användaren rätt att utnyttja verk av det slag som avses med avtalet trots att verkens upphovsmän inte företräds av organisationen.

För att ett verk skall få utnyttjas med stöd av 42 c § krävs att avtalet med organisationen har ingåtts av någon som bedriver

³⁶ Senaste lydelse av tidigare 26 i § 1993:1007.

*undervisningsverksamhet i Bilaga 6
organiserade former.*

När ett verk utnyttjas med stöd av 42 e § har upphovsmannen rätt till ersättning.

När ett verk utnyttjas med stöd av 42 b–d eller 42 f §§ tillämpas följande. De villkor i fråga om rätten att utnyttja verket som följer av avtalet gäller. Upphovsmannen skall i fråga om ersättning som lämnas enligt avtalet och förmåner från organisationen vilka väsentligen bekostas genom ersättningen vara likställd med de upphovsmän som organisationen företräder. Upphovsmannen har dock oavsett detta alltid rätt till ersättning som hänför sig till utnyttjandet, om han begär det inom tre år efter det år då verket utnyttjades. Krav på ersättning får riktas endast mot organisationen.

Gentemot den som använder ett verk med stöd av 42 f § får krav på ersättning göras gällande endast av de avtalslutande organisationerna. Kraven skall framställas samtidigt.

Framställning av exemplar inom företag, organisationer m.fl.

42 b §

Företag, organisationer, riksdagen, beslutande kommunala församlingar och myndigheter får för användning inom sin verksamhet framställa exemplar genom reprografiskt förfarande av utgivna litterära verk och av konstverk som finns återgivna i anslutning till texten i ett sådant verk, om avtalslicens gäller enligt 42 a §.

Första stycket gäller inte om upphovsmannen hos någon av de

³⁷ Senaste lydelse av tidigare 13 § 1993:1007.

³⁸ Senaste lydelse av tidigare 26 e § 2000:665.

³⁹ Senaste lydelse av tidigare 26 f § 1995:447.

avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot exemplarframställningen. Bilaga 6

Framställning av exemplar inom undervisningsverksamhet

42 c §³⁷

För undervisningsändamål får exemplar framställas av offentliggjorda verk om avtalslicens gäller enligt 42 a §. Exemplaren får användas endast i undervisningsverksamhet som omfattas av det avtal som förutsätts för uppkomsten av avtalslicensen.

Första stycket gäller inte om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot exemplarframställningen.

Biblioteks och arkivs möjligheter att överföra verk till allmänheten och att sprida exemplar i digital form

42 d §

De arkiv och bibliotek som avses i 16 § tredje och fjärde styckena har rätt

1. att överföra verk, dock inte datorprogram, till lånesökande såvitt gäller enskilda artiklar, korta avsnitt eller material som av säkerhetsskäl inte bör lämnas ut i original, och

2. att sprida exemplar i digital form som framställts med stöd av 16 § första stycket 2 till lånesökande,

om avtalslicens gäller enligt 42 a §.

Första stycket gäller inte om upphovsmannen hos någon av de avtalsslutande parterna har meddelat förbud mot överföringen eller spridningen.

42 e §³⁸

De radio- och televisionsföretag som regeringen i enskilda fall beslutar får sända ut utgivna litterära och musikaliska verk samt offentliggjorda konstverk, om avtalslicens gäller enligt 42 a §.

Första stycket gäller inte sceniska verk och inte heller andra verk om upphovsmannen har förbjudit företaget att sända ut verket eller det av andra skäl finns särskild anledning att anta att han motsätter sig utsändningen. Första stycket gäller inte sådan vidareändning som avses i 42 f §.

Vid utsändning över satellit gäller avtalslicensen endast om sändarföretaget samtidigt verkställer utsändning genom en marksändare.

Vidareändning av verk i ljudradio- eller televisionsutsändning

42 f §³⁹

Var och en har rätt att till allmänheten trådlöst eller genom kabel samtidigt och oförändrat återutsända (vidaresända) verk som ingår i en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning, om avtalslicens gäller enligt 42 a §.

Första stycket gäller inte verk till vilka rättigheterna till vidareändning innehas av det radio- eller televisionsföretag som sänder ut den ursprungliga sändningen.

5 kap. Vissa upphovsrätten närstående rättigheter

Utövande konstnärer

45 §⁴⁰

En utövande konstnär framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk får inte utan hans samtycke

1. tas upp på en grammo-fonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges, eller

2. sändas ut i ljudradio eller television eller genom direkt överföring göras tillgängligt för allmänheten.

Ett framförande som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket 1 får inte utan konstnärens samtycke föras över från en sådan anordning till en annan eller göras tillgängligt för allmänheten förrän femtio år har förflutit efter det år då framförandet skedde eller, om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från framförandet, efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 3, 6-9, 11-13, 15, 16, 21, 22, 25-26 b, 26 e, 26 f, 26 k, 27-29, 39 § första meningen samt 41 och 42 §§ skall tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med den utövande konstnärens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

En utövande konstnär har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sitt framförande av ett litterärt eller konstnärligt verk eller ett uttryck av folklöre genom att

1. ta upp framförandet på en grammofonskiva, en film eller en annan anordning, genom vilken det kan återges,

2. framställa exemplar av en upptagning av framförandet, och

3. göra framförandet eller en upptagning av det tillgängligt för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket 2 och 3 gäller intill utgången av femtionde året efter det år då framförandet gjordes eller, om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från framförandet, efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra till fjärde styckena, 3, 6-9, 11-12, 16, 17, 21, 22, 25-26 b, 26 e, 26 k-26 m, 27-29, 39 § första meningen samt 41, 42, 42 a, 42 c, 42 d och 42 f §§ skall tillämpas i fråga om framföranden som avses i denna paragraf.

⁴⁰ Senaste lydelse av 45 § 1998:1552.

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller
2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

Framställare av ljud- eller bildupptagningar

46 §⁴¹

En grammofonskiva, en film eller en annan anordning på vilken ljud eller rörliga bilder har tagits upp får inte utan framställarens samtycke eftergöras eller göras tillgänglig för allmänheten förrän femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes eller, om upptagningen har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från upptagningen, efter det år då upptagningen först gavs ut eller offentliggjordes. Som eftergörande anses även att upptagningen förs över från en sådan anordning till en annan.

En framställare av upptagningar av ljud eller rörliga bilder har, med de inskränkningar som föreskrivs i denna lag, en uteslutande rätt att förfoga över sin upptagning genom att

1. framställa exemplar av upptagningen, och
2. göra upptagningen tillgänglig för allmänheten.

De rättigheter som avses i första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen gjordes. Om en ljudupptagning ges ut inom denna tid gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen första gången gavs ut. Om ljudupptagningen inte ges ut under nämnda tid men offentliggörs under samma tid gäller rättigheterna i stället till utgången av det femtionde året efter det år då ljudupptagningen först offentliggjordes. Om en upptagning av rörliga bilder har getts ut eller offentliggjorts inom femtio år från upptagningen, gäller rättigheterna enligt första stycket till dess femtio år har förflutit efter det år då upptagningen av rörliga bilder först gavs ut eller offentliggjordes.

Bestämmelserna i 2 § andra till fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b, 26 e, 26 k–26 m, 42 a, 42 c och 42 d §§ skall tillämpas i fråga om upptagningar som avses i

⁴¹ Senaste lydelse av 46 § 1998:1552.

denna paragraf. Dessutom skall 42 f § tillämpas i fråga om andra upptagningar än sådana som avses i 47 §.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med framställarens samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Tredje stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

Fjärde stycket ger inte rätt att tillhandahålla allmänheten

1. exemplar av en upptagning genom uthyrning eller andra jämförliga rättshandlingar, eller

2. exemplar av en film eller annan anordning på vilken rörliga bilder tagits upp genom utlåning.

Användning av ljudupptagningar för offentligt framförande

Användning av ljudupptagningar för offentligt framförande *m.m.*

47 §⁴²

Oavsett bestämmelserna i 45 § *andra* stycket och 46 § första stycket får ljudupptagningar användas vid *en ljudradio- eller televisionsutsändning eller vid ett annat offentligt framförande.*

Oavsett bestämmelserna i 45 § *första* stycket och 46 § första stycket får ljudupptagningar användas vid

1. *ett offentligt framförande, eller*

2. *en överföring till allmänheten utom i fall då överföringen sker på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till ljudupptagningarna från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.*

När *så* sker har framställaren samt de utövande konstnärer vars framförande finns på upptagningen rätt till ersättning. Om två eller flera konstnärer har samverkat vid framförandet, kan den rätt som tillkommer dem göras gällande endast av dem gemensamt. Mot den som har använt anordningen skall konstnärer och framställare göra gällande sina krav samtidigt.

När *sådan användning som avses i första stycket* sker har framställaren samt de utövande konstnärer vars framförande finns på upptagningen rätt till ersättning. Om två eller flera konstnärer har samverkat vid framförandet, kan den rätt som tillkommer dem göras gällande endast av dem gemensamt. Mot den som har använt anordningen skall konstnärer och framställare göra gällande sina krav samtidigt.

Vad som sägs i första stycket om ljudradio- och televisionsutsändning gäller också när en trådlös sådan utsändning samtidigt och oförändrat återutsänds

Används en ljudupptagning vid en överföring i form av en trådlös ljudradio- eller televisionsutsändning som samtidigt och oförändrat

⁴² Senaste lydelse av 47 § 1995:447.

(vidaresänds) till allmänheten trådlöst eller genom kabel. Gentemot den som vidaresänder får krav på ersättning göras gällande endast genom sådana organisationer som företräder ett flertal svenska utövande konstnärer eller framställare. Organisationerna skall framställa kraven samtidigt med de krav som avses i 26 i § femte stycket.

Bestämmelserna i 8 och 9 §§, 11 § andra stycket, 21, 22 och 25–26 a §§ skall tillämpas i de fall som avses i denna paragraf. Beträffande utövande konstnärers rätt skall också 27, 28, 41 och 42 §§ tillämpas.

Denna paragraf gäller inte ljudfilm.

Radio- och televisionsföretag

48 §⁴³

En ljudradio- eller televisionsutsändning får inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke

1. tas upp på en anordning, genom vilken den kan återges, eller

2. återutsändas eller återges för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift.

Ett radio- eller televisionsföretag har, med de inskränkningar som föreskrivs i tredje stycket, en uteslutande rätt att förfoga över en ljudradio- eller televisionsutsändning genom att

1. ta upp utsändningen på en anordning, genom vilken den kan återges,

2. framställa exemplar av en upptagning av utsändningen,

3. sprida exemplar av en upptagning av utsändningen till allmänheten,

4. tillåta återutsändning eller en återgivning för allmänheten på platser där allmänheten har tillträde mot inträdesavgift, eller

5. tillåta att en upptagning av utsändningen på trådbunden eller trådlös väg överförs till allmänheten på ett sådant sätt att enskilda kan få tillgång till upptagningen från en plats och vid en tidpunkt som de själva väljer.

⁴³ Senaste lydelse av 48 § 1995:447.

En utsändning som har tagits upp på en anordning som avses i första stycket 1 får inte utan radio- eller televisionsföretagets samtycke föras över från en sådan anordning till en annan förrän femtio år har förflutit efter det år då utsändningen ägde rum. Anordningarna får inte heller utan företagets samtycke spridas till allmänheten förrän samma tid har förflutit.

Bestämmelserna i 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12, 15, 16, 21, 22, 25–26 b och 26 e §§ skall tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutländningar som avses i denna paragraf.

När ett exemplar av en upptagning enligt denna paragraf med företagets samtycke har överlåtits inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet får exemplaret spridas vidare.

Om ett radio- eller televisionsföretag har krav på ersättning för en sådan vidare-sändning som avses i 26 f § och som har skett med företagets samtycke, skall företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 26 i § femte stycket.

De rättigheter som avses i första stycket 2, 3 och 5 gäller till utgången av femtionde året efter det år då utsändningen ägde rum.

Bestämmelserna i 2 § andra stycket, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 11 a, 12, 16, 17, 21, 22, 25–26 b och 26 e §§ skall tillämpas i fråga om ljudradio- och televisionsutländningar som avses i denna paragraf.

Om ett radio- eller televisionsföretag har krav på ersättning för en sådan vidaresändning som avses i 42 f § och som har skett med företagets samtycke, skall företaget framställa sitt krav samtidigt med de krav som avses i 42 a § femte stycket.

Framställare av kataloger m.m

49 §⁴⁴

Den som har framställt en katalog, en tabell eller ett annat dylikt arbete i vilket ett stort antal uppgifter har sammanställts eller vilket är resultatet av en väsentlig investering har uteslutande rätt att framställa exemplar av arbetet och göra det tillgängligt för allmänheten.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet framställdes. Om arbetet har gjorts tillgängligt för allmänheten inom femton år från framställningen, gäller dock rätten till dess femton år har förflutit efter det år då arbetet först gjordes tillgängligt för allmänheten.

Bestämmelserna i 2 § andra och tredje styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första och andra styckena, 13–22, 25, 26–26 b, 26 d–26 f §§, 26 g § femte och sjätte

Bestämmelserna i 2 § andra till fjärde styckena, 6–9 §§, 11 § andra stycket, 12 § första, andra och fjärde styckena, 14, 16–22, 25, 26–26 b, 26 e §§, 26 g § femte

⁴⁴ Senaste lydelse av 49 § 1997:790.

styckena samt 26 i § skall tillämpas på arbeten som avses i denna paragraf. Är ett sådant arbete eller en del av det föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Avtalsvillkor som utvidgar framställarens rätt enligt första stycket till ett offentliggjort arbete är ogiltiga.

Fotografer

49 a §⁴⁵

Den som har framställt en fotografisk bild har uteslutande rätt att framställa exemplar av bilden och göra den tillgänglig för allmänheten. Rätten gäller oavsett om bilden används i ursprungligt eller ändrat skick och oavsett vilken teknik som utnyttjas.

Med fotografisk bild avses även en bild som har framställts genom ett förfarande som är jämförligt med fotografi.

Rätten enligt första stycket gäller till dess femtio år har förflutit efter det år då bilden framställdes.

Bestämmelserna i 2 § andra och tredje styckena, 3, 7–9 och 11 §§, 12 § första stycket, 13, 15, 16, 18–20 och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 d–26 f, 26 i–28, 31–38, 41, 42 och 50–52 §§ skall tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

Bestämmelserna i 2 § andra till fjärde styckena, 3, 7–9, 11 och 11 a §§, 12 § första och fjärde styckena, 16–20 och 23 §§, 24 § första stycket, 25–26 b, 26 e, 26 j–28, 31–38, 41, 42, 3 a kap. och 50–52 §§ skall tillämpas på bilder som avses i denna paragraf. Är en sådan bild föremål för upphovsrätt, får denna rätt också göras gällande.

6 a kap. Skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning

Inledande bestämmelser

52 b §

I detta kapitel finns bestämmelser om skydd för tekniska åtgärder och elektronisk information om rättighetsförvaltning.

Med teknisk åtgärd avses varje verkningsfull teknik, anordning eller komponent som har utformats till att vid normalt bruk hindra eller begränsa exemplarframställning eller tillgänglig-

⁴⁵ Senaste lydelse av 49 a § 1995:447.

görande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk utan samtycke från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare.

Med information om rättighetsförvaltning avses all information, oavsett form, som är kopplad till ett exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller framträder i samband med överföring till allmänheten av ett sådant verk och som syftar till att identifiera verket eller till att upplysa om villkor för användning av verket. Informationen skall ha lämnats av upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare.

52 c §

Bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder i detta kapitel är inte tillämpliga på datorprogram, vid tillhandahållande av allmänna handlingar enligt 2 kap. tryckfrihetsförordningen, vid sådan användning i rättsvårdens eller den allmänna säkerhetens intresse som avses i 26 b § andra stycket, eller vid kryptografisk forskning.

I lagen (2000:171) om förbud beträffande viss avkodningsutrustning finns bestämmelser om villkorad tillgång till tjänster. Såvitt gäller tekniska åtgärder eller arrangemang som används i samband med sådana villkorade tjänster i form av ljudradio- eller televisionsutsändningar som avses i 2 § 1 i den lagen är bestämmelserna om skydd för tekniska åtgärder i detta kapitel inte tillämpliga.

Skydd för tekniska åtgärder

52 d §

Det är förbjudet att utan samtycke från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare kringgå en digital eller analog

spärr som uteslutande hindrar eller begränsar framställning av exemplar av ett upphovsrättsligt skyddat verk, dekryptera ett datorprogram som uteslutande hindrar eller begränsar tillgängliggörande för allmänheten av ett upphovsrättsligt skyddat verk eller kringgå en annan teknisk åtgärd som uteslutande hindrar eller begränsar sådant tillgängliggörande.

En teknisk åtgärd som skyddar ett upphovsrättsligt skyddat verk som görs tillgängligt för allmänheten elektroniskt, på distans och på begäran av mottagaren genom en tjänst som är föremål för villkorad tillgång och tillhandahålls mot betalning skall skyddas enligt första stycket även om åtgärden också skyddar den villkorade tjänsten.

52 e §

Det är förbjudet att tillverka, importera, sprida, sälja, hyra ut eller inneha i förvärvssyfte anordningar, produkter eller komponenter som

1. marknadsförs eller utannonseras i syfte att kringgå en teknisk åtgärd,

2. utöver att kringgå en teknisk åtgärd endast har ett begränsat intresse från förvärvssynpunkt eller ett begränsat förvärvsmässigt användningsområde, eller

3. huvudsakligen är utformade, konstruerade, anpassade eller framtagna i syfte att möjliggöra eller underlätta kringgående av en teknisk åtgärd.

Vad som föreskrivits i första stycket gäller även på motsvarande sätt beträffande tillhandahållande av tjänster.

52 f §

Den som på grund av bestämmelserna i 16, 17, 26, 26 a eller 26 e §§ får utnyttja ett upphovsrättsligt skyddat verk skall ha rätt att använda ett exemplar av ett verk som denne lagligen innehar eller har tillgång till på sätt som anges i aktuell bestämmelse utan hinder av att exemplaret skyddas av en teknisk åtgärd.

Om en teknisk åtgärd hindrar sådan användning får en domstol på yrkande av en berättigad användare förelägga upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare vid vite att möjliggöra för användaren att utnyttja verket på sätt som anges i aktuell bestämmelse.

Bestämmelserna i första och andra styckena gäller inte om den berättigade användaren av verket fått tillgång till sitt exemplar av verket från en plats och vid en tidpunkt som han eller hon själv valt och därvid träffat avtal om hur verket får användas.

Skydd för elektronisk information om rättighetsförvaltning

52 g §

Det är förbjudet att utan samtycke från upphovsmannen eller dennes rättsinnehavare

1. avlägsna eller ändra elektronisk information om rättighetsförvaltning avseende ett upphovsrättsligt skyddat verk,

2. förfoga över ett upphovsrättsligt skyddat verk eller ett exemplar därav som ändrats i strid med 1 genom att sprida det, importera det i spridningssyfte eller överföra det till allmänheten, om den åtgärd som vidtas

orsakar, möjliggör, underlättar eller döljer ett intrång i en rättighet som skyddas enligt denna lag.

Bestämmelsernas tillämplighet på närstående rättigheter

52 h §

Vad som i detta kapitel föreskrivits beträffande verk skall på motsvarande sätt gälla även beträffande prestationer som skyddas enligt 45, 46 och 48 §§ samt sådana sammanställningar och fotografier som skyddas enligt 49 och 49 a §§.

7 kap. Ansvar och ersättningskyldighet m.m.

54 §

Den som i strid mot denna lag eller mot föreskrift enligt 41 § andra stycket utnyttjar ett verk skall till upphovsmannen eller hans rättsinnehavare *gälda* ersättning, utgörande skäligt vederlag för utnyttjandet.

Sker det uppsåtligen eller av oaktsamhet, skall ersättning *jämväl* utgå för annan förlust än uteblivet vederlag, *så ock* för lidande eller annat förfång.

Den som *eljest* uppsåtligen eller av oaktsamhet *vidtager* åtgärd, som innebär intrång eller överträdelse *varom i 53 § sägs*, skall ersätta upphovsmannen eller hans rättsinnehavare förlust, lidande eller annat förfång av åtgärden.

Den som i strid mot denna lag eller mot föreskrift enligt 41 § andra stycket utnyttjar ett verk skall till upphovsmannen eller hans rättsinnehavare *betala* ersättning, utgörande skäligt vederlag för utnyttjandet.

Sker det uppsåtligen eller av oaktsamhet, skall ersättning *även* utgå för annan förlust än uteblivet vederlag, *liksom* för lidande eller annat förfång.

Den som *annars* uppsåtligen eller av oaktsamhet *vidtar* åtgärd, som innebär intrång eller överträdelse *enligt 53 §*, skall ersätta upphovsmannen eller hans rättsinnehavare förlust, lidande eller annat förfång av åtgärden.

Ersättning enligt första stycket skall inte betalas av den som i samband med framställning av exemplar för privat bruk enbart överträder 12 § fjärde stycket, om inte denna överträdelse sker uppsåtligen eller av oaktsamhet.

57 b §

Den som, i annat fall än som avses i 53 §, uppsåtligen eller av

grov oaktsamhet bryter mot 52 e eller 52 g §§ döms till böter eller fängelse i högst sex månader.

Den som, i annat fall än som avses i 53 §, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 52 d § döms till böter.

58 §⁴⁶

Rätt domstol i mål om ljudradio- eller televisionsutskickning i strid mot denna lag är Stockholms tingsrätt. Detsamma gäller i mål om ersättning som avses i 18 §, 26 a § första stycket, 26 i § tredje stycket eller 47 § och i mål i vilket motsvarande ersättning begärs på grund av en hänvisning i 45, 46, 48, 49 eller 49 a § samt i mål om ersättning för en sådan vidaresändning som avses i 26 f §.

Rätt domstol i mål om ljudradio- eller televisionsutskickning i strid mot denna lag är Stockholms tingsrätt. Detsamma gäller i mål om ersättning som avses i 17 och 18 §§, 26 a § första stycket, 42 a § tredje stycket eller 47 § och i mål i vilket motsvarande ersättning begärs på grund av en hänvisning i 45, 46, 48, 49 eller 49 a §§ samt i mål om ersättning för en sådan vidaresändning som avses i 42 f §.

59 §⁴⁷

Brott som avses i denna lag får åtalas av åklagare endast om målsägande *angiver* brottet till åtal eller åtal är påkallat *ur* allmän synpunkt.

Brott som avses i 57 b § *andra stycket* får åtalas av åklagare endast om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Brott i övrigt som avses i denna lag får åtalas av åklagare endast om målsägande anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Överträdelse av stadgandet i 3 § eller av föreskrift enligt 41 § andra stycket *må städse* beivras av upphovsmannens efterlevande make, *skyldeman* i rätt upp- och nedstigande led eller syskon.

Överträdelse av stadgandet i 3 § eller av föreskrift enligt 41 § andra stycket *får alltid* beivras av upphovsmannens efterlevande make, *släktingar* i rätt upp- och nedåtstigande led eller syskon.

Egendom *varom* i 55 § *sägs må*, där brott som avses i denna lag skäligen kan *antagas* föreligga, *tagas* i beslag; därvid skall vad om beslag i brottmål i allmänhet är *stadgat äga motsvarande tillämpning*.

Egendom som avses i 55 § *får*, om brott enligt denna lag skäligen kan *antas* föreligga, *tas* i beslag. *I fråga om ett sådant beslag tillämpas reglerna* om beslag i brottmål i allmänhet.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

⁴⁶ Senaste lydelse av 58 § 1994:190

⁴⁷ Senaste lydelse av 59 § 1982:284

2. Med de undantag som anges i 3–5 skall de nya föreskrifterna även tillämpas på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet.

3. Bestämmelsen i 19 § första stycket skall endast tillämpas på sådana exemplar av verk som med upphovsmannens samtycke har överlåtit inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet efter ikraftträdandet. Motsvarande gäller i fråga om hänvisningen i 49 och 49 a §§ till 19 § första stycket.

4. Bestämmelsen i 46 § andra stycket om beräkning av skyddstiden för ljudupptagningar skall inte tillämpas på ljudupptagningar beträffande vilka skyddstiden löpt ut vid lagens ikraftträdande.

5. De nya föreskrifterna skall inte tillämpas när det gäller åtgärder som har vidtagits eller rättigheter som har förvärvats före ikraftträdandet.

Förslag till lag om ändring i lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister

Härigenom föreskrivs att 1 § lagen (1980:612) om medling i vissa upphovsrättstvister skall ha följande lydelse.

1 §⁴⁸

Denna lag tillämpas när det uppkommer en tvist om ingåendet av ett avtal som utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 13 § eller, såvitt gäller vidareändning genom kabel, 26 f § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister som kan uppkomma dels till följd av hänvisningarna till 13 och 26 f §§ i 45, 46, 49 och 49 a §§ lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om exemplarframställning skall ingås med svenska radio- eller televisionsföretag eller avtal om vidareändning genom kabel skall ingås med radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Denna lag tillämpas när det uppkommer en tvist om ingåendet av ett avtal som utgör en förutsättning för en avtalslicens enligt 42 b–d §§ eller, såvitt gäller vidareändning genom kabel, 42 f § lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk. Lagen tillämpas även vid motsvarande tvister som kan uppkomma dels till följd av hänvisningarna till 42 b–d och 42 f §§ i 45, 46, 49 och 49 a §§ lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk, dels när avtal om exemplarframställning skall ingås med svenska radio- eller televisionsföretag eller avtal om vidareändning genom kabel skall ingås med radio- eller televisionsföretag som verkställer utsändningar inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2004.

⁴⁸ Senaste lydelse av 1 § 1997:791.

Förteckning över remissinstanser

Justitiedepartementets promemoria Upphovsrätten i informationssamhället – genomförande av direktiv 2001/29/EG, m.m., Ds 2003:35, har remitterats till Svea hovrätt, Stockholms tingsrätt, Justitiekanslern, Riksåklagaren, Rikspolisstyrelsen, Kommerskollegium, Handikappsombudsmannen, Hjälpmedelsinstitutet, Statens Institut för Särskilt Utbildningsstöd, Statens skolverk, Specialpedagogiska institutet, Högskoleverket, Kungliga biblioteket, Statens ljud- och bildarkiv, Stockholms universitet, Uppsala universitetsbibliotek, Handelshögskolan i Stockholm, Konsumentverket, Statens kulturråd, Konstnärnämnden, Sveriges författarfond, Riksarkivet, Svenska Filminstitutet, Talboks- och punktskriftsbiblioteket, Konkurrensverket, Patent- och registreringsverket, TeliaSonera AB, Svenska arkivsamfundet, Svensk Biblioteksförning, Svensk Form, Svenska Förläggareföreningen, Sveriges Författarförbund, Handikappsförbundens Samarbetsorgan, De Handikappades Riksförbund, Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Sveriges advokatsamfund, Svensk Handel, Svenskt Näringsliv, Företagarnas riksorganisation, Sveriges Radio AB, Sveriges Television AB, Sveriges Utbildningsradio AB, Svenska Journalistförbundet, Svenska Tidningsutgivareföreningen, Bildleverantörernas förening, Business Software Alliance, Centralmuseernas samarbetsråd, Centrum för lättläst, Filmproducenternas Rättighetsförening, Föreningen Administration av litterära rättigheter i Sverige, Föreningen Bildkonst Upphovsrätt i Sverige, Föreningen Bonus Presskopia, Föreningen Copyswede, Föreningen för Museernas Arkiv-, Biblioteks- och Bildarkivsanställda, Föreningen Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd, Föreningen STOP, Föreningen Svensk Programindustri, Föreningen Svenska Kompositörer av Populärmusik, Föreningen Svenska Läromedelsproducenter, Föreningen Svenska Tecknare, Föreningen Svenska Tonsättare, Föreningen Sveriges Konsthantverkare och Industriformgivare, Föreningen Sveriges Länsbibliotikarier, Företagarförbundet, IFPI svenska gruppen, Inspelningsmediainstitutet, Konstnärernas Riksorganisation, Länsmuseernas Samarbetsråd, Medie- och Informationsarbetsgivarna, Music Managers Forum Sweden, Oberoende Filmares Förbund, Producers of Interactive Media in Sweden, Svensk Bildbyråförening, Svensk förening för informationsspecialister, Svensk scenkonst – Arbetsgivare för musik, dans och teater, Svenska Antipiratbyrå, Svenska Artisters och Musikers Intresseorganisation, Svenska Bokförläggareföreningen, Svenska Fotografers förbund, Svenska Föreningen för Upphovsrätt, Svenska IT-företagen Organisation AB, Svenska Konstnärsförbundet, Svenska Linuxföreningen, Svenska Musikerförbundet, Svenska Musikförläggarföreningen, Svenska Regissörsföreningen, Svenska Teaterförbundet, Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå, Sveriges Arkitekter, Sveriges Branschförening MDTs, Sveriges Dramatikerförbund, Sveriges Filmuthyrarförening upa, Sveriges Förenade Studentkårer, Sveriges Konsumentråd, Sveriges Läromedelsförfattares förbund, Sveriges Marknadsförbund, Sveriges Radio- och Hemelektronikleverantörer,

Sveriges Reklamförbund, Sveriges Tidskrifter, Sveriges Bilaga 7
Videodistributörens förening, Sveriges Yrkesmusikerförbund,
Synskadades Riksförbund, Telefon AB LM Ericsson, TV4 AB.